

Vergaderjaar 2008–2009

Tweede Kamer der Staten-Generaal

106 3 september 2009

106de vergadering

IN DE TWEEDE KAMER:

Stilzwijgende
verlenging
lidmaatschappen

Nationale ombudsman

Razeb

Natuurherstel
Westerschelde

Alfabetische inhoud

Ingekomen stukken 8568-8572

Nationale ombudsman

Verslag van de Nationale ombudsman over 2008 (31 866) 8515-8543

Motie-Brinkman over onderzoek naar de integriteit van het bestuur op Saba, Sint Eustatius en Bonaire (31 866, nr. 4) 8540

Motie-Brinkman over het niet in behandeling nemen van klachten van vreemdelingen zonder een geldige verblijfsstatus (31 866, nr. 5) 8540

Motie-Leijten over geen vorderingen op inkomen door het CAK tot alle wachttijden zijn weggewerkt (31 866, nr. 6) 8541

Motie-Langkamp over een eenduidige interne klachtenafhandeling bij de Bureaus Jeugdzorg (31 866, nr. 7) 8541

Natuurherstel Westerschelde

Debat over natuurherstel Westerschelde 8545-8568

Razeb

Debat naar aanleiding van een algemeen overleg over de Razeb 8543-8545

Motie-Voordewind/Nicolai over bevorderen dat Iran ingaat op het aanbod tot open overleg (21 501-02, nr. 918) 8544

Regeling van werkzaamheden 8512-8515

Stilzwijgende verlenging lidmaatschappen

Voorstel van wet van het lid Van Dam houdende wijziging van Boek 2 en Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek (stilzwijgende verlenging en opzegtermijn bij lidmaatschappen, abonnementen en overige overeenkomsten) (30 520) 8493-8512

Motie-Van der Ham/Vos over de effecten van de wet voor tijdschriften en dagbladen (30 520, nr. 15) 8507/8508

Subsidiariteitstoets

Subsidiariteitstoets van het voorstel voor een richtlijn inzake kwaliteits- en veiligheidsnormen voor menselijke organen, bestemd voor transplantatie (COM(2008)818def) (31 805, nr. 8) (conform besloten) 8493

Fotoverantwoording:

© foto's

De rechten op de foto's in deze vergadereditie zijn voorbehouden aan de betrokken fotopersbureaus.

Foto's in deze editie:

Michiel Sablerolle (Gouda)

Order HAN8473
ISSN 0920 – 2080

106de vergadering

Donderdag 3 september 2009

Aanvang 10.15 uur

Voorzitter: Verbeet

Tegenwoordig zijn 124 leden, te weten:

Aasted Madsen-van Stiphout, Agema, Algra, Anker, Aptroot, Arib, Azough, Bashir, Van Beek, Besselink, Biskop, Blok, Blom, Van Bochove, Boekestijn, Boelhouwer, Bosma, Bouchibti, Bouwmeester, Brinkman, Ten Broeke, Van der Burg, Cramer, Van Dam, Depla, Dezentjé Hamming-Bluemink, Tony van Dijck, Jan Jacob van Dijk, Van Dijken, Eijsink, Elias, Ferrier, Fritsma, Van Gent, Gerken, Van Gerven, Gesthuizen, Graus, Griffith, Van Haersma Buma, Halsema, Van der Ham, Haverkamp, Heerts, Heijnen, Van Heugten, Van Hijum, Ten Hoopen, Irrgang, Jacobi, Jager, Jansen, Joldersma, Jonker, Kalma, Knops, Koopmans, Koppejan, Koşer Kaya, Kraneveldt-van der Veen, De Krom, Kuiken, Leerdam, Leijten, Lempens, Linhard, Luijben, Mastwijk, Meeuwis, Van Miltenburg, De Mos, Neppéus, De Nerée tot Babberich, Nicolaï, Omtzigt, Ormel, Ortega-Martijn, Ouwehand, De Pater-van der Meer, Pechtold, Peters, Pieper, Polderman, Poppe, Van Raak, Remkes, Roefs, Roemer, De Roon, Samsom, Schermers, Schinkelshoek, Schippers, Slob, Smeets, Smits, Spiess, Van der Staaij, Sterk, Tang, Teeven, Timmer, Van Toorenburg, Uitslag, Ulenbelt, Van der Veen, Van Velzen, Vendrik, Verbeet, Vermeij, Vietsch, Van der Vlies, Voordewind, Vos, Jan de Vries, Van Vroonhoven-Kok, Waalkens, Weekers, Wiegman-van Meppelen Scheppink, Wilders, Willemse-van der Ploeg, De Wit, Wolbert en Zijlstra,

en de heer Balkenende, minister-president, minister van Algemene Zaken, de heer Rouvoet, viceminister-president, minister voor Jeugd en Gezin, de heer Verhagen, minister van Buitenlandse Zaken, mevrouw Ter Horst, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevrouw Verburg, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, mevrouw Bijleveld-Schouten, staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevrouw Huizinga-Heringa, staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, de heer Heemskerck, staatssecretaris van Economische Zaken, en mevrouw Bussemaker, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

De voorzitter: Ik deel aan de Kamer mee dat het lid Slob zich heeft afgemeld voor de ochtendvergadering.

Deze mededeling wordt voor kennisgeving aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van:

- de subsidiariteitstoets van het voorstel voor een richtlijn inzake kwaliteits- en veiligheidsnormen voor menselijke organen, bestemd voor transplantatie (COM(2008)818def) (31805, nr. 8).

De voorzitter: Ik stel voor, conform het voorstel van de Tijdelijke gemengde commissie subsidiariteitstoets te besluiten.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het voorstel van wet van het lid Van Dam houdende wijziging van Boek 2 en Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek (stilzwijgende verlenging en opzegtermijn bij lidmaatschappen, abonnementen en overige overeenkomsten) (30520).

(Zie vergadering van 5 maart 2009.)

De voorzitter: Ik heet de adviseurs van de heer Van Dam, de heren De Geest en Van Rij, welkom, evenals de staatssecretaris van Economische Zaken, die voor mij een beetje in een dode hoek zit, maar die er wel is.

De heer Van der Ham (D66): Is dat politiek bedoeld?

De voorzitter: U had het woord niet, mijnheer Van der Ham! Het woord is aan de heer Van Dam.

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De heer Van Dam (PvdA): Voorzitter. Ik zal eerlijk zeggen dat ik voor het eerst sinds lange tijd weer eens gespannen was voor een Kamerdebat. Dat komt doordat dit de allereerste keer is dat ik op deze plek mag staan, mijn maidenspeech vanuit vak K. Ik begrijp dat het voorrecht om niet te worden geïnterrupteerd helaas niet is weggelegd voor je maidenspeech op deze plek, dus ik vrees dat ik de collega's daar op geen enkele manier van af kan houden.

Laat ik om te beginnen mijn hartelijke dank uitspreken aan de woordvoerders van de verschillende fracties. Het maken van een initiatiefwetsvoorstel is een behoorlijke klus. Dat heb ik de afgelopen tijd gemerkt. Het is heel fijn om te merken dat ook de collega's er behoorlijk werk van hebben gemaakt om het voorstel van commentaar en van kritische vragen te voorzien. Dat is al waardering op zich.

Ik dank de leden ook voor hun complimenten voor het initiatief als zodanig, nog los van de inhoud. Hoewel die complimenten zoet smaakten, zal ik mij een volgende keer echt wel drie keer bedenken voor ik weer aan zo'n klus begin. Ik heb heel wat meer respect gekregen voor het werk dat op de ministeries wordt gedaan, maar ik heb ook mogen ervaren hoe onevenwichtig ons democratisch bestel is. Een Kamerlid moet met een parttime medewerker bijna een heel ministerie controleren en daartussendoor dan ook nog proberen zijn eigen wet te maken.

Hoe komt het toch dat wij in Nederland zo terughoudend zijn om onze eigen democratie ook daadwerkelijk te faciliteren? De volksvertegenwoordiging moet niet alleen op papier de instrumenten in handen hebben om het volk te vertegenwoordigen maar moet ook daadwerkelijk in staat zijn om dat te doen, want anders weet de regering altijd dat de honden in de Kamer misschien wel blaffen, maar zelden bijten. Als je toch wilt bijten, moet je nu een behoorlijk lange adem hebben. Dat heb ik gehad, want het is alweer bijna vijf jaar geleden dat Ferd Crone en ik zijn begonnen met dit wetsvoorstel. Wij wilden het dan ook goed doen. Wij wilden reacties verzamelen, met de sector overleggen, luisteren naar de argumenten van partijen die hiermee te maken kregen en uiteraard luisteren naar de argumenten van collega's. Aan de hand daarvan hebben wij steeds de wet verbeterd. Tot gisteren aan toe ben ik bezig geweest met de allerlaatste nota van wijziging, waarin wij nog enkele verbeteringen hebben doorgevoerd naar aanleiding van vragen en opmerkingen van de woordvoerders. Ook die bleek weer complexer dan wat wij tevoren hadden voorzien. En dat terwijl dit eigenlijk maar een kleine wetswijziging lijkt.

Want voor veel mensen kan dit wetsvoorstel een verlossing betekenen van jarenlange irritaties. Voor veel bedrijven betekent het ook een toename van de onzekerheid in hun bedrijfsvoering. Dat realiseer ik mij heel goed. Enkelen van u hebben in de eerste termijn gevraagd of dit nu wel nodig was. Vooral de heer Van der Ham vroeg, net als de heer Elias en de heer Van der Staaij, naar de eigen verantwoordelijkheid van de consument. De heer Van der Ham vroeg bijna filosofisch wat wij eigenlijk nog van een consument in de 21ste eeuw kunnen verwachten. Ik ben het met hem eens dat je van mensen mag verwachten dat zij zich realiseren welke verplichtingen zij aangaan, maar dat vereist tegelijkertijd dat de consument altijd open en eerlijk geïnformeerd wordt. Zo gaat het niet altijd.

Laat ik eens een voorbeeld uit mijn eigen ervaring geven. Een aantal jaren geleden ging ik naar een sportschool. Wij kennen bijna allemaal dit voorbeeld, wij gaan allemaal vol goede bedoelingen naar de sportschool en komen er een halfjaar later achter dat wij veel te weinig zijn geweest. Dat is misschien de prijs die je voor dit werk betaalt. Ik kreeg een mapje in mijn handen, ik moest mijn naam en adres invullen, en vervolgens mijn handtekening zetten. Ik was dan meteen lid en ik

kreeg ook nog korting op mijn abonnement, omdat die dag net een speciale kortingsdag was. Pas toen ik anderhalf jaar later mijn lidmaatschap wilde opzeggen, kwam ik erachter dat het formulier ook een achterkant had. Daar stond op dat sprake was van een jaarcontract en dat dit stilzwijgend zou worden verlengd. Natuurlijk was ik naïef geweest. Ik had dat moeten bekijken, maar ik denk dat heel veel mensen dat hebben meegemaakt. Afgaande op mijn eigen mailbox van de afgelopen jaren en vooral maanden kan ik constateren dat dit het geval is. Heel veel mensen mailden mij soortgelijke ervaringen. In een enkel geval was zelfs een verhuizing naar het buitenland geen reden om het jaarcontract bij de sportschool op te mogen zeggen. Deze week nog kreeg ik een mail van mevrouw Diepema die een proefabonnement op een tijdschrift had afgesloten en ineens aan een jaarabonnement bleek vast te zitten. Zij was niet de enige. Ik heb talloze mails gehad met soortgelijke verhalen van mensen die de beroemde kleine lettertjes even niet goed hadden gelezen, of die niet hadden gevonden, omdat ze stiekem achterop in een klein hoekje op het invulkaartje stonden.

Je kunt als consument slechts je verantwoordelijkheid nemen als alle partijen op de markt dat ook doen en als die dat eerlijk en open doen. Het komt er nu vaak op neer dat je als consument moet opletten dat je er niet instinkt. Bij het sluiten van contracten moet je constant op je hoede zijn. Het afsluiten van contracten in Nederland is als het kopen van merk T-shirts in Turkije. Je komt er pas achteraf achter dat je er bent ingestoken. Waarom doen bedrijven dat? Stilzwijgende verlenging is geen service aan de klant, zoals ook de heer Van der Staaij in dit debat suggereerde. De klant wordt namelijk prima geholpen met een contract voor onbepaalde duur waar hij op elk moment van af kan. Het contract loopt lekker door, maar je kunt opzeggen wanneer je wilt. Stilzwijgende verlenging is vooral een service voor een bedrijf. Het geeft wat meer zekerheid, maar het houdt de consument vast. Het is een beproefd instrument om overstappen te voorkomen. Daarom wordt stilzwijgende verlenging ook zo enthousiast benut. Het is voor een consument echter ontzettend frustrerend om erachter te komen dat hij bij elk bedrijf op elk gewenst moment een contract of abonnement kan afsluiten, maar er nooit zo snel en net zo gemakkelijk meer van af kan. Als je een nieuw abonnement wilt afsluiten, krijg je nooit te horen dat het bedrijfsproces daar niet op is afgestemd en dat men het logistiek niet aan kan. Als je een nieuw abonnement wilt afsluiten, krijg je nooit te horen dat je nog negen maanden moet wachten, omdat het jaar nu eenmaal net is ingegaan en je pas aan het eind van het jaar weer abonnee kunt worden. Als je een nieuw abonnement wilt afsluiten, zeggen ze nooit tegen je: Sorry, dat kan bij ons alleen in november. Als je wilt opzeggen, krijg je dat allemaal wel te horen. Ik hoef vast niet te zeggen waarom. Bedrijven vangen consumenten zoals je een bij vangt in een lege fles met een beetje honing. De bij weet de weg naar binnen altijd heel gemakkelijk te vinden, maar hij komt er nooit meer uit. Dat is precies de bedoeling van het stilzwijgend verlengen van contracten. Natuurlijk, zeg ik tegen de heer Van der Ham, kun je tegen de consument zeggen dat hij al die kleine lettertjes maar moet lezen, dat hij elk blaadje drie keer moet omdraaien om te zien of hij niet iets over het hoofd heeft gezien, dat hij van alle contracten de opzegdatum in zijn agenda moet

zetten, dat hij moet vastleggen tussen welke data hij zijn opzegbrief moet versturen en op welke manier en dat hij een contract, ook al is dat per e-mail afgesloten, per aangetekende brief moet opzeggen. Daarmee zeggen wij echter nogal wat tegen de consument. Daarmee zeggen wij namelijk tegen de consument dat hij alles moet wantrouwen.

Ik wil geen samenleving waarin wij alleen maar zaken doen op basis van wantrouwen. Daarom ben ik aan deze wet gaan werken. Het vertrouwen moet terug, want alleen dan functioneren markten zoals het hoort. Ik heb het dan over het vertrouwen dat je krijgt waarvoor je betaalt, het vertrouwen dat je over kunt stappen naar een ander als die beter of goedkoper is, het vertrouwen dat je net zo gemakkelijk van een contract af kunt als je eraan komt, en het vertrouwen dat je je recht kunt halen als je bent belazerd, kortom vertrouwen in de werking van de markt. Dat is wat wij volgens mij van consumenten in de 21ste eeuw mogen verwachten. Het is aan ons om ervoor te zorgen dat de consumenten het vertrouwen kunnen behouden, maar daarvoor moet sprake zijn van een zeker machtsevenwicht tussen de consument en de aanbieder. De heren Heemelaar en Van der Staaij spraken daar ook over en gaven terecht aan dat dit machtsevenwicht verstoord is geraakt.

De voorzitter: De heer Van der Ham. Ik zat niet te twitteren.

De heer Van der Ham (D66): Dat is u geraden, voorzitter.

Ik dank de heer Van Dam voor zijn inleiding, maar wij moeten het ook niet te dramatisch tegenover elkaar zetten. Wij erkennen allemaal, of wij nu kritisch of lovend over het wetsvoorstel zijn, dat op dit punt sprake is van een probleem. Inderdaad maken sommige ondernemers hiervan misbruik. Soms kun je wel per telefoon lid worden, maar moet je via aangetekende brief opzeggen. Dat is heel oneerlijk. Ik deel de opvatting dat sprake is van onevenwichtigheid die moet worden opgeheven. Echter, het is wel de vraag of je bij alle vormen van verleiding de verantwoordelijkheid uiteindelijk bij de ondernemer moet neerleggen. Daarom zijn vanuit de CDA-fractie amendementen ingediend waarin gevraagd wordt om een minimum. Ongetwijfeld zal de heer Van Dam hierop later nog ingaan. Zijn beeld dat mensen die kritisch zijn over dit wetsvoorstel in feite de burgers willen laten gaarkoken in hun eigen sop, doet niet helemaal recht aan wat hij in eerste termijn van de Kamer heeft gehoord, in ieder geval wat mijn fractie betreft.

De heer Van Dam (PvdA): Ik heb niet voor niets aangegeven dat ik erkentelijk was voor de inbreng van de Kamer. Ik heb de indruk dat wij allemaal hetzelfde probleem constateren. Ik wilde in mijn betoog echter wel recht doen aan de vraag wat wij van consumenten in de 21ste eeuw kunnen verwachten. Dat is immers de achterliggende vraag: hoe ver reikt de eigen verantwoordelijkheid van consumenten? Daarom wilde ik juist gaan aansluiten bij de woorden van de heer Van der Staaij en de heer Heemelaar in eerste termijn. Zij wezen op het machtsevenwicht. Het is steeds de bedoeling van de wetgever geweest om een zeker machtsevenwicht aan te brengen tussen macht van de consument enerzijds en macht van aanbieders en bedrijven anderzijds. Dat machtsevenwicht is in de loop der tijd verstoord geraakt.

Ik denk dat dit de achtergrond is van deze discussie. Bedrijven zijn alsmaar groter en logger geworden. Ze zijn steeds handiger geworden in het tot in het uiterste benutten van de ruimte die de wet biedt. De heer Van der Staaij heeft dit ook aangegeven: hoe komt het toch dat al die bedrijven steeds maar op het wettelijke maximum gaan zitten? Je voelt je als consument steeds vaker machteloos. Ik denk dat veel mensen dit gevoel herkennen: je bent een eenling, je hebt veel minder financiële en juridische mogelijkheden dan het bedrijf dat je tegenover je hebt. Het is aan ons als wetgever en als volksvertegenwoordigers om steeds weer te beoordelen of het machtsevenwicht niet zodanig verstoord is geraakt, dat het verlegd moet worden. Ik denk dat de economische ontwikkelingen van de laatste decennia een versterking van de positie van de consument op allerlei fronten noodzakelijk maken, dus niet alleen op dit punt, maar op veel meer vlakken. De consument moet machtiger worden om de markt weer goed te laten functioneren.

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA): De heer Van Dam geeft aan dat er sprake is van een onevenwichtige machtsverhouding. Ik hoorde hem eerder zeggen dat de verlenging van drie maanden eigenlijk niet in het voordeel van de consument, maar vooral van de aanbieder is. Mevrouw Van Vroonhoven heeft een amendement ingediend om de dubbeling eruit te halen. Is de heer Van Dam ook niet van mening dat de consument beter af is met een omzetting in een contract voor onbepaalde duur met de mogelijkheid om per maand op te zeggen dan met een stilzwijgende verlenging met steeds drie maanden? Ik heb de vrees dat het straks voor de aanbieder veel interessanter wordt om te kiezen voor laatstgenoemde variant en dat dit per saldo voor de consument betekent dat hij altijd opgezaald wordt met een opzegtermijn van drie maanden. Dit kan zelfs vijfenhalve maand worden als toevallig net de eerste dag van het nieuwe kwartaal is verstreken.

De heer Van Dam (PvdA): Straks kom ik nog uitgebreid terug op het amendement op stuk nr. 13. Ik denk dat dit amendement niet doet wat mevrouw Van Vroonhoven ermee beoogt. Volgens mij is dit een vergissing, maar ik zal daar straks nog op ingaan. Wij hebben steeds gezegd dat wij een einde willen maken aan de stilzwijgende verlenging. Vanuit de kranten- en tijdschriftensector volgde hierop de reactie dat men al in de knel zat en dat dit logistiek voor behoorlijke problemen zou gaan zorgen. Na flink overwegen – ik was namelijk niet meteen overtuigd – hebben wij uiteindelijk besloten om kranten en tijdschriften de mogelijkheid te geven om te blijven werken met kwartaalabonnementen. Anders zouden wij wellicht de bedrijfsvoering te veel overhoop halen. Als met name de kranten op dit moment iets niet kunnen hebben is het wel dat ze in een wereld van nog meer onzekerheid terecht komen. Deze uitzondering hadden wij in het wetsvoorstel oorspronkelijk voor alle sectoren gemaakt. Mede naar aanleiding van de eerste termijn van de Kamer zijn wij gaan kijken of wij specifiek voor kranten en tijdschriften een uitzondering konden maken. Dat is mogelijk. Wij hebben dit dan ook gedaan middels de nota van wijziging die gisteren bij de Kamer is ingediend. Hieruit komt naar voren dat stilzwijgende verlenging verboden wordt, kranten en tijdschriften uitgezonderd. Het gaat dus in alle sectoren zoals

mevrouw Aasted nu zegt. Een contract mag niet stilzwijgend verlengd worden, maar slechts worden omgezet in een contract voor onbepaalde duur met een opzegtermijn van één maand.

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA): In het initiatiefwetsvoorstel staat ook dat in uitzonderlijke situaties, bijvoorbeeld als een tijdschrift eens per kwartaal verschijnt, de opzegtermijn niet één maand maar drie maanden is. Onder die noemer zouden kranten ook geholpen worden, want dan zeg je: voor uitzonderingen geldt een opzegtermijn van drie maanden. Dan kan het nog steeds gaan om een contract voor onbepaalde duur met in sommige gevallen een opzegtermijn van drie maanden. Ik heb toevallig in juni een krant opgezegd. Ik ben er pas 1 oktober vanaf. Er wordt gezegd dat bepaalde magazines een lange productietijd hebben, maar een krant wordt echt pas een dag van tevoren gemaakt. Tenminste, dat mogen we hopen.

De heer Van Dam (PvdA): Op basis van de argumenten van met name de fracties van CDA en VVD hebben we gekeken naar de opzegtermijn voor abonnementen op tijdschriften. Het gaat in dit geval niet om kranten, maar om tijdschriften. Er zijn tijdschriften die maar eens in de drie of vier maanden verschijnen. Daarvan zeggen uitgevers: je kunt een opzegtermijn van één maand hanteren, maar dan zijn de tijdschriften al gedrukt en wij zijn op basis van de verplichting die mensen zijn aangegaan zelf ook verplichtingen aangegaan. Het gaat overigens in dit geval over contracten voor onbepaalde duur, dus niet over contracten die stilzwijgend verlengd worden met drie maanden. De uitgevers zeggen: als u een opzegtermijn van een maand hanteert, komen wij echt in de problemen en u zou ons helpen als u specifiek voor tijdschriften met een lage verschijningsfrequentie een opzegtermijn hanteert van drie maanden. Daaraan zijn we tegemoetgekomen, mede op basis van wat de fracties van CDA en VVD naar voren hebben gebracht.

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA): Dat weet ik en dat is ook goed, maar de krant kan worden geschaard onder dezelfde noemer van die uitzondering met een opzegtermijn van drie maanden. Zo kun je helemaal een streep zetten door de systematiek van stilzwijgende verlenging.

De heer Van Dam (PvdA): Dat is een vergissing, want de krant verschijnt elke dag en daarvoor geldt die opzegtermijn niet. In de nota van wijziging kunt u lezen dat de uitzondering voor de opzegtermijn van drie maanden alleen maar geldt voor tijdschriften die een verschijningsfrequentie hebben van minder dan eens per maand.

Voorzitter. Ik vind dat de consument machtiger moet worden om de markt goed te laten werken. Ik heb dan ook met veel plezier geluisterd naar het betoog van de heer Elias. Ik heb in mijn jaren als Kamerlid twee soorten VVD-woordvoerders gekend: zij die opkwamen voor de gevestigde belangen en zij die hun liberale overtuiging in ere hielden en zich inzetten voor een eerlijke en efficiënte marktwerking. De markt kan namelijk werken, maar hij werkt nooit vanzelf. Een sterke markt kan niet zonder een sterke overheid die de grenzen van die markt bewaakt, om voormalig minister Brinkhorst maar weer eens te citeren. Ik ben heel blij dat we met de heer Elias weer een echte liberaal als woordvoerder van de VVD hebben

die de positie van de consument en vooral ook de efficiënte werking van de markt vooropzet en niet de gevestigde belangen.

Om die redenen, het sterker maken van de consument, het herstel van het machtsverwicht en het beter en efficiënter laten werken van de markt, zijn dat de heer Crone en ik met dit wetsvoorstel gekomen. Ik denk dat er nu een wetsvoorstel ligt waarmee die doelen worden bereikt en tegelijkertijd rekening wordt gehouden met de maatschappelijke rol van verenigingen en de kwetsbare positie van kranten en tijdschriften.

Ik heb de woordvoerders al bedankt voor hun bemoedigende woorden voor het indienen van een initiatiefwetsvoorstel als zodanig, maar ik ben uiteraard ook blij met de brede steun die ik heb ervaren. Mevrouw Van Vroonhoven sprak haar volledige steun uit voor het aanpakken van het probleem. De heer Heemelaar zei: die goede vriendin van mij die maar niet van de boekenclub afkomt, wordt eindelijk geholpen. De heer De Roon wilde weliswaar mij niet omhelzen, maar het wetsvoorstel wel en het verbaasde hem dat hij zo blij kon zijn met een voorstel van de PvdA. De heer Elias zei dat hij consumenten eindelijk van die irritaties wilde verlossen en mevrouw Ortega-Martijn zei, en ik kan daar niet méér achter staan, dat dit vooral de kwetsbaren, onder wie ouderen, zal helpen. Het was een warm bad, maar ik heb tegelijkertijd goed gehoord dat de leden nog een aantal, soms behoorlijk kritische, vragen hadden. Ik zal proberen hun laatste twijfels weg te nemen.

Enkele woordvoerders vroegen of dit wetsvoorstel niet te ver gaat en of het niet eenvoudiger had gekund. Mevrouw Van Vroonhoven, de heer Elias en de heer Van der Staaij vroegen of een waarschuwingsplicht niet beter zou zijn geweest. Daarmee kan een consument worden gewaarschuwd dat het contract bijna afloopt en dat het stilzwijgend wordt verlengd als hij niet reageert. Als de consument er vanaf wil, moet hij een opzegging sturen. Ik denk dat dit niet beter zou zijn geweest. Een waarschuwingsplicht verplicht bedrijven om klanten actief te informeren. Dat zal met een briefje moeten gebeuren. Het zal helaas niet eenvoudig met een e-mail kunnen gebeuren, zoals mevrouw Van Vroonhoven suggereerde. De consument kan namelijk zeer eenvoudig beweren een e-mail nooit gehad te hebben. Een e-mail wordt door rechters ook lang niet altijd als bewijsmateriaal geaccepteerd. Een briefje kost papier en portokosten. Het is ook geen actie die je eens per jaar voor je gehele klantenbestand kunt uitvoeren, want meestal heeft elke klant op een ander moment zijn contract afgesloten. Het kan een bedrijf met duizenden klanten dus even zoveel euro's gaan kosten.

Het wetsvoorstel zoals wij het nu hebben opgesteld, brengt helemaal geen administratieve lasten met zich mee. Een bedrijf kan een jaarcontract aan het eind van het jaar gewoon omzetten in een contract voor onbepaalde duur. Dat contract loopt door totdat de consument het opzegt. Het enige nadeel dat hieraan verbonden is voor een bedrijf, is dat een consument elke maand kan opzeggen. Wij hebben Actal gevraagd om te toetsen of er administratieve lasten aan dit wetsvoorstel verbonden zijn. Het heeft aangegeven dat er geen administratieve lasten aan dit wetsvoorstel verbonden zijn. Een waarschuwingsplicht kost wel geld en lost bovendien het probleem niet op dat je als consument weer een jaar vastzit. Met dit voorstel krijg je als consument gewoon de keus: als je weer een jaar wilt vastzitten, kun je een

nieuw jaarcontract afsluiten. Als je dat niet wilt, hoef je niets te doen.

Mevrouw Van Vroonhoven en de heer Van der Ham wezen op de gedragscode die uitgevers hebben opgesteld, overigens nadat wij met dit wetsvoorstel zijn gekomen. Is die gedragscode niet al voldoende? Ik denk van niet. De gedragscode maakt geen eind aan de stilzwijgende verlenging; noch aan de verlenging op zich, noch aan de stilzwijgendheid ervan. Men wil gewoon doorgaan met het verlengen van abonnementen zonder de consument daarvoor te waarschuwen. Ik vraag me af waarom, nadat wij jarenlang met elkaar gediscussieerd hebben. Wat is er voor uitgevers eigenlijk op tegen als een abonnee na een jaarabonnement een kwartaalabonnement krijgt of een doorlopend abonnement dat per maand opzegbaar is? Tevreden abonnees willen helemaal niet van hun krant of tijdschrift af. Gaat het er dan echt om ontevreden abonnees langer vast te houden? Ik begrijp best dat het prettig is om een paar maanden langer abonnementsgeld binnen te krijgen. Is het echter gerechtvaardigd om dat geld te verdienen aan abonnees die dat tijdschrift niet meer interessant vinden of niet meer tevreden zijn over de kwaliteit?

Ik ben wel gevoelig voor de argumenten inzake de bedrijfsvoering. De heer Elias heeft die onder andere naar voren gebracht. Men plant logistiek enige tijd vooruit. De bedrijfsvoering van met name kranten is op dit moment zeker niet rooskleurig. Vanwege de belangrijke rol van kranten en tijdschriften in onze samenleving heb ik daarmee rekening willen houden. Ik heb daarom op twee plekken in het wetsvoorstel uitzonderingen opgenomen. Ten eerste mogen kranten en tijdschriften kwartaalabonnementen blijven hanteren en behouden zij het recht om die stilzwijgend te verlengen. Ten tweede heb ik naar aanleiding van de eerste termijn een wijziging aangebracht in het wetsvoorstel waardoor tijdschriften met een verschijningsfrequentie van minder dan een maand een langere opzegtermijn mogen hanteren, namelijk van drie maanden, in het geval zij een eerder abonnement omzetten in een contract voor onbepaalde duur. Ik denk dat ik met die twee uitzonderingen in ruime mate tegemoet ben gekomen aan de kranten en tijdschriften. Ik hoop dat de woordvoerders, in het bijzonder de heer Elias die hier nadrukkelijk aandacht voor vroeg, tevreden zijn met deze aanpassing.

De heer Van der Ham (D66): U sprak over de afspraken die gemaakt zijn in de uitgeverwereld na het uitbrengen van dit wetsvoorstel. Na de behandeling in eerste termijn is er een verdergaande verscherping gekomen van die gedragscode. Kunt u daar eens op reflecteren? Een paar dagen geleden hebben wij een mailtje gekregen dat er een verscherping heeft plaatsgevonden. In hoeverre komen zij u tegemoet?

De heer Van Dam (PvdA): Het is natuurlijk altijd mogelijk om na vijf jaar discussie op het moment dat het vijf voor twaalf is en je ziet dat een voorstel echt een wet lijkt te gaan worden, te zeggen bereid te zijn te doen wat wordt gevraagd, namelijk het hanteren van kwartaalabonnementen. Men zegt er wel bij dat bovenop dat kwartaalabonnement nog een opzegtermijn van drie maanden komt. Dan zit je nog altijd een half jaar vast aan je abonnement. Men komt steeds dichterbij wat in dit wetsvoorstel staat. Het verschil is er nog steeds, maar is niet zo groot meer. Ik vind het op zichzelf een goed

teken dat, als je maar lang genoeg volhoudt, marktpartijen kennelijk wel in beweging komen. Maar men gaat nog steeds niet zover dat men de inhoud van dit wetsvoorstel wil overnemen. Daarom komt men nu met een gedragscode in de hoop dat dit u ervan overtuigt dat de uitgevers wel willen en dat u afziet van het wetsvoorstel. Maar vervolgens moet u afwachten hoe lang die gedragscode overeind blijft.

De heer Van der Ham (D66): Wij zien natuurlijk wel vaker dat, wanneer er wetgeving aan de orde is, onder de druk daarvan dingen vloeibaar worden. Dat is op zichzelf een goed proces in de maatschappij: als u uw eigen verantwoordelijkheid niet neemt, doen wij het wel. Ik ben de indiener erkentelijk dat hij die druk opvoert. Maar als wij al zover zijn, kan ik mij ook voorstellen dat zij dat laatste stukje zelf doen. Dan is de vorm van wetgeving misschien te zwaar, als de marktpartijen, weliswaar onder druk, in onze richting komen.

De heer Van Dam (PvdA): Laat ik zeggen dat u wel goed van vertrouwen bent na een discussie die al jarenlang voortgaat. Nog steeds, na jarenlang discussie, willen de uitgevers hun abonnees een halfjaar lang vasthouden en voorkomen dat zij van hun contract afkomen. Dat gaat nog steeds niet zover als dit wetsvoorstel. Ik ben wel gevoelig voor de argumenten vanuit de sector, zeker van de kranten. Ik begrijp dat de tijdschriften het ook moeilijk hebben, maar ik heb nu eenmaal iets meer betrokkenheid bij de kranten. Dat is ook de reden waarom wij de kranten en tijdschriften op twee plekken een eigen uitzondering hebben gegeven, waardoor zij in staat zijn om steeds drie maanden vooruit te plannen: ofwel via een stilzwijgende verlenging van drie maanden ofwel via een contract voor onbepaalde duur met een opzegtermijn van drie maanden op het moment dat je tijdschrift een lage verschijningsfrequentie heeft. Daarmee mogen zij de consument nog steeds drie maanden vasthouden. Ik vind dat nogal wat, vergeleken met de andere sectoren. Voor alle andere sectoren waarop dit wetsvoorstel betrekking heeft geldt dat er helemaal geen stilzwijgende verlenging meer is en dat elk contract met een opzegtermijn van een maand mag worden opgezegd.

De voorzitter: Ik heb een beetje het gevoel dat ik dit voor de tweede keer hoor. Volgens mij klopt dat ook.

De heer Van Dam (PvdA): De heer Heemelaar, wiens Kamerlidmaatschap helaas niet stilzwijgend kon worden verlengd omdat hij slechts tijdelijk Kamerlid was, vroeg net als de heer Elias en mevrouw Vos juist of de wet wel ver genoeg ging en of ik niet verder had moeten gaan. Verzekeringen vallen er immers niet onder, zo gaven zij aan. Dat is juist. Verzekeringen vallen onder de Wet op het financieel toezicht. Men zit soms wel vijf jaar vast aan een verzekering die dan doodleuk weer met vijf jaar wordt verlengd. Ik zou daarachter staan, maar om dat aan te pakken is een aparte wetswijziging nodig van de Wet op het financieel toezicht. Net als degenen die dit naar voren hebben gebracht, hoop ik dat het kabinet dat wil oppakken. Zo niet, dan heb ik nu al drie van uw leden gehoord die graag zien dat die wet wordt veranderd. Maak een initiatiefwetsvoorstel; het is de moeite waard.

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA): Die

initiatiefwet is niet meer nodig, want ik heb een persbericht van de verzekeraars dat zij stoppen met stilzwijgende verlenging. Hoewel zij niet de hete adem van deze wet voelden, hebben zij zelf het besluit genomen om te stoppen met stilzwijgende verlenging.

De heer Van Dam (PvdA): Dat is goed nieuws, maar ik ben wel zo vrij om te zeggen dat ik niet geloof dat het helemaal vanzelf is gegaan. Ook de verzekeraars hebben de druk vanuit de Kamer echt wel gevoeld. Zij hebben uiteraard ook de eerste termijn van dit debat gevolgd en de fracties van de VVD, de PvdA en GroenLinks gehoord. Daarmee is zo'n breed spectrum in de Kamer afgedekt dat zij natuurlijk ook wel snappen dat, als zij die stap niet zelf zetten, de Kamer dat voor hen zal doen.

De heer Vendrik (GroenLinks): Mag ik de heer Van Dam zo verstaan dat hij nu in dit debat, hier op dit moment tegen deze staatssecretaris en zijn kabinet zegt: kom maar heel snel met een goede brief waarin die schone beloftes van het verzekeringsfront eens even gekraakt worden en kom met een initiatief om wat ik in het wetsvoorstel regel ook te regelen voor verzekeringen?

De heer Van Dam (PvdA): Ik zou het prachtig vinden, als het kabinet dat zou doen.

De heer Vendrik (GroenLinks): Dan ga ik ervan uit dat de staatssecretaris dit goed begrepen heeft en dat hij zo direct die toezegging zal doen.

De heer Van Dam (PvdA): Voorzitter. Vele leden hebben aangegeven blij te zijn dat verenigingen niet onder hetzelfde regime worden geschaard als bedrijven. Dat zou namelijk een zware last voor veel verenigingen hebben betekend. Wij hebben dan ook gedacht te kunnen volstaan met een informatieplicht: leden moeten op de homepage van de website of op een van de eerste drie pagina's van het ledenblad informatie kunnen vinden over de wijze waarop het lidmaatschap kan worden opgezegd. Ik begrijp meteen dat dat een beetje onbevredigend is, omdat bepaalde verenigingen daardoor de dans ontspringen.

De heren Elias, Van der Ham en Heemelaar vroegen al naar de omroepen en de ANWB. Als je de verenigingen wel onder de werking van de wet wilt laten vallen en dus wilt voorkomen dat zij gebruik kunnen maken van stilzwijgende verlenging, dan moet je een onderscheid maken tussen ideële verenigingen en meer commerciële. Dat is een stuk lastiger dan het lijkt, want dat onderscheid staat momenteel niet in het Burgerlijk Wetboek. Een vereniging mag winst maken, maar die winst mag niet onder de leden worden verdeeld. Dat betekent dat wij een aantal verenigingen hebben die weliswaar verenigingen zijn, maar die voor de consument bedrijven lijken. En toch is het ontzettend moeilijk om onderscheid te maken tussen de voetbalvereniging in het dorp en de ANWB. Ze vallen onder hetzelfde regime. Als je daarin wilt ingrijpen, dan moet je fors ingrijpen in het verenigingsrecht. Dat ging mij te ver. Het staat de Kamer uiteraard vrij om het kabinet te vragen om deze kwestie verder te bestuderen, want ik zie ook wel dat je als consument veel minder verschil ziet tussen de ANWB en Route Mobiel, dan tussen de ANWB en de plaatselijke voetbalclub.

De heer Van der Ham vroeg of met de uitzondering voor het lidmaatschap van verenigingen de verenigingsstructuur niet boven de stichtingsstructuur wordt gesteld. Dat is niet het geval. Het Burgerlijk Wetboek kent voor het lidmaatschap van een vereniging specifieke regelgeving die op allerlei vlakken afwijkt van het contractrecht. Maar een contract kun je met allerlei rechtspersonen sluiten, dus met een bedrijf, maar ook met een stichting of een vereniging. Als je als consument een product of een dienst van een vereniging afneemt, dan geldt het contractrecht net zo goed als wanneer je een product of dienst afneemt van een stichting of een bedrijf. Stichtingen en verenigingen worden hierin dus gelijk behandeld. De enige uitzondering geldt voor het lidmaatschap. Als je een abonnement neemt op een omroepblad, is dat een contract dat valt onder het wetsvoorstel. Het enige wat er niet onder valt, is het lidmaatschap.

Mevrouw Van Vroonhoven vroeg waarom energiebedrijven niet zijn uitgezonderd, aangezien de Elektriciteits- en Gaswet al bijzondere regelingen kennen. De heer Elias voegde er de Telecommunicatiewet aan toe. In sector-specifieke regelgeving staan altijd sectorspecifieke regels die een aanvulling zijn op de algemene contractregels. De Elektriciteits- en Gaswet en ook de Telecommunicatiewet kennen specifieke bepalingen die gaan over contracten voor die sector. Die bepalingen komen niet in gevaar door dit wetsvoorstel. De sectorspecifieke regelingen blijven gewoon van kracht en worden hierdoor niet aangetast.

De heer Vendrik (GroenLinks): Zojuist sprak de heer Van Dam over de consequenties van de uitzondering voor de verenigingen voor de omroepen en de omroepgidsen. Kan hij dat nader toelichten? Mensen zijn vaak lid van een omroep en krijgen vervolgens ook die omroepgids. Ik begrijp dat het lidmaatschap stilzwijgend verlengd kan worden, maar het krijgen van die omroepgids niet.

De heer Van Dam (PvdA): U en ik doen wel vaker iets met media in deze Kamer. Ik ga ervan uit dat wij allebei weten dat het niet meer zo is dat de omroepgids automatisch bij het lidmaatschap verstrekt wordt. Je moet een apart abonnement op de gids nemen. Het is andersom ook niet meer zo dat je automatisch lid bent als je een omroepgids neemt. Dat zijn twee aparte overeenkomsten. Het ene geldt het lidmaatschap van de omroepvereniging, dat valt onder het verenigingsrecht en dus elk jaar verlengd mag worden. De omroepgids is een abonnement dat onder de bepalingen van dit wetsvoorstel over kranten en tijdschriften valt. Dat betekent dat men het niet met een jaar mag verlengen, maar hooguit met drie maanden. De stilzwijgende verlenging van een jaarabonnement wordt dus drastisch beperkt.

De heer Van der Ham (D66): Dit onderscheid is zeer belangrijk. Juist bij de omroepen wordt er echter alles aan gedaan om het lidmaatschap en de gids zo veel mogelijk te verknopen. Juridisch kan het niet, maar wel via papiertjes in de bus. De consument wordt heel snel in de verleiding gebracht om dat verenigingselement en het commerciële element met elkaar te verbinden. Hoe wilt u erop toezien dat die samensmelting van belangen voldoende uit elkaar wordt gehouden?

Van Dam

De heer Van Dam (PvdA): Ik denk dat dit iets is wat wij in debatten over de Mediawet al vaak doen. Niet voor niets hebben wij onderscheid gemaakt tussen het abonnement op de gids en het lidmaatschap. Dat onderscheid is natuurlijk heel bewust in de wet aangebracht, juist om te voorkomen dat je mensen automatisch lid maakt doordat je een heel interessant abonnement aanbiedt.

De heer Van der Ham (D66): Dat is zo. Wij zijn echter allebei mediawoordvoerder. In de praktijk zie je dat dat weliswaar aan de hand is en dat het zeer belangrijk is dat het losgeknipt is. In de reclame-uitingen en dat soort zaken worden zij echter wel heel erg aan elkaar gekoppeld. In de praktijk kan de consument ze soms niet helemaal makkelijk van elkaar onderscheiden. Juridisch hebben wij het wel zo geregeld; op zichzelf heeft de wetgever daar in voorzien. Maar in het verleiden van de consument om een bepaalde keuze te maken, bijvoorbeeld voor zo'n abonnementsverlenging, en dat te koppelen aan de suggestie dat het ook belangrijk is om lid te blijven van zo'n organisatie, zie je nog wel eens omroepen creatief zijn.

De heer Van Dam (PvdA): Ik denk dat wij in het afgelopen jaar behoorlijk veel creativiteit bij omroepen hebben gezien, ook soms creativiteit die op of over het randje ging. Wij hebben natuurlijk het Commissariaat voor de Media om erop toe te zien dat de creativiteit van omroepen binnen de grenzen van de wet blijft en dat men dus bijvoorbeeld ook niet te grote cadeaus aanbiedt bij het lidmaatschap.

De voorzitter: De heer Van der Ham, tot slot.

De heer Van der Ham (D66): Dus u zegt dat het Commissariaat voor de Media erop moet toezien dat het harde onderscheid dat wij juridisch hebben gemaakt tussen lidmaatschap en de commerciële poot van zo'n omroep, nog sterker wordt bewaakt, juist om te voorkomen dat er dat soort kruisbestuiving van verleiding ontstaat.

De heer Van Dam (PvdA): Absoluut. Die zaken horen niet door elkaar te lopen.

De heer Van der Ham (D66): Toch een mooie zin, voorzitter.

De heer Van Dam (PvdA): Het is een totaal ander debat, maar volgens mij heb ik in eerdere mediadebatten ook al gezegd dat ik ervoor ben dat voor het lidmaatschap altijd specifiek betaald zou moeten worden, om daarmee duidelijk te maken dat je echt lid bent. Als u dit overigens zo belangrijk vindt, dan moet u wel kijken naar het amendement van mevrouw Van Vroonhoven, namelijk om een soort grens in te stellen van € 25 en te zeggen dat elk abonnement dat goedkoper is, niet onder deze wet valt. Er zijn omroepgidsen die daaronder vallen, of er heel makkelijk onder zouden kunnen vallen als zij dat willen. Dat geldt ook voor allerlei andere contracten.

Mevrouw Van Vroonhoven noemde het voorbeeld van het Cultureel Jongeren Paspoort. Dat is natuurlijk ontzettend sympathiek. Je neemt zo'n pas voor een jaar en betaalt voor dat hele jaar een bedrag van € 15. Vervolgens krijg je korting op allerlei culturele instellin-

gen. Ik denk echter dat het voor het CJP heel makkelijk oplosbaar is. Er zijn namelijk twee wegen. Ofwel men zegt dat je geen jaarabonnement hebt, maar gewoon één keer per jaar een kaart koopt. Dan is het volgens mij vrij makkelijk oplosbaar. Nog veel makkelijker is het als men mensen één keer per jaar een mailtje stuurt, met de vraag of men volgend jaar weer het CJP wil. Wil men weer de pas, dan stuurt men even het antwoord "ja" terug, of vult het even in op een website. Het is een heel kleine handeling en vrij makkelijk. Op die manier kun je mensen voor het komend jaar weer een abonnement verkopen. Ik denk dat het CJP met jongeren vrij makkelijk een nieuw jaarcontract kan afsluiten.

Ik denk dat het niet goed gaat als je zo'n grens gaat instellen. Er zijn al veel kwartaalbladen die minder kosten dan € 25 per jaar. Als abonnementen duurder zijn, bijvoorbeeld net iets minder dan € 50 per jaar, en dat zijn er een heleboel, dan kunnen die makkelijk worden opgeknipt in twee halfjaarabonnementen van € 25, of van net iets minder dan € 25. Zodra je een grens gaat instellen, dan lok je ook ontduikgedrag uit. Je lokt bedrijven dan uit om even creatief te zijn, zoals het net ook zo mooi genoemd werd. Even creatief te zijn en te zorgen dat je onder de bedoeling van deze wet uitkomt. Ik zou u dus echt willen ontraden om dat te doen. Het lijkt mij dat het bovendien zorgt voor minder duidelijkheid voor de consument.

De heer Van der Ham (D66): Als wij die creativiteit op dat punt door het opknippen van abonnementen willen tegengaan, kun je zeggen dat de optelsom van abonnementen met die partij – dus de verplichting die je bent aangegaan – per jaar niet een bepaald bedrag mag overstijgen. Dan kun je dat soort creativiteit toch ontduiken, neem ik aan.

De heer Van Dam (PvdA): Dat is lastig, omdat de wet op dit moment niet zo iets kent. Het gaat niet om een jaarcontract; het gaat gewoon om een contract. Het gaat juridisch om een contract. Je kunt dus een voorwaarde stellen aan de waarden van dat contract. Tenzij u een heel ingewikkelde rekenformule in de wet wilt zetten die erop neerkomt dat als u een contract voor drie maanden hebt, het bedrag met vier vermenigvuldigd moet worden en dan niet boven de € 25 moet uitkomen. Ik zie het zo niet gebeuren, zeker niet zoals het amendement er op dit moment uitziet, want dan wordt het echt ontzettend makkelijk om de wet te ontduiken. Bovendien wordt het er volgens mij niet overzichtelijker op, ook voor consumenten.

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA): Voorzitter. Ik wil graag een regel uit het amendement voorlezen, want dan blijkt dat het probleem dat de heer Van Dam suggereert er helemaal niet is. Er staat: "In afwijking van lid 1 onder J wordt als onredelijk bezwaarend aangemerkt de stilzwijgende verlenging of vernieuwing van meer dan een jaar indien de verschuldigde prestatie bestaat in het betalen van een bedrag van ten hoogste € 25 per jaar." Dus, het staat er gewoon in. Het is niet per kwartaal, het is niet per half jaar. In de tekst van het amendement staat € 25 per jaar. Dat ontduiken wat de heer Van Dam aangeeft, zie ik niet.

De heer Van Dam (PvdA): Voorzitter. Ik denk dat er nog genoeg mogelijkheden zijn om dat toch te doen, maar

Van Dam

daarbij blijft ook nog eens het eerste argument staan, namelijk dat er genoeg contracten en abonnementen zijn die minder dan € 25 per jaar omvatten. Mevrouw Aasted moet zich realiseren dat het voor een consument niet zoveel uitmaakt voor de mate van irritatie of je een abonnement hebt op de sportschool dat € 50 per maand kost, of een abonnement op een blad dat je een tientje per jaar kost maar waar je gewoon alsmaar niet vanaf komt. De consument is net zo geïrriteerd bij dat abonnement van dat tientje per jaar.

De voorzitter: We moeten proberen een beetje tempo te maken.

De heer Vendrik (GroenLinks): Voorzitter. Nog even over de precieze uitwerking van de uitzondering voor verenigingen. Stel, ik ben geabonneerd op "Socialisme & Democratie" – ik ben overigens geen lid van de politieke vereniging PvdA – onder welk regime valt dat abonnement?

De heer Van Dam (PvdA): Het is een abonnement, dus het valt onder het contractrecht en niet onder het verenigingsrecht.

De heer Vendrik (GroenLinks): Dus ook al wordt dat blad uitgegeven door de vereniging PvdA, dit wetsvoorstel is van toepassing op dat abonnement?

De heer Van Dam (PvdA): Ja, want de heer Vendrik heeft dan een contract met de rechtspersoon PvdA, en of die rechtspersoon nu een vereniging, stichting of bedrijf is, dat maakt niks uit.

De voorzitter: U vervolgt uw betoog. Mag ik vragen hoe ver u ongeveer bent?

De heer Van Dam (PvdA): Ik ben over de helft.

De voorzitter: Dat is geruststellend. Ik hoop een beetje veel over de helft. U vervolgt uw betoog.

De heer Van Dam (PvdA): Voorzitter. Ik weet dat Kamerleden in elk geval antwoord willen op elke vraag die gesteld is.

De voorzitter: Ze weten ook dat ze dat niet altijd krijgen.

De heer Van Dam (PvdA): Voorzitter. Dat is ook zeer onbevredigend. Mevrouw Van Vroonhoven vroeg aandacht voor loterijen. Ik heb ook met de loterijen gesproken. Zij maken zich zorgen over het nieuwe onderdeel O in artikel 236 dat consumenten het recht geeft om een verbintenis op dezelfde wijze op te zeggen als ze hem zijn aangegaan. Loterijen zeggen dat een opzegging bijvoorbeeld per e-mail voor hen problematisch zou kunnen zijn omdat ze geen bewijs van de opzegging in handen hebben. Heel concreet: iemand zegt op, er valt een prijs op het bewuste lot en vervolgens ontkent iemand opgezegd te hebben. Als er een miljoen euro op je lot is gevallen – een werkelijk gebeurd voorbeeld – dan baal je er natuurlijk van dat je net je abonnement op de loterij hebt opgezegd.

De voorgestelde wetstekst hoeft echter voor die loterijen geen problemen op te leveren. Immers, indien de consument niet de mogelijkheid heeft om per e-mail

een contract af te sluiten, dan heeft hij ook niet het recht om per e-mail het contract weer op te zeggen. Als je per se een schriftelijke opzegging wil, dan moet je deelnemers vragen om een schriftelijke bevestiging van hun deelname. Het wetsartikel zegt alleen maar dat je op dezelfde manier moet kunnen opzeggen, als de manier waarop je het contract bent aangegaan.

Dan kom ik bij het belangrijkste punt uit het betoog van mevrouw Van Vroonhoven. Zij vroeg zich af of het wetsvoorstel niet dubbelop is, want het regelt zowel het einde van de stilzwijgende verlenging als de verkorting van de opzegtermijn naar een maand. Ik denk dat mevrouw Van Vroonhoven het anders bedoelt, want dat wat zij beschrijft is niet dubbelop. Het wetsvoorstel regelt dat contracten niet langer stilzwijgend verlengd mogen worden. Ze mogen wel worden omgezet in een contract voor onbepaalde tijd, en dat contract voor onbepaalde tijd kent een opzegtermijn. In de bestaande wetgeving is die opzegtermijn drie maanden en met dit wetsvoorstel wordt die opzegtermijn teruggebracht naar een maand. Dat zijn dus twee verschillende dingen.

Als ik het betoog van mevrouw Van Vroonhoven echter goed begrepen heb, bedoelt zij dat er ook een alternatieve oplossing zou kunnen zijn, namelijk dat je aanbieders wel het recht geeft om contracten stilzwijgend te verlengen, maar dat die vervolgens iedere maand kunnen worden opgezegd. Zo is het op dit moment bijvoorbeeld ook in de telecommunicatiesector geregeld. Ik neem aan dat mevrouw Van Vroonhoven bedoelde kosteloos opzeggen, dus dat je niet als je na een maand opzegt de rest van het jaar moet betalen. Het gaat mij erom dat consumenten niet ongewild opnieuw een jaar vastzitten aan een contract waar zij eigenlijk vanaf willen en dat zij dus na het eerste jaar elke maand hun contract kunnen opzeggen. Het voorstel zoals mevrouw Van Vroonhoven het volgens mij bedoelt, zou dat kunnen regelen. Daarmee ontstaat namelijk in de praktijk dezelfde situatie voor consumenten als met dit wetsvoorstel. De vraag is alleen: als materieel precies hetzelfde gebeurt, is het voorstel van mevrouw Van Vroonhoven dan duidelijker of is het wetsvoorstel duidelijker? Is het duidelijker als je tegen mensen zegt dat hun contract stilzwijgend verlengd kan worden maar dat zij er vervolgens weer onderuit kunnen? Of is het duidelijker als je tegen hen zegt dat hun contract niet stilzwijgend wordt verlengd en dat het gewoon een contract voor onbepaalde duur wordt waar zij op elk gewenst moment onderuit kunnen? Ik denk dat het er voor consumenten niet duidelijker op wordt als het contract enerzijds met een jaar wordt verlengd en als je daar anderzijds toch niet een jaar aan vastzit. Ik zou de CDA-fractie dus eigenlijk het volgende willen meegeven: als zij toch hetzelfde wil als ik, is het misschien wel zo handig om het zo te laten staan.

Het huidige amendement op stuk nr. 13 regelt echt iets anders. Ik denk daarom dat er echt iets mis is gegaan aan de kant van het CDA, want het huidige amendement op stuk nr. 13 schrapt het hele artikel over stilzwijgende verlenging. Dat betekent dat er eigenlijk niets overblijft. Dat is, als ik het zo zou mogen noemen, een behoorlijk destructief amendement, want het verlost consumenten niet meer van de stilzwijgende verlenging. Daar is dit wetsvoorstel juist voor bedoeld. Daar blijft dan dus niets over. Dat is, als ik mevrouw Van Vroonhoven goed heb begrepen, niet wat zij bedoelt. Zij zou het amendement op stuk nr. 13 dus kunnen intrekken.

Van Dam

Ik zei al dat het mij, als je toch precies hetzelfde wilt, voor de hand lijkt te liggen om gewoon het wetsvoorstel te steunen. Als zij het toch op de andere manier wil regelen, heb ik daar echter niet een heel groot bezwaar tegen. Ik zei immers al dat het materieel hetzelfde oplevert, maar ik vind het vooral een stuk onduidelijker worden voor de consument.

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA): Er zijn op dit moment drie opties: het contract loopt af en je gaat een nieuw contract aan, het contract loopt af en wordt stilzwijgend verlengd – u wilt de huidige termijn van een jaar terugbrengen naar drie maanden – of het contract loopt af en wordt omgezet in een contract voor onbepaalde duur, met de mogelijkheid om het contract per maand op te zeggen. Met het amendement beoogt mevrouw Van Vroonhoven dat het contract niet stilzwijgend wordt verlengd, zelfs niet met drie maanden. Dan zet men het maar om in een contract voor onbepaalde duur, met een opzegtermijn van een maand. Het probleem met de kranten is dan nog steeds te regelen, want waar "de glossy's" worden genoemd, kun je ook "de kranten" noemen. Dan zijn er dus slechts twee opties: een nieuw contract voor een bepaalde duur of omzetting in een contract voor onbepaalde duur, met een opzegtermijn van in principe een maand en bij uitzondering drie maanden.

De voorzitter: Wij hebben deze discussie echt al gevoerd aan het begin van dit debat. De heer Van Dam kan wat mij betreft nog één keer een antwoord geven.

De heer Van Dam (PvdA): Ik constateer eerst dat wij het er in ieder geval over eens zijn dat het huidige amendement op stuk nr. 13 niet is wat de CDA-fractie bedoelt. Het lijkt mij dus verstandig dat dat amendement van tafel gaat. Als het CDA-fractie hetzelfde wil regelen maar op een andere manier en als zij daarvoor een nieuw amendement indient, wil ik daar uiteraard naar kijken. Ik zei al dat ik de indruk heb dat wij hetzelfde willen regelen.

Mevrouw Ortega-Martijn, die ik overigens dank voor haar vriendelijke woorden over dit wetsvoorstel, kaartte aan dat consumenten moeilijk kunnen bewijzen dat zij hebben opgezegd als zij opzeggen per telefoon of e-mail. Daar heeft zij gelijk in. Dat blijft ook met dit wetsvoorstel een punt van zorg. Het wetsvoorstel geeft consumenten alleen het recht om dat middel te gebruiken, maar dat beschermt hen niet tegen malafide ondernemers die ontkennen een opzegging ontvangen te hebben. Consumenten die het echt zeker willen weten, zullen dus nog steeds kiezen voor de schriftelijke opzegging, het liefst aangetekend, want daarmee kun je het altijd bewijzen. Dit wetsvoorstel maakt een eventueel geschil wel in ieder geval minder ernstig. Als je nu te maken hebt met een ondernemer die zegt dat hij de opzegging niet heeft gekregen, zit je weer een jaar aan het contract vast. Na dit wetsvoorstel zit je daar dan nog maar een maand aan vast.

Mevrouw Ortega-Martijn (ChristenUnie): Ik vraag mij af of het dan geen wassen neus is. Is het niet mogelijk om de bewijslast dan bij de leverancier te leggen?

De heer Van Dam (PvdA): Het is altijd lastig om van een leverancier te verlangen dat hij bewijst dat hij iets niet

heeft gehad. Dat is eigenlijk niet te doen. Als een consument nu zijn contract opzegt en er ontstaat een geschil, dan zal de rechter de consument vragen om het te bewijzen. Bij het gebruik van e-mail of telefoon is het lastiger te bewijzen dan wanneer je gebruik hebt gemaakt van een aangetekende brief. Dat is gewoon zo en het is overigens ook nu al zo.

Mevrouw Ortega-Martijn (ChristenUnie): Maar door de bewijslast bij de leverancier te leggen kun je wel bewerkstelligen dat de leverancier wel gebruik gaat maken van bijvoorbeeld brieven om de consument zo ver te krijgen om een abonnement te nemen of een contract aan te gaan.

De heer Van Dam (PvdA): Als een consument allerlei mogelijkheden krijgt aangeboden om een contract af te sluiten, mag de aanbieder het je niet veel moeilijker maken om ervan af te komen. Het herstelt eigenlijk dit evenwicht. Maar dat staat los van de vraag of als een consument van die mogelijkheid gebruik heeft gemaakt het zo eenvoudig is om te bewijzen dat hij dat heeft gedaan. Daar ligt inderdaad een probleem dat wij wel onder ogen moeten zien. Of u moet daar een oplossing voor hebben, ik zie die niet. Het enige wat je van een aanbieder mag verwachten, is dat hij duidelijk maakt dat hij die mogelijkheid ook echt geboden heeft.

De heer Van der Ham (D66): Heeft de indiener overwogen om bij mail de cc-variant te introduceren? Als ik hem bijvoorbeeld een mailtje zou sturen en ik wil dat de Voorzitter dat op een gegeven moment kan controleren, cc ik de Voorzitter. Is er een model te bedenken, of hebt u dat in uw overwegingen betrokken, om als men via de mail opzegt, om een cc te sturen naar een bepaald adres?

De heer Van Dam (PvdA): Dat lijkt mij meer iets wat je in het kader van de naleving zou kunnen organiseren dan iets wat je in de wet zou moeten regelen. Het kan een manier zijn om ervoor te zorgen dat consumenten eenvoudiger kunnen bewijzen dat ze hebben opgezegd. Dat is overigens bij mail sowieso al makkelijker dan wanneer er telefonisch is opgezegd. Dat is ook de reden dat wij aanvankelijk dat telefonisch opzeggen niet in het voorstel hadden opgenomen.

De heer Van der Ham (D66): U zegt dat dit meer een kwestie van zelfregulering van de sector is om voor zo'n e-mailadres te zorgen waarnaar men een opzegging kan cc'en zodat het als bewijsvoering kan worden gebruikt bij een mogelijk geschil?

De heer Van Dam (PvdA): Misschien zou de Consumentenbond dat kunnen zijn of de Consumentenautoriteit. Ik weet niet of dat tot de bevoegdheden behoort.

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA): Misschien is er nog een andere mogelijkheid. Bij opties staat ook de optie ontvangstbevestiging. Als ik een belangrijke mail stuur en wil kunnen bewijzen dat ik die verzonden heb, dan klik ik "ontvangstbevestiging" om aan te geven dat ik een bericht wil hebben als de ontvanger mijn mail gelezen heeft. Ik print dat uit en het verhaal is klaar.

De heer Van Dam (PvdA): Ik ben redelijk thuis in die wereld en ik wil hier geen debat over e-mail van maken, maar de enige manier om waterdicht te kunnen aantonen dat je een mail hebt gestuurd en dat die is aangekomen, is om de mail helemaal te versleutelen en met certificaten te werken. Dat lijkt mij voor de gemiddelde consument echt veel te ver gaan. Dit probleem blijft bestaan en lossen wij zeker vandaag niet op.

Mevrouw Vos (PvdA): Even een reactie op mevrouw Aasted-Madsen. Ik ben een andere mogelijkheid aan het onderzoeken, namelijk een verplichte ontvangstbevestiging voor bedrijven. Veel bedrijven doen dat nu al en dat zou wellicht een oplossing zijn voor het probleem dat is aangekaart.

De heer Van Dam (PvdA): Voorzitter. Mevrouw Ortega wees op mogelijke nalevingskosten van dit wetsvoorstel. Die zouden kunnen bestaan uit een toename van het aantal opzeggingen. Ik heb geen reden om dat te verwachten. Mensen die nu van hun abonnement of contract af willen, zullen dat straks ook willen, maar komen er alleen gemakkelijker van af. Dit wetsvoorstel zorgt er alleen maar voor dat een opzegging sneller geëffectueerd wordt. Ik zie geen reden waarom consumenten vaker zouden gaan opzeggen dan nu. Ik verwacht niet dat consumenten door dit wetsvoorstel ineens minder tevreden gaan worden over hun contracten.

De heer Elias vroeg of de huur van bedrijfsruimte onder dit voorstel valt. Dat is niet het geval, want de artikelen 236 en 237 van Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek gaan alleen over contracten waarbij de klant een natuurlijk persoon is die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf.

Mevrouw Vos wees terecht op een foutje in de wettekst. Waar in onderdeel B1 stond "telkens na een maand" had moeten staan: na het eerste jaar telkens na een maand. Dit hebben wij met een nota van wijziging rechtgezet.

Mevrouw Vos zei verder dat het misschien beter zou zijn om stilzwijgende verlenging helemaal onmogelijk te maken en niet nog met drie maanden toe te staan. Ik heb al gezegd dat de reden hiervan is om de kranten en tijdschriften te ontzien. Naar aanleiding van de opmerking van mevrouw Vos heb ik de tekst van het wetsvoorstel in de nota van wijziging zodanig aangepast dat de uitzondering van drie maanden echt alleen voor kranten en tijdschriften geldt en dus niet voor andere producten of diensten. Indien de Kamer die uitzondering voor kranten of tijdschriften onwenselijk zou achten, kan zij die er natuurlijk uitamenderen. Ik vind de argumenten echter overtuigend, omdat de kranten en tijdschriften toch al in zwaar weer zitten.

Mevrouw Vos vroeg ook of telefonisch opzeggen mogelijk moet zijn. Ik heb al gezegd dat het mondeling opzeggen nu in het wetsvoorstel is opgenomen met alle moeilijkheden van dien voor de bewijslast.

De heer Van der Ham vroeg of het mogelijk is om aan te geven om welke bedragen het voor de consument gaat. Dit is niet te doen, omdat de artikelen 236 en 237 van het Burgerlijk Wetboek betrekking hebben op algemene voorwaarden van alle overeenkomsten tot een geregelde aflevering van goederen of diensten. Daarmee vallen alle denkbare contracten onder deze regels, of het nu gaat om het lidmaatschap van een sportschool voor

€ 50 per maand of de wekelijkse aflevering van kattenbakkorrels voor enkele euro's per week. Al dit soort contracten vallen eronder en dus ook de hele "range" van bedragen die daarbij kunnen worden verzonnen. Daarom lijkt het mij ook niet verstandig om een grensbedrag in de wet op te nemen.

De heer Van der Staaij – hij is hier nu niet, maar er wordt vast meegeluisterd – heeft gevraagd om een reactie op de stelling dat stilzwijgende verlenging ook kan worden gezien als een dienst aan de consument, aangezien deze niet steeds actie hoeft te ondernemen om een abonnement te verlengen. Ik ben hier in het begin van mijn betoog al even op ingegaan. Ik denk dat consumenten zeker blij zijn dat zij niet steeds aan het einde van de looptijd van een contract zelf actie moeten ondernemen, maar dat verandert ook niet met dit wetsvoorstel. De consument hoeft nog steeds geen actie te ondernemen. Het contract kan gewoon worden omgezet in een contract voor onbepaalde duur. De service aan de consument blijft dus gelijk, alleen de bedrijven krijgen te maken met iets meer onzekerheid.

De heer Van der Staaij heeft ook nog gevraagd of de regels voor verenigingen niet iets te precies zijn. Ik ben het ten principale eigenlijk met hem eens. De regels die wij introduceren, zijn zeer precies. De informatie over de manier waarop kan worden opgezegd, moet op de homepage van de website worden geplaatst of op een van de eerste pagina's van het ledenblad. Wij hebben dit gedaan, omdat wij willen voorkomen dat sommige verenigingen zich hiervan met een jantje-van-leiden zullen afmaken door de opzeginformatie toch ergens te verstoppen en zodoende voorbij te gaan aan de bedoeling van het wetsvoorstel. De website of het ledenblad zijn natuurlijk de meest aangewezen kanalen voor verenigingen om hun leden te informeren en daarom hebben wij gekozen voor deze formulering.

Mevrouw Gesthuizen – en dit is volgens mij de laatste vraag, als ik ze allemaal goed heb genoteerd – stelde de vraag of tweejarige contracten voor mobiele telefonie waarbij een gratis mobieltje wordt verstrekt, wel mogelijk blijven. Er stond gisteren ook een groot artikel in de krant van een van de mobiele providers, maar de providers hebben ook via andere kanalen geroepen dat zij geen gratis mobieltjes meer kunnen weggeven. Of zij hebben het niet goed begrepen, of zij proberen de Kamer op een dwaalspoor te zetten, want dit is niet waar. In het huidige Burgerlijk Wetboek staat al dat een meerjarig contract na een jaar kan worden opgezegd. Een contract voor twee jaar met gratis mobieltje valt dus nu al onder de bepaling dat je na een jaar zou mogen opzeggen. Toch wordt dit niet toegestaan. Deze bepaling is opgenomen in artikel 237 van het Burgerlijk Wetboek en niet in artikel 236. Artikel 237 is de zogenoemde grijze lijst van het Burgerlijk Wetboek. Dit behelst bepalingen in de algemene voorwaarden waarvan wordt vermoed dat ze onredelijk bezwarend zijn. De kern zit in de woorden "wordt vermoed". Als je namelijk in redelijkheid kunt zeggen dat je mensen niet toestaat om hun abonnement op te zeggen, dan is dat verdedigbaar. Als je zegt: ik heb iemand een tweejarig contract aangeboden en in ruil daarvoor kreeg hij gratis een mobiele telefoon die normaal € 300, € 400 of € 500 had gekost, is dat een goede reden om mensen aan een tweejarig contract te houden. Dit betekent dat aanbieders kunnen zeggen: wij staan mensen überhaupt niet toe om na een jaar op te zeggen, wij houden hun aan hun tweejarig contract. Zij

Van Dam

kunnen ook kiezen voor een alternatief door mensen die er na een jaar toch spijt van krijgen en er onderuit willen, een vergoeding te laten betalen. Die twee mogelijkheden liggen open, maar de mogelijkheid om gratis mobieltjes weg te geven bij een tweejarig contract en mensen dan ook aan dat tweejarige contract te houden, wordt niet aangetast met dit wetsvoorstel.

Mevrouw Gesthuizen (SP): Dank hiervoor. Het is heel mooi dat het in Nederland toegestaan blijft om alles weg te geven wat maar van jou is.

Ik heb nog eens goed gekeken naar de nota naar aanleiding van het verslag, waarin u hierop ook ingaat. Verder heb ik er de wettekst, waarnaar u zojuist verwees, bij genomen. Ik vraag mij nog wel af of het heeft geleid tot geschillen bij geschillencommissies. Is er misschien al een telefoonaanbieder naar de rechter gestapt om een zaak te beginnen tegen een klant die na dertien maanden is opgestapt met een toestel van € 400, ook al wist hij dat de aanbieder ervan uitging dat hij twee jaar klant zou blijven?

De heer Van Dam (PvdA): U gaat er daarbij dus van uit dat er een geschil is ontstaan over de huidige bepaling in het Burgerlijk Wetboek dat je een tweejarig contract na een jaar kunt opzeggen. Mij zijn geschillen daarover niet bekend. Voorbeelden daarvan zijn mij ook niet aangedragen door de telecomaانبieders. Ik neem aan dat als dergelijke geschillen te verwachten waren, ze zich al voorgedaan zouden hebben. Dat dit niet het geval is, is de beste garantie dat dergelijke geschillen zich ook na deze wetswijziging niet zullen voordoen.

Mevrouw Gesthuizen (SP): Daarmee neemt u mijn bezwaar weg.

De heer Van Dam (PvdA): Voorzitter. Daarmee ben ik gekomen aan het einde van mijn beantwoording. Ik geloof dat ik alle vragen van de kant van de Kamer heb beantwoord.

De voorzitter: Ik zie niemand staan. Er is trouwens ook een tweede termijn.

Ik denk dat de staatssecretaris het op prijs stelt om ... U wilt één minuut schorsen?

Staatssecretaris Heemskerck: Ja.

De voorzitter: Dat kan. Eén minuut.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

□

Staatssecretaris Heemskerck: Mevrouw de voorzitter. Allereerst spreek ik namens het kabinet mijn waardering uit voor het feit dat Kamerleden initiatiefwetsvoorstellen ontwikkelen. Zij komen er vaak achter dat dat veel werk is. In dit geval waren zij blij met de ondersteuning van de ambtenaren van Economische Zaken. Ik realiseer mij heel goed dat er een verschil is tussen de ondersteuning van een Kamerlid als wetgever en die van het kabinet als wetgever; ik zou bijna spreken over een "ongelijke strijd" maar dat klinkt wat onvriendelijk. Uiteindelijk gaat de Kamer echter zelf over haar begroting en ondersteuning.

Het is in elk geval heel goed en prettig als leden van de Kamer op een dergelijke constructieve wijze meedenken over oplossingen voor problemen die inderdaad leven onder consumenten. Iemand let even niet op en zit plotseling weer voor een jaar aan iets vast, niet alleen aan een slecht figuur maar ook nog eens aan dat fitnessabonnement. Met dit initiatiefvoorstel wordt het voor consumenten gemakkelijker om contracten op te zeggen omdat allereerst is voorzien in beperking van de stilzwijgende verlenging. Daarnaast wordt een einde gemaakt aan te lange opzegtermijnen bij contracten.

Ik doe twee toezeggingen. De eerste betreft de nota van wijziging. Deze neemt op het eerste gezicht veel weg van de kritiek van het kabinet op het voorstel. Ik wil echter graag nog schriftelijk reageren op de nota van wijziging omdat deze behoorlijk wat overhoop haalt en ook verbetert. Ik zal daar zo spoedig mogelijk schriftelijk op reageren. De tweede toezegging is aan de heer Vendrik. Ik zal mijn collega Bos van Financiën vragen om te reageren op het persbericht van het Verbond van Verzekeraars dat zegt een einde te maken aan stilzwijgende verlenging. Overigens is stilzwijgende verlenging juist bij verzekeringen nuttig want iemand wil niet onverzekerd rondlopen. Ik kan mij echter herinneren dat de voorganger van Bos, Zalm, in deze Kamer zei dat hij de gedragscode ten aanzien van stilzwijgend verlengen, die consumentvriendelijker zou worden gemaakt, zou monitoren. Volgens mij is dit dan ook een zaak die al langer loopt. Het lijkt mij goed dat de minister van Financiën daarop reageert in de richting van de Kamer.

De heer Vendrik (GroenLinks): Dat doet mij deugd; dank voor deze toezegging van het kabinet. Wil de staatssecretaris aan de minister vragen of hij in die brief ook ingaat op een aanpalend vraagstuk, namelijk de contractduur van hypotheeken? Dat is namelijk echt interessant voor consumenten. Daar valt heel veel over te zeggen. Ik hoor graag van het kabinet of op dat terrein nader ingrijpen nodig wordt gevonden, in het belang van de consument.

Staatssecretaris Heemskerck: Nu overvraagt de heer Vendrik. Ik zeg toe dat de minister van Financiën zal ingaan op het persbericht over het stilzwijgend verlengen van verzekeringen. Hij moet natuurlijk zelf bepalen of hij daar dingen aan toevoegt. Hij moet ook zelf bepalen of er vervolgens aanvullende regelgeving nodig is. Op dat moment kan het debat worden gevoerd over looptijd en aftrekbaarheid van hypotheeken.

De heer Vendrik (GroenLinks): Ik snap de intuïtie van de staatssecretaris rond de aftrekbaarheid van de hypotheekrente. Daar moet iets aan gebeuren maar daar gaat dit debat niet over. Vandaag spreken wij over het belang van consumenten en ik durf mijn hand ervoor in het vuur te steken dat duizenden consumenten in Nederland met een hypotheecaire lening – die niet alleen een looptijd heeft maar ook een bepaalde opzegtermijn – vastzitten aan contractuele voorwaarden waarvan zij zich de consequenties niet goed realiseerden bij het afsluiten van het contract. Ik denk aan boetebepalingen rond het opzeggen enzovoort. Ik vind dat van het kabinet gevraagd mag worden om daar nog eens naar te kijken. Kom met een oordeel. Meer dan dat vraag ik niet.

Staatssecretaris Heemskerck: Ik weet dat die discussie leeft, in het verleden ook, over de voorlichting aan

consumenten, niet alleen over het (rente)tarief aan de voorkant, maar ook het vroegtijdig aflossen omdat je overstapt naar een ander huis of een andere bank en de ingesloten belemmeringen. Ik weet ook dat de AFM daar wel eens naar gekeken heeft. De brief die u krijgt van de minister van Financiën zal ongetwijfeld aanleiding zijn om vervolgens allerlei debatten te voeren over de vraag of financiële instellingen wel goede voorlichting aan consumenten geven. Daar zijn zij ingevolge de Wet op het financieel toezicht ook zeker aan gehouden.

Voorzitter. Nu iets over het toezicht op de uitvoering van deze initiatiefwet. De Consumentenautoriteit is belast met de handhaving van de zogeheten zwarte en grijze lijsten uit het Burgerlijk Wetboek. De zwarte lijst bevat bedingen die onder alle omstandigheden onredelijk bezwarend zijn. De bepaling in het wetsvoorstel waarin staat dat abonnementen niet onbepaald stilzwijgend verlengd mogen worden voor een periode langer dan drie maanden, staat op die zwarte lijst. Op grond van de Wet handhaving consumentenbescherming kan de Consumentenautoriteit bestuursrechtelijk optreden tegen de overtredingen van de zwarte lijst. Dit betekent dat de Consumentenautoriteit een boete en/of last onder dwangsom kan opleggen.

De grijze lijst bevat bedingen waarvan wordt vermoed dat zij onredelijk bezwarend zijn. Bij een dergelijk beding moet de handelaar, de verkoper die het beding in de algemene voorwaarden heeft opgenomen, aantonen dat het beding niet onredelijk bezwarend is. Daarbij geldt een bewijsvermoeden in het voordeel van de consument. Die staat dus sterker. Tegen overtredingen van bedingen van de grijze lijst kan ook de Consumentenautoriteit civielrechtelijk optreden via een verzoekschrift bij het Gerechtshof Den Haag.

Ik onderschrijf ook wat de heer Van Dam zei over de Telecommunicatiewet en de tweejaarstermijnen waarbij je niet hoeft te betalen voor het mobieltje dat je "krijgt". Dat blijft mogelijk, want dat is gekoppeld aan de tweejaarstermijnen. Dat verdwijnt niet, wanneer de Kamer deze initiatiefwet aanneemt.

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA): De staatssecretaris haalt zojuist de grijze en de zwarte lijst aan als een vorm van waarborg en bescherming. Met de staatssecretaris hebben wij ook een debat gevoerd over de Europese richtlijn inzake consumentenbescherming. Wij weten dat, op het moment dat er tot een Europese harmonisatie wordt overgegaan, die grijze en zwarte lijst onder druk komen te staan. Hoe verhoudt zich dat?

Staatssecretaris Heemskerk: Dat hangt af van wat wij in Europa uiteindelijk zullen beslissen. Tot die tijd geldt het toezicht dat op zowel de zwarte als de grijze lijst geregeld is.

Voorzitter. De Kamer krijgt nog in detail een reactie op de nota van wijziging. Die neemt wel een aantal bezwaren weg die wij hadden. Mijn conclusie is dat met dit voorstel de consumenten makkelijker van abonnementen en overeenkomsten af kunnen komen die zij niet meer willen. Dit is natuurlijk een voordeel voor de consument. Het is ook een voordeel voor de bedrijven, want die houden alleen maar tevreden consumenten over. Zij kunnen ook makkelijker nieuwe consumenten/klanten werven.

Dit voorstel is een stap in de goede richting om ergernissen weg te nemen die onder consumenten leven.

Ik wil de indieners dan ook nogmaals bedanken en mijn steun uitspreken voor de doelstellingen van dit voorstel.

Nu kom ik toe aan de twee ingediende amendementen. Het amendement op stuk nr. 12 van mevrouw Van Vroonhoven-Kok stelt een ondergrens aan het stilzwijgend verlengen. Aan het stellen van een ondergrens kleeft mijns inziens een aantal bezwaren. Volgens mij heeft de heer Van Dam dit ook gezegd. Het doel van het wetsvoorstel is immers het wegnemen van de ergernis over de stilzwijgende verlenging. Die ergernis is niet gekoppeld aan de waarde van het contract, dus niet alleen het geldbedrag speelt een rol, maar ook het feit dat het verlengd wordt. Dat vinden mensen irritant. Klopt het dat een dergelijke ergernis minder wordt, wanneer het om ten hoogste € 25 gaat? Waarom is de grens niet € 50? Bovendien kan een dergelijke grens of differentiatie daarin weer leiden tot aanvullende onduidelijkheid voor consumenten.

Ten slotte zou het ook mogelijk zijn dat die grens weer wordt verhoogd. Dat ben ik niet van plan, maar als je gevoelig bent voor een branche die zegt dit tot een bedrag van € 1000 wel te mogen, wat is dan nog de waarde van het feit dat de stilzwijgende verlenging eruit wordt gehaald? Wij zijn in die zin geen voorstander van het introduceren van een grens.

Op het amendement op stuk nr. 13 van mevrouw Van Vroonhoven-Kok is de heer Van Dam ingegaan. Daarbij is technisch iets gebeurd wat niet het doel ervan zou zijn. Ik probeer dat toe te lichten. Mevrouw Van Vroonhoven geeft in de toelichting op haar amendement aan dat twee regelingen dubbel zouden zijn en dat daarom de voorgestelde wijzigingen inzake de stilzwijgende verlenging zouden kunnen vervallen. Daarmee ben ik het niet eens, want dan gaat het om verschillende zaken, namelijk om de maximale termijn voor de stilzwijgende verlenging van abonnementen, die in artikel 236, lid j wordt teruggebracht van één jaar tot drie maanden. Het andere deel betreft de opzegtermijn van alle consumentencontracten, die wordt teruggebracht van drie maanden tot één maand, en wel in artikel 237, lid 1. Ik ondersteun de voorgestelde regeling van de stilzwijgende verlenging. Door dit amendement zou de huidige praktijk van de stilzwijgende verlenging blijven bestaan, met als enig verschil dat het abonnement niet meer maximaal drie maanden voor de verlengingsdatum behoeft te worden opgezegd maar één maand. Het amendement zorgt ervoor dat de huidige BW-bepaling – dat is het technische punt dat de heer Van Dam ook noemde – omtrent de stilzwijgende verlenging in stand blijft. Dus overeenkomsten mogen altijd stilzwijgend met een jaar worden verlengd, alleen krijgt de consument de mogelijkheid om tegen het verstrijken van de initiële contractduur of tegen het einde van de periode waarmee stilzwijgend verlengd is met inachtneming van een opzegtermijn van één maand op te zeggen in plaats van na een opzegtermijn van drie maanden.

Ik kan hier een voorbeeld bij geven dat dit wellicht duidelijker maakt. Stel dat u een jaarabonnement afsluit op De Telegraaf op 1 januari 2009. In de algemene voorwaarden staat dat het abonnement na afloop van de contractduur stilzwijgend wordt verlengd met één jaar. Op 10 januari 2010, dus een jaar later, bedenkt u dat u eigenlijk wilt overstappen naar de Volkskrant. U zegt De Telegraaf op. Het abonnement op De Telegraaf is op dat moment echter net stilzwijgend verlengd met een jaar, dus u zit eerst nog tot het einde van het jaar vast aan De

Telegraaf. Het wetsvoorstel wijzigt niet alleen de regeling met betrekking tot de opzegtermijn, maar voorziet ook in een nieuwe regeling voor stilzwijgende verlenging. In het voorbeeld van het abonnement op De Telegraaf betekent dit dat het abonnement met maximaal drie maanden stilzwijgend kan worden verlengd en dat de opzegtermijn maximaal één maand mag zijn. U zou dus na de opzegging niet nog tot het einde van het jaar gebonden zijn aan De Telegraaf, maar nog tot 1 april 2010. Volgens mij is dat niet wat de indiënster beoogt. Ik zal schriftelijk ingaan op de uitgebreide nota van wijziging.

De heer Elias (VVD): Ik begrijp het toch goed dat de staatssecretaris die nota van wijziging volstrekt ondersteunt en als een verbetering van het wetsvoorstel beschouwt?

Staatssecretaris Heemskerk: Die nota van wijziging hebben mijn ambtenaren een half uur geleden voor het eerst gezien. Zo werken de schotten binnen het departement, dus als u een amendement voorbereidt en dat hier indient, zie ik dat ook meestal pas hier. Op het eerste gezicht lijkt de nota van wijziging heel veel van onze bezwaren weg te nemen en dus een verbetering te zijn. In die zin ondersteun ik de nota van wijziging, maar ik zal dit nog even heel precies schriftelijk voor u uitschrijven.

De heer Vendrik (GroenLinks): Mag ik het dan zo opvatten dat het kabinet de hoofdlijn van het wetsvoorstel steunt en dat wij nog een nader specifiek oordeel krijgen over de nota van wijziging? Maar het lijkt erop als ik de staatssecretaris zo beluister dat het wel goed komt.

Staatssecretaris Heemskerk: Ja.

De voorzitter: Ik dank de staatssecretaris voor zijn beknopte wijze van antwoorden.

Ik kijk naar de leden. Is er behoefte aan een tweede termijn? Ja, die is er.

De heer Vendrik (GroenLinks): Voorzitter. Een punt van orde. Nu wij nog een nadere reactie krijgen van de staatssecretaris op de nota van wijziging is het misschien efficiënter om die af te wachten en een afspraak te maken over wanneer wij het nader oordeel krijgen. Dan kunnen wij het debat afmaken.

De voorzitter: Dat is zeker niet efficiënter, want wij hebben nu de ruimte op de agenda om deze behandeling af te maken. Doen wij dat niet, dan hebben wij een gat in de agenda. Dat is nooit efficiënter. Als ik de staatssecretaris zo hoor, moet u het risico maar nemen van een eventuele heropening, maar volgens mij is die niet nodig.

Wij gaan door met de tweede termijn. Het woord is aan de heer Vendrik.

□

De heer Vendrik (GroenLinks): Voorzitter. Kort en daarom even via de interruptiemicrofoon. De verdediging van de heer Van Dam was buitengewoon prettig en goed. Dat smaakt naar meer, maar daar praten wij op een ander moment wel over door.

Ik heb nog één vraag.

De voorzitter: Neen, dan gaat u maar gewoon achter het spreekgestoelte staan. Misschien dat iemand u nog iets wil vragen. Laten wij het maar doen zoals wij het altijd doen.

De heer Vendrik (GroenLinks): Voorzitter. Ik vermoed dat niemand mij iets wil vragen, maar ik heb nog wel een vraag aan de heer Van Dam.

De voorzitter: De heer Elias helpt mij.

De heer Vendrik (GroenLinks): Dan moet hij snel zijn. Die vraag betreft de nota van wijziging die ik vanochtend ook heb gezien. In zijn toelichting zojuist motiveerde de heer Van Dam de uitzondering die hij maakt wat betreft de stilzwijgende verlenging voor kranten en tijdschriften vooral met het oog op de bedrijfspraktijk met tijdschriften. Ik zou graag horen waarom hetzelfde geldt voor kranten. Waarom is het voor kranten bedrijfseconomisch zinvol dat de stilzwijgende verlenging voor een periode van drie maanden door middel van deze nota van wijziging tot de uitzonderingen mag gaan behoren? De heer Van Dam sprak namelijk over het willen vermijden van de situatie van nog meer onzekerheid voor kranten.

Mijn fractie steunde dit wetsvoorstel al. Die steun is vandaag nog toegenomen.

□

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA): Voorzitter. Ik dank de heer Van Dam en de staatssecretaris voor hun beantwoording. Wij zullen aan de hand van de schriftelijke reactie uiteindelijk bepalen of wij al dan niet om een heropening zullen vragen en of er nog wordt gesleuteld aan amendementen. Ik wil dat ook nog even bespreken met mijn collega Van Vroonhoven, want ik hoorde pas gisteren dat ik het debat moest overnemen.

Wat betreft de kranten sluit ik aan bij de heer Vendrik. Moet het economisch belang van een krant reden zijn om voor die krant een uitzondering te maken? Ik heb daar zelf ook ergernis over gehad. Ik belde een landelijk dagblad met de mededeling dat ik drie weken in het buitenland zat en toen vroeg ik of de verzending van de krant even stop kon worden gezet. Dat kon echter niet, omdat men dat administratief niet verwerkt kreeg. Toen ben ik er helemaal mee gestopt, maar ik heb de krant nog tot 1 oktober. Ik vraag mij wat dat betreft af hoe het zit met de proportionaliteit van die drie maanden.

In het begin van zijn verhaal sprak de heer Van Dam over mevrouw Diepema en haar proefabonnement. Ik stel voor om nog een nota van wijziging te maken, waarin wordt opgenomen dat een proefabonnement te allen tijde een begin- en een einddatum heeft. Indien de aanbieder de klant wil vasthouden, moet hij de klant voor het verstrijken van de termijn voorstellen om een contract aan te gaan. Een proefabonnement is echter een proef met een begin- en een einddatum. Ik krijg daar graag een reactie op.

Dan het mondeling opzeggen. Daar wordt in de laatste nota van wijziging op ingegaan. Op het moment dat het contract mondeling wordt aangegaan, ligt er een voice-over, een bandje waarop de klant aangeeft dat hij het abonnement wil. Ik ben daar niet gelukkig mee. Ik heb eerder een schriftelijke bevestiging voorgesteld, maar daar was de staatssecretaris weer niet zo gelukkig mee. Echter, als je mondeling opzegt en je hebt verder

niets in handen, is een bevestiging nodig. De betreffende krant waar de staatssecretaris ook al over sprak, heeft mij inderdaad een bevestiging gestuurd dat ik telefonisch heb meegedeeld de krant niet meer te willen en dat de verzending per 1 oktober wordt gestopt. De klant moet wel iets in handen hebben om te kunnen bewijzen dat hij heeft opgezegd.

Mevrouw Ortega-Martijn (ChristenUnie): Voorzitter. Ook ik wil mijn waardering uitspreken voor de beantwoording van de vragen. Volgens mij is de heer Van Dam inmiddels een expert geworden op dit gebied.

Ik ben nog steeds van mening dat de bewijslast een zwak punt is. Als je telefonisch iets overeenkomt, is er altijd sprake van een bandje. Ik pleit er dan ook voor om opzegging van een mondeling aangegane overeenkomst die is vastgelegd op een bandje, eveneens op een bandje op te nemen, waarna een bevestiging van de opzegging volgt.

Ik stond al achter het initiatiefwetsvoorstel en ik kan mij ook vinden in de nota van wijziging. Ik ben benieuwd naar de reactie van het kabinet. Op basis daarvan zal ik een definitief standpunt innemen met betrekking tot dit wetsvoorstel.

De heer Elias (VVD): Voorzitter. Vijf maanden geleden alweer stonden wij hier voor de eerste termijn. Nog steeds ergeren miljoenen mensen zich als zij weer voor een jaar vastzitten aan een of ander abonnement. Nog steeds ook hecht de VVD grote waarde aan een goede bescherming van de consument als afnemer van verschillende producten en diensten. Tegelijkertijd hechten wij bepaald ook waarde aan de eigen verantwoordelijkheid van de consument en aan het belang van een efficiënte marktwerking.

Van de wat zwaar ideologisch aangezette motivatie onder dit initiatief waar de initiatiefnemer mee begon, wil ik namens mijn fractie in zoverre afstand nemen dat ik er nogmaals op wil wijzen dat de belangen soms wat wringen. Het is niet alleen de zielige consument tegenover de almachtige producent. Het gaat om een afweging van belangen. Niet voor niets heb ik bij interruptie op 5 maart tegen mevrouw Vos gezegd dat wij niet net moeten doen alsof de consument een "onmondig kind" is.

Voorzitter: Ten Hoopen

De heer Elias (VVD): Wat de complimenten aan mijn adres betreft, hoe vriendelijk bedoeld ook, voor zover ze bedoeld waren om mij in het ideologische kamp te trekken van de heer Van Dam, neem ik er enige afstand van. De heer Van Dam zegt twee soorten liberalen te kennen. Ik wil daar graag een derde stroming aan toevoegen waartoe ik mijzelf graag reken, namelijk de pragmatische. Vanwege de lichte botsing van belangen die ik schetste, hebben wij op pragmatische gronden gekozen om onze steun aan dit initiatiefwetsvoorstel te verlenen, op voorwaarde evenwel dat reële knelpunten bij het bedrijfsleven worden opgelost. Wij hebben eerder gevraagd om het probleem bij de uitgevers op te lossen. Mijn fractie kan steun verlenen aan het wetsvoorstel, nu

de initiatiefnemer dit signaal zeer serieus genomen heeft en het kabinet dit overneemt.

Op een ander punt ligt de zaak iets lastiger. Verenigingen zijn uitgesloten van dit wetsvoorstel om de amateurclubs te ontzien. Dat was nadrukkelijk niet onze keus, juist omdat daardoor oneigenlijke concurrentie kan ontstaan door verenigingen die commercieel opereren. Denk aan de ANWB die ook winkels heeft en verzekeringen verkoopt. De indiener van het wetsvoorstel ziet het probleem. Ik dank hem voor zijn heldere toelichting op dit punt. Hij ziet in dit wetsvoorstel geen oplossing en zegt dat wij anders het hele verenigingswetgevingsgebouw op zijn kop zouden moeten zetten, tot en met het Burgerlijk Wetboek. Dat willen wij onder meer na het debat van gisteren over regelgeving natuurlijk ook weer niet. Ik wil de staatssecretaris dan ook vragen of hij in de hoek van het consumentenrecht of de consumentenautoriteit ergens nog een gaatje ziet of iets kan aanscherpen teneinde exact dit probleem te ondervangen dat ontstaan is door de wens van de meerderheid van de Kamer om verenigingen vanwege de amateurclubs uit te sluiten. Hierdoor zou een vorm van oneigenlijke concurrentie kunnen ontstaan voor zover deze verenigingen commercieel opereren.

De verzekeraars vallen onder een andere wet. Ook klanten van verzekeraars zouden een paar maanden voor het verstrijken van het vervolg van een verzekering, de zogeheten prolongatiedatum, erop gewezen moeten worden dat de verzekering kan worden stopgezet. Ze hebben dan de tijd om zich op een eventueel alternatief te oriënteren. Op dit punt staat de VVD-fractie voor een dilemma. Vertrouwen we op de nieuwe bindende brancheafspraken die per januari aanstaande ingaan of laten we er nieuwe wetgeving op los? Eerdere afspraken op dit front zijn door verzekeraars immers onvoldoende nagekomen. Nu nieuwe bindende afspraken tevens voorzien in een klachtenregeling bij de Ombudsman Financiële Dienstverlening, zijn we benieuwd naar de aangekondigde brief van de minister van Financiën. We hebben een zekere scepsis jegens de verzekeraars, maar het lijkt me wat ver gaan om, zoals de heer Vendrik doet, hen op voorhand nadrukkelijk niet te vertrouwen. Als de verzekeraars zeggen te willen leren van de fouten die ze de afgelopen jaren hebben gemaakt, dan lijkt het mij niet correct om ze op voorhand niet te geloven. Graag krijg ik hierop een reactie van de staatssecretaris.

Zoals het er naar uitziet wordt het initiatiefwetsvoorstel van de heer Van Dam een wet. Mijn fractie feliciteert hem en de huidige burgemeester van Leeuwarden daarmee.

Mevrouw Vos (PvdA): Voorzitter. Ik dank de indiener van dit wetsvoorstel hartelijk voor deze ontzettende verbetering van de marktwerking. We hebben de afgelopen jaren moeten constateren dat ongebreidelde marktwerking slecht is voor iedereen. We hebben veel lessen moeten leren. Ik vond in die zin het verhaal van de bij en het flesje met honing heel tekenend voor wat er gebeurt. Daarom zeg ik tegen collega Elias dat het helemaal niet gaat om het zien van de consument als een onmondig kind, maar om machtsevenwicht, om de controlerende werking van de consument op ondernemingen. Die is de afgelopen jaren uit het lood geslagen. Ik ben erg blij dat we met dit wetsvoorstel daarin

verandering kunnen brengen. Ik ben overigens bezig met een aantal andere voorstellen om dat machtsverwicht te herstellen.

Ik kom te spreken over de verzekeraars. Ik ben een pragmatische sociaaldemocraat. Ik was erg verheugd dat na mijn telefoontje aan de verzekeraars met een dreiging dat we precies hetzelfde zouden doen in de Wft, ze direct kwamen met de bindende gedragsregel. Ik geef ze het voordeel van de twijfel. De uitgeverijen hebben er vijf jaar over gedaan om iets te doen aan een gedragsregel. Dat heeft niet gewerkt. Ik ben pragmatisch genoeg om te denken: begin er maar vast mee, want voordat wij de Wft hebben aangepast, zijn we ook weer twee jaar verder. Ik vind het erg van belang, ook zeker voor de financiële markten, dat het vertrouwen weer terugkomt. Als deze gedragsregel daaraan bijdraagt, dan vind ik dat erg goed, but it better be good. Het smaakt naar meer.

Ik stel nog een vraag aan de staatssecretaris. Ik heb zojuist verteld dat ik, teneinde de consument sterker te maken, bezig ben ervoor te zorgen dat consumenten een ontvangstbevestiging krijgen bij het versturen van e-mail, want ik denk dat de meeste mensen op dit moment communiceren via e-mail. Van veel bedrijven en gemeenten aan wie ik een e-mail stuur, krijg ik een automatische bevestiging terug die ik ook nadrukkelijk bewaar. Ik heb tot nog toe geen bezwaren kunnen vinden tegen het opnemen in de wet dat in ieder geval een onderneming verplicht een automatische ontvangstbevestiging zou moeten sturen. Kan de staatssecretaris zijn slimme ambtenarenapparaat vragen of er toch nog bezwaren zijn tegen deze verplichting aan ondernemingen om een antwoordbevestiging te sturen aan de consument die een e-mail heeft gestuurd?

De heer Vendrik (GroenLinks): Ik vroeg zojuist de staatssecretaris om aan de minister van Financiën indringend te vragen om niet alleen daarop in te gaan, maar ook in te gaan op het vraagstuk van de hypothecaire contracten. Steunt de PvdA-fractie mijn indringende verzoek aan het kabinet om ook daar op korte termijn kritisch naar te kijken?

Mevrouw Vos (PvdA): Op dat punt ben ik net zo voorzichtig als de staatssecretaris. Dat is niet vreemd, want we zijn van dezelfde partij. We gaan binnenkort nog spreken over het Bgfo, de Wft en het rapport van de AFM. Ik ben erg benieuwd wat daaruit komt. Als er aanleiding is om goed te kijken naar de hypothecaire contracten, dan ben ik zeker bereid om dat te doen. Ik denk dat wij allebei verenigd zijn in de wens om de financiële markt weer eerlijk, normaal en transparant te krijgen. Juist omdat het vertrouwen zo belangrijk is. Op voorhand kan ik daar niets over zeggen. Ik wacht liever het debat daarover af.

□

De heer Van der Ham (D66): Voorzitter. Ik dank de indiener hartelijk voor zijn uitvoerige en to the point beantwoording. Hij deed dat heel goed. Ik heb in eerste termijn gezegd dat wij eens zouden bekijken hoe staatssecretariabel hij is. Nou, met een stempeltje van de juffrouw! Heel goed gedaan. En ook overtuigend. Bij een aantal punten hadden wij vraagtekens en hebben wij in eerste termijn gezegd dat de indiener met een goed antwoord zou moeten komen. Hij heeft door de

wijzigingen in zijn voorstel en door zijn beantwoording wat ons betreft enige klaarheid gebracht.

Hij heeft mij er bijvoorbeeld van overtuigd dat het niet verstandig is, het amendement van de CDA-fractie over de discussie rond de € 25 en € 50 in het wetsvoorstel op te nemen. Dat gaat veel onduidelijkheid veroorzaken en dat zou de inzichtelijkheid niet bevorderen. Wij zullen dat amendement dus niet steunen. De indiener heeft in de nota van wijziging ook een aantal aanpassingen gedaan waarmee wij content zijn.

Ik heb gevraagd of stichtingen niet worden achtergesteld ten opzichte van verenigingen. Ik heb daar nog steeds een vraag over. De indiener is volgens mij nog niet ingegaan op de stichtingen zonder winstoogmerk. Die vallen wellicht niet onder dat regime, terwijl veel culturele organisaties zo georganiseerd zijn. Misschien heb ik hem verkeerd verstaan, maar ik zou graag zien dat hij daarover in tweede termijn nog enige duidelijkheid geeft.

Dan kom ik op de vraag hoe wij moeten omgaan met e-mail. Bij interruptie heb ik gesuggereerd dat de cc-variant opgepakt zou kunnen worden door maatschappelijke organisaties. Ik kijk even naar de staatssecretaris. Kan hij dit probleem ondervangen samen met partijen die dit wellicht kunnen oppakken? Het zou via de overheid georganiseerd kunnen worden, maar misschien ook door andere organisaties. Zou de staatssecretaris willen bekijken of dit een mogelijkheid is?

Dan kom ik op de uitgevers en de dagbladen. Als je als uitgever naar dit wetsvoorstel kijkt, kun je stellen dat het glas halfvol of halfleeg is. Zo kan de indiener het ook bekijken. Hij heeft in antwoord op mijn interruptie gezegd dat de uitgevers wel steeds dichterbij het wetsvoorstel komen. Het probleem van het grote verschil van inzicht tussen de uitgevers en de initiatiefnemer lijkt te slinken. De D66-fractie stelt in dezen het belang van de consument voorop, maar wij nemen het belang en de kwetsbaarheid van de uitgevers ook heel serieus. De indiener heeft daar zelf ook al aan gerefereerd. Ik vind de uitspraken van de indiener in de richting van de uitgevers constructief. Ik vind de stap en de bereidwilligheid van de uitgevers om zelf in de richting van de indiener te komen ook constructief. De D66-fractie zal steun geven aan het wetsvoorstel, maar wij vinden wel dat er extra gelet moet worden op de werking van dit wetsvoorstel ten aanzien van de uitgevers. Daarom dien ik de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het wetsvoorstel ten aanzien van de stilzwijgende verlenging en opzegtermijn bij lidmaatschappen, abonnementen en overige overeenkomsten gunstig is voor consumenten, maar onzekerheden teweeg kan brengen bij uitgeverijen, met het oog op hun langetermijnplanning;

overwegende dat het van belang is voor een gezonde (journalistieke) mediamarkt dat deze onzekerheden inzichtelijk zijn en geadresseerd kunnen worden;

Van der Ham

verzoekt de regering, de effecten van de wet voor tijdschriften en dagbladen twee jaar na inwerkingtreding in kaart te brengen door middel van een evaluatie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Ham en Vos. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 15 (30520).

De heer Van der Ham (D66): Er is veel gesproken over sportscholen. Vijf maanden geleden hadden wij het erover dat ik al een jaar lid was van een sportschool, maar er niet meer was geweest. Ik heb goed nieuws: ik ben er de afgelopen maanden juist weer veel geweest. Hopelijk is dat te zien. De vorige keer zat hier een vrouwelijke voorzitter en zij zag mijn buikje niet. Daar was ik op zich wel blij mee, maar het is nog verder geslonken. Ik wens de indiener van dit wetsvoorstel hetzelfde toe. Hij staat al met grote compassie te spreken en dat kan alleen maar verder verbeteren.

Voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: Ik dank u wel en ik neem aan dat de leden bilateraal bij u reageren op uw uitnodiging over uw sportschoolactiviteiten.

□

Mevrouw Gesthuizen (SP): Voorzitter. Ook bij mij is de sympathie en steun voor dit wetsvoorstel vandaag gegroeid. Dat komt niet alleen door de gepassioneerde manier waarop de heer Van Dam zijn initiatief verdedigde bij talloze interrupties, maar ook omdat ik vind dat het wetsvoorstel een goede en genuanceerde oplossing biedt voor een aantal problemen.

Het wetsvoorstel is met de nota van wijziging beter geworden. Het gaat in dit debat inderdaad niet alleen om de belangen van consumenten, maar juist ook om die van bedrijven. Zij hebben er immers ook baat bij, als consumenten gemakkelijker kunnen opzeggen. Het vergemakkelijkt het proces van concurrentie in de diverse markten en dat komt hopelijk de goede ondernemers ten goede en de andere niet.

De SP-fractie wees de heer Van Dam al in de schriftelijke vragen op het belang van een mogelijk onderscheid tussen de ene en de andere branche. De heer Van Dam stond daar destijds nog afwijzend tegenover, maar heeft inmiddels toch deze beslissing genomen en een passende oplossing gevonden voor drukwerk-abonnementen. Daarover wil ik dan ook nog iets zeggen.

Ik miste in het betoog van de heer Van Dam een echt argument om naast de tijdschriften die minder dan een keer per maand uitkomen ook de kranten een uitzonderingspositie te geven. Ik wil mijn argumenten om dat toe te juichen wel geven. Immers, overal waar het om drukwerk gaat is inderdaad sprake van een ingewikkeld proces van logistiek en planning. Enige tijd om de boel aan te passen is dan ook gewenst. Inderdaad verkeren de kranten op dit moment in zwaar weer. Iedereen die wel eens onderzoek doet weet dat, als je zoekt naar een oplossing voor een probleem zoals wij dat voor de kranten doen, het niet verstandig is om intussen allerlei andere variabelen te veranderen die van invloed zijn op het proces. Op dit moment is de uitzonderingspositie

voor kranten in mijn ogen dan ook een heel goede geste, maar in de toekomst kan dat weer veranderen. Dan kunnen wij altijd nog verder zien.

□

De heer Van Dam (PvdA): Voorzitter. De staatssecretaris fluisterde mij net toe: de tweede termijn is altijd het moeilijkst, want dan moet je meteen antwoorden zonder dat je, in dit geval zelfs maandenlang, voorbereiding hebt gehad. Ik ga het proberen.

De heer Vendrik en vele andere leden hebben gevraagd waarom de uitzondering voor kranten en tijdschriften ook voor de kranten zinvol is. Waarom mogen kranten toch doorgaan met het stilzwijgend verlengen met drie maanden, dus waarom mogen zij doorgaan met kwartaalabonnementen? Dat zit hem onder andere in de positie van kranten, die op dit moment sterk onder druk staat; mevrouw Gesthuizen refereerde er al aan. Kranten kampen al jarenlang met teruglopende abonneeaantallen en teruglopende advertentie-inkomsten, maar spelen een ontzettend belangrijke maatschappelijke rol. Er zijn wel meer bedrijven die wel eens in de problemen komen als het economisch wat minder gaat of als de bedrijfsvoering verandert, maar kranten hebben een ontzettend belangrijke rol, zeker voor onze democratie, voor onze samenleving. Zij houden de macht in de gaten en wij Kamerleden zien ze vaak als bondgenoot aan onze kant bij het controleren van het kabinet.

Komen zij echt in de knel op het moment dat zij niet meer stilzwijgend mogen verlengen? Natuurlijk moet elk bedrijfsproces een zekere mate van flexibiliteit kennen: je moet schommelingen kunnen opvangen. Bij kranten wordt op twee plekken, aan de logistieke kant en aan de kant van de advertenties, ver vooruit gepland: de hoeveelheid papier die moet worden ingekocht, de drukkerijcapaciteit die moet worden gereserveerd, de langetermijncontracten met adverteerders die worden afgesloten. Daarmee kijkt men vaak nog veel verder vooruit dan de drie maanden waarover het nu gaat. Op zichzelf is het principe van dit wetsvoorstel: u mag niet langer stilzwijgend verlengen. Dat zou de krantensector wegens de logistieke planning en de planning van advertenties meer onzekerheid kunnen opleveren. Dat doet het ook voor allerlei andere sectoren, maar juist vanwege de belangrijke positie van kranten in onze samenleving ben ik ervan overtuigd geraakt dat het goed is om kranten een uitzonderingspositie te geven.

Voor een deel van de tijdschriften geldt dezelfde argumentatie. Er zijn nieuws- en opiniebladen die eenzelfde maatschappelijke rol spelen als kranten. Ze hebben te maken met eenzelfde soort planningsproblematiek. Om die reden zeggen wij dat ook tijdschriften erbij horen. Ik realiseer mij terdege dat er allerlei tijdschriften zijn die vooral ter vermaak dienen en die niet die belangrijke maatschappelijke rol vervullen. Zij hebben het geluk dat zij ook onder deze uitzondering vallen. Dat heb je als je uitzonderingen maakt: dan vallen er altijd meer bedrijven onder dan waarvoor je de uitzondering specifiek bedoelt. Ik ben gevoelig geweest voor de argumenten van de uitgevers. Verschillende tijdschriften met niet zo'n hoge verschijningsfrequentie, die maar eens per twee, drie of vier maanden verschijnen, hebben misschien nog wel in sterkere mate te maken met de logistieke problemen die ik heb beschre-

Van Dam

ven. Zo'n tijdschrift is vaak al anderhalve maand voordat het bij jou op de deurmat valt gedrukt. Daarom zijn de uitzonderingen met een nota van wijziging in het wetsvoorstel geformuleerd.

Mevrouw Aasted-Madsen-van Stiphout (CDA): Een krant heeft abonnees en heel veel losse verkoop. De heer Van Dam wijst op het belang van de logistiek. Heeft Albert Heijn nu ook een opzegtermijn van drie maanden op het moment dat het bedrijf de Volkskrant niet meer wil verkopen? Hoe zit het met die losse verkoop? Geldt daar ook die bescherming van drie maanden?

De heer Van Dam (PvdA): Dit wetsvoorstel ziet alleen op overeenkomsten tussen bedrijven en natuurlijke personen, consumenten. Het gaat niet over contracten tussen bedrijven onderling. Ik heb aangegeven waarom ik denk dat die uitzondering voor kranten en tijdschriften gerechtvaardigd is. Als mevrouw Aasted daar anders over denkt, zal zij nog een stevig intern debat tegemoet gaan met de heer Atsma. Maar als de CDA-fractie uiteindelijk de lijn van mevrouw Aasted kiest, staat het haar natuurlijk vrij om een amendement in te dienen. Ik heb mijn argumenten gegeven waarom ik denk dat een uitzondering wel gerechtvaardigd is.

Mevrouw Aasted heeft gevraagd naar de proefabonnementen. Zou je niet kunnen vastleggen dat er altijd een begin- en een einddatum is? Met dit wetsvoorstel wordt ook geregeld dat het proefabonnement dat je afsluit, niet ineens verlengd mag worden in een jaarabonnement. Ook proefabonnementen vallen onder de bepalingen in deze wet. De uitgevers hebben al aangegeven dat proefabonnementen niet zomaar automatisch mogen worden omgezet in een vast abonnement. Wat ik heb voorgelegd, is het wat mij betreft. Nogmaals, het staat mevrouw Aasted vrij om amendementen in te dienen. Ik zie op dit punt geen reden om het wetsvoorstel verder te wijzigen. Voor alle duidelijkheid: ook ik vind dat een proefabonnement van zes weken na zes weken klaar is. Als men je daarna een abonnement wil verkopen, dan moet men bellen of schrijven.

Als je opbelt om op te zeggen, heb je een probleem met de bewijsvoering. Er is geen wettelijk recht om mondeling op te zeggen, maar er zijn bedrijven die die mogelijkheid aanbieden. Je belt op en dan regelt men het keurig netjes. Laten wij niet vergeten – de heer Elias zei dat denk ik terecht – dat er gelukkig een heleboel nette bedrijven zijn in dit land, die dat allemaal keurig netjes regelen. Binnen een of twee dagen heb je een briefje in de bus met de bevestiging van je opzegging.

Ik vertelde u over het mailtje dat ik deze week kreeg. Die mevrouw heeft uiteindelijk een overzicht van haar telefoonrekening naar de uitgever gestuurd, waarmee zij kon aantonen dat zij hem had gebeld. Zij vroeg haar te laten weten wat er in dat gesprek was besproken. Toen was het ineens geregeld. Toen zei de uitgever: natuurlijk, sorry, het is helemaal misgegaan, wij accepteren uw opzegging. Het kan dus wel, maar je moet soms als consument wel wat extra stappen nemen.

Zoals ik al zei, denk ik niet dat wij in dit wetsvoorstel kunnen regelen dat je als consument altijd kunt bewijzen dat je telefonisch of per e-mail hebt opgezegd. De consumenten zitten met dat probleem wanneer zij te maken hebben met kwaadwillende ondernemers en aanbieders. Ik zei al dat het gelukkig heel vaak goed gaat. Op het moment dat het een keer niet goed gaat, is het

voor een consument die gebruik heeft gemaakt van telefonische opzegging of opzegging per e-mail moeilijker om zijn recht te halen dan wanneer hij gebruikt heeft gemaakt van met name de aangetekende brief.

Voorzitter: Verbeet

De heer Van Dam (PvdA): Volgens de heer Elias was mijn inleiding wat ideologisch getint. Ik had het daarin over de positie van de consument en de vraag of de consument niet sterker zou moeten staan. Ik vind – ik merkte dat ook al op in het onderlinge debat dat plaatsvond – dat de consument wat sterker moet staan. Ik denk dat hij sowieso, in het geval van een mondelinge overeenkomst, niet altijd heel sterk staat. Ik heb gemerkt dat daarover in deze Kamer flink debat plaatsvindt, niet in de laatste plaats vanwege de praktijken van Pretium Telecom. Het lijkt mij goed als dat debat verder wordt gevoerd. Ik kan mij voorstellen dat daar een volgend punt ligt waarbij de Kamer wellicht de behoefte heeft om de positie van de consument verder te versterken.

De heer Elias gaf aan dat hij wel achter het wetsvoorstel staat, maar daarmee niet geacht wil worden achter het ideologische betoog te staan dat ik gehouden heb. Ik zou heel graag met hem het debat aangaan, maar ik neem het risico niet om het vandaag aan te gaan. Ik wil zijn steun uiteraard niet verspelen. Laat ik het zo zeggen: het spijt mij dat ik hem in de verkeerde stroming van liberalen had ingedeeld. Ik zie nu ook dat hij de paarse draagt. Dat is de kleur van de pragmatici, zullen wij maar zeggen. Ik ben blij met zijn steun. Het ideologische debat over de noodzaak om de positie van consumenten verder te versterken, ga ik graag een keer met hem aan. Laten wij dat op een ander moment doen.

De heer Elias (VVD): Eén zin erover: ik ben helemaal niet tegen het versterken van de positie van de consument. Ik maak alleen bezwaar als men herhaaldelijk in de Kamer doet alsof bijna alle bedrijven zich schandalig opstellen tegenover consumenten. Dat is gewoon niet juist. Dat punt wilde ik even gemaakt hebben.

De heer Van Dam (PvdA): Ik denk dat wij het daarover dan in elk geval eens zijn. Ik denk dat heel veel bedrijven in ons land zich netjes gedragen. Wel heb ik in mijn inleiding aangegeven dat het evenwicht tussen de machtsposities van consument en bedrijfsleven in de loop der jaren verstoord is geraakt en dat het om die reden noodzakelijk is om de positie van de consument verder te versterken.

De heer Elias vroeg ook opnieuw aandacht voor de verenigingen. Als voorbeeld noemde hij de ANWB, die ook winkels heeft en verzekeringen aanbiedt, enzovoorts. In dit wetsvoorstel wordt het regime voor verenigingen wel degelijk iets aangescherpt. Zij moeten in elk geval zorgen dat hun leden eenvoudig de informatie kunnen vinden over hoe zij zouden moeten opzeggen. Het volgende heb ik ook in mijn eerste termijn al gezegd, maar het is denk ik goed om het nog eens te benadrukken. Het contract dat een vereniging aangaat, valt onder het contractrecht. De uitzondering voor verenigingen betreft dus enkel en alleen het lidmaatschap van verenigingen. Alle andere contracten die de vereniging met natuurlijke personen aangaat, vallen onder het contractrecht en dus gewoon onder dit wetsvoorstel. Ook

de ANWB of de omroep die een abonnement verkoopt, valt onder de bepalingen van dit wetsvoorstel.

Het debat over verzekeringen heb ik met plezier gevolgd. Ik wil het vooral blijven volgen; ik wil mij daar verder niet actief in mengen.

Mevrouw Vos had vooral een vraag aan de staatssecretaris. Ik heb al een opmerking gemaakt over de mondelinge overeenkomst.

De heer Van der Ham sprak zijn steun uit. Als ik had mogen twitteren van de voorzitter had ik hem een smiley getwitterd. Ik was blij met zijn inbreng. Maar ja, voorzitter, ik houd mij er netjes aan.

Vervolgens vroeg de heer Van der Ham of ik nog eens kon ingaan op de stichting zonder winstoogmerk. In principe vallen alle rechtspersonen – stichtingen, verenigingen en bedrijven – onder dit contractrecht. Ook op het moment dat zij langdurige contracten met consumenten aangaan, worden zij allemaal hetzelfde behandeld. Of de stichting nu een winstoogmerk heeft of niet, dat maakt voor dit wetsvoorstel niks uit. Dat is op zich ook logisch, omdat het ook voor de consument niet zoveel uitmaakt. De ergernis bij de consument is net zo groot als hij een contract heeft met een groot bedrijf als wanneer hij een overeenkomst heeft met een kleine stichting zonder winstoogmerk. Als hij er niet vanaf kan, kan hij er niet vanaf, en dan maakt het de consument niet zoveel uit wie hem het contract heeft aangeboden. Ik denk dat er veel voor te zeggen valt om alle rechtspersonen op dezelfde wijze te behandelen. Ik verwacht ook niet zozeer dat dit zoveel negatieve effecten zal hebben, noch voor bedrijven, noch voor verenigingen of stichtingen met of zonder winstoogmerk. Volgens mij hebben we ze alleen maar zonder, trouwens. Ik verwacht niet dat consumenten nu minder tevreden worden. Het maakt het consumenten die niet tevreden zijn, makkelijker om een contract op te zeggen. Er is geen reden om te verwachten dat consumenten ineens allemaal massaal van hun contracten af zouden willen, want ik ga ervan uit dat consumenten in principe altijd tevreden zijn met de diensten die ze afnemen.

De motie van de heer Van der Ham roept op tot een evaluatie twee jaar na inwerkingtreding van deze wet. Het is een verzoek aan de regering; eigenlijk hoef ik er niet op te reageren maar moet de staatssecretaris dat doen. Als ik zo even reken geloof ik niet dat dit nog deze periode zal zijn. Het lijkt me sowieso een verplichting die de regering op zich zou moeten nemen. Ik kan mij de motie overigens wel voorstellen. Ik vind wel, zonder daarmee meteen de motie te ontraden, dat we voorzichtig moeten, in de zin dat we tegenwoordig bij heel veel nieuwe wetten vragen om een evaluatie op korte termijn, al na een of twee jaar, terwijl de effecten van zo'n wet soms nog niet eens echt goed duidelijk zijn. Dat is meer een algemene opmerking, ik laat het verder aan de staatssecretaris over om daar zijn eigen reactie op te geven.

De heer Van der Ham (D66): Ik ben het in zijn algemeenheid wel met de heer Van Dam eens dat je daar heel erg mee moet uitkijken. Echter, aangezien we het bij mediadebatten vaak hebben gehad over het belang van dagbladjournalistiek en dat soort zaken, en aangezien er in ieder geval op dit punt wat wrijving is tussen wat de indiener wil en wat de uitgeverij hierover zegt, en tevens de Kamer haar zorgen heeft geuit op dit punt, vind ik dat het hier wel op zijn plaats is. Als uit die evaluatie blijkt

dat de gevolgen niet zo groot zijn en niet onevenredig zijn, dan hoeft er wat mij betreft ook niks te veranderen. Ik vind het wel van belang om hier extra naar te kijken, specifiek voor dit deel van het bedrijfsleven.

De heer Van Dam (PvdA): Ik zou me dan ook kunnen voorstellen dat je niet alleen kijkt of de onzekerheid niet gegroeid is, maar dat je ook kijkt of die uitzondering dan nog steeds daadwerkelijk nodig is, zoals mevrouw Gesthuizen al suggereerde. We maken nu een uitzondering, die te maken heeft met de specifieke omstandigheden van dit moment. Deze is dus niet per se voor de eeuwigheid.

De heer Van der Ham (D66): Dit staat niet expliciet in de motie, maar ik onderschrijf van harte de lezing dat bij een evaluatie kan blijken dat die uitzondering niet meer nodig is. Dat kan er ook uitkomen wat mij betreft.

De heer Van Dam (PvdA): Ik wil best een keer met de heer Van der Ham gaan sporten, zolang ik er niet jaren aan vast blijf zitten, want dat is mijn ervaring uit het verleden. Ik denk dat ik de vraag van mevrouw Gesthuizen ook al beantwoord heb, want haar belangrijkste vraag betrof eigenlijk ook de uitzondering voor kranten; vervolgens gaf zij zelf een beter antwoord dan ik zelf in deze termijn had kunnen geven.

Daarmee kom ik tot een afronding. Ik vind dat bij een afronding van dit debat van mijn kant ook een woord van dank past, allereerst uiteraard aan de burgemeester van Leeuwarden, die het eind van dit traject niet meer als Kamerlid heeft kunnen meemaken. Ik houd hem uiteraard op de hoogte. Als ik het snel uitreken, heb ik het idee dat we met dit wetsvoorstel naar de Eerste Kamer kunnen. Ik hoop dat hij er op die dag bij kan zijn. Dat zou heel leuk zijn, maar in elk geval dus een woord van dank aan de heer Crone.

Ik dank ook de heren Van Rij en De Geest, die ons de afgelopen maanden hebben ondersteund, vaak tot hun wanhoop wanneer we toch nog even naar een bepaald punt wilden kijken. Ook een bijzonder woord van dank aan het Bureau Wetgeving, waar men tot gisteren soms met de handen in het haar zat: "Wat voor wijziging wil nu weer doorvoeren in zijn wetsvoorstel?" Tot slot dank ik natuurlijk alle anderen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit wetsvoorstel.

De voorzitter: Nadat de brief van de staatssecretaris is binnengekomen, zullen wij in overleg bekijken wanneer wij toe zijn aan stemming. O, de staatssecretaris wil iets zeggen. Dat kon ik niet zien. Er was nog een vraag; dat heb ik gemist.

Staatssecretaris Heemskerck: Voorzitter. Er zijn inderdaad een aantal vragen aan mij gesteld. De heer Elias heeft vragen gesteld over de verenigingen en de mogelijke oneerlijke concurrentie. We moeten een goed onderscheid maken tussen het lidmaatschap van een vereniging en het abonnement op het tijdschrift. Die zijn uit elkaar getrokken. De rechten en plichten die verbonden zijn aan het lidmaatschap van een vereniging, worden niet bepaald door een contract tussen de vereniging en het lid, maar door de wet: Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, de statutenreglementen en besluiten

van de algemene ledenvergadering waarover de leden zelf mogen meebeslissen in tegenstelling tot het abonnement op het tijdschrift, waarbij de rechten en plichten voortvloeien uit het contract tussen de consument en de uitgever van het tijdschrift. Je kunt beide gevallen dus niet op één lijn stellen. Ik vind het een goede keuze van de initiatiefnemer om de lidmaatschappen van verenigingen uit te sluiten van de regeling in artikel 2 van het wetsvoorstel, dat betrekking heeft op de maximale duur van een stilzwijgende verlenging en de opzegtermijnen.

Soms is er een grijs gebied, namelijk als het lidmaatschap gekoppeld is aan een dienst. Je moet lid zijn van de ANWB om bij pech hulpdiensten te kunnen gebruiken. Dat is een soort koppelverkoop versus de vrijheid van de vereniging, waar bijvoorbeeld Route Mobiel, dat geen vereniging is maar waar je gewoon een abonnement op neemt, niet mee te maken hebben. Dan is het meer een mededingingsrechtelijke kwestie dan een consumentenrechtelijke kwestie. Omdat er een grijs gebied is, zeg ik toe dat ik de Kamer schriftelijk zal informeren of zich bijvoorbeeld klachten hebben voorgedaan, of de NMa op een aantal terreinen zou kunnen handhaven en of er wellicht fricties zijn tussen het verenigingsrecht en het consumentenrecht.

De heer Elias vroeg mij ook, kort samengevat, of je de verzekeraars niet eerst moet vertrouwen en geloven op hun blauwe ogen. De problematiek inzake de contractduur en de stilzwijgende verlenging van verzekeringsovereenkomsten is door het Verbond van Verzekeraars serieus opgepakt. Op 25 juni 2009 is een nieuwe gedragscode aangenomen waarin de geïnformeerde verlenging en de contractstermijnen van particuliere schadeverzekeringen zijn geregeld; dat is dus niet de levenskant maar de schadekant. De bedoeling van een geïnformeerde verlenging is dat de verzekeraars hun klanten tijdig informeren over een naderend einde van de contractstermijn en de mogelijkheid om het contract op te zeggen. De klant kan vervolgens zelf bepalen of hij of zij de verzekeringsovereenkomst bij de huidige verzekeraar voortzet of beëindigt. Op deze wijze wordt voorkomen dat de verzekeringsovereenkomst automatisch, zonder kennisgeving aan door de consument, wordt verlengd en ook dat de consumenten niet ongewenst onverzekerd raken.

Verder neemt de gedragscode als uitgangspunt voor alle particuliere schadeverzekeringen eenjarige contracten. Dat is de norm van de verzekeraars. De mogelijkheid voor consumenten om schadeverzekeringen voor langer dan een jaar aan te gaan blijft bestaan, maar dan moet de consument bij het aangaan van dat meerjarig schadeverzekeringsovereenkomst een tweede handtekening plaatsen. Daardoor wordt hij extra bewust gemaakt van zijn keuze voor een meerjarig contract.

Kortom, de verzekeraars hebben er serieus werk van gemaakt. Ik weet wel dat in 2003, 2004 een Kamerlid zei dat er toch eens iets moest gebeuren aan die gedragscode. De sector is toch in beweging gekomen. Ik heb toegezegd dat de minister van Financiën zal bezien of die voldoende is of dat wellicht aanvullende regelgeving nodig is, maar als staatssecretaris van onder andere regeldrukvermindering wil ik benadrukken dat deze verscherping van zelfregulering een goede stap is en dat je eigenlijk altijd eerst zelfregulering een kans moet geven voordat je met regelgeving komt. Ik zit nu wel erg op het terrein van de minister van Financiën en de Wft,

maar die zal u dus nog wel het een en ander schriftelijk doen toekomen.

Mevrouw Vos vroeg of ik bezwaren zag in de verplichting van een ontvangstbevestiging. Die zie ik, want het veroorzaakt een aanzienlijke stijging van de administratieve lasten als je alle bedrijven opdraagt om hun systemen zo in te richten dat een mail automatisch bevestigd wordt. Het leidt ook tot nalevingskosten, want ze moeten hun systemen daarvoor aanpassen. Het is de vraag of dit er nu toe leidt dat consumenten sterker staan in een eventuele juridische procedure. Een andere manier zou kunnen zijn de suggestie van de heer Van der Ham, namelijk een zogenaamde cc-dienst. Ik zie dat al direct de commerciële voordelen van. Men kan een mooi bedrijfje maken dat dienst doet als digitaal archief met het motto: als u mij nu cc't staat u wellicht juridische ook sterker. Het is eigenlijk allemaal terug te voeren op de vraag hoe sterk men staat in een juridische procedure als men "slechts" iets per mail heeft opgezegd met eventueel een ontvangstbevestiging of een cc naar iemand die dat bijhoudt. Je komt daarmee eigenlijk weer in een discussie over contracten en ik vind dat dit losstaat van dit wetsvoorstel waarmee het gemakkelijker wordt gemaakt om onder een stilzwijgende verlenging uit te komen.

Mevrouw Vos (PvdA): Waar haalt u het vandaan? Ik heb het niet kunnen vinden en heb het ook Actal gevraagd. De administratieve lasten van zo'n maatregel zijn volgens mij nihil, het is alleen een knopje omzetten. Ik ben daarom benieuwd naar uw schriftelijke informatie over de bezwaren tegen mijn voorstel.

Staatssecretaris Heemskerk: Je moet iets doen, dus heb je in ieder geval nalevingskosten. Ook op dat punt hebben wij ons na zware aandrang van de Tweede Kamer gecommitteerd om 15% van de nalevingskosten te verminderen. Volgens mij heb je ook administratieve lasten, omdat je als overheid bedrijven een verplichting oplegt om iets te doen, namelijk de mail te bevestigen.

Mevrouw Vos (PvdA): Het is van tweeën een. De administratieve lasten voor burgers en bedrijven voor bijvoorbeeld aangetekende brieven zijn mijns inziens veel hoger dan van deze relatief simpele ingreep.

Staatssecretaris Heemskerk: Dat klopt, maar wij hebben niet geregeld dat je een abonnement altijd moet opzeggen met een aangetekende brief. Hier maakt u wel een algemene verplichting.

De heer Van der Ham (D66): De discussie over hoe wij met mails omgaan, wordt ook op heel veel andere terreinen gevoerd. Hoe kunnen wij er nu een digitale handtekening onder zetten die juridische kracht heeft? Ik zou graag zien dat dit punt op een ander moment hier terugkomt met bijvoorbeeld die cc-variant en de variant van mevrouw Vos. De heer Van Dam zei al dat als het waterdicht moet zijn, je moet denken aan versleuteling, hetgeen inderdaad veel te ingewikkeld is voor zo'n kleine handeling. Ik zou graag dit soort elementen in een brief van het kabinet terug willen zien, juist met het oog op de justitiële kant, maar natuurlijk ook met het oog op de mogelijke administratieve lasten ervan.

Staatssecretaris Heemskerk: Ik ben ook staatssecretaris

van ICT. Als verantwoordelijke voor het ICT-beleid van het kabinet zal ik samen met de minister van Justitie, de minister verantwoordelijk voor de contractwetgeving, op een goede plek, via Justitie of via de ICT-agenda, dieper ingaan op de digitale handtekening. Daarbij zal ik zeker ook ingaan op de rechtszekerheid, zowel tussen consumenten en bedrijven als tussen bedrijven onderling. Ik heb het dan dus eigenlijk over e-herkenning. Ik zeg dus nadrukkelijk toe dat ik hierop op een goede plek zal ingaan.

Ten slotte de motie van de heer Van der Ham. In deze motie draagt hij mijn opvolger op iets te doen. Ik ga er daarbij van uit dat de verkiezingen in mei 2011 plaatsvinden en dat de formatie voor september 2011 is afgerond. Ik vind overigens wel dat de heer Van Dam gelijk had met zijn opmerking dat het de vraag is of het nodig is om het na twee jaar te doen. Waarom nemen wij hiervoor niet wat meer tijd? Als het helemaal misgaat, krijgen wij het toch wel binnen een jaar of een halfjaar te horen. De branche trekt dan echt wel aan bel. De heer Van Dam stelde volgens mij terecht voor om het na een periode van vier jaar te doen, want dan kun je het beter uitfilteren.

Ik vul dat aan met het voorbehoud dat het allemaal wel eens heel ingewikkeld zou kunnen blijken te zijn. Stel je bijvoorbeeld voor dat steeds meer mensen hun krant blijken op te zeggen: komt dat dan door een verandering in het leesgedrag en een verschuiving naar het internet of is het een gevolg van de hulp die de consument krijgt van deze initiatiefwet? Hoe maak je een onderscheid tussen opzeggingen als gevolg van ander leesgedrag en als gevolg van het gemakkelijker opzeggen door deze wet.

De heer Van der Ham (D66): Dat soort beschouwingen maakt onderdeel uit van een goede evaluatie. Dat lijkt mij in goede handen bij de staatssecretaris. Twee jaar is volgens mij een goede termijn. Ik vraag niet om "een jaartje" maar om twee jaar, want dan kun je echt al wel iets zeggen over de ontwikkelingen waarover de uitgevers zich op dit moment zo veel zorgen maken. Juist met het oog op deze voor de uitgevers zo rumoerige tijden lijkt twee jaar heel redelijk. Het hoeft overigens geen vergaande consequenties te hebben, maar dat is ook afhankelijk van de kwaliteit van de evaluatie.

Staatssecretaris Heemskerk: Ik laat het oordeel over de motie aan de Kamer.

De voorzitter: Ik dank de staatssecretaris. Mijn excuses dat ik u in eerste instantie over het hoofd zag.

Wij hebben drie toezeggingen: een brief van de staatssecretaris naar aanleiding van de nota van wijziging, een brief van de minister van Financiën over het persbericht van de verzekeraars en een brief over de digitale handtekening en alle problematiek die daarmee samenhangt.

Staatssecretaris Heemskerk: Voorzitter. Ik streef ernaar om de brief naar aanleiding van de nota van wijziging dinsdag voor 12.00 uur bij de Kamer te hebben. Ik weet niet op welke dag u de stemmingen agendeert, maar om

het tempo erin te houden, willen wij de Kamer deze brief dinsdag doen toekomen.

De voorzitter: Ik hoor dan van de leden of zij in staat zijn om te stemmen.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De vergadering wordt van 12.30 uur tot 13.30 uur geschorst.

De voorzitter: Op de tafel van de Griffier ligt een lijst van ingekomen stukken. Op die lijst staan voorstellen voor de behandeling van deze stukken. Als voor het einde van de vergadering daartegen geen bezwaar is gemaakt, neem ik aan dat daarmee wordt ingestemd.

Regeling van werkzaamheden

De voorzitter: Ik stel voor, de volgende stukken van de stand van werkzaamheden af te voeren: 22343-234; 2009Z11678; 30015-33; 27428-136; 22343-232; 21501-08-312; 31700-A-115; 29984-183; 31700-A-113; 31700-A-114; 31700-A-98; 29984-181; 29984-175; 29385-44; 31700-A-94; 2009Z08091; 31700-A-90; 31700-XV-67; 2009Z11293; 25422-69; 27858-75; 25422-68; 25422-66; 22343-233; 31253-18; 26631-315; 31710-7; 31239-63; 31923-2; 29389-18; 27926-136; 27926-126; 27562-18; 30495-6; 22112-865; 21501-08-308; 21109-191; 21501-08-305; 30597-74; 30597-73; 23235-89; 29220-15; 31700-XVI-156; 26631-316; 27295-151; 2009Z09333; 2009Z10515; 31700-VI-129; 31700-VI-128; 24077-235; 31700-XVIII-89; 31439-16; 29453-117; 29453-119; 27562-35; 21501-02-908; 23235-87; 26631-291; 30597-46; 30597-44; 31913-3; 2009Z09459; 31700-XVI-152; 23645-298; 31305-124; 31305-90; 30597-75; 29689-255; 29689-253; 30597-60; 29689-224; 29689-258; 31792-XV-4; 31792-XVII-3; 31792-X-3; 31965-XVII-3; 31700-XVII-45; 31965-XI-3; 31965-XV-3; 23645-296; 23645-297; 23645-292; 23645-293; 23645-289; 28642-44 en 23645-294.

Daartoe wordt besloten.

De voorzitter: Het woord is aan de heer Vendrik. De heer Vendrik hoort mij niet. Hij geeft nu de schuld aan de heer Samsom. Alles is de schuld van de heer Samsom. Als wij dat nu gewoon afspreken voor de rest van het jaar, dan zijn we daarmee klaar.

De heer Vendrik (GroenLinks): Voorzitter. Niet alles is de schuld van de heer Samsom, zo kan ik vanaf deze plek melden.

Mevrouw de voorzitter. Gisteren heeft de minister van VROM, mevrouw Cramer, een zeer kritische speech gehouden bij de opening van het studiejaar van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Zij maakt zich grote zorgen over de effectiviteit van het klimaatbeleid, waarvoor zij zelf als eerste verantwoordelijk is. Zij uitte kritiek die GroenLinks uit het hart is gegrepen, maar zij zei ook dat het kabinet pas volgend jaar misschien over extra maatregelen denkt. Ik vind dat dat niet kan. Ik doe twee verzoeken. Ten eerste ontvang ik graag van de minister van VROM voor dinsdag 12.00 uur een brief met tekst en uitleg over haar speech en de politieke implicaties daarvan. Ten tweede voer ik graag volgende

Voorzitter

week een normaal debat met de minister van VROM over die brief.

De voorzitter: Ik knip uw verzoek in tweeën. Ik kom eerst op de schriftelijke informatie die u van de minister wilt hebben.

Mevrouw Neppéus (VVD): Voorzitter. Dat verzoek om informatie, inclusief het tijdstip van dinsdag 12.00 uur, steunt mijn fractie volledig. De VVD-fractie meent dat de brief medeondertekend mag worden door minister Van der Hoeven. Dan weten wij zeker dat wij een kabinets-standpunt krijgen.

De voorzitter: Als u het verzoek steunt, dan hoeft u dat niet per se te zeggen. Wij kunnen het stenogram dan gewoon doorgeleiden.

De heer Samsom (PvdA): Voorzitter. Ik worstel een beetje. Voor de zomer hebben wij een notaoverleg gevoerd waarbij de PvdA-fractie een groot aantal voorstellen heeft gedaan voor mogelijke extra maatregelen. De minister zou daar dit najaar per brief op reageren. Het najaar is inmiddels zo'n beetje begonnen.

De voorzitter: Vandaag wel.

De heer Samsom (PvdA): Als de informatie in die brief mag staan, dan zeg ik: graag. Dan doen wij namelijk niet twee dingen tegelijk. In het verzoek om een goede brief van de minister van VROM, die zij toch al had toegezegd, met iets meer spoed omdat de heer Vendrik hier nu staat, kan ik mij prima vinden. Of dat "iets meer spoed" ook 12.00 uur dinsdagmiddag moet zijn, is de vraag. Dat wordt wellicht een beetje gekkenwerk. Als de heer Vendrik het iets meer tijd wil geven, dan komen wij elkaar mooi tegemoet en dan hebben wij een prachtig debat.

Mevrouw Spies (CDA): Voorzitter. Vooralsnog steun ik alleen het verzoek om een brief.

De voorzitter: Mijnheer Vendrik, u krijgt steun voor uw verzoek om een brief. Ik stel voor om dat gedeelte af te doen en het stenogram door te geleiden naar het kabinet.

Daartoe wordt besloten.

De voorzitter: De heer Vendrik heeft ook een verzoek om een gewoon debat.

De heer Vendrik (GroenLinks): Voorzitter. Ik maak graag nog een opmerking over de suggestie van de heer Samsom. Ik kan mij het normaliter heel goed voorstellen, maar ik constateer dat de minister zelf ervoor gekozen heeft om de publiciteit te zoeken met een tamelijk pittige mededeling. Ik laat er daarom geen gras over groeien en houd vast aan dinsdag 12.00 uur, als het kan met inbegrip van alle goede voorstellen die door de PvdA-fractie zijn gedaan.

Mevrouw Neppéus (VVD): Voorzitter. Ik wil de besluitvorming over het debat graag aanhouden tot dinsdagmiddag. Dan hebben wij de brief kunnen lezen.

De voorzitter: Dat vind ik een goed voorstel. Laten wij dinsdagmiddag hierop terugkomen bij de regeling van werkzaamheden.

De heer Vendrik (GroenLinks): Dat zal ik zeker doen, mevrouw de voorzitter. Ik verzoek u om mij nog één keer het woord te geven. Ik zou graag nog een tweede onderwerp voor de brief aan de orde stellen.

De voorzitter: Ja.

De heer Vendrik (GroenLinks): Voorzitter. Dit betreft het vraagstuk van klimaatadaptatie, een belangrijk onderwerp in het klimaatbeleid maar vooral relevant voor de onderhandelingen in Kopenhagen. Deze zomer heeft de minister van VROM, niet voor het eerst en zeer terecht, laten weten dat het in de onderhandelingen over gelden voor klimaatadaptatie ten gunste van ontwikkelingslanden om nieuw geld moet gaan. Dat is de onderhandlungspositie van Nederland. Afgelopen dinsdag, in het debat met de minister van Financiën, werd een heel andere mededeling gedaan. Ik wil graag in dezelfde brief dinsdag voor 12.00 uur van het kabinet horen wie er nu gelijk heeft. Geldt het standpunt van de minister van VROM, nieuw geld en geen bestaand OS-geld, of geldt het standpunt van de minister van Financiën?

De voorzitter: Het punt is duidelijk. Wij zullen het stenogram doorgeleiden naar het kabinet.

Mevrouw Spies (CDA): Voorzitter. Ik doe de suggestie om daar twee brieven van te maken. De directe aanleiding voor de heer Vendrik waren de uitlatingen van mevrouw Cramer. Hij voegt daar nu iets aan toe dat al in diverse debatten aan de orde is geweest. Dat is een lopende discussie. Ik zou die twee punten niet willen vermengen.

De heer Vendrik (GroenLinks): Voorzitter. Als het kabinet ertoe besluit om twee brieven te schrijven, heb ik daar geen bezwaar tegen, maar ik wil dan toch ook dinsdag aanstaande voor 12.00 uur een brief hebben over het actuele standpunt van het kabinet over de financiering van klimaatadaptatie.

De voorzitter: Aldus besloten. Het stenogram wordt doorgeleid.

Het woord is aan mevrouw Langkamp.

Mevrouw Langkamp (SP): Voorzitter. Ik wil graag antwoorden ontvangen op de volgende series vragen.

De ene serie vragen heb ik gesteld op 31 juli jongstleden over zwangere en barende vrouwen en de problemen daarbij in ziekenhuizen in Goes en Vlissingen.

De andere serie vragen gaat over gehandicapte kinderen die niet altijd terecht kunnen op een kinderdagcentrum. Deze vragen zijn gesteld op 5 augustus van dit jaar.

De voorzitter: Het stenogram wordt doorgeleid naar het kabinet.

Het woord is aan mevrouw Van Velzen.

Mevrouw Van Velzen (SP): Voorzitter. Ook ik heb te maken met een reeks niet op tijd beantwoorde vragen.

Voorzitter

Het goede nieuws is wel dat, als wij blijven rappelleren, vragen soms beantwoord worden voordat je uitspreekt welke niet beantwoord zijn. Dit is dan ook eigenlijk een oproep aan alle collega's om volop bij de les te blijven.

Wat overblijft, zijn vragen van 17 juli over de arrestatie en mishandeling van een onderzoeksteam naar de jacht op zeehonden, vragen aan de minister voor Jeugd en Gezin en de staatssecretaris van Justitie over het ontslaan van jeugdverpleegkundigen, vragen van 13 juli aan de minister van Justitie over het bericht dat iemand drie keer de gevangenis in moest voor hetzelfde strafbare feit, vragen van 27 juli aan de staatssecretaris van Justitie over de brandveiligheid van Detentiecentrum Alphen aan den Rijn en vragen van 9 juli aan de minister van Financiën over investeringen van banken en pensioenfondsen in wapenproductie. Ik zou het bijzonder waarderen als die vragen zo snel mogelijk beantwoord worden. Anders moet ik mij hier weer melden.

De voorzitter: Wij zullen het stenogram doorgeleiden naar het kabinet.

Het woord zou zijn aan mevrouw Verdonk, maar ik zie haar niet. Ik geef dan het woord aan mevrouw Ortega-Martijn.

Mevrouw Ortega-Martijn (ChristenUnie): Voorzitter. Namens collega Voordewind verzoek ik u om het verslag van het algemeen overleg over Razeb te plaatsen op de plenaire agenda van vandaag, in verband met het Gymnich-overleg dat dit weekeinde gehouden moet worden.

De voorzitter: Het klopt dat er dit weekeinde een informele raad is. Ik zou echter niet weten hoe ik dat vandaag nog op de agenda moet plaatsen. Ik wil wel mijn best doen om dit onderwerp begin volgende week op de agenda te zetten. Zoals u allen weet, zit vandaag de agenda vol. Volgens mij kunnen wij daarmee leven. Ik ga het plannen.

De heer Voordewind (ChristenUnie): Voorzitter. Ik was iets later; daarom had ik mijn collega gevraagd om dit verzoek namens mij te doen. Gymnich vindt dit weekeinde plaats en de in te dienen motie heeft betrekking op de agenda van de vergadering in het weekeinde.

De voorzitter: Vandaag zal ook niet meer over die motie gestemd worden, zo heb ik begrepen. Volgens mij kunnen wij dit punt dus echt wel volgende week op de agenda zetten.

De heer Voordewind (ChristenUnie): Voorzitter ...

De voorzitter: Ik had echt al een besluit genomen. U had dan op tijd in de vergadering aanwezig moeten zijn. Dat vind ik echt. Of u moet uw collega goed informeren.

De heer Voordewind (ChristenUnie): Ik heb mijn collega goed geïnformeerd; zij heeft netjes een debat aangevraagd.

De voorzitter: Ja, maar ik heb ook duidelijk aangegeven dat ik daarvoor vandaag geen ruimte zie. Wanneer moet ik dat doen? Om 14.00 uur begint het volgende debat en

om 19.00 uur begint het debat over de Westerschelde. Ik zou dus niet weten hoe ik dat voor elkaar moet krijgen.

De heer Voordewind (ChristenUnie): De behandeling van dit punt zou vijf minuten kunnen duren. Het is geen groot debat; het is een afronding van de discussie die wij vanmorgen hebben gevoerd.

De voorzitter: Ik ga mijn best doen; dat beloof ik u. Maar wat ik niet kan doen, kan ik ook niet doen. Er moet ook nog een minister beschikbaar zijn.

Het woord is aan de heer Van Gerven.

De heer Van Gerven (SP): Voorzitter. Ik heb ook een hele reeks vragen die niet beantwoord zijn, in dit geval door de minister van Volksgezondheid. Allereerst zijn dat de vragen aan de ministers van VWS en van Justitie over Acura Medisch Centrum in Weert van 29 juli jongstleden, vervolgens de vragen van 23 juli jongstleden aan de minister van VWS over zorgverzekeraars die gezonde mensen voortrekken, dan de vragen van 23 juni van dit jaar aan de ministers van VWS en van Justitie over complicaties in privéklinieken, de vragen van 13 juli van de leden Leijten en Van Gerven aan de minister van VWS over het personeelstekort op de spoedeisende hulp en dan de vragen van 9 juli van de leden Leijten, Langkamp en Van Gerven aan de minister van VWS over het sluiten van de verloskundige afdeling van het ziekenhuis in Delfzijl. Als "klapper" is er nog de serie vragen aan de minister van VWS over de gevolgen van het nieuwe zorgstelsel in de ggz, die reeds op 1 mei van dit jaar is ingediend. Het wordt onderhand toch wel tijd voor een antwoord, lijkt mij.

De voorzitter: We gaan het stenogram doorgeleiden naar het kabinet.

Het woord is aan de heer Van der Staaij.

De heer Van Gerven (SP): Ik heb ook nog een rappel van mevrouw Leijten.

De voorzitter: Dat doen wij later. De heer Van der Staaij staat er al. Ik geef hem het woord.

De heer Van der Staaij (SGP): Voorzitter. Ik doe het verzoek om de stemmingen over moties, vanavond in te dienen bij het debat over het natuurherstel Westerschelde, nog deze avond te laten plaatsvinden. Ik besef dat dit een uitzonderlijk verzoek is, dat ook voor collega's belastend kan zijn, maar gelet op de urgentie van het onderwerp en het feit dat er nog geen duidelijk kabinetsbesluit is maar wel is aangekondigd dat het kabinet hierover vergadert, acht ik het van belang dat de Kamer hierin nu gelijk duidelijk kleur bekent.

Mevrouw Neppérus (VVD): Ik ervaar de last van collega's, maar ook de ernst van het debat. Daarom steun ik dit verzoek om vanavond nog te stemmen over eventuele moties.

De voorzitter: Over het algemeen steunen wij dit soort verzoeken. Het is goed dat wij dit nu weten. Wij zullen voor vanavond een stemming plannen. Aldus besloten.

De heer Voordewind (ChristenUnie): Als er dan toch een

Voorzitter

stemming plaatsvindt, zou de stemming over Gymnich ook kunnen plaatsvinden.

De voorzitter: Ja, als ik in staat zou zijn om dat VAO te organiseren. Dat is daar wel voor nodig.

Het woord is aan de heer Van Gerven.

De heer Van Gerven (SP): Voorzitter. Namens mevrouw Leijten wil ik nog de volgende twee series vragen rappelleren aan de staatssecretaris van VWS: die van 14 augustus over het inzetten van vrijwilligers als mentor voor mensen met een beperking, dementerenden en jongeren met een verstandelijke beperking, en die van 5 augustus over het probleem dat steeds meer gehandicapte kinderen niet meer naar een kinderdagcentrum kunnen.

De voorzitter: Wij zullen het stenogram doorgeleiden naar het kabinet.

Het woord is aan mevrouw Agema.

Mevrouw Agema (PVV): Voorzitter. Naar aanleiding van de brief van de staatssecretaris van VWS van 21 augustus over verslaafdenzorg Winnersway vraag ik om een aanvullende brief, waarin zij ingaat op het door haar geschrevene, namelijk dat Winnersway voor 31 augustus moet voldoen aan de eisen van het Zorgkantoor en aan de wet- en regelgeving en waarin zij aangeeft of dat is gehaald of niet. Wij willen die brief voor aanvang van het debat van volgende week ontvangen.

De voorzitter: Wij zullen het stenogram doorgeleiden naar het kabinet.

Hiermee zijn wij gekomen aan het einde van de regeling van werkzaamheden.

De vergadering wordt van 13.42 uur tot 14.00 uur geschorst.

Aan de orde is het debat over het verslag over 2008 van de Nationale ombudsman (31866).

De voorzitter: Ik heet de Ombudsman, de heer Van Dooren en mevrouw Stehouwer van harte welkom. Fijn dat u er bent. Ik heet ook van harte welkom de bewindslieden, de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de minister voor Jeugd en Gezin, de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van VWS. Fijn dat u er ook bent.

Als eerste geef ik het woord aan mevrouw Leijten, want de heer Brinkman is er nog niet. Ik hoor wel graag hoe lang mevrouw Leijten denkt te spreken.

Mevrouw Leijten (SP): Voorzitter. Ik denk dat ik aan drie minuten genoeg heb.

Het is mij een eer om dit debat over het jaarverslag van de Nationale ombudsman, dan wel ombudsmannen, te doen. Het is heel erg goed dat er een instantie is die mensen helpt die tegen dichte deuren aanlopen, die strijden tegen verkeerde beslissingen en die helemaal zoekraken in het bureaucratische geharrewar van deze

overheid. Ik vind het goed dat de Ombudsman er is. Ik ben blij met het jaarverslag.

Ik wil nu even ingaan op het CAK, een van de vele afkortingen in zorgland, waar heel veel mensen een hekel aan hebben. Weet u hoe dat komt? Dit centraal administratiekantoor gaat over het heffen van de eigen bijdrage die mensen over de zorg moeten betalen. De SP is het daar principieel mee oneens, maar daar gaat dit debat niet over. Het gaat erom dat er bij het CAK nogal wat mis is. Het is een hoofdpijndossier. In 2006 voerden wij er al debatten over. Voor mijn fractie deed Agnes Kant daar toen aan mee. Het werd eerst ontkend, maar inmiddels weet eigenlijk iedereen, inclusief de Nationale ombudsman, dat het behoorlijk mis is bij het CAK: niet bereikbaar, geen reacties op vragen en bezwaren, niet nakomen van afspraken, er zijn lange wachttijden – dat is het ergste – en er worden naar onze mening te vaak verkeerde rekeningen gestuurd. Erkent de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, dat dit niet kan? Wanneer wordt dit nu echt opgelost. De staatssecretaris beloofde dat al twee keer, maar ik wil nu graag weten wanneer het is opgelost. Wanneer weten al die mensen die mij nu mailen en naar de Ombudsman stappen dat de problemen zijn opgelost? Dat is van belang, want dit raakt mensen in hun inkomen. Sterker nog, het CAK legt beslag op het inkomen. De SP-fractie vindt dat dit moet stoppen. Zo lang er wachttijden zijn, zo lang er zoveel verkeerde rekeningen worden gestuurd, mag het CAK geen beslag leggen op het inkomen.

De Nationale ombudsman zei in een gesprek met Kamerleden over het CAK dat sprake is van een geweldige bestuurlijke drukte. Het CAK moet namelijk informatie krijgen van allerlei instanties met nog meer irritante afkortingen. De Ombudsman stelde dat het in dat kader onwaarschijnlijk lijkt, als je alles zo complex organiseert, met zoveel partners, dat het nog goed komt. Ik zie graag dat de staatssecretaris daarop ingaat. De Nationale ombudsman was ook kritisch over het ministerie, de overheid zelf, die zoveel vragen stelt aan het CAK en deze organisatie eigenlijk opzadelt met een onmogelijke missie. Wat zegt dat eigenlijk over het beleid van de staatssecretaris? Wil zij daarop ingaan?

Door alle problemen bij het CAK is dus sprake van een hoofdpijndossier, van volle mailboxen en heel veel gefrustreerde mensen. Ik wil niets meer horen over een goed nieuwsshow. Ik wil weten wanneer de problemen zijn opgelost.

Mevrouw Langkamp (SP): Voorzitter. Aan mij de eer om in te gaan op de jeugdzorg. Immers, ook over dit onderwerp krijgt de Nationale ombudsman gigantisch veel klachten binnen. "Ik zie geen oplossing voor de problemen in de jeugdzorg in Nederland", zei de Nationale ombudsman in een gesprek met de Kamer afgelopen mei. Hij heeft gelijk als wij maar blijven doormodderen in deze vicieuze cirkel en niet met drastische verbeteringen voor de jeugdzorg komen.

Het wordt tijd dat de minister voor Jeugd en Gezin stopt met doormodderen, stopt met rommelen in de marge en toegeeft dat de problemen in de jeugdzorg – wij kennen ze allemaal: aanhoudend lange wachttijsten, onvoldoende plekken, toenemende bureaucratie en hoge werkdruk waardoor jeugdhulpverleners niet meer aan hulpverleners toekomen – alleen maar kunnen worden

opgelost als de jeugdzorg radicaal anders georganiseerd wordt.

In de loop der jaren zijn aardig wat vernietigende rapporten verschenen van de Nationale ombudsman over de falende jeugdzorg. In elk rapport doet de Ombudsman suggesties om de jeugdzorg te verbeteren. De Nationale ombudsman is natuurlijk niet de eerste de beste! Hij doet serieus onderzoek naar de klachten en komt tot een onafhankelijk oordeel. Daarom is het ook zo teleurstellend dat de minister in zijn reactie hierop niet verder komt dan het opsommen van het ingezette beleid. Het is teleurstellend dat hij niet op het idee komt op dit beleid bij te stellen. Waarom legt de minister de rapporten van de Nationale ombudsman zo gemakkelijk naast zich neer? Immers, is de ketenzorg verbeterd? Nee. Is de bureaucratie minder geworden? Nee. Zijn de wachtlijsten weg? Nogmaals nee. Zitten er geen onschuldige jongeren meer in de jeugdgevangenis? Ja, dat dan weer wel.

Achter al deze klachten die bij de Ombudsman binnenkomen, zitten verhalen van mensen. Mensen die nare ervaringen hebben opgedaan met de jeugdzorg. Over klachten gesproken, elk Bureau Jeugdzorg heeft op dit moment zijn eigen interne klachtenregeling. Is dat niet een beetje vreemd? Zou deze niet bij ieder Bureau Jeugdzorg hetzelfde moeten zijn?

Afgelopen zomer mocht ik meelopen bij Bureau Jeugdzorg Stadsregio Rotterdam. De hulpverleners daar gaven allemaal aan dat de samenwerking met andere instellingen moeizaam verloopt en dat de wachtlijsten en het tekort aan plekken een doorn in het oog zijn. Zo hadden zij net die week een gezin in behandeling van een moeder met drie kinderen van twaalf, acht en vijf jaar oud. De autistische en suicidale moeder gaf bij het Bureau Jeugdzorg aan dat zij niet meer voor zichzelf kon instaan. Omdat de kinderen dus niet langer veilig waren bij deze moeder, moest men voor alle drie de kinderen een plek vinden. Dan begint de ellende. De pleegzorg kon ze voor één nacht opvangen. De volgende dag zaten de kinderen echter gewoon weer de hele dag op kantoor bij Bureau Jeugdzorg totdat, aan het eind van de middag, ergens anders weer een plekje voor de nacht was gevonden. Immers, geen enkele instelling wilde deze kinderen opnemen, omdat twee van hen autistisch waren. Bureau Jeugdzorg stond met lege handen. Ten einde raad heeft een medewerker van het bureau ze maar een nachtje mee naar huis genomen. Gelukkig kon men voor het weekend een vakantiehuisje regelen en wat hulpverleners en groepsleiders inkopen, zodat de kinderen in ieder geval het weekend onder dak waren. Maar na dat weekend moest er weer een nieuwe plek gevonden worden.

Dit is geen uitzondering, dit is de harde realiteit. Hier lopen kinderen, ouders en hulpverleners dagelijks tegen aan. Ik heb het gevoel dat deze dagelijkse realiteit door beleidsmakers te vaak en te veel uit het oog wordt verloren. Wat gaat de minister hieraan doen?

□

De heer Brinkman (PVV): Voorzitter. De PVV hecht grote waarde aan de Nationale ombudsman. Ik dank hem dan ook voor het goede werk in het jaar 2008. De Ombudsman is een parlementair instrument en derhalve voor het parlement van grote waarde. Intensieve contacten tussen Kamer en Ombudsman zijn altijd belangrijk. De vorige

keer was ik afwezig, maar ik zal echt altijd mijn best doen om bij deze contacten aanwezig te zijn namens de PVV-fractie.

De Ombudsman is zich meer dan dit kabinet bewust van het gegeven dat de overheid in dienst staat van de burger en niet andersom. Het zijn de burgers die betalen voor de overheid en daarvoor goede service moeten krijgen. De vele hulpeloze burgers die door de bomen het bos niet meer zien in overheidsland hebben met dit instituut de kans om hun onvrede en misnoegen kenbaar te maken en daar iets aan te veranderen. De omvang van de klachten in 2008 is nagenoeg gelijk aan het niveau van 2007, zo rond de 13.000. De PVV is er daarom ook licht teleurgesteld over dat de daling vanaf 2006 niet kon worden doorgezet. Het aantal klachten in 2008 ligt nog steeds ruim boven het aantal in 2004 en 2005. Toen waren er rond de 11.000 klachten. Heeft het kabinet daarvoor misschien een verklaring? Het kabinet moet volgens ons ten eerste ernaar streven om deze aantallen van vier tot vijf jaar geleden te halen en zich niet gelukkig prijzen met het feit dat het totaal aantal klachten niet is toegenomen.

Ondanks mijn lovende woorden voor het werk van de Ombudsman blijft de PVV het instituut kritisch volgen. De PVV vindt het uitermate belangrijk dat de taak van de Nationale ombudsman beperkt blijft tot burgers die klachten hebben en dat tot de bevoegdheden expliciet niet wordt gerekend dat de Nationale ombudsman op eigen houtje misstanden aan de kaak gaat stellen, dan wel besluit om eigen onderzoek te verrichten. Op grond van artikel 9.26 van de AWB heeft de Ombudsman de wettelijke bevoegdheid om op eigen initiatief onderzoek te doen. De PVV stelt dat bestaande klachten uit de bevolking de aanleiding zouden moeten zijn voor een dergelijk onderzoek. Een stroom van klachten, mogelijk van kwetsbare groepen, vormt wat ons betreft geen adequate reden voor onderzoek op eigen initiatief. De PVV benadrukt dat onderzoek uit eigen beweging pas moet worden kunnen uitgevoerd als er meer klachten bij de Ombudsman zijn over bepaalde onderwerpen dan in het jaar ervoor.

De PVV streeft ook naar een volledig onafhankelijke Ombudsman. Het zelfstandig kiezen van een onderwerp voor onderzoek is echter bijna altijd een politieke keuze. De PVV is derhalve enkel voorstander van het initiëren van een onderzoek op verzoek van of na goedkeuring van de Commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De heer Pechtold (D66): Ik snap het niet. Het eerste deel van het betoog van de heer Brinkman was helder. De Ombudsman reageert op klachten, zoekt ze uit en biedt advies. Ik dacht dat de PVV zou voorstellen om de wet wat dat betreft te gaan veranderen. Maar het tweede deel van het betoog van de heer Brinkman is een pleidooi om de Ombudsman onafhankelijk te maken. Volgens mij kan dat niet samengaan.

De heer Brinkman (PVV): Volgens mij kan dat wel. Het was namelijk altijd al zo. Dit is erbij gekomen. Daar komt bij dat de Ombudsman een instrument van het parlement is. Het zou toch raar zijn als een instrument van het parlement zo maar zelfstandig beslist om een politiek interessant en heikel onderwerp te gaan onderzoeken

Brinkman

met een bepaalde bedoeling. Daarvan zijn wij geen voorstander.

De heer Pechtold (D66): Volgens mij is de Ombudsman geen instrument van het parlement, maar is het een Hoog College van Staat. De heer Brinkman zegt dat dit instituut onafhankelijk moet worden. Bij mij gaat het er niet in dat onafhankelijkheid inhoudt dat het instituut alleen mag reageren als iemand met een klacht komt. Ik vind het juist interessant dat je niet alleen naar de kwantitatieve problemen kijkt en dat je 100 klachten op een bepaald gebied zou vergelijken met één op een ander. De 100 klachten kunnen van 100 mensen komen die dezelfde brief kopiëren. Terwijl de ene brief wel eens heel specifiek zou kunnen staan voor iets waar we anders misschien pas jaren later achter gekomen zouden zijn. Maar ik redeneer nu ook maar vanuit casuïstiek. Heeft de heer Brinkman een voorbeeld?

De heer Brinkman (PVV): Er zijn bijvoorbeeld onderzoeken geweest naar de opvang van vreemdelingen.

De heer Pechtold (D66): Maakt u zich niet een beetje verdacht? Waarom wilt u deze onderzoeken inperken?

De heer Brinkman (PVV): Als ik mij verdacht zou moeten maken, zou ik de heer Pechtold heel veel aan het woord laten. Daardoor wordt de heer Pechtold namelijk zo groot als hij nu in de peilingen is. Ik zeg maar gewoon hoe het is. Als er twee klachten binnenkomen, of sterker nog, als er geen enkele klacht binnenkomt, zou de Nationale ombudsman even goed nog een zelfstandig onderzoek kunnen gaan voeren. Ik vind dat een politiek instrument. Ik vind dat politiek in de Kamer bedreven moet worden. De heer Pechtold mag ervan vinden en denken wat hij wil; ik vind dat wij in de Kamer moeten bepalen wat de Nationale ombudsman gaat onderzoeken.

De heer Pechtold (D66): De geagiteerdheid is volstrekt onnodig.

De heer Brinkman (PVV): Ik ben niet geagiteerd. Ik reageer gewoon op de vragen van de heer Pechtold.

De heer Pechtold (D66): Omdat twee delen van het betoog van de heer Brinkman naar mijn gevoel strijdig met elkaar waren – ik raad hem aan daar nog eens over te praten – vroeg ik hem om verduidelijking. Ik zeg nogmaals dat de Ombudsman een Hoog College van Staat is en geen instrument van het parlement. Als de heer Brinkman de wet wil wijzigen, ben ik zeer geïnteresseerd. Maar in het staartje zit dat vanuit de vreemdeling gereageerd de PVV toch weer liever iets niet dan wel wil weten.

De heer Brinkman (PVV): Het gaat er niet om of wij het wel of niet willen weten. Het gaat erom wat de Nederlandse staat er voor belang bij heeft te weten of er genoeg halaalmaaltijden worden verstrekt in opvangthuizen en hoe de behandeling is van vreemdelingen die vijf jaar geleden al weg hadden moeten zijn. Daar gaat het in wezen om. Dat geldt niet alleen voor die onderwerpen, maar ook voor alle andere onderwerpen. Het is een politiek instrument en ik vind dat politiek hier in de Tweede Kamer bedreven wordt. Punt.

Mevrouw Azough (GroenLinks): U spreekt uzelf wel tegen als u met dit soort voorstellen komt en de Nationale ombudsman toch onafhankelijk wilt laten zijn. U maakt het juist tot een politiek instrument als u ervoor gaat zorgen dat de politiek, de Tweede Kamer, moet beslissen welke onderzoeken de Nationale ombudsman mag doen.

De heer Brinkman (PVV): Nee, ik vind dat de Nationale ombudsman onafhankelijk moet zijn. Dat is ook het geval. De Ombudsman beoordeelt namelijk of de klachten die binnenkomen gegrond zijn. Dat is de onafhankelijkheid van de Nationale ombudsman. Daar doe ik niets aan af. Dat neemt niet weg dat die onafhankelijkheid natuurlijk niet meer in het geding is op het moment dat de Nationale ombudsman zelfstandig besluit politiek heikele onderwerpen te gaan onderzoeken. De Ombudsman weet donders goed dat die onderwerpen ook onderwerp van discussie zijn in de Tweede Kamer. U kunt daarvan zeggen wat u wilt, maar ik vind dat mijn standpunt meer onafhankelijkheid waarborgt dan uw standpunt.

Mevrouw Azough (GroenLinks): In uw ogen zou GroenLinks volgens mij ook afgeschaft moeten worden, maar daar gaat het hier niet om.

De heer Brinkman (PVV): Dat is onzin natuurlijk.

Mevrouw Azough (GroenLinks): Daar gaat het hier niet om. Heel veel politieke onderwerpen zijn heikel. De ministers en de staatssecretaris die hier zitten, zullen straks op politiek heikele kwesties antwoord moeten geven. Het zijn allemaal politiek heikele kwesties. Vindt u dan dat de Nationale ombudsman geen onderzoek moet doen naar de SVB, de Rijksdienst voor Wegverkeer of het CBR? Dat lijkt mij een logische gevolgtrekking uit uw woorden.

De heer Brinkman (PVV): Even voor de duidelijkheid: het is natuurlijk klinkklare onzin om te suggereren dat de PVV het nodig vindt om politieke partijen in deze Kamer te verbieden. Dat hebt u mij niet horen zeggen. Dat zal ik nooit zeggen en dat zal de PVV ook nooit vinden. Laat ik dat voorop stellen.

Als u goed geluisterd hebt, vind ik niet dat de Nationale ombudsman de kans moet worden ontnomen om bijvoorbeeld onderzoek te verrichten naar het soort instanties waarover u het had. Maar het moet wel op instigatie van ons of na goedkeuring van ons gebeuren. Ik zeg helemaal niet dat de Ombudsman bepaalde dingen niet mag onderzoeken, maar wel als wij het nodig vinden om daar een onderzoek over te ontvangen. Let wel, wij hebben het hier over belastinggeld. Die onderzoeken kosten een klap geld. Mag ik zelf bepalen of wij het nodig vinden om een dergelijk onderzoek te ontvangen?

Mevrouw Azough (GroenLinks): U hebt zelf meegemaakt hoe moeilijk het kan zijn om een onderzoek erdoorheen te krijgen als de coalitie er niet voor is, bijvoorbeeld bij het Irak-onderzoek. U maakt het wel degelijk politiek door de meerderheid van een commissie te laten beslissen welke onderzoeken geëigend zijn.

De heer Brinkman (PVV): Nogmaals, als ik een bepaald

onderzoek niet voor elkaar krijg, is dat democratie. Dat is jammer, maar helaas. Als de mensen het daar niet mee eens zijn, moeten ze de volgende keer op een andere partij stemmen. Zo simpel is het gewoon.

De PVV-fractie herhaalt haar standpunt omtrent de relevantie van de actieve rol van de Ombudsman in de samenleving door middel van het organiseren van werkbezoeken bij de voornaamste instanties waarover wordt geklaagd. Dat vinden wij een goed idee. De algemene kennis over de verschillende overheidsorganen wordt hierdoor vergroot en de controlerende rol van de Ombudsman heeft dan meer waarde. Wij vinden het goed dat van deze werkbezoeken jaarlijks verslag wordt gedaan. Ook ziet de PVV-fractie een actieve rol voor de Ombudsman in de organisatie van nieuwe bureaucratische overheidsprojecten. Aangezien deze overheidsprojecten veelal een bron van veel nieuwe klachten vormen, kan het instituut een belangrijke rol spelen bij dat voortraject en worden klachten hopelijk verminderd en behouden.

De PVV-fractie steunt een van de twee voornaamste aanbevelingen van de Ombudsman, namelijk het streven naar een minder complexe overheid. Uiteraard, zou ik zeggen. Bestuurlijke vernieuwing is noodzakelijk met als eindresultaat een kleiner, efficiënter en beter georganiseerd overheidsapparaat waarbij korte lijnen met de burger worden gehanteerd.

Bij de tweede aanbeveling, waarmee wordt gepleit voor één loket met doorzettingsmacht, plaatsen wij vraagtekens. Het instellen van één loket vinden wij een heel goed idee, maar hoe ziet die doorzettingsmacht eruit? Kan zij bijvoorbeeld beslissingen van andere instanties veranderen of wijzigen? De PVV benadrukt dat wat dat betreft voortdurende verbetering en centralisatie bij de ketensamenwerking, zodat de verschillende overheidsinstanties hun taken en verantwoordelijkheden op een effectieve wijze kunnen coördineren, goed zijn. De afbakening, de afstemming en de uitwisseling van informatie en klachten van burgers moeten vooropstaan en die kunnen zeer, zeer verbeterd worden. Het is noodzakelijk dat dat gebeurt.

Voorzitter. De Ombudsman beschrijft een aantal dramatische klachten, klachten over de jeugdzorg en een klacht over een aan drugs verslaafde jongen. Wij allen in deze Kamer krijgen klachten binnen. Wat dat betreft geeft het verslag nog maar eens aan dat er nog veel werk te verrichten valt. In de lijst van klachten over de verschillende overheidsinstanties valt op dat er geen cijfers worden verstrekt over kwesties met betrekking tot vreemdelingen en integratie. Deze klachten vallen nu onder justitie. De PVV wil twee aspecten benadrukken.

Ten eerste is onze fractie tegen deze samenvoeging, aangezien die tot onduidelijkheid leidt met betrekking tot de werkelijke klachten over de twee portefeuilles justitie en vreemdelingenbeleid. Ten tweede is de PVV tegen klachtrecht van vreemdelingen zonder verblijfsvergunning bij de Ombudsman. De PVV ziet met lede ogen aan dat vreemdelingen zonder verblijfsvergunning procedure op procedure stapelen en uiteindelijk zelfs hun toevlucht zoeken tot de Ombudsman als nieuwe rechtsinstantie. De PVV vindt dat alleen de klachten van Nederlandse staatsburgers in behandeling moeten worden genomen en zij stelt dat gevallen onder vreemdelingenbeleid door de IND en de rechter moeten worden afgehandeld. Punt!

Voorzitter. Nederland krijgt een nationaal instituut voor de rechten van de mens. Dit instituut wordt mogelijk

verbonden aan dat van de Nationale ombudsman. De PVV is niet echt voorstander van een nationaal instituut voor de rechten van de mens, aangezien het vooral een overbodig instituut zal worden dat waarschijnlijk ontzettend veel belastinggeld gaat kosten. Wij zien er de noodzaak niet van in. Eventuele schendingen van mensenrechten kunnen in Nederland prima via de rechter worden afgehandeld. Verder is de PVV tegen de verbintenis met de Ombudsman.

De heer Pechtold (D66): U wilt dus vreemdelingen het recht ontnemen om op dezelfde manier als wij dat doen bij bepaalde instanties hun recht te halen. Volgens mij druist dat in tegen artikel 1 van onze Grondwet.

De heer Brinkman (PVV): Nee.

De heer Pechtold (D66): Dat artikel spreekt over iedereen die zich in dit land bevindt. Wat verstaat u in dit geval onder vreemdelingen?

De heer Brinkman (PVV): Dat is duidelijk: mensen die hier zijn zonder een geldige verblijfsvergunning. U stelt dat mijn opvatting indruist tegen het gestelde in artikel 1 van de Grondwet. Dat is natuurlijk klinkklare nonsens. Ik doelde niet op mensen die hier een legale verblijfsstatus hebben. Ieder land in de wereld kent zijn uitzonderingen. Het zou toch te gek voor woorden zijn dat een illegale vreemdeling zich hier kan beroepen op alle rechten die u en ik hebben. Dat is niet het geval en dat is nergens in de wereld zo. Dus uw opmerking dat mijn opvatting zou indruisen tegen artikel 1 van de Grondwet is klinkklare onzin.

De heer Pechtold (D66): Ik geef aan dat het soms moeilijk is om zeker op internationaal vlak je eigen politiek te bedrijven, maar ja, soms zijn er mensen in dit land die nergens anders meer terecht kunnen.

De heer Brinkman (PVV): In ieder geval moeten zij dan niet naar de Nationale ombudsman gaan.

De heer Pechtold (D66): Je kunt ook niet tegen die mensen zeggen: blijf maar op de grens staan, want je mag noch de een noch de andere kant op. In de wereld waarin wij leven, hebben wij met deze vraagstukken te maken. Dat gezegd zijnde en gelet op het feit dat de kabinetten van de afgelopen jaren, van welke kleur dan ook, lang niet iedereen die hier niet thuishoorde, het land konden uitzetten, ga je toch het individu en zijn rechten in aanmerking nemen, zoals gelukkig heel veel burgemeesters in dit land doen. Zij zien dat je mensen niet in de kou kunt laten staan.

De heer Brinkman (PVV): Als er iets buitengewoon overmatig, maar zeer secuur in dit land is geregeld, dan is het wel de rechtsbescherming van de vreemdeling, mede door de inbreng van D66 en andere linkse partijen.

De heer Pechtold (D66): Dank u!

De heer Brinkman (PVV): Dat betekent wel dat uw betoog om die vreemdeling ook nog eens het recht te verlenen om een klacht in te dienen bij de Nationale ombudsman weer zoveel meer van het goede is. In dat geval is niet meer sprake van het goede, maar van het

Mevrouw Van der Burg (VVD)

© M. Sablerolle – Gouda

slechte. De vreemdelingen hebben advocaten die door de overheid betaald worden, die van ons belastinggeld betaald worden. Zij hebben dus de mogelijkheid om van advocaten gebruik te maken en om tot twee keer, drie keer toe in beroep te gaan. Men kan naar de rechter stappen en u wilt ze als vierde gang ook nog eens naar de Nationale ombudsman laten sturen. Ik kan u verzekeren: als dat gewoon wordt – en dat wordt gewoon – zal uiteindelijk ook nog een keer een rechtsgang mogelijk zijn waarbij een vreemdeling zegt: ik ga nu een rechtszaak aanspannen, want ik mag niet naar de Nationale ombudsman. Met andere woorden, dan is men hier tien jaar aan het procederen en u vindt dat allemaal goed. U wilt al die mensen lekker hier houden...

De voorzitter: Uw punt is duidelijk, mijnheer Brinkman.

De heer Brinkman (PVV): Tien jaar, kom maar, gratis advocaten en de belasting betaalt wel. Daar is de PVV niet voor.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Heijnen.

De heer Heijnen (PvdA): Over het nationaal instituut voor de rechten van de mens heb ik slecht nieuws en goed nieuws voor de PVV.

De heer Brinkman (PVV): Begin maar met het goede nieuws.

De heer Heijnen (PvdA): Het goede nieuws is dat het niet onderdeel wordt van de Nationale ombudsman. Volgens de laatste brief van de minister daarover – dat zal u ongetwijfeld heel blij stemmen – wordt het samengebracht met – daar komt ie – de Commissie Gelijke Behandeling. Dat zal de PVV ongetwijfeld deugd doen.

De heer Brinkman (PVV): Maar die willen wij toch al afschaffen, dus dat is een beetje goed nieuws voor ons.

De heer Heijnen (PvdA): Het slechte nieuws is dat het nationaal instituut voor de mensenrechten er komt, althans vanuit uw perspectief als ik u zo hoor.

De heer Brinkman (PVV): Ja.

De heer Heijnen (PvdA): Voor ons is dat goed nieuws. Bovendien is het heel goed nieuws dat het wordt verbonden ...

De voorzitter: En uw vraag is, mijnheer Heijnen?

De heer Heijnen (PvdA): Of de heer Brinkman het eens is met mijn waardering van deze ontwikkeling dat het een goede zaak is dat het samen met de Commissie Gelijke Behandeling de rechten van de burgers, alle burgers die zich op Nederlands grondgebied bevinden, gaat behartigen.

De heer Brinkman (PVV): Het is beide positief nieuws; het is niet goed en niet slecht. Het is allebei goed nieuws voor ons, want die vreselijke Commissie Gelijke Behandeling hadden wij toch al op onze zwarte lijst staan. Daar kan die andere commissie zich gelijk bij aansluiten.

De voorzitter: Vervolgt u uw betoog. U hebt nog een halve minuut.

De heer Brinkman (PVV): Schendingen van mensenrechten zijn in Nederland, als ze überhaupt al voorkomen, heel zeldzaam. Wat ons betreft – ik hoor al dat het niet meer noodzakelijk is – kan de Ombudsman zijn tijd beter aan iets anders besteden.

In tegenstelling tot het voorgaande ziet de PVV wel iets in een eventuele rol voor de Ombudsman met betrekking tot klokkenluiders. Sterker nog, dat vinden wij zeer belangrijk. Als het kabinet met een voorstel komt dat daadwerkelijk de positie van klokkenluiders versterkt, zal de PVV dit steunen.

Ten slotte bepleit onze fractie een geheel eigen Ombudsman voor de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba, als zij als openbaar lichaam onderdeel worden van Nederland. Op deze overzeese eilanden hebben burgers vaak andere klachten dan op het Europese vasteland. Maar ondanks het feit ...

De voorzitter: Mijnheer Brinkman, uw lampje brandt al een halve minuut.

De heer Brinkman (PVV): Ik heb nog vier zinnestjes, voorzitter.

De voorzitter: Hele korte dan!

De heer Brinkman (PVV): Ik zal het blaadje even opschuiven, dan is het nog korter.

Van belang op die eilanden is de mate van goed – lees: integer – bestuur. Ik zou wat dat betreft, hopelijk namens het parlement, de Nationale ombudsman willen vragen, de opdracht willen geven een onderzoek in te stellen naar de mate van integer en goed bestuur op die eilanden.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Voorzitter. De kwaliteit van de overheidsdienstverlening staat vandaag centraal. De Nationale ombudsman heeft als titel van zijn jaarverslag "De burger in ketens" gekozen; een titel die

de vraag oproept of de burger geboeid, verstrikt raakt in het overheidsdoolhof. Het antwoord is soms helaas "ja". De overheid wordt steeds complexer, er zijn steeds meer organisaties, het wordt steeds meer verkokerd. De oplossing wordt dan gezocht in samenwerken in de keten, in informatie uitwisselen en het liefst moet dit via computersystemen worden geregeld. Dit lijkt heel goed, maar als de afstemming, samenwerking en/of informatie-uitwisseling tussen die overheidsorganisaties en -lagen faalt, is de burger echt het haasje. Elk van de overheidsinstanties is dan slechts voor een deel verantwoordelijk en daarmee niemand. Hoe meer organisaties en bestuurslagen erbij betrokken zijn, hoe erger het wordt. Het is een terechte zaak dat de Nationale ombudsman dit aankaart. Ook de VVD heeft dit hier al diverse malen aangekaart en concrete voorstellen gedaan om dit aan te pakken. Ik refereer aan moties over bestuurslagen en noem maar op. Het probleem is echter de politiek: wij allemaal in de Tweede Kamer, alle 150 leden, maar zeker ook dit kabinet en zelfs in een aantal gevallen lokale bestuurders. Wij durven namelijk geen overheidslagen, regelingen of overleggen te schrappen of af te schaffen. Wij kunnen wel alles laten samenwerken, maar op een bepaald moment houdt dat op. Dan valt er niet meer samen te werken. Wij durven uitvoeringsorganisaties niet wat ruimte te geven om hun werk zelf te organiseren. Ik kom daarop zo terug. Daarom loopt het vast. Ieder van ons heeft boter op zijn hoofd, maar, zoals ik al zei, zeker ook dit kabinet.

Dit kabinet heeft een betere dienstverlening hoog in het vaandel staan, maar hanteert de facto de kaasschaaf. Echte keuzen blijven uit en als een keten slecht functioneert, dan wordt er een extra laag gecreëerd. Voorbeelden zijn de Centra voor Jeugd en Gezin en de programmaministeries. In plaats van dat er geschrapt wordt, maakt men weer een laag erbij. Het probleem wordt verergerd in plaats van opgelost. In Alphen aan den Rijn is actie ondernomen op het terrein van de jeugdzorg. Heel veel overleggen zijn geschrapt. Twee zijn er overgebleven, waar ook knopen worden doorgehakt omdat alle partijen aan tafel zitten en één partij uiteindelijk bevoegd is om de knoop door te hakken. Dat is de wethouder. Zo voorkom je dat er eindeloos wordt vergaderd, zonder dat er voor het kind echt iets gebeurt. Hoe meer lagen en organisaties, hoe meer overleg en hoe minder besluiten. Het kind betaalt de rekening.

De Nationale ombudsman noemde de jeugdzorg een dramatische bureaucratie waarvoor hij geen oplossing zag. "Een dramatische bureaucratie", het is nogal een uitspraak. Kunnen de bewindspersonen op deze uitspraak van de Nationale ombudsman reageren? Kan de speciaal ingestelde programmaminister voor Jeugd en Gezin, die al voorbij de helft van zijn ambtstermijn is, mij daarnaast drie concrete resultaten noemen die hij realiseert, om deze dramatische bureaucratie te verminderen? Kan deze minister mij aangeven hoe het kind centraal wordt gesteld in zijn beleid?

Hoe worden organisaties bij de uitvoering van hun taken in de problemen gebracht? Door elke uitzondering tot regel te verheffen en voor elk probleem direct een regeling of regel te eisen. Zo hebben wij op het terrein van de armoedebestrijding met elkaar maar liefst 127 regelingen in het leven geroepen. Uit een evaluatieonderzoek blijkt dat zij helemaal niet effectief zijn. Weer is er een doolhof van goede bedoelingen gecreëerd waarin de burger verstrikt raakt en blijft. Er is veel geld

over de balk gegooid, energie verspild en de burger is er helemaal niks wijzer van geworden. Laten wij deze 127 regelingen schrappen en er één van maken.

Een ander voorbeeld zijn de uitvoeringsorganisaties die terecht heel erg kritisch werd beoordeeld door de Ombudsman: het Centraal Administratie Kantoor. Heel veel klachten, niet reageren, et cetera. Een drama voor de mensen die daarvan afhankelijk zijn. Maar zijn wij ook niet schuldig, met al die regelingen? Ik heb dat net al aangegeven. Wij geven hier die organisatie ook geen enkele ruimte om het op te lossen. Het CAK heeft gevraagd om bij de regeling voor de eigen bijdrage achteraf te mogen toetsen. Dat heeft het CAK gevraagd aan het kabinet, zodat men het probleem kan oplossen. Ik vraag dan ook dit kabinet en deze staatssecretaris of zij bereid zijn om dit op korte termijn mogelijk te maken, zodat het CAK wat meer ruimte krijgt om op zijn manier het werk te organiseren.

Als het nu voor één keer niet komt door alle regelingen die de politiek brengt dat de burger in de keten verstrikt raakt, maar door het niet functioneren van ambtenaren binnen een organisatie, waardoor de zaak fout loopt, dan vindt de VVD dat hiertegen moet worden opgetreden. Kan de minister aangeven of ambtenaren bij niet goed functioneren daadwerkelijk uit de dienst ontslagen worden, in plaats van overgeplaatst naar elders? Zo ja, hoe vaak gebeurt dit ongeveer?

De VVD hecht aan een krachtige en kleine staat. Een staat waarvan voor alle Nederlanders duidelijk is wat zijn taken zijn en wat er van hem verwacht mag worden. Een staat die zijn publieke taken kwalitatief goed uitvoert en de burger centraal plaatst in plaats van zijn eigen processen. Vooral ook een staat die zich niet overal mee bemoeit, want van die bemoeizucht krijgen wij al die ingewikkelde regels. Wij vinden ook dat er te veel overheidslagen en organisaties zijn. De organisaties die zich bemoeien met één zaak, bijvoorbeeld met één gezin of met één kind, moeten beperkt worden. Er moet bij iemand de doorzettingsmacht komen. De VVD vindt dat niet alleen, maar brengt dat ook zo goed mogelijk in de praktijk. Wij durven wel met voorstellen te komen om overheidslagen te schrappen, om regelingen te hervormen en om de burger centraal te stellen. Gaat het kabinet deze uitdaging ook aan? Wat gaat het kabinet dan concreet doen?

Verder heb ik vorig jaar september de bewindspersoon van BZK uitgedaagd haar ambitie op de dienstverlening van de ketens te verhogen, en op dit vlak ook naar een hoger rapportcijfer te streven. Zij herinnert zich dat vast wel. Daartoe was zij niet bereid. Ik vraag de bewindspersoon van BZK of zij nu wel bereid is om naar een fatsoenlijk rapportcijfer hiervoor te streven, waarbij de dienstverlening aan de burger een hoge waarde krijgt daarin. Een 7 lijkt mij dan toch echt een minimum.

Als laatste dank ik de Ombudsman voor zijn goede werk.

De heer Schinkelshoek (CDA): Voorzitter, mag ik u een boek aanbevelen? Ik heb het tijdens het zomerreces gelezen en het las onbedoeld als een literaire voorbereiding op dit jaarlijkse debat over het jaarverslag van de Nationale ombudsman. Het boek heet "Uitgaand schrijven nummer 37, dagboek van een kantoorchef", aan het begin van de vorige eeuw geschreven door de mij

niet bekende Russische auteur Lev Lunc. Het is een vlijmscherpe satire op de bureaucratie, voortbordurend op een rijke Russische traditie. Het gaat over plannen om een grondige reorganisatie van het departement door te zetten, iets wat zoveel hoofdbrekens kost dat de kantoorchef zich op een gegeven moment de vraag stelt of de burgerij niet omgevormd dient te worden.

Nee, zo erg is het niet in Nederland. Maar we kennen allemaal individuele gevallen waarin burgers oplopen tegen de muur die de overheid heet. Burgers die verstrikt raken in de beklemmende bureaucratie en die zich gaandeweg miskend voelen, of erger. Het is dát probleem dat de Nationale ombudsman aan de orde stelt in het jaarverslag over 2008, het probleem van de "ketensamenwerking", dat van een gebrekkig samenwerkende overheid, overheidsinstanties en instellingen, die langs elkaar heen werken of nog erger, elkaar beconcurreren. Dat levert een aansprekend jaarverslag op. Misschien niet zo provocerend als vorig jaar, maar dat hoeft van het CDA ook niet. Het is wel zo lezenswaardig, boeiend, prikkelend en, wat minstens zo belangrijk is, trefzeker. Het snijdt een probleem aan dat een stevige aanpak over een breed front vraagt. Hier zijn we niet zo gemakkelijk mee klaar, vrees ik, ook al moeten we het vandaag in zeven minuten bespreken.

Het is gelukkig niet over de hele linie somberheid troef. Een betere overheidsdienstverlening staat hoog in het vaandel van dit kabinet. Het aantal klachten over de overheid daalt, voor de tweede keer op rij. Uit de cijfers kan worden opgemaakt dat er kennelijk ook zoiets bestaat als een "lerende overheid". Er zijn overheidsinstanties die het leven zichtbaar hebben gebeterd. Zelfs de Belastingdienst presteert beter. Dat stemt hoopvol. Helaas hebben zich alweer nieuwe zorgenkinderen gemeld, zoals het Centraal Administratie Kantoor en de jeugdzorg. Concrete vraag: wat gaan de verantwoordelijke bewindslieden doen om volgend jaar een beter rapportcijfer te krijgen en om die – mevrouw Van der Burg citeerde het al – dramatische bureaucratie terug te dringen?

Veel klachten in de jeugdzorg en in de gezondheidszorg, maar niet alleen daar, voeren terug op de gebrekkig samenwerkende overheid. Het jaarverslag maakt dat in ronde woorden duidelijk, geïllustreerd met aansprekende voorbeelden. Het wordt te complex. Dat dé overheid niet bestaat, weet iedereen die een tijdje in Nederland rondloopt. Er zijn honderden overheidsorganen, die elk een stukje van de collectieve overheidstaak uitvoeren, te vaak moeizaam communicerend. Toen ik het jaarverslag las, viel me – misschien wel heel cynisch – de Bijbelse uitdrukking in: "de ene hand weet niet wat de andere doet". Van die falende ketensamenwerking, ketenmanagement of keteninformatisering is de burger te vaak het slachtoffer, soms letterlijk. Het jaarverslag 2008 tekent een schrijnend, pijnlijk beeld. Ik vrees dat dit beeld herkenbaar is voor iedereen.

Wat daaraan te doen? Dat vroeg ik me na lezing van het jaarverslag af. Zeker, de Ombudsman komt met een reeks nuttige aanbevelingen. Die zijn bijna allemaal de moeite waard. Tijdens het overleg met hem hebben wij daar uitvoerig over gesproken, maar het klonk me allemaal iets te gemakkelijk, iets te flets: meer samenwerking, meer regie, meer commitment en meer harmonisatie. Dat is allemaal nuttig, zoals ook de regering aangeeft, maar ik weet niet of je daarmee het inderdaad taai probleem van de ketenaansprakelijkheid oplost. Zo sterk

als de analyse is, zo grijs vindt mijn fractie de oplossing. Ook het kabinet komt niet veel verder. Er is een hele reeks nuttige initiatieven onder handen om burgers uit de ketens te verlossen en de staatssecretaris tekent voor een veelbelovende aanpak, uiteenlopend van meldpunten tot speciale websites, maar is dat wel genoeg? Moet er toch niet een loket komen, zoals de Ombudsman suggereert? Aanvankelijk had ik aarzelingen. Een loket waar de dolgedraaide burger terecht kan? Weer eentje? Hadden we er niet al eentje? En heette dat niet "de Nationale ombudsman"? Gaandeweg ben ik echter gaan aarzelen. Is het probleem niet al zo taai dat een onconventionele stap nodig is die dwars door ambtelijke kokers heen breekt? Het verweer van de staatssecretaris, die een klachtenloket op dit moment niet opportuun vindt, vind ik niet erg sterk. Zij lijkt de noodzaak te onderkennen, maar wil er nog niet aan. Moet het probleem van dolende burgers nog groter worden of is dat te cynisch?

De heer Pechtold (D66): Mag ik een suggestie doen? Meer vormen van directe democratie.

De heer Schinkelshoek (CDA): Nee, dat is een simplisme dat de heer Pechtold al jarenlang uitprobeert en dat helaas niet werkt. Daar hebben we binnenkort een heel ander debat over.

Omdat wij echt de problemen willen oplossen, leg ik namens de CDA-fractie de wens op tafel om zo'n loket in te richten. Ik heb het overigens liever over "een aanspreekpunt", een aanspreekpunt dat overheidsorganisaties een gezicht geeft en waar burgers die ten einde raad zijn, ook persoonlijk terecht kunnen. Nee, ik wil geen nieuw loket. Ik wil geen nieuwe instantie. Ik wil concrete hulp voor mensen met wie zelfs de Ombudsman niets kan. Het gaat dus om mensen die vastgelopen zijn in het systeem, in de keten. Zij zijn tussen wal en schip gevallen en zijn verdwaald in het doolhof. Zij zijn letterlijk ten einde raad. Noem het: een laatste hulp bij ongelukken.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Ik ben blij dat de heer Schinkelshoek meldt dat hij geen extra loket wil, want dat is de standaardmaatregel waar wij naar grijpen. Dan wordt het nog ingewikkelder. Ik heb een andere vraag: wat gaat de CDA-fractie aan die bureaucratie doen? Wat stelt de heer Schinkelshoek voor op het punt van het schrappen van organisaties, lagen of wat dan ook? Het CDA heeft immers een regeerakkoord gesloten waarin een aantal situaties elkaar in de weg zit, waardoor dit niet gebeurt. Komt de heer Schinkelshoek ook op dat punt met voorstellen?

De heer Schinkelshoek (CDA): Als mevrouw Van der Burg mij had laten uitpraten, had zij gehoord dat ik een concreet voorstel doe. Ik was bezig met het formuleren daarvan en toen vroeg zij wat ik ga doen. Ik heb het kabinet trouwens al geprezen voor de aanpak. Dat hoeft ik niet te herhalen. De staatssecretaris van BZK tekent voor een heel concrete aanpak om de regels terug te dringen. De minister van BZK is politiek verantwoordelijk voor een heel ambitieus programma voor vernieuwing van de rijksdienst. Het moet allemaal beter gaan. Dat weet ik. Het is een heel lange weg. Het is taai en het is niet gemakkelijk, maar als wij volhouden, komen we er wel.

Nu kom ik bij de concrete suggestie die ik namens het CDA op tafel wil leggen: geen nieuw loket, maar toch zoeken naar een oplossing waarmee we als een soort laatste hulp bij ongelukken mensen uit de put kunnen helpen. Zo'n aanspreekpunt of wellicht zulke aanspreekpunten zullen inderdaad, als zij effectief willen zijn, over doorzettingmacht beschikken. Zij zullen knopen moeten kunnen doorhakken, al was het maar om overheidsinstanties aan te zetten tot daadwerkelijke samenwerking, daadwerkelijke harmonie en daadwerkelijk commitment en om het niet zover te laten komen met de klagende, zoekende burgers. Mag ik de staatssecretaris vragen om de suggestie van de Nationale ombudsman uit te werken en om de Kamer daarover voor het einde van het jaar te rapporteren?

Mevrouw Van der Burg (VVD): De oplossing waarmee u nu komt, is echt helemaal aan het eind. Op zich is dat prima, want ook wij krijgen die burgers aan de telefoon en ook wij krijgen hun e-mails. Maar ik vroeg u hoe u ervoor gaat zorgen hoe bijvoorbeeld in de jeugdzorg stappen worden gezet. Als er op dat punt voorstellen worden gedaan, wil uw fractie vaak graag alles bij het oude houden, maar het is toch dramatisch dat kinderen tussen wal en schip raken. Dat kunnen wij toch niet toelaten? Daar heb ik graag een antwoord op.

De heer Schinkelshoek (CDA): Heel concreet. Ik heb de minister voor Jeugd en Gezin uitgenodigd om hier te komen met concrete voorstellen hoe hij die dramatische – ook ik heb dat woord gebruikt – bureaucratie denkt terug te dringen. In de desbetreffende Kamercommissie is afgesproken om dit najaar samen met hem tot voorstellen te komen. Wij gaan dat wat mij betreft niet nu al gedetailleerd bespreken, maar ook hier willen wij heel concreet problemen oplossen waar ze zijn. Wij bespreken nu het algemene beleid waarvan ik heb gezegd dat ik met vreugde constateer dat bij dit kabinet terugdringing van regelgeving, beperking van overlast, terugdringing van bureaucratie hoog in het vaandel staan, dat daarin successen worden geboekt, maar dat er inderdaad nog heel wat te doen is. Dat ben ik met u eens.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Hoort u wel wat u zei: over een jaar! Hoeveel onderzoeken naar de jeugdzorg zijn er al niet geweest? Wij hebben zelfs een regeringscommissaris gehad. Zijn er geen oplossingen denkbaar waarvoor dit kabinet nu al maatregelen kunnen worden genomen in plaats van het weer uit te stellen naar een volgend kabinet? Daar komt het toch op neer. Laten wij nu eens wat doen, wij kunnen die kinderen toch niet in de steek laten?

De heer Schinkelshoek (CDA): Nu maakt u het toch echt een tikkeltje te dramatisch. Ik heb helemaal niet gezegd dat wij het een jaar moeten uitstellen. Ik heb de minister voor Jeugd en Gezin uitgedaagd om ervoor te zorgen dat hij over een jaar bij het volgende debat over het verslag van de Ombudsman betere rapportcijfers kan laten zien. Dat betekent dat er vanaf nu hard moet worden gewerkt om de problemen op te lossen. Ik heb zoveel vertrouwen in deze minister dat ik weet dat hij eraan gaat werken om het probleem dat u noemde aan te pakken, maar laten wij hier niet de suggestie wekken dat het zo simpel is dat het in een handomdraai kan

worden opgelost. Als dat zo was, was het allang gebeurd.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Er liggen al verschillende voorstellen, er zijn zelfs mensen die zeggen dat zij zich helemaal niet meer aan de regels gaan houden en dat vind ik vrij dramatisch in een democratie. Ik hoor dat de CDA-fractie wel over concrete voorstellen wil nadenken en aan het kabinet meegeven. Ik zal dat doorgeven aan onze woordvoerder voor jeugd en gezin. Ik verwacht dan ook een constructieve houding, zodat wij inderdaad slagen kunnen maken in deze dramatische bureaucratie waarvoor wij allen toch wel flink wat boter op het hoofd hebben. Ik denk dat uw partij daar een heel belangrijke functie in heeft en ook een belangrijke rol in heeft te vervullen. Ik vertrouw erop dat u deze toezegging ook gestand doet.

De heer Schinkelshoek (CDA): Dank voor het grote vertrouwen in de CDA-fractie, wij komen er nader over te spreken. U kent ons slecht als u denkt dat wij weglopen voor problemen. Dat doen wij over het algemeen niet en dus ook niet hierbij.

Mevrouw Leijten (SP): Het CDA loopt wellicht niet altijd weg voor problemen, maar creëert vaak wel heel veel problemen. Ik vond het een erg goede bijdrage en vroeg mij af waar die heen zou gaan. De heer Schinkelshoek zei zelfs: moeten wij niet iets radicaals doen, wat dwars door alle lagen heen gaat. Dat vind ik de laatste hulp bij ongelukken nu echt niet. Volgens mij hebben wij die, want die zit daar. Als die meer bevoegdheden moet krijgen, zou ik daar erg voor zijn. Wij moeten werken aan eerste hulp bij ongelukken. Dat zou nu eens een mooi radicaal voorstel zijn. Wat zou de heer Schinkelshoek ervan zeggen als wij het CAK opheffen?

De heer Schinkelshoek (CDA): Dat lijkt mij te simpel en ik geloof niet in simplistische oplossingen, maar even terug naar uw eerste opmerking. Het gaat erom dat deze Ombudsman in zijn jaarverslag constateert dat sommige gevallen – wij kennen ze allemaal – bijna onoplosbaar zijn, sluipende impasses van mensen die letterlijk tranentrekkend tussen wal en schip zijn gevallen. Voor die situaties moet er een oplossing komen. Daar pleit ik voor en daarom doe ik inderdaad in navolging van de Ombudsman, ondanks mijn aanvankelijke aarzelingen, de suggestie om een stap verder te gaan en te gaan werken aan zo'n loket, zo'n aanspreekpunt waar die mensen terecht kunnen en heel concreet kunnen worden geholpen. Ik geloof niet in al die dagdromen en al die grote fantasieën. Laten we concreet problemen oplossen waar ze zijn en hier zijn er inderdaad een paar.

Mevrouw Leijten (SP): Dan hebt u het toch weer over een nieuw loket, ook al zei u zojuist dat wij dat niet meer zouden moeten doen. Ik heb zelf een praktisch voorstel gedaan: het Centraal Administratie Kantoor afschaffen. Dat kantoor is een hoofdpijndossier, omdat uw collega u vorig jaar in deze zaal heeft geadviseerd om een gigantisch bureaucratische wet aan te nemen, een wet die het CAK nauwelijks aankan. Die wet organiseert in Haagse termen alleen maar meer bestuurlijke drukte. Dat had u ook niet kunnen doen. Wij kunnen het CAK ook afschaffen.

De heer Schinkelshoek (CDA): Dit is mij echt te simplistisch. U suggereert dat wij het probleem kunnen oplossen door het te ontkennen of weg te stoppen. Daar geloof ik niet in. Ik verwacht van de SP dat men met iets creatievere oplossingen komt. Wij spreken nu over concrete problemen die moeten worden opgelost. Het is niet mijn voorstel maar een voorstel van de Ombudsman en het staat u vrij om het belachelijk te maken, maar ik blijf erbij dat het een concrete suggestie is om iets aan een probleem te doen. Ik vraag de staatssecretaris daarom om mee te denken over een oplossing voor het concrete probleem van de dolende burgers.

Mevrouw Leijten (SP): Ik vraag het CDA om iets radicaals te doen. Onder uw verantwoordelijkheid en die van de VVD en het CDA is er een eigen bijdrage in de zorg gekomen. Als wij nu zouden uitspreken dat wij die eigen bijdrage gaan afschaffen, hebben wij het CAK niet meer nodig. Dan kunnen al die formulieren weg. Al die mensen die nu tegen dichte deuren aanlopen bij zorgverzekeraars, zorginstellingen, het CAK, gemeenten en de staatssecretaris, zullen dan zeggen: dat heeft Den Haag mooi voor ons opgelost. Ik vraag u om mee te denken over een echt radicale oplossing.

De heer Schinkelshoek (CDA): Geleidelijk aan wordt het een debat over de gezondheidszorg. Dat vind ik best, maar dan moet u ook eerlijk durven toegeven dat u daarmee ook nieuwe problemen creëert. Ik noem de betaalbaarheid van de zorg en de vraag hoe wij de zorg dan moeten organiseren. U doet inderdaad iets radicaals: u gooit het probleem de voordeur uit om het vervolgens weer via de achterdeur binnen te laten. Ik vind dat een simplisme dat de SP misschien siert, maar dat het CDA zich als bestuurderspartij niet kan permitteren. Wij willen verantwoordelijkheid dragen en dat betekent dat wij problemen willen oplossen zonder te vervallen in dit soort simplisme. Van simplisme kunt u mij niet betichten en ik werk daar ook niet aan mee.

Mevrouw Leijten (SP): Je moet de problemen oplossen waar ze zijn. Maar dat leidt nu juist tot alleen maar meer problemen! Wij gaan dan op een probleem een extra regel leggen, waardoor het nog bureaucratischer wordt. Dat is inderdaad uw oplossing. Wij moeten problemen bij de kern aanpakken. En de fouten en de irritaties over het CAK worden niet veroorzaakt door een computersysteem of een gebrekkige aanlevering van gegevens, maar door partijen die de rekening van ouderdom en ziekte neerleggen bij de mensen zelf. Wij maken een radicaal andere keuze, een keuze waardoor wij ontzettend veel bureaucratie kunnen schrappen. Ik denk dat Nederland daar blij mee zou zijn.

De heer Schinkelshoek (CDA): Daarmee suggereert u dus wel dat die rekening niet betaald hoeft te worden. Die rekening moet wel degelijk op de een of andere manier betaald worden. U versimpelt het probleem echt op een onaanvaardbare manier en u vindt het CDA dan ook zeker niet aan uw zijde.

□

De heer Heijnen (PvdA): Voorzitter. De overheid is de oplosser van problemen, niet de veroorzaker ervan. De overheid helpt mensen; int belastingen om onze

gezamenlijke belangen te kunnen behartigen; organiseert zorg en ondersteuning voor wie dat nodig hebben en handhaaft spelregels die ons in staat stellen vreedzaam met elkaar samen te leven. Dat is allemaal positief! En zeker wij van de PvdA hechten aan zo'n overheid: de bondgenoot van iedere burger.

Juist daarom hechten wij aan een overheid die in haar dienstverlening zo weinig mogelijk fouten maakt. Iedere fout kan er immers toe leiden dat de overheid door de bij die fout betrokken burgers wordt ervaren als de veroorzaker van problemen in plaats van de oplosser. Als te veel burgers door fouten van de overheid worden getroffen of als die fouten tot grote maatschappelijke verontwaardiging leiden, dan tast dat het vertrouwen in de overheid aan. Wij staan dus voor een excellente overheid, een topoverheid. En topoverheid dus gespeld met een "p" en niet met een "b". Wij zouden geen genoeg moeten nemen met zesjes of zeventjes. Die cultuur willen wij niet bij de overheid zien. Wij moeten gaan voor negens en tiens.

Een van de belangrijkste instrumenten die de politiek ten dienste staat om de overheid te prikkelen haar werk goed te doen, is de Nationale ombudsman. Hij signaleert ieder jaar aan de hand van binnengekomen klachten de ontwikkeling van de kwaliteit van de overheid in al haar geledingen. Dit jaar legt hij de vinger op het probleem van de verkokering in de uitvoering. Afzonderlijke overheidsdiensten die vaak om heel begrijpelijke redenen afzonderlijke diensten verlenen of juist niet verlenen en daarmee niet echt het probleem van de burger oplossen maar doorschuiven; tussen werkbedrijven en gemeenten, tussen instanties die betrokken zijn bij jeugdzorg, het maakt niet uit. Iedere overheidsdienst focust vooral op de eigen smalle opdracht in plaats van op het probleem waarvoor de burger zich meldt. Dit probleem is groter naarmate het contact tussen overheidsdienst en burger minder persoonlijk en meer digitaal is.

Deze korte beschouwing leidt tot een, beperkt, aantal vragen aan de staatssecretaris en de minister. Deelt de minister de opvatting dat klachten van burgers positief zijn? Positief, omdat deze de overheid in staat stellen om zich te verbeteren. Ik ga ervan uit dat dit een retorische vraag is waarop de bewindspersonen alleen maar "ja" kunnen antwoorden. Als dat het geval is, en daar ga ik van uit, wil zij dan samen met haar collega's nog duidelijker uitstralen dat kritiek positief is? De medewerkers spiegelen zich altijd aan de top. Naar de mate waarin de top defensiever reageert op kritiek, klachten en problemen gaan medewerkers meer van dat gedrag tonen. Wij moeten het omdraaien en kritiek positief opvatten, als kans in plaats van bedreiging. Het is niet persoonlijk bedoeld, zoals iedereen wel begrijpt. Het gaat serieus om de manier waarop leiding wordt gegeven aan alle overheidsdienaren.

Zijn de bewindspersonen het ermee eens dat wij ambitieuzer moeten zijn dan te streven naar zesjes of zeventjes en dat de Ombudsman daarvoor een belangrijk hulpmiddel is? Ook dit lijkt mij een retorische vraag en mijn vervolgvraag is dan ook: willen de bewindspersonen nadenken over de mogelijkheid om de waarnemingen van de Ombudsman dieper te doen doordringen in diezelfde overheid? Ik doe de suggestie om het jaarverslag van de Ombudsman verplichte kost te maken voor iedere leidinggevende, zowel in rijksdienst als bij de politie en voor alle zelfstandige bestuursorganen die onder de competentie van de Ombudsman vallen. Zou

Heijnen

het ook niet een verplicht onderdeel van elk werkoverleg kunnen zijn? Zou het niet veel beter zijn om naast de managementsamenvatting een medewerkersamenvatting te maken; twee A'4tjes, vijf belangrijkste waarnemingen van de Ombudsman ieder jaar opnieuw aan de orde bij iedere ambtenaar die ten behoeve van de burgers actief is. Het mag van mij ook een scheurkalender zijn, zolang het maar effectief is. Wij mogen niet in de situatie terechtkomen dat de behandeling van het jaarverslag van de Ombudsman een ritueel wordt. Zij las, zij deed een plas en liet alles als het was. Dat gaan wij dus niet doen. Wij gaan een nieuwe impuls geven aan een van de belangrijkste instrumenten om de overheid beter te doen functioneren. Dat is van eminent belang. Dat instrument is de Nationale ombudsman. Wij gaan meer aandacht vragen voor de aanbevelingen omdat het handwerk – procesmatige, bestuurlijke en institutionele veranderingen – allemaal goed is. Wij moeten iets nieuws doen om het echt tussen de oren te krijgen van alle overheidsdienaren.

Mevrouw Azough (GroenLinks): Ik moet zeggen dat uw oproep mij aan het hart gaat. Ik vind het een heel mooi geformuleerde oproep en ook een erg urgente oproep. De vraag is wel in hoeverre dit kabinet, niet alleen met de brief die het naar aanleiding van dit jaarverslag heeft gestuurd maar ook naar aanleiding van de discussie die het vorige jaarverslag heeft veroorzaakt, in staat is om open en onbevangen te reageren op die kritiek. Het is ook een kwestie van een patroon doorbreken. Dat patroon is eerlijk gezegd in de afgelopen jaren alleen maar ingesleten. Als ik kijk hoe de debatten van de afgelopen maanden zijn verlopen, bijvoorbeeld met het ministerie van BZK, dan constateer ik dat dat niet altijd even fijne en onbevangen discussies waren.

De heer Heijnen (PvdA): Op het specifieke punt dat u als laatste noemt, heb ik, eerlijk gezegd, geen ervaringen van recente datum. Uw eerste punt is de vraag: waarom doet u dat, mijnheer Heijnen, en waarom doet u een oproep aan dit kabinet? Laat ik het zo formuleren: ik heb de afgelopen tijd geen aanleiding gevonden, ook niet in de behandeling van eerdere jaarverslagen en evenmin in de brief van de minister naar aanleiding van deze aanbevelingen van de Ombudsman, om het niet te doen. Hiermee heb ik keurig uitgedrukt dat het noodzakelijk is om met enige regelmaat welk kabinet dan ook op te roepen om kritiek serieus te nemen en daaraan te gaan trekken, sjoeren en werken om die in de toekomst te vermijden.

Mevrouw Azough (GroenLinks): Het is hartstikke goed dat u die oproep doet; daar hoort u mij niet over. Bij wijze van spreken doe ik die oproep met u. De vraag is echter in hoeverre u verwacht dat dit kabinet er serieus op ingaat. U hebt de brief gelezen naar aanleiding van dit jaarverslag. Eerlijk gezegd, vond ik die tamelijk teleurstellend en mager, alsook weinig inhoudelijk met het oog op het jaarverslag en de analyse daarin.

De heer Heijnen (PvdA): Volgens mij heb ik zojuist toch redelijk duidelijk doch beleefd gezegd dat de brief van het kabinet naar aanleiding van dit jaarverslag geen reden vormt om deze oproep niet te doen. Dat lijkt mij dus duidelijk. Geldt dit specifiek voor dit kabinet? Nee, mevrouw de voorzitter, ik denk dat je dit over elk kabinet

kunt zeggen. Het is ook echt noodzakelijk. Wij moeten het vertrouwen in de overheid namelijk bevorderen. Wij moeten vermijden dat ook mensen in deze volksvertegenwoordiging over de overheid spreken alleen als veroorzaker van problemen. Daar moeten wij echt van af. Wij moeten de overheid de bondgenoot van de burger doen zijn en daartoe fouten zo veel mogelijk voorkomen. Om dat te doen, moet je willen leren. Je kunt slechts leren, als je kritiek, bijvoorbeeld van de Nationale ombudsman, ter harte neemt. Als de bewindsvrouwen en andere personen in het kabinet dit in voldoende mate uitstralen, hoop en verwacht ik dat het beter gaat onder de 700.000 door belastingen en premies gefinancierde medewerkers.

□

Mevrouw Azough (GroenLinks): Voorzitter. Ik ben juist heel blij met het bestaan en het werk van de Nationale ombudsman, inclusief de initiatieven die de Ombudsman heeft geïnstigeerd. Dat zijn werk niet altijd even goed valt, moge duidelijk zijn. De afgelopen jaren hebben wij vaker gesproken over die kritiek. Helaas ging het daarbij vaker over de reacties op de kritiek dan over de kritiek zelf. Ik hoop dat het dit jaar anders is, als het daarom gaat.

“De burger in de ketens”, zo is dit jaar de titel van het jaarverslag. Wat mij betreft is dit een goed gekozen titel, gezien de voorbeelden van de wijze waarop burgers klem kunnen komen te zitten tussen de verschillende overheidsinstanties. De burger wordt steeds afhankelijker van een steeds langer wordende rij overheidsorganisaties en – daar is de Nationale ombudsman ook specifiek in – semipublieke en semiprivate instanties. De overheid heeft bijna altijd de taak, beleid te maken voor groepen burgers, honderden, duizenden, honderdduizenden, een miljoen. Dat daarbij bureaucratie en regels komen kijken, die soms een tikje tot overlast kunnen leiden, is tot op zekere hoogte logisch en begrijpelijk. Daar gaat het vandaag ook niet om.

Het gaat wat mijn fractie betreft evenwel om het corrigerend vermogen van die overheid, van de verschillende ketenpartners. Uit het verslag blijkt duidelijk dat dit vermogen helaas te vaak onvoldoende is. Bij een individuele organisatie leidt dit al te vaak tot grote problemen, laat staan als er samengewerkt moet worden met soms tientallen andere organisaties! Dat leidt dan niet tot een enkelvoudig probleem, maar, zoals in het jaarverslag mooi wordt aangegeven, tot een culminatie van problemen. In een keer alle achterstallige Wajong-uitkeringen ontvangen van € 16.000 leidt niet tot een vreugdedansje en taart op tafel, nee integendeel, dat leidt tot een hoop ellende met de Belastingdienst, met de incassering van huurtoeslag, zorgtoeslag, langdurigheidstoeslag, et cetera. Ofwel: de diagnose van de Nationale ombudsman is vlijmscherp en in mijn ogen zeer educatief. Ik deel dan ook de oproep van de heer Heijnen dat dit jaarverslag eigenlijk gelezen moet worden door alle lokale raadsleden, instanties en de professionals die daarvoor werken. Ik voer vandaag voor de eerste keer het woord over het jaarverslag en heb het dan ook voor het eerst in totaliteit gelezen in plaats van de samenvatting. Voor mij was het een eyeopener en ik denk dat dit voor veel meer mensen zal gelden. Wij krijgen meerdere jaarverslagen per week. Helaas geven weinig verslagen een dermate scherp en onthullend

beeld van onze samenleving. Ik doel dan niet alleen op instanties, maar ook op de wijze waarop onze samenleving gevormd is.

De brief van de staatssecretaris en de minister is naar mijn idee een teleurstellend en mager antwoord op de ideologische analyse in het jaarverslag. In die brief gaan de bewindspersonen nauwelijks in op die inhoud en de daarin voorgestelde maatregelen klinken tamelijk bekend. Zij noemen kwaliteitshandvesten, codes en de bestaande meldpunten. Wat mijn fractie betreft is dat echt onvoldoende, want niet alleen de burger is in dit geval het slachtoffer. Het is overigens opmerkelijk dat elk hoofdstuk in elk jaarverslag begint met een relaas van een burger die het slachtoffer is geworden van die ketensamenwerking. Ik noem mevrouw Den Butter, de heer Van der Weijden, mevrouw Corona de Boer, de heer Kowsoleea en de heer Sothink Moes. Die namen noem ik, omdat het mensen zijn met indringende verhalen over het ongemak dat een falende overheid veroorzaakt heeft. Soms is er sprake van regelrecht schrijnend leed. Het is opvallend dat die mensen zo vaak door bepaalde instanties doorverwezen werden naar de Nationale ombudsman. Dat is vaker naar voren gebracht in debatten over het jaarverslag van de Nationale ombudsman, maar mij ging het aan het hart dat de SVB adviseerde om contact met de Ombudsman op te nemen omdat zij het probleem met het CAK niet kon oplossen. Ook ging het mij aan het hart dat de belastinginspecteur adviseerde om contact op te nemen met de Nationale ombudsman omdat hij het probleem niet kon oplossen. Ik vind dat dit schrijnende voorbeelden zijn waaruit blijkt dat niet alleen de burger vast komt te zitten in die ketensamenwerking maar ook de professional.

De afgelopen jaren hebben wij heel vaak over de professionals gesproken in relatie tot de menselijke maat enz. Vaak spreken wij dan over individuele instanties. Het gaat dan over gebouwen, ziekenhuizen, scholen en besturen. In dit geval hebben wij het eigenlijk over hoe professionals in die ketensamenwerking het slachtoffer worden van het systeem. Die instanties staan niet onwelwillend tegenover de burgers die slachtoffer worden, maar zij kunnen niet helpen omdat die ketenregie te sterk is en de systemen ondoordringbaar zijn. Die menselijke maat moet dus ook op dat vlak terugkomen. Dat dient op concrete wijze te gebeuren. Wat gaan de minister en de staatssecretaris doen om dat probleem op te lossen? Ik neem aan dat zij dat ook signaleren. Zijn zij oprecht van mening dat hun brief wat dat betreft voldoende handreikingen biedt om dat probleem op een grondige en structurele manier op te lossen? Ik zie een groot verschil tussen de inhoud en het niveau van het jaarverslag en dat van de brief van de bewindspersonen. Zij stellen een aantal bestuurlijke maatregelen voor dat aardig klinkt. Zij schrijven over een loket, terwijl de Nationale ombudsman zegt dat hij dat niet ziet zitten. Hij meent dat het niet per se noodzakelijk is om een doorzettingsmacht bij een enkelvoudig loket neer te leggen. Naar zijn idee moeten instanties dat zelf doen. Het probleem is echter dat dit jaarverslag, de vele jaarverslagen daarvoor en de vele berichten uit de samenleving duidelijk maken dat die doorzettingsmacht bij individuele instanties onvoldoende is. Ik ga nu niet in op alle problemen bij verschillende organisaties als de IND, de politie, het CAK, het CBR enz. Er zijn zo veel organisaties waar problemen ontstaan. Daarop ga ik nu niet in, want ik vind het veel belangrijker om te spreken

over het bovenliggende probleem, namelijk het feit dat die ketenpartners vast komen te zitten in de manier van samenwerken. De gegevensverwerking kan tot problemen leiden. Ik zie dat de staatssecretaris zeer geïnteresseerd is in wat ik zeg. Zij kan zeer goed multitasken, want zij is een vrouw. Ik wil op dit specifieke punt echt een inhoudelijk antwoord. Als hierop geen antwoord komt, kunnen wij hierop met de Kamer een antwoord geven.

□

De heer Pechtold (D66): Voorzitter. "De mens wordt vrij geboren en toch ligt zij overal in ketens." Ik denk niet dat deze uitspraak bijna 250 jaar geleden op dezelfde manier bedoeld was, maar zij weerklinkt duidelijk in de titel van het jaarverslag over 2008 van de Nationale ombudsman "De burger in de ketens".

Vorig jaar bekritiseerde ik het kabinet omdat het scherpschieten, uit de heup, op een gedegen analyse van een Hoog College van Staat misplaatst vond. Maar de tamelijk bloedeloze reactie van dit jaar is nu weer het andere uiterste. Volgend jaar komt het goed.

Het aantal klachten dat de Ombudsman ontving, is vorig jaar gedaald, meldt het kabinet blij, en dat is inderdaad positief. Maar op een totaal van 13.000 is het slechts een afname van 1%. Dus, zoals het kabinet gelukkig ook stelt, is er zeker geen reden voor tevredenheid. Er is alle reden om het terugkerende pleidooi van de Nationale ombudsman en anderen om de burger echt centraal te stellen ook serieus te nemen.

De burger centraal stellen bij het maken van beleid, en dus de huidige structuren van onze overheidsorganisatie leidend te laten zijn. Ondanks de positievere geluiden die wij, gelukkig, horen over het door de departementen heen functioneren van het ministerie voor Jeugd en Gezin blijft de ontkokering, ook in de Nota vernieuwing rijksdienst, helaas te beperkt.

De burger centraal bij het uitvoeren van beleid is nog vaak niet het geval, zoals ook het WODC in een onderzoek stelt. De burger centraal bij beleidsevaluaties, een perspectief dat bijvoorbeeld bij de evaluatie van de uitgebreide identificatieplicht nadrukkelijker naar voren had kunnen komen en dat bij het vervolg van het antiterrorismeonderzoek van de commissie-Suyver wat mij betreft ook een belangrijke rol zou moeten spelen.

En ten slotte de burger centraal bij de klacht-afhandeling. Met name dit punt benadrukt de Ombudsman. Overigens lijkt het kabinet te denken dat hij alleen kijkt waar het in individuele gevallen mis gaat. Dat is niet het geval. Hij doet juist ook veel proactief en preventief om klachten te voorkomen. Ik vroeg voor dat belangrijke aspect van zijn werk vorig jaar dan ook al aandacht. De Ombudsman schetst een beeld van mensen die in ketens die de overheid zelf gecreëerd heeft gevangen zijn.

Zoals de man die in het nieuws kwam omdat hij meer dan dertien jaar lang onschuldig het slachtoffer was van identiteitsfraude. En vandaag nog het verhaal van een Hezenaar wiens identiteitskaart tijdens het transport naar de gemeente gestolen werd. Hij kreeg dit niet te horen, maar gewoon een vervangende pas, en toen hij rekeningen en brieven van deurwaarders in de bus kreeg, wist hij dus niet eens waar dat nu allemaal vandaan kwam. Hoe kunnen wij mensen die in zo'n situatie terecht komen, helpen? In ieder geval niet door de Ombudsman in de hoek te zetten en er vervolgens het

zwijgen over te doen, zoals de minister van Justitie deed in het eerste geval dat ik zojuist aanhaalde.

Hoe dan wel? Ik ben blij dat wij nu een meldpunt identificatiefraude krijgen, want dit is een groot en groeiend probleem, maar ik ben het met de minister eens dat wij niet nog een extra organisatie of loket voor ketenproblemen moeten gaan opzetten, een soort laatste, laatste, allerlaatste instantie. Het kabinet deelt de mening dat in zulke gevallen knopen moeten worden doorgehakt, maar dan is wel de vraag – ook aan het CDA – hoe. Het antwoord van het kabinet: "Primair moet hieraan vormgegeven worden in de normale processen en in de eerstelijns klachtbehandeling, bijvoorbeeld door het maken van afspraken daarover." Kan de staatssecretaris dit herhalen of mij vertellen wat hier staat? Welke afspraken en tussen wie, en welke rol gaat de minister van Binnenlandse Zaken daarin spelen? Graag een toelichting.

Verder reageert het kabinet dat het doorhakken van knopen zelf in de ogen van het kabinet aan het politiek verantwoordelijke bestuursorgaan voorbehouden moet blijven. Ook dat begrijp ik wel, maar is het probleem niet juist dat er niet één verantwoordelijk bestuursorgaan is, maar meerdere – vandaar de keten – en dat vaak geen van de betrokkenen doorzettingsmacht heeft? Hoe gaan wij dat oplossen, mevrouw de minister? Het kabinet komt met zijn favoriete oplossing: een onderzoek, namelijk naar de vraag of een voorziening Antwoord voor burgers kan worden ingericht. Het plan blijft voor mij vaag. Zou de minister dit kunnen toelichten? Wanneer mag dit onderzoek dan weer klaar zijn?

Wat is de reactie van de minister op de suggestie van WRR-lid prof. Prins om de Ombudsman in een vroeger stadium het eerste aanspreekpunt te maken voor mensen met klachten over informatieketens? Of vindt de minister dat de overheid dit in eerste instantie zelf zou moeten oplossen?

Een andere oplossing ligt in de dejuridisering. Het kabinet omarmt dit idee, maar ik heb niet het gevoel dat het hiernaar ook handelt. De nabestaanden bij de Catshuisbrand klaagden mede over de manier waarop de landsadvocaat werd ingezet. Het aantal WOB-procedures neemt toe. De overheid is steeds vaker betrokken bij gerechtelijke procedures. De Kamer heeft eerder dit jaar een motie aangenomen om de regering aan te sporen, meer aan proactieve geschiloplossing te doen. Wat is de voortgang? Zijn er vandaag al eerste bevindingen te melden?

Tot zover de oplossingen om de burger niet het slachtoffer van de huidige problematiek te maken. Maar de Ombudsman gaat een slag dieper. Deze aanbevelingen zijn namelijk symptoombestrijding; de oorzaken van de problemen liggen elders. Daarom verbaast het mij dat in de kabinetsreactie eigenlijk niet wordt gereageerd op de analyse daarvan in het jaarverslag. Betekent dit dat het kabinet deze deelt, of wil de minister hier vandaag een andere analyse tegenover stellen? Graag!

De Ombudsman maakt zich ernstig zorgen over de complexer wordende overheidsorganisatie, het diffuser wordende onderscheid tussen wat publiek en privaat is, met name de rol die het gebruik van ICT hierin speelt. Ik sprak hierover vorig jaar ook al. Het verzoek is om terughoudend te zijn met nieuwe maatregelen in reactie op incidenten. De behoefte aan defragmentatie van de overheid en politieke vernieuwing is mij uit het hart gegrepen, maar bij de uitvoeringsproblematiek in

verband met ICT stel ik, mede naar aanleiding van wat de Ombudsman hierover in de Kamer zei, de open vraag wat precies de rol van de Kamer hierin is. Ik heb het gevoel dat wij hierin moeten laveren tussen meebesturen en adequate controle. Hoe ziet de minister dit? Hoe kan de Kamer in een vroeger stadium een beter beeld krijgen van problemen in de uitvoering?

Naar aanleiding van de opmerkingen van de Ombudsman over staatsrechtelijke verzuiving stel ik een vraag over de omgang met onafhankelijke toezichthouders. Hoe beoordeelt de minister de manier waarop het kabinet hen tegemoet treedt, en hoe ziet de minister de positie van die onafhankelijke toezichthouders in de trias politica?

Concluderend: de Ombudsman heeft wederom een interessante analyse gemaakt en nuttige aanbevelingen gedaan. Het is aan ons om de handschoen op te pakken. Daarvoor is een groter gevoel van urgentie nodig, zoals vele collega's al hebben gezegd, evenals concretere stappen dan het kabinet tot nu toe heeft aangekondigd.

De voorzitter: Naar ik heb begrepen, kan de regering meteen antwoorden. Ik geef het woord aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Na haar is het woord aan de staatssecretaris van BZK. Daarna komt de minister voor Jeugd en Gezin aan het woord en dan de staatssecretaris van VWS. Als de leden allen deze volgorde noteren, weten zij op welk moment zij hun vragen kwijt kunnen.

□

Minister Ter Horst: Voorzitter. De vragen die in algemene zin zijn gesteld over het jaarverslag van de Ombudsman en het functioneren daarvan zal ik beantwoorden. De collega's zullen andere onderwerpen voor hun rekening nemen. In de eerste plaats dank ik de Kamer voor het grote belang dat wordt gehecht aan het werk van de Ombudsman. Dat past geheel bij de wijze waarop het kabinet daarover denkt. Als daarover al twijfels mochten zijn, is dat in ieder geval bij de bewindslieden van BZK niet het geval. Wij vinden het werk van de Ombudsman van groot belang. Ook bij de andere leden van het kabinet wordt het werk van de Ombudsman met grote waardering gezien. Dat is overigens mede de reden waarom wij hier met meer dan twee bewindslieden zitten; daar ben ik ook blij om. Zo kunnen de waarnemingen van de Ombudsman op andere terreinen ook de nodige aandacht krijgen.

Wij zien het werk van de Ombudsman als iets positiefs, net als de heer Heijnen. Je zou kunnen zeggen dat als iemand een klacht over je heeft en je hem daarvoor niet hoeft te betalen, deze klacht eigenlijk een gratis advies is. Zo vatten wij de klachten ook op. De heer Heijnen formuleert het als volgt: klachten van burgers over de overheid zijn positief. Dat is waar, maar daarmee komt natuurlijk wel het dilemma dat als er geen klachten meer zijn, je dit als negatief zou beoordelen. Maar dit doe je natuurlijk niet, want het is wel mooi dat er klachten zijn. Maar ik begrijp het punt van de heer Heijnen. Zeker zolang er nog 13.000 klachten zijn, hebben we nog lang niet het moment bereikt dat er geen klachten meer zijn. We beoordelen dit als positief. Wij zien de klachten ook als feedback op het functioneren van de overheid. Ze geven ons ook de verplichting en de verantwoordelijkheid om er iets mee te doen.

Een aantal Kamerleden heeft gesproken over het thema van het jaarverslag van de Ombudsman, namelijk de ketens en de kans dat burgers verloren raken in ketens. Moet je daar nu wel of niet een nieuw loket voor openen? De staatssecretaris zal straks nog iets zeggen over de wijze waarop zij hiermee al bezig is. In algemeenheid zeg ik er het volgende over. Het is volgens mij niet verstandig om aan alles dat we al hebben nog een instantie toe te voegen. Enkele Kamerleden vonden namelijk dat dit niet bij de Ombudsman moest gebeuren maar ergens anders. Dit zou dus betekenen dat er een nieuwe organisatie moet komen. Ook is gevraagd of er niet een apart loket zou moeten komen, eventueel bij de Ombudsman. In Nederland wordt godzijdank in ketens samengewerkt. Dit is geheimtaal voor de problematiek die in Nederland op een aantal terreinen zo ingewikkeld is geworden dat één organisatie niet meer in staat is om het op te lossen. Daarom is het absoluut noodzakelijk dat organisaties samenwerken om, ik noem maar even wat, de jeugdproblematiek op te lossen. De situatie kan ontstaan dat als die organisaties nevenschikt aan elkaar zijn, er niet één organisatie is die kan bepalen wat er gebeurt. De term "doorzettingmacht" is al gevallen. Dit betekent dus ook dat niet altijd duidelijk is wie de verantwoordelijkheid heeft om als er een klacht is, die klacht af te handelen. De staatssecretaris en ik vinden dat in het geval van samenwerking tussen verschillende organisaties er geen apart loket moet komen als er klachten zijn over een organisatie in de keten. Nee, de klacht hoort thuis bij een organisatie in de keten als het helder is welke organisatie dat is. Of je moet dit afspreken, en dat is de verantwoordelijkheid van de organisaties. Wie de doorzettingmacht heeft, heeft ook de verantwoordelijkheid om de klachten te behandelen. Dat is de gedachtelijn die wij hebben geprobeerd te formuleren in onze brief.

De heer Pechtold (D66): Dat klinkt mooi, maar ik vind dat de stap eigenlijk te laat wordt gezet. Want dit betekent dat de aandacht op de doorzettingmacht wordt gevestigd wanneer de klacht er eenmaal is. Ik tref aan en lees in het rapport dat in veel van onze ketens de eerstbevoegde niet duidelijk is. Misschien is daardoor wel die klacht ontstaan. Het kabinet organiseert een minister van Jeugd en Gezin, maar deze heeft geen doorzettingmacht op de zeven, acht collega's, die allemaal iets met Jeugd en Gezin te maken hebben.

Minister Ter Horst: Ik ben het ermee eens dat deze twee dingen met elkaar samenhangen. Als niet helder is bepaald wie doorzettingmacht heeft, kun je logischerwijs ook niet de verplichting om klachten af te handelen leggen bij degene die doorzettingmacht heeft, want die is er niet. Ik weet ook zeker dat bijvoorbeeld op gemeentelijk niveau die helderheid steeds meer verkregen wordt. Niet dat er een klacht is, maar het gebrek aan doorzettingmacht wordt steeds meer als probleem onderkend, net als de noodzaak om te bepalen wie de doorzettingmacht heeft. Met name op dat niveau wordt het steeds duidelijker dat bijvoorbeeld de gemeente doorzettingmacht heeft. De Kamer heeft in de wetgeving laatst bijvoorbeeld besloten dat de burgemeester doorzettingmacht kan hebben ten aanzien van instellingen, omdat ook daar werd geconstateerd dat het niet altijd helder is wie bij een probleem kan zeggen: en nu gebeurt het zo. Misschien zou dat ook op nationaal

niveau moeten. Steeds beter moet dus duidelijk zijn wie doorzettingmacht heeft. Wie de doorzettingmacht heeft, heeft ook de verantwoordelijkheid om klachten over de totale keten te behandelen. We moeten het probleem dus ook niet leggen bij de klachtenbehandeling. We moeten het probleem leggen bij de vraag wie de doorzettingmacht heeft.

De heer Pechtold (D66): Dat klinkt helemaal goed, een stap eerder. We wachten niet op de klacht, maar waar het thema van de Ombudsman dit jaar "ketens" was, vraag ik de minister met bevoegdheid op het terrein van de Ombudsman: ziet u het als uw taak om er dit jaar met name richting collega's voor te zorgen dat de ketens gestroomlijnd worden? De minister geeft namelijk de goede voorbeelden, maar ik zie er nog vele fout gaan, waarbij niet duidelijk is wie de doorzettingmacht heeft. Vindt de minister dat een aandachtspunt, ook voor de collega's?

Minister Ter Horst: Jazeker, en ik heb er ook geen bezwaar tegen, ik bedoel ... nou ja, slik in ... het is een heel belangrijk onderwerp en er bestaat alle bereidheid. Niet alle collega's zijn hier, maar gelukkig wel een paar, die ook de verantwoordelijkheid hebben voor hun eigen terrein. Er is zeker de bereidheid bij de staatssecretaris en mij om de collega's erop te wijzen dat dit een element is van het belang van de doorzettingmacht. Ik denk echter, en ik weet zeker dat de heer Pechtold dat met mij eens is, dat niet aan ons moet worden gevraagd om de doorzettingmacht c.q. de klachtenmogelijkheid te regelen op bijvoorbeeld het gebied van Jeugd en Gezin, van de zorg of van Justitie. Dat moeten wij niet willen, maar wij kunnen de collega's er wel op wijzen. Absoluut tot uw dienst dus.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Stel nu voor dat we dit regelen. Dat is al een hele stap. Hoe zorgen we er dan voor dat de overheidsorganisaties niet naar elkaar blijven verwijzen, vooral als de klacht er nog niet expliciet is? En hoe zorgen we er vooral voor dat het kind, de burger, weet welke partij de doorzettingmacht heeft? Met het hele "circus" – met alle respect – aan organisaties is dat natuurlijk het grote probleem. Ik wijs op de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. Die wordt maar uitgesteld en uitgesteld. Daarin staat precies wat moet gebeuren, maar de overheid krijgt het kennelijk niet voor elkaar. Dat is een dieprieeste zaak.

Minister Ter Horst: Mevrouw Van der Burg moet mij niet kwalijk nemen dat ik niet zo vreselijk goed in het voorbeeld zit dat zij noemt. We hebben nu besproken dat het belangrijk is dat helder is waar de doorzettingmacht ligt en dat het belangrijk is dat de klachtenbehandeling dan ook bij die organisatie ligt. Ik ben het met mevrouw Van der Burg eens dat het ook van groot belang is dat je het aan de burgers duidelijk maakt als je dat hebt bepaald. Als het de burgers namelijk niet duidelijk is, kunnen ze van het recht geen gebruikmaken. Ik ben het dus geheel met mevrouw Van der Burg eens dat het een belangrijk onderdeel is en dat daarover meer moet worden gecommuniceerd. Ik wil echter niet zeggen dat het een afgeleide is. De kern is dat organisaties iemand uit hun midden durven aanwijzen om de doorzettingmacht aan te verlenen. Ik gebruikte niet voor niets het woord "nevenschikkend". Als je "gelijk" bent, een gelijke

positie hebt, is het ontzettend moeilijk om toch te beslissen: jij bent verantwoordelijk. We zien echter wel een aantal organisaties waarbij dat lukt, bijvoorbeeld de veiligheidshuizen van Justitie en BZK. Daarin zitten een aantal organisaties, politie, justitie, zorgverlening en reclassering, bij elkaar. Dat zijn nevensgeschikte organisaties, maar die slagen er wel in om te bepalen dat er in ieder geval één iemand is die de activiteiten coördineert en bij wie de verantwoordelijkheid ligt bij klachten et cetera. Er zijn dus ook goede voorbeelden, maar makkelijk is het niet. Tot zover het element van het "loket".

De heer Brinkman heeft enkele opmerkingen gemaakt over de wenselijkheid ervan dat de Ombudsman, die inderdaad onafhankelijk is en geen instrument van het parlement, op eigen initiatief onderzoek doet. Het kabinet vindt dat een goede zaak, omdat dat soort onderzoeken op eigen initiatief altijd klachtgerelateerd zijn. Als er vaak dezelfde soort klachten zijn, is dat reden voor de Ombudsman om daar op eigen initiatief een onderzoek naar te doen. Het lijkt mij evident dat dit zinvol is. De Ombudsman kan ook bepaalde maatschappelijke ontwikkelingen zien, waarvan hij denkt dat het zinvol is om daar eens wat diepgaander naar te kijken. Ook dat kan reden zijn om op eigen initiatief een onderzoek te doen. Een aardig voorbeeld is het onderzoek naar de voetbalwedstrijd Feyenoord-Ajax. Daarover waren 80 klachten en dan is het heel verstandig om op basis daarvan een eigen onderzoek te doen.

Door een aantal leden is gesproken over het volgende. Wij moeten niet alleen proberen de klachten over ingewikkelde zaken en complexe organisaties af te handelen. Wij hebben ook de verantwoordelijkheid om tot minder complexe organisaties te komen. Dat is helemaal waar en daarvan zegt iedereen: dat gaan wij doen. Ik denk niet dat wij daar ontzettend grote stappen in maken, maar er zijn wel lichtpuntjes. De staatssecretaris zal zo zeggen hoe zij daarmee bezig is. Met het project Vernieuwing Rijksdienst proberen wij de hele organisatie, met name van het Rijk, minder ingewikkeld en doorzichtiger te maken dan nu het geval is.

Ik wil nog even ingaan op het NIRM. De heer Heijnen heeft voor mij eigenlijk al het antwoord gegeven. Ik denk niet dat het verschil van inzicht over de noodzakelijkheid van het NIRM tussen de PVV en het kabinet hier kan worden opgelost. Ik wil dat punt dus maar even laten liggen.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Ik wil nog even terugkomen op de complexe organisaties. Het is bekend dat het op een gegeven moment helemaal ophoudt als te veel en te grote organisaties met een probleem bezig zijn. Ik heb de regering uitgedaagd daarnaar te kijken. Is het mogelijk om op een aantal terreinen waar wij echt een groot probleem hebben, wat Kamerbreed en in de samenleving wordt gevoeld, de situatie te schetsen en de problemen in kaart te brengen? Hoe zouden wij dat eenvoudiger kunnen maken? Het zou heel mooi zijn als dat voor de begrotingsbehandeling van BZK kan, maar dat is wel heel snel. Is het een mogelijkheid om juist op die gebieden stappen te maken? Wij lossen het daar niet op met beter samenwerken en met klachtenafhandeling. Het is gewoon te ingewikkeld geworden.

Minister Ter Horst: Ik weet niet op welk onderwerp mevrouw Van der Burg doelt. Ik weet ook niet of het past

in de activiteiten van de staatssecretaris. Ik spreek voor mezelf als ik zeg dat ik er geen bezwaar tegen heb om te bekijken wat de mogelijkheden zijn als de Kamer signalen binnenkrijgt over problemen waar mensen tegenaan lopen en die je niet oplost met samenwerking. Misschien is de Ombudsman ook bereid een eigen onderzoek te doen en te bekijken hoe ver hij daarin kan komen als de Kamer iets aanreikt.

Mevrouw Van der Burg heeft ook gezegd dat wij geen bestuurslagen durven af te schaffen. Wij zijn daar inderdaad niet vreselijk voortvarend mee, dat geef ik toe. Ik wil wel zeggen dat dit kabinet op een andere wijze iets doet. Inzake de problemen in de Randstad hebben wij besloten dat wij geen bestuurslaag gaan afschaffen, want dat zou tien jaar duren en daar zou je geen problemen mee oplossen. Wel zijn wij gaan werken met het tweebestuurslagenprincipe. Wij creëren een aantal inhoudelijke projecten die van belang zijn in de Randstad en geven twee bestuurders de verantwoordelijkheid. Het gaat dus niet meer om vijf bestuurders op vijf bestuurslagen, maar om twee bestuurslagen waar men de verantwoordelijkheid neemt. Collega Eurlings is daar erg enthousiast over. Wij hebben met elkaar afgesproken om te bekijken of wij ook bij andere problemen in Nederland die systematiek zouden kunnen hanteren.

Mevrouw Van der Burg heeft ook gezegd dat het kabinet de kaasschaaf hanteert. Ik mag niet vooruitlopen op Prinsjesdag, maar ik wil toch nu vast de belangstelling vragen voor wat daar door het kabinet wordt gepresenteerd.

Worden mensen overgeplaatst bij slecht functioneren en hoe vaak gebeurt dat? Ja, dat gebeurt natuurlijk. Elk departement kent daarvoor echter zijn eigen strategie en regelgeving gezien de ministeriële verantwoordelijkheid. Ik kan niet vertellen hoe vaak het gebeurt, maar dát het gebeurt weet ik zeker uit de casuïstiek.

Mevrouw Van der Burg (VVD): U maakt mij natuurlijk heel nieuwsgierig. Wij verwachten nu grote klappen op Prinsjesdag. Ik zal dan ook met belangstelling volgen wat er gebeurt, dat begrijpt u. U spreekt over de ambtenaren, maar ik heb uitdrukkelijk eerst aangegeven wat de verantwoordelijkheid van de politiek op dit punt is. Stel echter dat er in een organisatie iets niet goed gaat en dat dat aanwijsbaar komt doordat mensen niet goed functioneren, dat zij bijvoorbeeld niet dienstverlenend zijn of hun verantwoordelijkheid niet nemen, terwijl zij die wel hebben. Mijn vraag was dan niet of zij overgeplaatst worden. Dat is natuurlijk altijd een mooie manier om alles niet op scherp te zetten. De vraag was of zij daadwerkelijk worden ontslagen. Dat is namelijk het punt. Op een gegeven moment moet duidelijk zijn dat van iemand wat wordt verwacht in de organisatie. Het moet niet zo zijn dat iemand maar weer wordt overgeplaatst naar een volgende functie.

Minister Ter Horst: Ik vind het heel moeilijk om hierop antwoord te geven. Dat begrijpt u. Ik vind het moeilijk om te zeggen: ja, die mensen worden inderdaad ontslagen. Wat gebeurt, hangt natuurlijk ontzettend af van de situatie. Misschien mag ik u zo verstaan dat dienstverlening en het nemen van verantwoordelijkheden tegenover de burgers en voor je eigen beleidsterrein van groot belang is. Dat geldt niet alleen voor ambtenaren, maar ook voor politici. Dat het nemen van verantwoordelijkheid een rol moet spelen bij de beoordeling

van het functioneren van medewerkers, ben ik geheel met u eens.

De heer Schinkelshoek heeft gevraagd hoe wij tot een beter rapportcijfer kunnen komen. De beantwoording van die vraag laat ik aan de staatssecretaris. Zij gaat over de cijfers. Ik heb mij positief uitgelaten.

De heer Heijnen zei dat het verslag van de Ombudsman voor iedere medewerker verplichte kost zou moeten zijn. Dat ben ik met hem eens: hoe meer aandacht, hoe beter. Wij proberen wel om alle regelgeving en handhaving lean and mean te laten zijn. Als je tegen iedereen zegt dat hij het verslag moet lezen, is weer sprake van een verplichting. Ik ben het echter wel met de heer Heijnen eens dat de managementteams op departementen in gesprekken met medewerkers het rapport van de Ombudsman erbij zouden moeten pakken en dat dan die onderdelen in aanmerking zouden moeten nemen die voor rekening komen van het desbetreffende departement, zodat de medewerkers daarmee geconfronteerd worden. Dat vind ik absoluut.

Mevrouw Azough vond alles mager. Wat wij zeggen, klinkt bekend in de oren. Daar kunnen wij na tweeënhalft jaar niet veel meer aan doen. Wij zijn redelijk consistent in wat wij vinden. Je krijgt dan wel eens het gevoel: daar heb je ze weer van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, met wat ze weer vinden. Wij vinden dat dan echt. Wij vinden echt dat wij recht hebben gedaan aan de aanbevelingen van de Nationale ombudsman. Daarover heb ik ook met hem mogen spreken. Dat gesprek heeft mij de indruk gegeven dat hij dit ook vindt. Nogmaals, wij zijn gaarne bereid om de belangrijke opvattingen die hij te berde brengt serieus in aanmerking te blijven nemen.

Mevrouw Azough heeft ook opmerkingen gemaakt over de ketens. Daar heb ik reeds over gesproken.

Ik ga de heer Pechtold houden aan zijn belofte dat volgend jaar alles goed komt. Vorig jaar waren wij te scherp, nu zijn wij te soft. Volgend jaar komt het goed. Dat is een heerlijk perspectief.

Mevrouw Azough (GroenLinks): Het is niet te soft, maar te bloedeloos. Dat is een ander woord. Ik heb ook enigszins een probleem met uw brief. Ik kan mij best voorstellen dat u zegt: ik heb helemaal niet een ander verhaal dan vorig jaar of het jaar daarvoor, ik herhaal mezelf voor de derde keer. Dat kan, dat mag, maar dat is toch niet echt de bedoeling van het houden van een debat over dit jaarverslag van de Nationale ombudsman. Dit verslag is namelijk niet hetzelfde als dat van vorig jaar. Hij geeft een aantal problemen aan die vorig jaar aan de orde waren, maar doet dat op een andere manier. Wat het probleem van de ketensamenwerking betreft, vraag ik mij toch af waarom u niet met een meer uitgebreide, meer indringend betoog in uw brief komt en of u de analyse van de Nationale ombudsman volledig deelt.

Minister Ter Horst: Over dit onderwerp heb ik reeds aan het begin van mijn betoog gesproken. Ik heb met name gesproken over het punt van de ketens, over wat daarmee mis, wat je daaraan zou kunnen doen. Als u met analyse bedoelt dat er op dat punt een aantal dingen misgaat, ben ik het met u eens. Alleen, de suggestie voor het instellen van een extra loket voelen wij niets. Ik heb de reden daarvoor gegeven. Dat wil niet zeggen dat wij het probleem niet zien. Dat zien wij absoluut. Als wij

allen vinden dat alleen maar door samenwerking problemen in de samenleving kunnen worden opgelost, mag daar geen negatief kantje aan komen te zitten. Dat zou het gevolg zijn als je nergens met je klacht naar toe kunt als je ontevreden bent. Dit is een ontzettend belangrijk onderwerp. Ik ben ook blij dat dit het leidende thema was bij het schrijven van het verslag van het vorige jaar.

Mevrouw Azough (GroenLinks): Ik ben het met u eens over dat ene loket; daar had ik ook mijn twijfels bij. Het gaat erom hoe je de doorzettingsmacht bij de afzonderlijke organisaties organiseert. U bent er al enigszins op ingegaan. Kunt u er nog nader op ingaan hoe u ervoor gaat zorgen dat nevensgeschikte organisaties onderling besluiten: ik ben degene bij wie het probleem terecht komt?

Minister Ter Horst: Je moet niet alles vanuit Den Haag willen regelen; ik zeg het nog maar eens. Als het gaat over organisaties waarvoor wij zelf verantwoordelijk zijn als bewindspersonen, kunnen wij daarin een rol spelen. Maar als op gemeentelijk niveau organisaties samenwerken, moet je naar mijn opvatting niet als minister of als Kamerlid proberen om daarop invloed uit te oefenen. Als op gemeentelijk niveau een zorginstelling samenwerkt met het Openbaar Ministerie, met de jeugdzorg en noemt u maar op, vind ik dat de wethouders en de burgemeesters de regie moeten nemen. Zij moeten zeggen: dames en heren, wij hebben een maatschappelijk probleem, namelijk overlast door jongeren; ik noem maar wat. U allen speelt een gedeeltelijke rol in de oplossing van die problematiek. De enige manier om tot goed resultaat te komen is als u met elkaar samenwerkt. Dat betekent dat wij afspraken gaan maken over uw rol daarin: wie de doorzettingsmacht heeft, wie verantwoordelijk is voor de klachten en wie er verantwoordelijk voor is, om mevrouw Van der Burg ook recht te doen, dat iedereen weet dat zij daar terecht kunnen. Zo moet het volgens mij.

Mevrouw Azough (GroenLinks): Maar dat is geen antwoord op mijn vraag. Ik ben het met u eens dat op lokaal niveau georganiseerd en opgelost moet worden wat op lokaal niveau opgelost kan worden en ik begrijp best dat u daar zo min mogelijk in wilt treden. Ik heb het over de voorbeelden die de Nationale ombudsman in zijn eigen jaarverslag naar voren brengt. In die voorbeelden gaat het om landelijke organisaties, landelijke bestuursorganen.

Minister Ter Horst: Ik zei ook: als het gaat over landelijke organisaties, is het naar mijn mening de verantwoordelijkheid van de leden van het kabinet. Als zij merken dat daar langs elkaar heen wordt gewerkt – ik zeg het maar even “grote stappen snel thuis” – en als zij van mening zijn dat dit de effectiviteit van hun beleid frustreert, vind ik het de verantwoordelijkheid van bewindspersonen om daarop in te grijpen. Absoluut!

Voorzitter. Ik word nog gevolgd door drie collega's, dus ik wil proberen het snel af te maken.

De heer Pechtold heeft terecht een aantal gevallen van identiteitsfraude genoemd waar ook de Ombudsman aan raakt. Hij gaf al aan dat wij een begin van een oplossing voor een dergelijke problematiek hebben gevonden. Ik heb ook een paar kwesties langs zien komen waarvan ik

dacht: jeetje, dat sleept nu al zo lang. Ik hoop ook – ik wil het hier niet in de openbaarheid noemen – dat wij in ieder geval twee van die kwesties hebben opgelost. Als je terugkijkt waarom het zo lang duurt, zie je toch dat, als eenmaal iets lang duurt, het alleen nog maar langer duurt. Dat klinkt heel raar, maar iedereen heeft in zo'n kwestie al eens een standpunt ingenomen en is niet van plan dat standpunt te wijzigen. De manier om het op te lossen is dan toch om dat gewoon te doorbreken: inderdaad, in die kwestie waren meerdere mensen fout. Inderdaad, het zou kunnen dat je een precedent schept als je dit oplost. Dat kan heel gevaarlijk zijn en toch gaan wij het oplossen. Ik hoop dat u wilt aannemen dat er bewindslieden zijn die proberen dat te doorbreken. Dat geldt niet alleen voor de klokkenluiders, maar ook voor mensen die allang bij de Ombudsman hun "huisje" vinden.

De heer Pechtold (D66): Volgens mij zitten wij met de identiteitsfraude nog maar aan een start van wat wij nog gaan meemaken. Hoe is de alertheid bij u op het ministerie? En hebt u mede naar aanleiding van de schrijvende gevallen – de dertien jaar – toch niet ook het gevoel dat, hoewel het allemaal nog komt, wij er nu al over moeten nadenken hoe daarmee om te gaan?

Minister Ter Horst: Volgens mij gaat de staatssecretaris daarop in, want zij is verantwoordelijk voor het Centraal Meldpunt Identiteitsfraude. Ik ben het met u eens. Ik hoop ook dat wij met dit meldpunt, met een problematiek waarvan ik ook denk dat die in de komende jaren een grote rol zal spelen, redelijk voortvarend aan het werk gaan en niet wachten tot de problemen zo groot zijn dat wij achter de feiten aan lopen.

De heer Pechtold heeft gevraagd of de Nationale ombudsman niet in eerdere instantie een rol zou moeten spelen. Ik spreek daar ook wel eens over met de Ombudsman. Ik vind echt dat de Nationale ombudsman een tweedelijnsorganisatie moet zijn. Dat geldt trouwens ook een beetje voor het loket met die ketens. Ik vind dat de eerstelijnsorganisaties, waar mensen in eerste instantie klagen, hun verantwoordelijkheid moeten nemen. Zij moeten geconfronteerd worden met klachten. Dat is goed voor ze, zeg ik in lijn met de heer Heijnen. Het mag dus niet zo zijn dat zij denken: nou ja een klacht, hup, naar de Ombudsman. Dit is voor mij zo belangrijk dat ik zeg dat de Nationale ombudsman altijd een tweedelijnsorganisatie moet zijn. Die verantwoordelijkheid, om te proberen om een klacht tot een goede oplossing te brengen, moet bij organisaties zelf liggen. Het kan in eerdere instantie als het in de tweede lijn is, maar de Nationale ombudsman moet niet een rol spelen in eerste instantie.

Op de vraag of er al bevindingen te melden zijn over juridisering moet ik het antwoord even schuldig blijven. Voor dat punt kijk ik naar de staatssecretaris. Over de analyse heb ik iets gezegd.

Als laatste punt – voor zover het althans mijn verantwoordelijkheid is – heeft de heer Pechtold gevraagd hoe de Kamer een beter beeld kan krijgen van problemen in de uitvoering. Ik weet dat niet zo makkelijk. De heer Pechtold heeft natuurlijk zijn werkbezoeken. Hij praat met de organisaties en wordt geconfronteerd met problemen in de uitvoering. Dat doet hij allemaal al. Misschien is het ook zinvol om op de helft van het jaar bij de Nationale ombudsman binnen te lopen, om hem te

vragen wat hij zoal binnen krijgt. Ik weet niet precies of de heer Pechtold dat bedoelt. Als hij denkt dat wij daarin een rol kunnen spelen, dan hoor ik dat graag.

□

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten: Voorzitter. Ik ben verantwoordelijk voor de dienstverlening in brede zin bij de overheid. Ik zal mij daartoe beperken. Het doel van ons beleid is om de dienstverlening in brede zin beter te maken. Daarover hebben wij herhaaldelijk met de Kamer gesproken. Ik heb het hierover regelmatig in het gesprek met de Nationale ombudsman. Wat wij doen, moet merkbaar beter zijn voor burgers; de overheid is er ten slotte voor de burgers.

Als je kijkt naar het handelen van de overheid in relatie tot wat er in dit verslag staat, dan staan er wat mij betreft twee zaken centraal. Ten eerste de preventie van problemen – dat werd terecht opgemerkt door een aantal Kamerleden – en ten tweede de reactie van de overheidsorganisaties op de klachten. Als er iets misloopt en er zijn klachten aan de orde, dan is de houding van die organisaties heel erg van belang. Dat wil ik in brede zin over dienstverlening zeggen. Zoals mevrouw Azough terecht opmerkte, is ook de houding van onszelf van belang: hoe wij kijken naar die klachten en of wij er open mee omgaan. Hetzelfde geldt voor de reactie op het rapport van de Ombudsman. Door daarnaar op een goede manier te kijken, kun je daar veel mee doen.

Van belang is het om een gedegen analyse te maken van oorzaken, als opmaat naar het doorvoeren van verbeteringen. Ik heb daarover regelmatig met mevrouw Van der Burg gesproken. Ik denk dat wij moeten kijken naar wat wij in de praktijk tegenkomen. Dat is in ieder geval de aanpak die het kabinet heeft gekozen en die ook door de Kamer wordt gesteund. Wat komen wij in de praktijk tegen? Laten wij dat dan proberen op te lossen door verbeteringen door te voeren. Een voorbeeld is DigiD, waarbij in overleg met de Nationale ombudsman verbeteringen zijn doorgevoerd of in gang gezet, juist om de beantwoording van vragen van burgers te verbeteren. Wat mij betreft is de houding er een van zoeken naar verbeteringen en niet naar excuses. Daar gaat het uiteindelijk om.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Die houding waardeer ik natuurlijk zeer. Ik denk ook dat zij essentieel is. Wij hebben het er eerder over gehad dat wij een Kafkabrigade hebben. Volgens mij bestaat die nog steeds. Zij moet juist zulke structurele problemen oplossen. Ik vind dat wij veel te weinig horen wat de Kafkabrigade doet en wat zij oplost. Zij is al een tijd geleden, onder het vorige kabinet, ingesteld. Juist de Kafkabrigade zou bij die ketenproblemen heel wijze lessen voor ons kunnen genereren. Ik zou die lessen willen hebben. Zij moeten beschikbaar komen voor alle organisaties.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten: Dat is geen probleem. De Kafkabrigade is inderdaad onder het vorige kabinet ingesteld. Zij is gewoon doorgegaan en wij hebben er ook goede resultaten mee geboekt. Zelf ben ik afgelopen week nog bij een gesprek aanwezig geweest dat een Kafka-achtige aanpak had. Het ging over een punt dat door de Kamer is ingebracht. Het voert echter te ver om daar nu over te spreken; wij spreken daarover bij de voortgangsrapportage. Het gesprek ging over de

manier waarop de overheid omgaat met het overlijden van burgers. Misschien kan men zich dat punt nog herinneren. Wij kijken daarbij naar de Belastingdienst, de sociale instellingen of de IB-Groep. Wat doen die dan allemaal? Bij dat gesprek ben ik van de week aanwezig geweest. Dat levert binnenkort concrete resultaten op waarmee wij aan de gang gaan. Ik kan in de voortgangsrapportage informatie geven over hoe dat werkt. Het werkt goed. Het punt van de burgerlijke stand en het GBA is door een dergelijke Kafka-aanpak uiteindelijk opgepakt. Het komt erop neer dat de burgerlijke stand ook de GBA als basisregistratie gaat gebruiken. Ik sluit mij aan bij de woorden van de minister dat het er in essentie natuurlijk om gaat dat de overheid vooraf haar zaken goed regelt. Dat is natuurlijk het gemakkelijkst, want dan hoeft er ook niet gecorrigeerd te worden en hebben we ook niet de discussie over de doorzetting-smacht. We moeten dat van tevoren goed regelen.

Ik wil het punt van de dejuridisering dat de heer Pechtold inbracht, ook in algemene zin beantwoorden. De Ombudsman is enthousiast over dat element, dat mag ook wel eens gezegd worden. Een van de manieren waarop wij ermee aan de slag zijn gegaan, is het project rondom mediationvaardigheden, waar de Ombudsman overigens ook zelf een belangrijke rol in vervult. Ik ben blij dat hij dat doet. Ik zal in de voortgangsrapportage die de Kamer krijgt de resultaten daarover melden. Ik kan zeggen dat het heel goed loopt, dat er heel veel gemeenten bij zijn aangesloten, maar ook andere overheidsinstellingen. Dat ligt helemaal op koers, volgens de afspraken die wij hebben gemaakt. De Kamer krijgt de cijfers nog in de voortgangsrapportage.

Wat niet zo goed loopt, en dat is natuurlijk het centrale punt, is de ketensamenwerking en de aanpak in de keten. In de voortgangsrapportage kom ik nu met een éénmeting. We hebben een nulmeting gehad. Het onderzoek is binnenkort afgerond. Mevrouw Van der Burg dacht dat ik niet zo ambitieus was. Ik heb vorig jaar gezegd dat we die zeven in de keten nog lang niet halen. Laten we nu eerst die zeven maar eens halen en dan verder kijken. Het wil niet zeggen dat ik niet verder wilde kijken, maar ik zag het nog wel als een lastig punt om die zeven in de ketensamenwerking te halen. Dat blijkt ook. Maar die zeven is wel een goede indicatie en geeft ook input op die ketens en die levensgebeurtenissen. Het is bekend dat we zo werken: wat kan er beter, wat maakt iemand in zijn leven mee in de verschillende ketens? Het inzicht in die knelpunten is weer een opstap naar verbeteringen. Ik kijk daar heel nadrukkelijk naar. Ik ben best ambitieus, maar ik realiseer me ook dat we nog heel wat moeten doen.

Voorzitter: Van Raak

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten: Voorzitter. Wij kondigen een versnellingsagenda aan, ook in het kader van de economische crisis, en dan zullen we met name naar dit punt kijken, hoe we daar in het komende jaar stappen in kunnen zetten. In de voortgangsrapportage geven we dan gelijk een antwoord op wat de heer Schinkelshoek zei over de dienstverlening en regeldruk. Er is best veel bereikt, maar juist in de keten moeten we nog veel meer oppakken. Het zit hem inderdaad in zaken die net aan de orde zijn geweest, zoals doorzetting-smacht en hoe je dat van tevoren regelt. Vanuit het perspectief van de burger, kunnen we daar nog veel

meer in bereiken dan dat we tot op heden hebben gedaan. Het is ook de ambitie voor volgend jaar om dat te doen.

Mevrouw Van der Burg vroeg of er concrete voorstellen zijn voor het schrappen van regelingen en bestuurslagen. De minister heeft de vraag over bestuurslagen beantwoord. Wat betreft de regelingen ga ik ervan uit dat mevrouw Van der Burg dat weet. Daar rapporteren wij over in de voortgangsrapportage. Hoewel wij discussie hebben over de vraag of het wel genoeg is en of er uiteindelijk niet meer moet gebeuren, hebben wij best wat bereikt in de afgelopen tijd. Ik wijs op de GBA, de Verklaring arbeidsrelatie van de Belastingdienst en hetgeen er gebeurd is rondom zelfstandigen. Er zijn dus heel wat stappen gezet en we liggen op koers, kijkend naar wat we hadden afgesproken aan het begin van deze kabinetsperiode.

Mevrouw Van der Burg (VVD): De staatssecretaris weet ook dat aan het begin van de kabinetsperiode de doelstelling niet is verhoogd voor administratieve lasten voor burgers.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten: Zeker.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Als je die dan haalt, is dat mooi, maar het had veel meer kunnen zijn. Maar misschien dat dit in de versnellingsagenda zit. Ik zou toch ook wel willen vragen naar al die wetten die uitgesteld worden. Ik vind bijvoorbeeld de Wabo, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, heel belangrijk, gelet op de vele vergunningen die burgers en bedrijven raken. Het verschil is dat niet meer de overheid en haar processen centraal staan, maar eindelijk eens de burger. Dat komt maar niet van de grond. Ik zou u dus toch willen verzoeken om uw collega mevrouw Cramer te vragen om ervoor te zorgen dat dit eindelijk wordt ingevoerd in plaats van elke keer uitgesteld.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten: Dat laatste zal ik doen. Ik kijk even rond, want zojuist stond mevrouw Cramer boven op de tribune. Ik zie haar nu niet meer staan, maar ik zal ervoor zorgen dat dit bij haar komt. Ik ben het met mevrouw Van der Burg eens dat wij ervoor moeten zorgen dat juist dit soort regelingen, waarin afspraken zijn gemaakt die goed zijn voor burgers en trouwens ook voor bedrijven, zo snel mogelijk wordt ingevoerd. Dat delen wij dus helemaal.

Op het eerste punt ben ik het niet helemaal met mevrouw Van der Burg eens. We hebben geen nieuwe doelstelling in de vorm van een percentage opgenomen. Ik vind, net als heel veel mensen in de Kamer – ook in een vorig leven – dat het percentage mij niet veel zegt. Je kunt een heel hoog percentage aan regels afschaffen zonder dat dit merkbaar iets betekent voor de burgers. Wij hebben dus gekozen voor de merkbaarheidsaanpak. Zoals mevrouw Van der Burg weet, hebben wij daarbij geïnventariseerd waar mensen tegen aanlopen en welke blokkades zij meemaken. Ook nieuw is dat wij de professionals en de interbestuurlijke lasten hebben toegevoegd. Wij hebben op dat punt dus wel degelijk een ambitieuzere doelstelling – en daar zijn percentages aan gekoppeld – dan de vorige kabinetten, maar dit komt ongetwijfeld in de algemene overleggen over de voortgangsrapportage weer aan de orde. Ik ben het dus gewoon niet met mevrouw Van der Burg eens, want er

zijn wel degelijk grotere doelstellingen. Doordat wij die blokkades wegwerken – daar zitten veel ketenblokkades in, bijvoorbeeld op het punt van de door mevrouw Van der Burg genoemde 127 regelingen van SZW – kunnen wij veel meer bereiken dan door alleen en sec met een percentage te rekenen.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Dit debat zullen wij voortzetten in het desbetreffende algemeen overleg. Ik constateer dat mevrouw Cramer strategisch verdwenen was.

Voorzitter: Verbeet

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten: Volgens mij heb ik de meeste punten van mevrouw Van der Burg nu besproken.

Van de heer Schinkelshoek heb ik al één punt aan de orde gehad. De minister heeft in algemene zin al iets over het loket gezegd. Ik voeg daar nog iets aan toe. Ons standpunt is dat het voorkomen van problemen voorrang heeft boven het creëren van oplossingen aan de achterkant. De minister is al ingegaan op de eigen verantwoordelijkheid. Naar ons idee leidt dat extra loket niet meteen tot die doorzettingsmacht. Een loket op zich heeft nooit de mogelijkheid om iets te veranderen, zeker niet in de eindfase. Het kan zaken agenderen in organisaties. Daarin is op zich al voorzien, want daarvoor hebben wij natuurlijk de Ombudsman, die dit ook doet. Er zijn ook meldpunten, zoals Last van de overheid en het Centraal Meldpunt Identiteitsfraude, waarover ik straks in de richting van de heer Pechtold iets zal zeggen. Ik zie wel hoe wij Antwoord voor bedrijven – en ook voor burgers, zou je kunnen zeggen – haalbaar kunnen maken. Als je Antwoord voor burgers hebt, heb je eigenlijk ook dat ene centrale punt gecreëerd. Daar hebben wij over gesproken. Ik zal de Kamer in een later stadium informeren hoe ik dit zie, want daar vroeg de heer Schinkelshoek om. Ik probeer dat voor het eind van dit jaar te doen. We hebben gekeken naar wat Antwoord voor bedrijven heeft gedaan. Ik vond zelf de opvolging – er moet immers ook opvolging worden gegeven aan die meldingen – niet helemaal goed geregeld. De Ombudsman heeft zelf, ook in de gesprekken met ons, aangegeven dat hij uiteindelijk geen extra loket voor ogen heeft gehad toen hij het jaarverslag schreef, maar dat hij zich bijvoorbeeld in het concept van Antwoord voor burgers best goed zou kunnen vinden. Ik zou de heer Schinkelshoek, wiens punt ik immers wel serieus vind, dus willen vragen om even af te wachten hoe wij met het Antwoord voor burgers omgaan voordat hij in de tweede termijn misschien om zo'n loket vraagt. Dan denk ik: wacht nog even af totdat wij dit wat beter hebben uitgewerkt.

De heer Schinkelshoek (CDA): Ik heb u goed gehoord. Ik heb begrepen dat u bereid bent om hier serieus naar te kijken.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten: Ja.

De heer Schinkelshoek (CDA): Dan wil ik van u heel helder de toezegging dat u de suggestie van de Ombudsman – laten wij dat gemakshalve "een loket" noemen; ik zal straks in tweede termijn toelichten dat er wat mij betreft geen extra bureaucratie, geen nieuwe instantie en niets erbovenop komt – serieus meeneemt,

inclusief de vraag van de doorzettingsmacht. Ik vind de door de minister gehanteerde definitie heel interessant: je wijst gewoon in de keten iemand aan die te midden van alle mensen die nevensgeschikt zijn, bevoegd is om beslissingen te nemen waardoor de in de knel geraakte burger uit de problemen geraakt.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten: U begrijpt dat er op dit punt tussen de minister en mij geen verschil zit. Ik kijk op dezelfde manier naar wat ik maar noem de ketenregisseur, in ieder geval iemand die die bevoegdheid heeft. In dit zin had de minister al in algemene zin geantwoord als het gaat om die doorzettingsmacht en dat loket. Ik zal er dus ook in die brede zin naar kijken.

De heer Schinkelshoek (CDA): En dus ook de bevoegdheid heeft om knopen door te hakken. Burgers komen bij ons en zeggen dat ze vastlopen. Het gaat natuurlijk wel om het resultaat.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten: Uiteindelijk gaat het om het resultaat, absoluut.

Ik dacht dat de meeste vragen van de heer Heijnen al door de minister zijn beantwoord, maar hij vroeg mij heel expliciet of ik van opvatting was dat kritiek ook een kans is. Uiteraard, zou ik haast willen zeggen. Kritiek en klachten zijn kansen om iets te leren en te verbeteren. Het jaarverslag van de Ombudsman helpt daarbij. Ik kan niet anders dan dit zeggen, want in mijn vorige leven als Kroonlid bij de SER heb ik zelf een publicatie geschreven met de stelling: iedere klacht is een gratis advies. Ik kan die dus alleen maar onderschrijven en zo zit ik er ook in.

De heer Pechtold sprak over de ID-fraude en haalde een specifiek voorbeeld aan. Sinds 1 december 2008 is er een pilot gaande, het Centraal Meldpunt ID-fraude bij het agentschap BPR. Er is inmiddels besloten om een definitieve voorziening te maken voor dergelijke slachtoffers. De inrichting, de taken en de ophanging van dit definitieve meldpunt bekijken wij op dit moment in samenwerking met Justitie, BZK en de betrokken ketenpartners, zoals politie en marechaussee. Dat wordt dus nader uitgewerkt. Voor eind 2009, dus nog dit jaar, probeer ik u daarover nadere informatie te sturen. Tot op heden zijn er in dat voorlopige meldpunt 192 meldingen binnengekomen zonder dat wij daar al te veel ruchtbaarheid aan hebben gegeven, zoals u wellicht weet. Het grootste deel daarvan is afgehandeld, 64 zijn nog in behandeling of vergen nadere informatie om verder tot afhandeling te worden gebracht.

De heer Pechtold (D66): Dit is goed nieuws en het is fantastisch dat de urgentie blijkt en dat een pilot al binnen een halfjaar wordt omgezet tot iets definitiefs. Uit het hoge slagingspercentage maak ik op dat dit meldpunt kennelijk ook de doorzettingsmacht heeft om te zeggen: wij hebben naar iedereen geluisterd, maar zo gebeurt het?

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten: Ja, en daar heb ik ook specifiek naar gekeken, want ik geloof zelf niet zo in meldpunten, zoals waarover is gesproken bij de instelling van het burgerservicenummer waarmee uiteindelijk niets gerealiseerd kan worden. Er is dus heel specifiek naar gekeken dat zaken echt afgehandeld kunnen worden. Of dat nog beter kan, moet in de komende tijd worden gezien.

De overige vragen van de heer Pechtold lijken mij ook door de minister te zijn beantwoord. Ik heb dan alleen nog maar een vraag van de heer Brinkman over de Ombudsman voor de BES-eilanden.

Ik ga ervan uit dat de heer Brinkman de desbetreffende wetgeving voor de BES-eilanden heeft gezien en heeft gezien dat ook ik zeer hecht dat corruptiebestrijding en integriteit op alle Antilliaanse eilanden, maar ook in Nederland en in China zeg ik er altijd maar bij. Voor de vormgeving van de Ombudsman op de BES-eilanden hebben wij gekozen voor dezelfde structuur als in Nederland. Het is aan de eilanden zelf waar zij de ombudsfunctie neerleggen. Die beslissing hebben ze overigens nog niet genomen.

□

Minister Rouvoet: Voorzitter. Nadat de collega's al in meer algemene zin op het thema ketensamenwerking zijn ingegaan – het thema van het jaarverslag van de Nationale ombudsman – zal ik vooral ingaan op vragen over mijn eigen terrein, dat van de jeugd, de jeugdzorg. Daarover zijn verschillende opmerkingen gemaakt en vragen gesteld.

Laat ik beginnen met op te merken dat ik het net als mijn collega's een belangrijk thema vind. Het is dan ook een goede zaak dat het een centraal thema is in de bevindingen van de Nationale ombudsman. Laten wij eerlijk zijn: wij spreken over ketensamenwerking, maar de Ombudsman constateert in de praktijk dat in de onderliggende werkelijkheid de schakels niet altijd vloeiend in elkaar overlopen. De oorzaak daarvan is vaak dat er met verschillende stelsels wordt gewerkt of dat verschillende bevoegdheidslijnen op elkaar inwerken. Daardoor knelt het soms in de praktijk en het zijn de burgers die tegen die knelpunten aanlopen. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties benadrukte terecht dat de Nationale ombudsman het aangewezen adres is om een klacht daarover neer te leggen.

Met de staatssecretaris van BZK benadruk ik dat iedere klacht een kans is om het beter te doen. Ik kwam vroeger nog wel eens in een winkel waar het bordje hing: "Heeft u complimenten, vertel het anderen. Heeft u klachten, vertel het ons." Zo stellen wij ons in dit debat ook op, want met de Ombudsman zijn wij ervan overtuigd dat de samenwerking in het belang van burgers, cliënten, jeugdigen en gezinnen beter kan en beter moet. Bestuurlijke inspanningen zijn dan mooi, maar uiteindelijk telt vooral het perspectief van de burger. De cliënt, de gebruiker van de jeugdzorg, moet merken dat het werkt zoals het werken moet.

Mevrouw Langkamp en mevrouw Van der Burg wezen op het gesprek van de Kamer met de Ombudsman. In dat gesprek had hij gezegd geen oplossingen te zien voor de problemen in de jeugdzorg. Laten er nu bestuurders zijn om beleid te maken en de lijnen uit te zetten. Ik ben niet defaitistisch, wat ook weer niet betekent dat het makkelijk is. Dat het niet makkelijk is, weet iedereen die zich met jeugdzorg bezighoudt. Het ligt echter niet in mijn aard om te zeggen dat ik er geen gat meer in zie. Bestuurders zijn er om hieraan te werken; daar is de Nationale ombudsman niet voor. Hij is zich daar natuurlijk ook ten volle van bewust, want hij weet dat zijn taak ligt bij het behandelen van de klachten. Het is aan ons, nationale en provinciale bestuurders, en

provinciale staten en de Tweede Kamer als controleurs om ervoor te zorgen dat het beleid deugt. Wij moeten ervoor zorgen dat het beleid in de praktijk minder vaak en bij voorkeur niet verkeerd uitwerkt. Het beleid wordt hier gemaakt. Het beleid wordt hier besproken. De Nationale ombudsman vervult met anderen een kritische rol in het spanningsveld tussen praktijk en beleid, want daar komen burgers in de knel. Die rol van de Ombudsman – ik zeg het de minister van BZK na – moeten wij koesteren.

Daarvoor zijn zorgvuldigheid en precisie nodig. Zorgvuldigheid en precisie zijn ook nodig als wij een antwoord willen geven op de vraag wat er nu echt aan de hand is en waarom het precies misgaat. Die precisie en zorgvuldigheid moeten opgebracht worden door alle deelnemers in het debat hierover. Mevrouw Langkamp verweet mij namelijk dat ik de rapporten van de Nationale ombudsman naast mij neer zou leggen. Dat is zeker niet waar. Ik kan daarvoor verwijzen naar de praktijk. Er zijn diverse rapporten verschenen, voor en na mijn aantreden, waarin naar aanleiding van een concrete casus werd aangegeven waar het fout is gegaan. Vervolgens hebben wij aangegeven welke verbeteringen al in gang zijn gezet en wat wij daarbovenop aan dat concrete knelpunt gingen doen.

Als je constateert dat er verbeteringen in gang zijn of worden gezet, mag dat natuurlijk nooit een argument zijn om niet heel nauwgezet te kijken naar het knelpunt dat in een concrete casus van een burger wordt voorgelegd. Je moet dan bezien of je nog iets kunt doen om te voorkomen dat het weer gebeurt. Daar zijn die rapporten voor! Daarom is iedere klacht ook een mogelijkheid om het beter te doen.

In dit jaarverslag komt een pijnlijk voorval aan de orde. De Ombudsman had dit voorval, het voorbeeld van Pascal, al eerder aan de minister van Justitie en mij voorgelegd. Ik denk dat wij daarmee op de door mij beschreven manier zijn omgegaan. Ik verwijs daarvoor naar de schriftelijke reactie van 11 december jongstleden, die ik samen met de minister van Justitie heb gegeven. In die brief hebben wij heel precies gereageerd op de casus en op wat de Ombudsman heeft gesignaleerd. Wij hebben daarin ook aangegeven welke lessen wij, Justitie en Jeugd en Gezin, en Bureau Jeugdzorg, hebben geleerd. Al met al hebben wij volgens mij zorgvuldig gereageerd op de degelijke en genuanceerde analyse in het rapport van de Nationale ombudsman.

Ik denk dat deze casus een voorbeeld is van hoe het niet moet, ook in de beeldvorming. Als ik mij de rapportage van de Nationale ombudsman nog eens goed voor de geest haal, dan herinner ik mij dat daarin werd gezegd dat iedereen goed heeft gedaan wat hij moest doen, maar dat er in de regie en de samenwerking uiteindelijk dingen fout zijn gegaan. Het is mij in dat verband wat te kort door de bocht dat op pagina 35 van het jaarverslag staat dat een puber op het criminele pad geen jeugdhulp krijgt en uiteindelijk wordt vermoord. Ook een dergelijk punt vergt zorgvuldigheid. Niet jeugdzorg en jeugdreclassering maar twee mannen waren verantwoordelijk voor de betreffende moord. Zij zijn inmiddels veroordeeld tot lange gevangenisstraffen. Het is goed om daarin zorgvuldigheid te blijven betrachten.

Ketensamenwerking, zeker op het terrein van jeugdzorg, is een belangrijk thema. Het krijgt ook veel aandacht, niet alleen in het beleid, maar ook in het land,

bij de instanties en bij de professionals die daar dagelijks mee bezig zijn. Er is op dat terrein veel gaande. De Kamer is recent tot in detail geïnformeerd over de stand van zaken in alle trajecten die op dat punt lopen. Ik zal die niet allemaal langslopen maar er een paar punten uitlichten. Voordat ik dat doe, lijkt het mij goed om aan te geven dat het mijn ervaring is dat ook de professionals zelf ongelooflijk gemotiveerd zijn om meer samen te werken en elkaar te vinden. Dat is van belang, omdat het de kwaliteit van hun werk, en daarmee het plezier in hun werk, verhoogt. Zij zijn geweldig gemotiveerd om ervoor te gaan. Ik zie de inspanning, maar ik zie ook de frustratie als het niet lukt, als er gaten vallen of als het gevoel naar boven komt dat men iets heeft gemist. Ik zie echter ook de inspanningen om het wel goed te doen en goede hulpverlening op gang te brengen. Daarmee is een belangrijke basis gegeven om het echt te doen. Het is aan ons maar ook aan de bestuurders, de managers, om de wil tot samenwerking, die er wel degelijk is bij de professionals, te concretiseren.

Er zijn allerlei mooie voorbeelden te geven. Mevrouw Van der Burg noemde een voorbeeld uit Alphen aan den Rijn. Er zijn veel voorbeelden te geven. "Anpakk'n" in Overijssel is ook een voorbeeld van een project waarbij op soms onorthodoxe wijze maar keurig binnen de regels die daarvoor zijn, heel creatief en innovatief een vorm van jeugdzorg gedurfd wordt aangeboden. Op een goede manier maar wel creatief wordt omgegaan met regelgeving, protocollen en domeinafspraken, om maar eens een aantal dingen te noemen die ook heel gemakkelijk kunnen leiden tot beperking van de armslag die jeugdzorgmedewerkers hebben.

Ik pak twee hoofdlijnen en verwijs verder gemakshalve naar de uitvoerige trajecten en de informatie daarover die de Kamer ontvangt. Op het punt van samenwerking zijn twee dingen in ieder geval van belang. Ten eerste: informatie delen, als voorwaarde om te kunnen samenwerken. Ik verwijs naar een discussie die wij vandaag nog hebben gevoerd in een algemeen overleg over de zorg- en adviesteams, de Centra voor Jeugd en Gezin en de verwijfsindex. Er zijn veel voorbeelden te geven waarbij samenwerking en het delen van informatie als voorwaarde om gezamenlijk te zorgen voor een sluitende aanpak, gestalte krijgen. Ten tweede: het wetsvoorstel dat inmiddels bij de Kamer ligt over de samenwerking in de lokale jeugdketen, de Centra voor Jeugd en Gezin en de regierol van de gemeenten. Dat zijn twee hoofdlijnen in de aanpak van jeugd en gezin waarbij wij die ketensamenwerking centraal stellen en ons faciliterend opstellen tegenover instanties en bestuurders die verantwoordelijk zijn, in casu de provincie dan wel de gemeente, om ervoor te zorgen dat de ketensamenwerking ook echt van de grond komt. Wij doen dat niet voor de professionals of voor de bestuurders, maar voor de gebruikers, de jongeren, de ouders, de gezinnen die aangewezen zijn op hulp en ondersteuning.

Dat zijn twee hoofdlijnen. Een derde rode draad is dat wij juist op het punt van de keten een geweldig belangrijk jaar tegemoet gaan. Over twee maanden verwacht ik het rapport met de wettelijk voorgeschreven evaluatie van de Wet op de jeugdzorg. Ik zeg er iedere keer bij dat de discussie die wij dan gaan krijgen, begin volgend jaar, na het verschijnen van het kabinetsstandpunt, om meer gaat dan de vraag of de bevoegdheid voor de jeugdzorg bij de provincies blijft, naar de

gemeenten moet of er nog iets anders moet worden bedacht. Er staat veel meer op het spel dan alleen een vraag naar bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg. Het debat dat wij volgend jaar hopen te voeren, gaat niet alleen over een dikke stapel rapporten maar over de inhoud van de zorg. Welke zorg willen wij voor de jongeren die dat nodig hebben? Hoe zorgen wij ervoor dat die integraal en als het nodig is intersectoraal, niet verknipt in allerlei stelsels en tussen allerlei voorzieningen, maar zo snel mogelijk en op tijd bij de jeugdige en zijn ouders terecht komt? Hoe organiseren wij dat het best zorginhoudelijk? Daaruit vloeit de vraag naar bestuurlijke verantwoordelijkheid voort en niet andersom, zo zeg ik nog maar eens. Wij beginnen dus niet bij de vraag wie wij verantwoordelijk maken en hoe wij het gaan organiseren. Nogmaals, de volgorde is omgekeerd. De bestuurlijke verantwoordelijkheid en de financiering van de jeugdzorg vloeien voort uit de keuzes die wij op zorginhoudelijke gronden met elkaar volgend jaar maken. Daarbij zal de eigen kracht van kinderen en gezinnen centraal staan. Ook zal daarbij de groei van specialistische voorzieningen verminderd moeten worden door de inzet van vroegtijdige hulp en goede nazorg, waarbij kinderen en gezinnen met meervoudige problemen op het juiste moment de juiste integrale zorg krijgen en de keten in het geheel goed werkt.

Voorzitter. Ik kom bij een enkele concrete vraag die over dit onderwerp gesteld is, met name door mevrouw Langkamp. Zij had niet zozeer een concrete vraag als wel dat zij mij opriep om te stoppen met "doormodderen". Zij noemde daarbij drie trajecten: de wachtlijsten, de bureaucratie verminderen en het feit dat jeugdigen met een machtiging gesloten jeugdzorg in jeugdgevangensissen zitten. Ik moet zeggen: toen ik haar dit hoorde zeggen, dacht ik even: hoe zullen wij het nu hebben? Nu roept zij mij bijna op om met die belangrijke trajecten, waarvan ik altijd dacht dat zij deze ook belangrijk vond, te gaan stoppen. Het gaat om het zoeken van reële oplossingen voor reële knelpunten en problemen. Dat kan niet waar zijn. Ik hoor ook dat het niet waar is. Gelukkig maar.

Zij had het echter wel degelijk over stoppen met doormodderen. Laat ik tegen haar het volgende zeggen. Het maken van beleid en het zoeken van oplossingen die tegemoetkomen aan de knelpunten is geen "doormodderen", maar dat is de verantwoordelijkheid van bestuurders. Het kan wel zijn dat zij het niet eens is met een aantal oplossingen. Daar hebben wij hier dan een debat over. Met elkaar zijn wij in ieder geval bezig om de knelpunten, die ook wij zien en die wij met elkaar hebben benoemd, ook in de Kamer, op te lossen. Ik denk dat het woord "doormodderen" onrecht doet aan de inspanningen van de sector zelf. Die term neem ik dus maar niet over.

Het kan ook iets anders zijn. Mevrouw Langkamp zal het mij niet kwalijk nemen dat ik haar daar ook een beetje van verdenk. Ik weet namelijk dat zij heel veel belang hecht aan de discussie over het stelsel en dat zij een ander stelsel prefereert dan wij nu hebben. Het kan van haar dus ook een uiting zijn van "be reasonable, do it my way" en laten wij maar beginnen met de stelseldiscussie. Zij weet evenwel hoe ik daar in sta: ik ben niet van plan om al het werk nu stil te leggen en alle energie in een stelseldiscussie te steken. Die discussie komt er wel, zodra het kabinetsstandpunt over het evaluatierapport bekend is. Ik heb al aangegeven dat dit nog twee

maandjes slapen duurt. Wij kijken met z'n allen met spanning uit naar die evaluatie. Intussen gaan wij wel door met wat wij aan het doen zijn: inhoudelijke verbeteringen in het stelsel aanbrengen. Dat kan en daar zijn wij dus druk mee bezig. Ik ben er op voorhand niet van overtuigd, terwijl ik probeer te denken in de lijn van mevrouw Langkamp, dat wij de bureaucratie en andere problemen bij toverslag oplossen door de bestuurlijke verantwoordelijkheid te verschuiven van vijftien provincies en regio's naar 440 gemeenten. Daar zit wel iets meer aan vast, dunkt mij! In ieder geval komen wij daarover nog uitvoerig te spreken.

Mevrouw Langkamp heeft ook nog geïnformeerd naar het klachtrecht en de procedures bij de Bureaus Jeugdzorg. Daarover kort het volgende. Ook een Bureau Jeugdzorg heeft een klachtenregeling. Dat moet ook. Dat wordt ook getoetst door de inspectie. Een cliënt doorloopt natuurlijk eerst de reguliere procedures bij een Bureau Jeugdzorg. Daarbij kan men hulp krijgen van het Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg of van Zorgbelang Nederland. Als alle procedures doorlopen zijn en men zou niet tevreden zijn met de uitkomsten, dan kan men uiteraard – en dat gebeurt ook – bijvoorbeeld naar de Ombudsman. Formeel is daarbij nog wel een vereiste dat het een bestuursorgaan betreft. Wij kennen ook de discussie die wij nog met de Kamer gaan voeren naar aanleiding van het initiatiefvoorstel van mevrouw Arib over de kinderombudsman. Daarbij is wel degelijk, ook aan deze zijde van de regering, de behoefte om niet op voorhand te zeggen dat de Bureaus Jeugdzorg en de zorgaanbieders van jeugdzorg eigenlijk private aanbieder zijn en dat zij daarbuiten blijven. Het is bijna semipubliek. Wij zullen met elkaar de inspanning moeten leveren om ervoor te zorgen dat zij zich niet aan dat proces onttrekken. Ik kan wel melden dat de Bureaus Jeugdzorg naar aanleiding van concrete vragen met elkaar aan de slag zijn gegaan om na te gaan of de procedures van klachtenbehandeling verder op elkaar afgestemd kunnen worden. Er is wel een eenduidige klachtenregeling, maar in de praktijk lopen de procedures nog wel eens een beetje uiteen. De Bureaus Jeugdzorg zijn daar onderling dus wel degelijk mee bezig.

Mevrouw Van der Burg heeft ook gesproken over vermindering van bureaucratie. Zij vroeg mij of ik drie concrete successen dan wel maatregelen kon noemen om de bureaucratie in de jeugdzorg te verminderen en waaruit zou blijken dat het kind centraal staat. Ik ben ook de beroerdste niet. Ik zei al dat ik de Kamer in de zomer een brief heb gestuurd waarin de precieze stand van zaken staat op allerlei punten, ook uit het actieplan aanpakken ervaren regeldruk. Volgens mij is dat in oktober 2008 naar de Kamer gegaan. Op 14 augustus jongstleden heb ik de stand van zaken gegeven van de uitvoering van dat actieplan. Er is sprake van een reductie van maar liefst 25% in 2011, niet alleen van de administratieve lasten maar van de ervaren regeldruk. Dat is dus ruimer, ambitieuzer.

Mevrouw Van der Burg vroeg mij, concreet drie maatregelen te noemen. Laat ik er in ieder geval tien noemen. Misschien helpt dat. Ik noem die maatregelen alleen. Ongetwijfeld zal de woordvoerder voor Jeugd en Gezin, mevrouw Dezentjé Hamming-Bluemink, mevrouw Van der Burg verder kunnen bijlichten over de strekking van deze voorstellen die precies tegemoetkomen aan datgene wat zij wil. Overigens is er helaas een aantal maatregelen dat niet op de steun van de VVD-fractie kan

rekenen. Zij doet dat wel voor de maatregelen met precies die twee doelen die mevrouw Van der Burg centraal stelt. Ik noem de maatregelen staccato: integrale indicatiestelling, de doorbraakmethode in de Jeugd GGZ bij de Bureaus Jeugdzorg, de Deltamethode in de gezinsvoogdij, de maatregelen in de kindbeschermingswetgeving waardoor het belang van het kind meer voorop wordt gesteld, de doorlooptijden bij de AMK's die fors teruggedrongen zijn en worden, de toetsing van de gedragswetenschapper die straks niet meer verplicht zal zijn bij de open jeugdzorg, de eigenkracht conferenties, de CJG's met zorgcoördinatie en één gezin, één plan. Tegen de VVD-fractie zeg ik nog maar eens dat er niet nog eens een extra laag komt, maar dat er juist sprake zal zijn van bundeling van bestaande instanties en loketten. Verder noem ik de regie en de doorzetting-smacht van gemeenten. Dat werkt al zo in veel gemeenten, maar in het wetsvoorstel ligt dit nu vast. Dat ligt aan de Kamer voor. Tot slot noem ik de verwijzindex risico's jeugdigen waarmee wordt voorkomen dat kinderen tussen de wal en het schip vallen. Het kind centraal dus. Dat is precies datgene wat mevrouw Van der Burg vroeg. Dat zijn zo maar tien maatregelen uit de losse pols waar ik zelf al op kwam. Die lijst is ongetwijfeld aan te vullen. Laat ik een bonus geven, het actieplan dat ik al noemde: 25% minder ervaren regeldruk. Om mevrouw Van der Burg tegemoet te komen, zeg ik dat de jeugdzorg ook heeft meegelopen in de Kafkbrigade, met snelkookpan-procedures en al.

Mevrouw Langkamp (SP): Het spijt mij, maar ik kan het even niet laten. De minister zei net tegen mij dat hij afstand neemt van mijn term "doormodderen".

Minister Rouvoet: Ja.

Mevrouw Langkamp (SP): Hij zei dat het kabinet wel degelijk met oplossingen komt, dat het misschien niet mijn oplossingen zijn maar dat het wel degelijk aan de slag is gegaan. Laat ik uit de opsomming van de minister één punt nemen, namelijk de verbetering van het indicatietraject bij de Bureaus Jeugdzorg. In eerste termijn heb ik gezegd dat ik een week ben meegelopen. Men vertelde mij daar dat men daarmee druk aan de slag is. In de praktijk komt het er echter op neer dat men daardoor nog langer bezig is met het stellen van een indicatie. De centrale vraag is of de trajecten die de minister in gang zet, tot het gewenste resultaat leiden. Ik doel dan op het oplossen van de problemen waar zij in het dagelijkse werk tegenaan lopen. Niet dus! Wij zijn dus niet goed bezig met elkaar. Wij zijn aan het doormodderen. Laten wij werkelijk kijken hoe wij echt verandering teweeg kunnen brengen, zodat de hulpverleners in de jeugdzorg hulp kunnen verlenen in plaats van dat zij met papierwerk bezig zijn.

Minister Rouvoet: Ik dank mevrouw Langkamp voor haar aanvulling, want ik had dat punt niet eens genoemd. Het is het VIB-traject. Dat is dus punt 11. Ik weet natuurlijk niet precies met wie mevrouw Langkamp gesproken heeft, maar het VIB-traject dient bij uitstek ter vermindering van de ervaren regeldruk. Dat is door de Bureaus Jeugdzorg zelf en de medewerkers in gang gezet en wordt door hen vormgegeven. Dat is niet iets wat ik achter mijn bureau zit te bedenken. Ik bedenk niet hoe zij dat moeten doen en leg dat vervolgens op.

Mevrouw Langkamp zegt: "Ziet u wel, het werkt niet, want zij komen daar niet verder mee." Nee, de medewerkers zijn daarmee zelf bezig. Dat juich ik zeer toe en dat ondersteun ik. Het is een voorbeeld van een sector die zelf zijn verantwoordelijkheid neemt. Dat zijn de mensen die de indicatie stellen. Dat doe ik niet, maar zij. Zij geven aan dat het beter kan en dat ondersteunen wij. Dat er in de praktijk nog verbeteringen nodig zijn, is uitstekend. Voer het echter niet aan als een voorbeeld waaruit kan worden opgemaakt dat vanuit Jeugd en Gezin iets aan de indicatiestellers wordt opgelegd dat niet werkt. Dan draait u de zaak echt om, mevrouw Langkamp.

Mevrouw Langkamp (SP): Ik zeg niet voor niets "we". De minister kan wel zeggen dat zij dat zelf doen en niet hij. Dat vind ik een beetje flauw. Daar gaat het immers niet om. Het gaat erom dat je wel degelijk serieus nagaat hoe de gehele "keten" van jeugdzorg is ingericht. Ik vind "keten" overigens een rotwoord. Ik pak er slechts een heel klein dingetje uit, maar als je blijft werken met al die verschillende organisaties met al hun bureaucratie ... Samenwerken is mooi, maar dat is uiteindelijk niet de oplossing voor alle problemen. Wij zullen meer moeten doen. Ik loop nu weer vooruit op die stelseldiscussie. Ik weet dat u die liever niet wilt, maar wij krijgen die toch, hoe dan ook.

Minister Rouvoet: Die wil ik wel!

Mevrouw Langkamp (SP): Dan zullen wij ook goed moeten bekijken hoe wij niet langer kunnen uitgaan van bestaande structuren, maar gewoon alles opnieuw tegen het licht kunnen houden. Ik zeg niet: haal de hele boel overhoop, maar er zijn dingen die niet met dat soort kleine verbeteringen te realiseren zijn.

Minister Rouvoet: Wij zijn het daarover hartgrondig eens. Dat is precies de reden waarom ik zo uitkijk naar die discussie, want die wil ik wel, omdat ik echt denk dat wij met dat debat veel meer gaan doen dan een wet evalueren en een stelsel tegen het licht houden. Wij hebben met elkaar de gelegenheid om de zorg voor de jeugd – dan heb ik het niet over de geïndiceerde jeugdzorg – in den brede, met financieringsstelsels en systemen en bestuurlijke verantwoordelijkheden in samenhang tegen het licht te houden. Dat gaat veel verder dan alleen maar de evaluatie van een wet. Daarom vind ik dat zo'n belangrijk moment, maar u moet het mij niet kwalijk nemen – en dat doet u volgens mij ook niet – dat ik, zolang wij daarover niet tot conclusies zijn gekomen, ondertussen wel met de medewerkers van de jeugdzorginstellingen alles op alles zet om binnen de bestaande kaders het werk voor hen beter te maken. Dan gaat het om de indicatiestelling en het terugdringen van bureaucratie. Daarvoor doen wij met elkaar ons best. Daarvoor moet ook veel uit die medewerkers zelf komen. Dan gaat het ook om de samenwerking die u aanstipt, want gegeven het feit dat wij nu nog stelsels naast elkaar hebben, zet ik wel in op die samenwerking. Volgens mij heeft dat altijd uw hartelijke steun gekregen, en terecht.

Mevrouw Langkamp (SP): Dan concludeer ik verheugd dat de minister hiermee impliciet zegt: zolang het georganiseerd is zoals het georganiseerd is, doen wij wat wij kunnen, maar hij is het met mij eens dat het eigenlijk

anders moet, willen wij de problemen werkelijk aanpakken en oplossen.

Minister Rouvoet: Dat is één conclusie te snel. Ik ben het met u eens dat wij in die discussie moeten bekijken of het kan. Ik ben het niet op voorhand met u eens – dat is een stelling die u een aantal debatten hebt ingenomen – dat wij dit allemaal maar bij 440 gemeenten moeten leggen en dat het dan vanzelf goed komt. Zo ver ben ik nog niet, maar het is zeker een van de opties die wij met elkaar zullen gaan verkennen. Ik loop niet vooruit op de conclusie dat het weg moet bij de provincie, of dat het daar per se moet blijven. Daarin bent u al een paar stappen verder dan ik. Maar wij zijn het zeer met elkaar eens dat wij volgend jaar een gouden kans hebben als beleidsmakers en als sector om het beter te maken dan het nu is. In hoeverre daarbij het bestaande stelsel een belemmering vormt, weten wij als wij het evaluatie-rapport hebben.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Wij zullen het hele debat over Jeugd en Gezin hier niet voeren. Dank voor de tien voorbeelden.

Minister Rouvoet: Elf inmiddels.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Ik constateer wel dat een aantal een actieplan zijn. Ik noem dat geen concrete resultaten, die zich nog moeten effectueren. Als het allemaal zulke geweldige resultaten oplevert en als het zo goed gaat, waarom constateert de Ombudsman dan keihard in het gesprek met de Kamer en ook in zijn rapport dat het een dramatische bureaucratie is en dat hij geen uitweg ziet? Hij komt niet met de oplossingen die u noemt. Dan kunt u wel zeggen: ik ben de bestuurder, dus ik ben er voor de oplossingen, maar de Ombudsman ziet in de praktijk wat er gebeurt. Wij mogen verwachten dat hij een analyse maakt, zoals hij ook bij andere organisaties doet, of men goed bezig is, of het nu slecht is maar goed gaat in de toekomst. Hoe kan dat dan? Hoe verhoudt u verhaal zich tot het verhaal van de Ombudsman en zijn opmerkingen in het gesprek met ons?

Minister Rouvoet: Volgens mij is dit niet ingewikkeld. Juist daarom is het mijns inziens goed dat wij niet volstaan met het kennisnemen van een zeer belangwekkend rapport, namelijk het jaarverslag van de Nationale ombudsman, maar dat hierover ook een debat wordt gevoerd in de Kamer met de verantwoordelijke bewindslieden. Wat doen zij met de bevindingen? Ik heb gemeld wat wij in gang hebben gezet. Verder heb ik gezegd dat ik mij daarachter niet wil verschuilen. Als de Ombudsman, of een klachtencommissie, constateert dat het in de praktijk fout gaat, moet er iets gebeuren. Het omgekeerde moet echter niet gebeuren. Wij moeten niet, door alleen te focussen op wat fout gaat, eraan voorbijzien dat wij gelukkig ook veel in gang hebben gezet om het beter te doen. Ik loop niet weg voor de situaties waarin het fout gaat. Ik reageer op rapporten, ook op individuele rapporten van de Ombudsman. In zo'n situatie zetten wij een tandje bij om het beter te doen op het desbetreffende punt. Op de concrete vraag van mevrouw Van der Burg om drie voorbeelden te noemen waarbij het belang van het kind centraal staat, heb ik er tien genoemd. Het is een beetje flauw om te zeggen dat het er misschien

wel meer zijn. Het actieplan was een bonus; vooruit maar weer. Ik wil hiermee echter zeggen: jawel, wij zijn binnen het stelsel erg hard bezig. Dat garandeert echter geen perfectie. Ik zal blijven benadrukken dat ook werk in de jeugdzorg mensenwerk is. Ik sta voor deze sector. Daarin wordt keihard gewerkt binnen de bestaande kaders. Het is aan ons om te bezien of deze kaders soms ontoereikend zijn. Daarover gaan wij dan het debat aan.

De voorzitter: Dank u. Ik verzoek allen om mee te werken aan een vlot verloop van dit debat.

Mevrouw Van der Burg (VVD): Ik waardeer het zeer dat de minister voor de sector staat. De andere bij dit debat aanwezige minister heeft zojuist toegezegd dat zij er op een positieve manier naar wil kijken als wij met voorstellen voor de ketens komen. Mocht het voorstel ook op het terrein van de minister voor Jeugd en Gezin vallen, staat hij daar dan op eenzelfde manier in?

Minister Rouvoet: Mevrouw Dezentjé Hamming kent het antwoord op deze vraag al. Ik sta namelijk altijd open voor goede voorstellen op het gebied van de jeugdketen, ongeacht of dit voorstellen zijn op lokaal niveau, of in meer algemene zin. Het antwoord op deze vraag is dus ja.

Hiermee ben ik aan het einde gekomen van mijn betoog.

De voorzitter: Dank u. Dan liggen wij op schema.

Staatssecretaris Bussemaker: Voorzitter. Bij de voorbereiding van dit debat heb ik teruggedacht aan elf jaar geleden. Toen hield ik namelijk mijn maidenspeech. Het zal de leden wellicht verbazen dat die speech ging over het jaarverslag van de Nationale ombudsman. Ik kan de heer Heijnen zeggen dat de bespreking van dit jaarverslag toen geen ritueel was. Die bespreking is mijns inziens ook nooit een ritueel geweest. Ik heb mijn inbreng van toen er nog eens op nagekeken. Ik zei toen dat de Ombudsman een heel belangrijke schakel is tussen burger en overheid en dat het van groot belang is dat burgers ergens terecht kunnen. Staatssecretaris Bijleveld stelde zojuist dat elke klacht een advies is. Daarin heeft zij volgens mij gelijk. Uiteraard zijn er in de tussentijd elf jaar en in de jaren waarin ik het debat niet van nabij heb meegemaakt, andere thema's aan de orde geweest. Zo zijn er overeenkomsten en verschillen. Elf jaar geleden was er maar één bewindspersoon bij het debat aanwezig, namelijk de staatssecretaris van BZK. Nu zitten wij hier met z'n vieren. Gelukkig is er op een aantal onderdelen wel degelijk sprake van verbetering.

Ik kom op het CAK, waarover de vragen zijn gesteld die op mijn beleidsterrein liggen. Het jaar 2008, het jaar waarover het jaarverslag van de Ombudsman gaat, was voor het CAK een specifiek jaar omdat per 1 januari 2008 de overgangsregeling voor de eigen bijdrage afliep. Daartoe had het voormalige kabinet in 2003 besloten. Juridisch was er geen andere optie dan aan dat besluit op dat moment uitvoering te geven. Het bleek dat dit voor veel mensen toch onverwacht kwam. Wij hebben uiteindelijk, ook na debatten met de Kamer, een gewenningsregeling ingevoerd. Hierdoor konden mensen wennen aan de nieuwe eigen bijdrage. Met name het

aflopen van de oude regeling heeft er echter toe geleid dat veel mensen vragen hadden en daarover veel vragen aan het CAK hebben gesteld. Dit viel samen met de invoering van de compensatieregeling in de Zorgverzekeringswet. Door een en ander is het CAK overbelast geraakt en zijn inderdaad veel klachten over de bereikbaarheid van het CAK ontstaan. Ik ben daarvoor niet blind en niet doof geweest. Wij hebben hierover zeer intensief met de Kamer gediscussieerd. Dat heeft geleid tot een aantal maatregelen van het CAK zelf, vooral op het gebied van de bereikbaarheid, de samenwerking in de keten – het CAK zit voor de burger aan het eind, maar er gaan een heleboel instanties aan vooraf – en de bestuurlijke inbedding, in het bijzonder de regie vanuit mijn departement.

Mevrouw Leijten vraagt of ik de problemen onderken. De problemen die de Ombudsman beschrijft over het jaar 2008 herken ik. Ik heb daarover een- en andermaal met de Kamer gesproken. Zij vraagt wanneer de problemen zijn opgelost. Wij hebben al veel maatregelen genomen. Er is naar aanleiding van de knelpunten onderzoek verricht door Berenschot en naar aanleiding daarvan wordt nu hard gewerkt aan verbeteringen. Wij hebben op 17 juni 2009 daarover met elkaar een algemeen overleg gehad en ik heb daar de Kamer laten weten dat ik eind dit jaar nadere informatie kan geven over de toekomstige positionering van het CAK en de verdere ontwikkelingen en verbeteringen bij het CAK.

Voor de kortere termijn lag en ligt mijn prioriteit bij het verbeteren van de dienstverlening aan cliënten, het aanpakken van de problemen in de informatieketen en het organisatorisch versterken van het CAK. Wat hebben wij gedaan ten aanzien van het eerste punt en hoe lossen wij de problemen op? De wachttijden zijn verminderd, de afhandeling van de telefoontjes, de e-mails, de correspondentie en klachten en bezwaren is verbeterd. Ik heb in juni 2009 al gemeld dat aan vrijwel alle afspraken en doelen voor de korte termijn is voldaan. Er zijn bij het CAK allerlei acties ondernomen om de afhandeling blijvend te verbeteren. Er zijn bijvoorbeeld extra mensen aangesteld. Wij liggen op schema en zullen de voortgang nauwlettend volgen. De Kamer krijgt, zoals gezegd, eind dit jaar nadere informatie.

Mevrouw Leijten (SP): Ik heb net als iedereen hier een e-mailbox die volloopt. Hij loopt regelmatig vol met het CAK. Zo ook deze zomer. Ik dacht: moet ik nu weer Kamervragen stellen? Af en toe word je daar een beetje moe van. Je wilt dat het opgelost is. Deze mevrouw wordt er ook heel moe van. Dit is een e-mail van een maand geleden. Het CAK heeft gezegd dat het acht maanden achterloopt met het innen van rekeningen. Mevrouw wil niet dat het bedrag oploopt en vraagt of er iets geregeld kan worden. Dat kan allemaal niet.

Voor dit soort zaken zou er een EHBO-team zijn dat mensen begeleidt. Mevrouw heeft er niet van gehoord. Ik heb gezegd dat zij ernaar moet vragen, omdat het er is. Ten einde raad geef ik zo iemand dan maar het advies om naar de Nationale ombudsman te gaan. Die gaat dan weer naar de staatssecretaris. Wat kan ik zo'n dame nu antwoorden? Of is dit weer een incident?

Staatssecretaris Bussemaker: Dit is inderdaad een incident. Het gaat over het geheel aan klachten. Daarover heeft u vragen gesteld en daarvan heb ik gezegd dat wij

maatregelen hebben genomen en dat er verbetering is. Ik heb al eerder gezegd aan de hand van incidentele e-mails die u hebt ontvangen dat u ze direct aan mij kunt geven. Dan ga ik met het CAK spreken.

Er is inderdaad een EHBO-team. Dat moet functioneren. Dat is voor mensen die herhaaldelijk problemen ondervinden en het idee hebben dat zij via het CAK niet goed worden geholpen. Ik spreek u zeer regelmatig en daag u dan ook uit om de e-mails direct aan mij te geven. Ik zal mij er persoonlijk mee bemoeien. Elk incident is er een te veel, maar ik kan u gelukkig zeggen dat er veel minder incidenten zijn en dat het veel beter gaat. Op het totaal van het aantal mensen die een eigen bijdrage moeten betalen – en dat zijn er buitengewoon veel – kan ik niet garanderen dat er nooit ergens een misverstand ontstaat of een fout wordt gemaakt. Het blijft immers mensenwerk, hoezeer een belangrijk deel ook volgens computers verloopt.

Mevrouw Leijten (SP): Ik heb hier te maken met de baas van het CAK. Ik snap wel dat u daar niet de directeur bent, maar u bent uiteindelijk de baas. U kunt zeggen of bepaalde dingen wel of niet mogelijk zijn, u kunt zeggen dat er meer mensen bij moeten. U kunt dat doen. Als mensen mij e-mailen, ga ik die e-mail niet doorsturen. Ik wil het best doorgeven als dat tot een oplossing leidt, maar ik wil graag dat ik niet meer ge-e-maild wordt. Dan zijn wij ook wat vaker van elkaar af in Kamervragen en in debatten. Dat zou best prettig zijn. Daarom wil ik dat ik deze mensen kan laten weten dat het dan en dan is opgelost. Daar gaat u wel over!

Staatssecretaris Bussemaker: Met het risico dat uw functie overbodig wordt als u geen e-mails meer van burgers krijgt. Los daarvan snap ik heel goed dat u tegen betrokkenen wilt kunnen zeggen: dan en dan is het opgelost. Ik weet echter niet waar hier het probleem zit. Een van uw andere vragen ging over de ketensamenwerking. Het kan best zijn dat de fout niet bij het CAK zelf ligt, maar te maken heeft met ontbrekende gegevens door een fout elders in de keten. Dan moet je als overheden niet de hele tijd alleen maar naar elkaar verwijzen, want daar schieten burgers niets mee op. Wij hebben dan ook afspraken hierover gemaakt zodat de informatie van gemeenten, zorgverzekeraars, zorginstellingen, UWV en Belastingdienst beter op elkaar wordt afgestemd. Als de fout daarmee te maken heeft, dan moet het CAK onmiddellijk naar de andere instellingen om die informatie te verkrijgen.

Ik weet niet of dit het geval is bij de casus die u nu voorlegt. De informatie die u mij daarover geeft, is te summier om dat te beoordelen. Het kan ook liggen aan ontbrekende informatie van burgers zelf en er kan sprake zijn van een verkeerde afstemming binnen het CAK. Theoretisch kan het allemaal. Nogmaals, het is nooit uit te sluiten dat mensen een klacht hebben, maar het gaat er dan vervolgens wel om hoe daarmee wordt omgegaan. Het aantal medewerkers bij het CAK is uitgebreid. De dienstverlening is verbeterd. Er wordt sneller gereageerd. Er gaat een EHBO-team aan de slag om te kijken hoe het verder moet.

Wij moeten de vinger aan de pols krijgen en het niet alleen over één voorbeeld hebben. Om te kijken of het echt beter gaat, is er frequent overleg tussen het ministerie van VWS en het CAK. Waar nodig worden er maatregelen genomen. Elke vier tot acht weken is er

overleg tussen de Ombudsman en het CAK over de afhandeling van klachten van burgers. Het gaat erom wat er met een klacht gebeurt. Die vraag mag u mij stellen. Daarop kan ik antwoorden dat wij in algemene zin zien dat het sterk verbeterd is.

Mevrouw Leijten (SP): U draait om het probleem heen. Er zijn inderdaad verschillende ketenpartners. Het is ongelooflijk ingewikkeld geregeld achter het bureau. Dat is vervelend voor het CAK, maar nog vervelender voor de mensen die niet geholpen worden, maar het bos worden ingestuurd. Zij moeten er zelf achteraan. U zegt dat u pas in het najaar zal beslissen wat u verder met het CAK gaat doen. U geeft helemaal niet aan wanneer u het op gaat lossen. Juist op die vraag moeten wij antwoord krijgen. Wij weten dat het nu misschien stapje voor stapje vooruitgaat en dat men zijn best doet, maar wij moeten weten dat de problemen dan en dan zijn opgelost. Op dat moment moet men ervan op aan kunnen dat, als men het CAK belt, de zaak snel wordt uitgezocht en men binnen een week antwoord heeft.

Staatssecretaris Bussemaker: Ik weet dat het reces van de Kamer lang was, maar het is toch weer niet zo heel lang geleden dat wij hier uitgebreid met elkaar van gedachten hebben gewisseld over het CAK, namelijk eind juni. Toen heb ik tot in detail verteld welke maatregelen wij hebben genomen en of die al tot resultaat hebben geleid. Ik noem het voorbeeld van mensen met klachten. Hoe snel worden die klachten behandeld? Hoe worden ze behandeld? Waar kunnen de mensen terecht? Ik heb ook een- en andermaal gezegd: mocht u toch nog klachten krijgen, geeft u ze aan mij door, want ik ben verantwoordelijk. Ik wil weten wat er aan de hand is. Ik zal kijken hoe wij het op kunnen lossen. Ik ga dat helemaal niet pas in het najaar doen. Ik heb in juni alleen gezegd dat ik u dit najaar weer zal informeren over de verdere ontwikkelingen. Eén daarvan is nagaan of de klachten nu beter afgehandeld worden en of het EHBO-team werkt.

Ik ben u nog een antwoord schuldig, want u zei dat ik de baas van het CAK ben. Uit alle debatten die wij hebben gevoerd, weet u dat het CAK van oorsprong een privaatrechtelijke organisatie is, ingesteld door de zorgverzekeraars. Ik wil daar meer greep op hebben. Vandaar dat het kabinet heeft besloten, het CAK om te vormen tot een publiekrechtelijk zelfstandig bestuursorgaan. Dan krijg ik niet alleen informeel, via overleg, maar ook juridisch meer greep op het CAK. Ik zeg tegen mevrouw Van der Burg dat ik niet bereid ben om het CAK meer vrijheid te geven, maar dat ik juist streef naar meer publieke sturing. De burgers die hiermee te maken hebben, zullen uiteindelijk indirect of direct bij mij aan de bel trekken.

Wij moeten bij al die veranderingen een tempo kiezen dat recht doet aan het noodzakelijke tempo in de positionering, maar moeten ook weer niet zo veel druk op het CAK leggen dat het operationeel functioneren misloopt en de implementatie van nieuwe taken in de weg wordt gelopen. Een van die nieuwe taken is de invoering van de Wtcg. Daarvan zei mevrouw Leijten dat het alleen maar tot bestuurlijke drukte leidt en dat het voor burgers geen voordeel brengt. Het aardige van de Wtcg is nu juist dat burgers niets meer hoeven te doen en dat zij vanzelf een lagere eigen bijdrage gaan betalen en een forfait krijgen als zij daar recht op hebben.

Daardoor moeten de instellingen die het moeten uitvoeren, hun werk beter op elkaar afstemmen.

Mevrouw Leijten vroeg wat wij gingen doen aan de ketensamenwerking. Wij zijn afhankelijk van de samenwerking in die keten. In het ketenoverleg, dat sinds eind vorig jaar vorm heeft gekregen en dat al tot verbeteringen heeft geleid, hebben wij ook vastgesteld dat er waar nodig sancties worden opgelegd. Zo kunnen wij een organisatie die informatie niet goed aanlevert, een aanwijzing geven. Als het moet, kunnen wij ook een boete uitkeren. Mocht het eerdergenoemde ketenoverleg niet voldoende vruchten afwerpen, dan kan, naast wat ik heb geregeld in de Wtgc, een en ander verder worden uitgebreid in de AWBZ.

Mevrouw Leijten vroeg naar het beslagleggen op inkomen door het CAK. Dat kan niet, want mensen moeten de eigen bijdrage betalen. Als je daarin mee zou gaan, zouden mensen op een latere datum een veel hogere eigen bijdrage moeten betalen. Uiteraard moet het CAK wel ervoor zorgen dat de eigen bijdrage goed wordt vastgesteld en snel wordt gecorrigeerd als dat nodig is. Daarmee dacht ik alle vragen te hebben beantwoord.

Mevrouw Leijten (SP): In het geheel niet. U bent niet ingegaan op wat de Nationale ombudsman aan de Kamer heeft gemeld. Hij had het over bestuurlijke drukte, maar zei ook dat het wel iets zegt over een ministerie als het zo veel vragen met opvolgende regelingen neerlegt bij een uitvoeringsorgaan, dat nota bene ook nog privaat is. Ik heb u gevraagd of u daar op wilt ingaan. Ik heb het niet over bestuurlijke drukte gehad. Dat waren de woorden van de Nationale ombudsman.

Staatssecretaris Bussemaker: Ik ben ingegaan op de bestuurlijke drukte, zeer uitgebreid zelfs, door te verwijzen naar alle ketenpartners die zijn betrokken bij het vaststellen van de eigen bijdrage. Dat is inderdaad een complex proces. Daar zijn tal van organisaties op tal van niveaus bij betrokken. Het CAK zit helemaal aan het eind van de rit. Wij – dit zijn ik, samen met alle collega's die daarmee te maken hebben – moeten ervoor zorgen dat burgers zo min mogelijk last hebben van die complexiteit achter de schermen. Het is mijn stellige overtuiging dat wij daar met een wetsvoorstel als de Wtgc een belangrijke stap in zetten.

De voorzitter: Uw vervolgvraag, mevrouw Leijten.

Mevrouw Leijten (SP): Dat wetsvoorstel kunt u er wel bij slepen, maar dat heeft hier niets mee te maken. U erkent dat er met het aanleveren van informatie door al die instellingen fouten kunnen worden gemaakt. U erkent ook dat dit niet op orde is. Het uiteindelijke staartje is echter dat het CAK beslag legt op loon of een AOW- of WAO-uitkering inhoudt van mensen, ook al is de berekening niet goed. Dat gebeurt ook bij mensen die nog een bezwaar hebben liggen bij het CAK. Zo lang dat allemaal niet is geregeld, wil ik zo graag dat wij mensen niet in inkomensproblemen brengen, omdat er ergens anders fouten worden gemaakt.

De voorzitter: U hebt uw punt gemaakt.

Staatssecretaris Bussemaker: Daarom hebben wij met het CAK afgesproken dat het zelf naar een en ander gaat

informerend. Het moet dus niet tegen de burger zeggen: wij denken dat de fout elders is gemaakt, levert u maar die nieuwe informatie aan. Dat gaat het CAK dus doen, zodat de burger daar zo min mogelijk last van heeft. Dat moet snel en goed gebeuren. Dat is ook een grote uitdaging voor het CAK. Wij zitten daar bovenop om ervoor te zorgen dat dit goed gaat. Je kunt echter niet zeggen dat wij in dat geval maar geen eigen bijdrage opleggen, want dan creëer je ongelijkheid tussen burgers. Zoals namelijk ook in de wet staat, moet die eigen bijdrage uiteindelijk wel worden betaald. Dan moeten mensen ineens een heel hoog bedrag betalen. Daar ben ik dus geen voorstander van. Het CAK moet in ieder geval alles doen om de juiste eigen bijdrage vast te stellen en om een en ander zo snel mogelijk te corrigeren als dat moet. Als dat een keer niet gebeurt, zijn wij in staat om ervoor te zorgen dat het kantoor buitengewoon snel doet wat het moet doen. Dat heb ik vorig jaar laten zien.

Mevrouw Leijten (SP): Ik stel vast dat wij er bijna zijn, maar ik doe nog één poging. U zegt dat als ergens fouten worden gemaakt de burgers daar niet de dupe van mogen worden. Eigenlijk gaat daar het hele debat over. Hier worden mensen echter wel de dupe. Het komt voor dat bij mensen de WAO-uitkering wordt ingehouden, terwijl zij helemaal niet weten dat er iets fout is met hun rekening en zij niet aan de bel trekken. Misschien betalen zij wel te veel. Wij kunnen ook voor een middenweg kiezen en afspreken dat als het CAK zelf op een inkomen beslag wil leggen, het eerst drie keer controleert of het juist handelt. Zolang het dat niet doet, zou er niets moeten gebeuren. Het kantoor erkent zelf dat het soms fouten maakt, ook in genoemde situaties.

Staatssecretaris Bussemaker: Daarom hebben wij het ketenoverleg in het leven geroepen. Daarin worden afspraken gemaakt. Elk onderdeel moet zelf controleren of het werk goed is gedaan. Ik kan het CAK niet opdragen om bij alle gemeenten te controleren of zij de gegevensverstrekking op orde hebben. Ik kan het CAK ook niet opdragen om bij de Belastingdienst in de boeken te kijken en na te gaan of daar alle cijfers goed worden aangeleverd. Als wij dat doen, zouden wij pas echt bestuurlijke drukte creëren. Wat wel kan en wat wij ook doen, is de organisaties, de geledingen die hun gegevens niet goed aanleveren een aanwijzing geven en eventueel een boete opleggen, zodat er een sterke stimulans is op het goed aanleveren van gegevens en de burger zo min mogelijk last van fouten heeft.

De voorzitter: Ik zie dat mevrouw Leijten weer wil interrumperen, maar ik heb al gezegd: tot slot.

Ik dank de staatssecretaris voor de beantwoording. Ik zie dat er behoefte is aan een tweede termijn. Ik geef het woord aan de heer Brinkman. Dan heeft mevrouw Leijten de tijd om haar tekst te formuleren die zij straks wil uitspreken. Ik hoor haar zeggen dat ze dat al gedaan heeft. Het lijkt mij dat zij dan ook geen antwoord nodig had.

De spreektijd in tweede termijn bedraagt 2 minuten.

□

De heer Brinkman (PVV): Voorzitter. Excuses voor het feit dat ik na het leveren van mijn bijdrage wegliep. Ik

De heer Brinkman (PVV)

© M. Sablerolle – Gouda

moest naar een ander debat, een debat over de Koninklijke Marechaussee. Ik wil geen gewoonte maken van het weglopen uit een debat. De minister wil dat ook niet. Daar ben ik van overtuigd. Ik ben blij dat ik terug ben bij dit debat. Het antwoord van de minister van BZK heb ik gemist.

Ik heb twee moties voorbereid. Ik ben het namelijk niet eens met het antwoord van de staatssecretaris van BZK op mijn vraag om de Nationale ombudsman een onderzoek te laten doen. Ik ken de BES-wetgeving ondertussen, alhoewel die een beetje complex is. Ik heb die natuurlijk in het reces bestudeerd. Ik weet dat die eilanden een onafhankelijke Ombudsman krijgen. Het ging mij om een onderzoek voorafgaande aan het besluit in oktober om de drie eilanden tot openbaar lichaam te maken. Ik dien op dit punt de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de eilanden Saba, Sint Eustatius en Bonaire in 2010 als openbaar lichaam binnen Nederland worden ingelijfd;

overwegende dat goed en integer bestuur sinds lange tijd ver te zoeken is op een groot aantal eilanden van de Nederlandse Antillen;

verzoekt de regering, er zorg voor te dragen dat de Nationale ombudsman een onderzoek instelt naar het huidige en gewenste niveau van de integriteit van het bestuur op de eilanden Saba, Sint Eustatius en Bonaire, voordat zij als openbaar lichaam worden ingelijfd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door het lid Brinkman. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 4 (31866).

De heer Brinkman (PVV): Voorzitter. Mijn tweede motie betreft het feit dat vreemdelingen zonder een geldige verblijfsstatus wel een klacht bij de Nationale ombudsman kunnen indienen en dat die klacht uiteindelijk ook behandeld wordt. Ik heb niet gehoord dat de minister op mijn opmerkingen hierover heeft gereageerd. Ik dien de volgende motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat klachten van vreemdelingen zonder een geldige verblijfsstatus wel in behandeling worden genomen door de Nationale ombudsman;

overwegende dat hierdoor belastinggeld wordt gespendeerd aan personen die mogelijk illegaal verblijven, of waarvan de overheid nog niet heeft beslist of zij hier in Nederland legaal mogen verblijven;

verzoekt de regering, regels te stellen op grond waarvan het niet meer mogelijk is dat klachten van vreemdelingen zonder een geldige verblijfsstatus door de Nationale ombudsman in behandeling worden genomen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door het lid Brinkman. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 5 (31866).

Het woord is aan mevrouw Leijten. Aangezien de fractie van de SP twee woordvoerders heeft in dit debat, heeft mevrouw Leijten een spreektijd van één minuut.

Mevrouw Leijten (SP): Voorzitter. Dit is een wonderlijk debat geweest met veel jargon: doorzettingmacht, samenwerking in ketens, een ingewikkelde overheid. Als het om die ingewikkelde overheid gaat, staan wij voor een keus. De heer Pechtold zei al: door privatisering en liberalisering is alles ingewikkelder geworden. Laten wij daarmee stoppen, mijnheer Pechtold.

Het is niet de structuur, zegt de PvdA, als de mensen beter werken en geen fouten meer maken, zijn we ervan af. Was dat maar waar! Ik weet dat de mensen het graag heel goed willen doen, maar soms door systemen en computers het niet goed kunnen doen.

En dan het CDA. Een nieuw loket! Nou, daar zijn wij het niet mee eens. En ja, de VVD heeft boter op het hoofd. Daar ben ik het mee eens. Wij allen hebben boter op het hoofd. Wij waren het met heel veel van die voorstellen niet eens in het verleden. Ik kan een hele rij afkortingen noemen van allerlei irritante overheidsinstanties die we gewoon gaan afschaffen.

Het zal na het interruptiedebatje geen verrassing zijn dat ik nu een motie indien. Daar hoef ik dus geen toelichting op te geven.

Leijten

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het CAK inkomen kan inhouden om de eigen bijdrage te laten betalen;

constaterende dat het CAK nog lang niet op orde is en er nog veel wachttijden zijn en er foute rekeningen worden gestuurd;

verzoekt de regering, het CAK geen vorderingen op inkomen te laten doen totdat alle wachttijden zijn opgelost en de foute (computer)berekeningen verleden tijd zijn,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door het lid Leijten. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 6 (31866).

Mevrouw Langkamp (SP): Voorzitter. Ik reageer op het antwoord van minister Rouvoet in eerste termijn. Zijn mooiste zin vind ik: we moeten zorgen dat het beleid deugt zodat het niet misgaat in de uitvoering. Oftewel: zolang er klachten zijn dat het misgaat in de uitvoering, kan het beleid beter. Nu weet ik dat het uiteindelijk mensenwerk is. Dat ben ik helemaal met de minister eens. We kunnen nooit alle fouten voorkomen, maar laten we in ieder geval vooral dat beleid verbeteren zodat er zo min mogelijk misgaat in de uitvoering.

Dan mijn tweede punt. De minister zei dat de Bureaus Jeugdzorg aan de slag zijn met een eenduidige klachtenregeling. Daar gebeurt precies wat ik wel vaker bij deze minister bespeur. Hij verwijst naar zijn medeverantwoordelijke voor de jeugdzorg, in dit geval de Bureaus Jeugdzorg, en zegt dan: nou, daar gebeurt al het een en ander, dus daar hoef ik verder niets meer aan te doen; dat wacht u maar rustig af. Daarover gaat mijn motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de Nationale ombudsman constateert dat er geen eenduidigheid is in de interne klachtenafhandeling van de Bureaus Jeugdzorg;

van mening dat een goede, eerlijke en eenduidige klachtenafhandeling bij de Bureaus Jeugdzorg van groot belang is;

van mening dat het onwenselijk is dat de klachtenafhandeling per Bureau Jeugdzorg verschilt;

verzoekt de regering, ervoor te zorgen dat alle Bureaus Jeugdzorg een eenduidige interne klachtenafhandeling krijgen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door het lid Langkamp. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 7 (31866).

Mevrouw Van der Burg (VVD): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor de beantwoording. Ik spreek uit dat ik blij ben met de toezegging dat wij voorstellen kunnen indienen over de ketens. Ik kom daarop later terug. Eerst wil ik even rustig de top drie kiezen. Laten we daarvan uitgaan. Ik denk dat een mooie gelegenheid daarvoor het algemeen overleg is over de operatie rijksvernieuwing. Daarin kunnen we onze prioriteiten aangeven. Ik zal dit ook zeker met de collega's doorspreken. Ook dank ik de minister voor Jeugd en Gezin voor zijn opmerking hierover.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties kon geen cijfers geven van het aantal ontslagen ambtenaren bij disfunctioneren. Ik zou toch wel graag die cijfers willen hebben. Als die expliciet in het Sociaal Jaarverslag staan, hoor ik dat graag. Ik wil graag weten hoe vaak dat voorkomt om een indruk te krijgen hoe vaak er een sanctie wordt opgelegd.

Tot slot, ik kijk uit naar Prinsjesdag omdat de minister heeft aangekondigd dat de kaasschaaf in de zak gaat en er misschien wel een hakbijl voor in de plaats komt.

Voorzitter: Gerkens

De heer Schinkelshoek (CDA): Voorzitter. Ik dank de kabinetsdelegatie voor de beantwoording. Ik denk dat dit debat duidelijk heeft gemaakt dat het kabinet, gelukkig zonder te grijpen naar grote woorden, serieus ernst wil maken met verbetering van de kwaliteit van de overheid, de overheidsdienstverlening en het terugdringen van de bureaucratie. Er wordt hard gewerkt. Dat hebben de bewindslieden duidelijk gemaakt. Gelukkig hebben zij niet de illusie gewekt dat het iets gemakkelijks is en, in weerwil van hetgeen sommigen suggereerden, aangegeven dat er geen simpele oplossingen bestaan.

Mijn bijdrage heb ik toegespitst op de moeilijke gevallen, op mensen die beklemd zijn geraakt in de keten, op mensen die tussen wal en schip vallen of dreigen te vallen in de jeugdzorg, in de gezondheidszorg en op te veel andere plekken. Het debat heeft duidelijk gemaakt dat dit specifieke actie vergt. Door de Nationale ombudsman is dit, ondanks de karikaturen die daarvan worden gemaakt, samengevat als een pleidooi voor één loket.

De redenering van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, ook in reactie op mijn opmerkingen, spreekt mij aan. Zij zegt dat wij er iets aan gaan doen, maar niet kiezen voor een nieuwe centrale instantie. Er komt geen bypassoperatie, geen bureaucratie. Wel wordt in de keten iets of iemand aangewezen die doorzettingmacht krijgt en die, in rond Nederlands,

knopen doorhakt en slepende impasses doorbreekt. Ik denk dan aan overheidsinstellingen, bureaus of organisaties die naar elkaar blijven doorverwijzen en daarmee de mensen helemaal horendol maken.

Ik heb genoteerd dat de staatssecretaris de suggestie van de Nationale ombudsman gaat onderzoeken en de Tweede Kamer daarover voor het einde van het jaar zal rapporteren. Een motie lijkt mij dan ook niet nodig.

De voorzitter: Het woord is aan de heer Heijnen, die de laatste spreker zal zijn in de tweede termijn van de Kamer. De andere sprekers hebben afgezien van hun tweede termijn.

De heer Heijnen (PvdA): Voorzitter. Ik ben redelijk tevreden met de beantwoording door de bewindspersonen. Ik moet wel nog nadenken over de vraag of dit debat met twee vakministers recht doet aan de manier waarop wij dit jaarverslag willen behandelen. Aan de ene kant is het goed, want je gaat daardoor diep op de zaken in. Aan de andere kant praat je daardoor voor een deel langs elkaar heen en dat is misschien niet voor alle betrokkenen bevredigend.

Natuurlijk moet het systeem beter worden om de overheid de bondgenoot van de burger te doen zijn. Daar gaan zes van de tien debatten in dit huis over. Ik zeg dit ook een beetje tegen mevrouw Leijten. Vandaag gaat het juist over de aspecten waarover de Ombudsman rapporteert, over het effect op de burger van het overheidshandelen zoals dat wordt vormgegeven door de medewerkers binnen de systemen. In de veelheid van instituties raken burgers af en toe de weg kwijt. Daarbij worden fouten gemaakt, of er wordt in kaders gewerkt die tot een bepaald handelen leiden. De essentie van hetgeen ik heb willen zeggen is "laten wij ervoor zorgen dat de aanbevelingen van de Ombudsman nu neerdalen in alle geledingen van de overheid". De minister heeft hierop gezegd dat zij bereid is om dit binnen de rijksoverheid in het managementoverleg aan de orde te doen stellen. Dat is prima. Ik zou zeggen: doe er nog een schepje bovenop. Het is verplichte kost. Wij leren daarvan. Het is een illusie om te denken je het beter maakt door alleen een verandering van het systeem. Het is ook mensenwerk, het is ook een kwestie van zachte krachten, van attitude van alle medewerkers, van hoog tot laag. Ik roep het kabinet om dat uit te stralen en dat netjes vorm te geven via het jaarverslag 2008. En dan denk ik niet aan de managementsamenvatting daarvan, maar de medewerkersssamenvatting daarvan, op te stellen door de Ombudsman, aan te bevelen aan de mensen in de rijksdiensten en bij de politie. Zij zorgen er dan wel voor dat dit wordt doorgegeven aan de onderliggende instellingen.

Minister Ter Horst: Voorzitter. Ik ga eerst in op de motie van de heer Brinkman. De vraag over vreemdelingen die een beroep doen op de Ombudsman heb ik inderdaad nog niet beantwoord. Ik dank de heer Brinkman dan ook voor zijn motie, want daardoor kan ik het antwoord alsnog geven. Het kabinet adviseert de Kamer om deze motie niet te steunen. Het kabinet vindt dat je geen onderscheid tussen burgers zou moeten maken. In feite

is dat ook niet mogelijk, want artikel 9 lid 18 van de Algemene wet bestuursrecht maakt het niet mogelijk om op dit punt onderscheid te maken tussen burgers. Met andere woorden: iedereen in Nederland kan gebruikmaken van de dienst van de Nationale ombudsman.

Mevrouw Van der Burg heeft gevraagd hoeveel mensen er worden ontslagen. Ik ga er toch maar even van uit dat het personeelsbeleid een verantwoordelijkheid is van het kabinet. Ik weet niet wat daarover in het sociaal jaarverslag staat. Het zou mij eigenlijk verbazen als er iets over in staat, maar wij zijn wel bereid om te bekijken of dat zo is. Als de Kamer niet kan functioneren zonder dat zij dit weet, dan geeft dat wel het belang daarvan aan. Ik vraag de Kamer om de hoeveelheid werk wat dat betreft niet te vergroten. Als het niet in het sociaal jaarverslag staat, moeten wij alle departementen vragen hoeveel mensen er worden ontslagen en om welke redenen. Ik vraag de Kamer heel vriendelijk om ons daartoe niet aan te zetten.

De heer Heijnen sprak over verplichte kost. Hij had het over een medewerkerssamenvatting, maar deze is er niet. Dit zou betekenen dat elk departement een eigen medewerkerssamenvatting zou moeten maken of dat wij dit aan de Nationale ombudsman moeten vragen. Overigens zouden wij dat laatste wel willen doen. Ik zie hem al knikken. Hij weet niet precies waarop, dus dat is hierbij geregeld. Wij hebben er geen bezwaar tegen om die samenvatting ook aan medewerkers te doen toekomen. Het is enigszins onzin om deze samenvatting te sturen aan departementen die niet daarin worden genoemd. Niets weerhoudt de Kamer ervan om het rapport van de Ombudsman te agenderen in AO's. Dat voorkomt dat de zeer geachte woordvoerders van de vaste commissie voor BZK misschien moeten praten over onderdelen die niet onder hun directe verantwoordelijkheid vallen. Ik heb al eens eerder gezegd dat het mij een heel goede zaak lijkt als iedere vakcommissie het rapport van de Ombudsman op de haar regarderende onderwerpen aan de orde stelt en bespreekt.

Staatssecretaris Bijleveld-Schouten: Voorzitter. Tegen de heer Schinkelshoek zeg ik dat ik mijn toezeggingen aan de Kamer natuurlijk nakom. Dat is vanzelfsprekend.

Ik ga in op de motie-Brinkman op stuk nr. 4 over Saba, Sint Eustatius en Bonaire. Met de eerste overweging ben ik het niet eens, want het betreft geen inlijving, maar een eigen keuze, zoals de heer Brinkman zelf ook wel weet. Ik ben het er wel mee eens dat er goed en integer bestuur moet zijn op de Antillen. Over de staat van bestuur en de staat van de rechtshandhaving op de Antillen en Aruba heb ik de Kamer al een brief gestuurd. Op Aruba wordt daar verder onderzoek naar gedaan. Daar hoeft niet meer aan te gebeuren. Wij hebben in het slotakkoord het gewenste niveau daarvan op de BES-eilanden vastgesteld. Wij toetsen aan de criteria van deugdelijkheid van bestuur of het daaraan voldoet. De Kamer is ook bezig met de behandeling van de wetgeving op dit punt. De Nederlandse Antillen zijn een land en de Nationale ombudsman heeft daar geen bevoegdheid. Ik ontraad ernstig de aanneming van deze motie, omdat een aantal van deze dingen al gebeurt. Het is niet verstandig om daar op dit moment in het proces nog meer aan te doen, behalve dat de Kamer het onderzoek over Aruba zo spoedig mogelijk ontvangt nadat het is afgerond.

□

Minister Rouvoet: Voorzitter. Alleen de motie-Langkamp op stuk nr. 7 betreft mijn terrein. Maar eerst ga ik nog kort in op de verhouding tussen beleid en uitvoering, waarover mevrouw Langkamp een aantal opmerkingen heeft gemaakt. Zij heeft mij ongetwijfeld ook goed begrepen. Het is niet zo dat als er nog fouten worden gemaakt, dit dus aan het beleid ligt. Dat zou immers de indruk wekken dat er nooit meer fouten worden gemaakt als een ander beleid, zoals zij dit voor ogen heeft, wordt gevoerd. Was het maar zo. Het is wel waar dat als er in de praktijk nog dingen fout blijken te gaan je twee dingen moet doen. Je moet eerst nagaan of je de uitvoeringspraktijk kunt verbeteren. Vervolgens moet je nagaan of er misschien diepere oorzaken liggen in het beleid. Die vraag moet je nooit uit de weg gaan. Wij doen dat ook niet. Deze vraag kan overigens ook voortkomen uit bevindingen van bijvoorbeeld de Nationale ombudsman.

Ik ga in op de motie-Langkamp op stuk nr. 7. Het heeft de voorkeur van het kabinet om niet te snel te zeggen dat wij alleen in Den Haag centraal kunnen regelen hoe het wel moet gaan in de uitvoeringspraktijk, zeker als het werkwijze van professionals betreft. Het heeft ook iets te maken met een dieperliggende motivatie om ruimte te geven aan de professionals die zelf verantwoordelijk zijn voor hun werk. Het is de professionele verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het werk.

Dat brengt mij bij de motie over de klachtenafhandeling bij de Bureaus Jeugdzorg. Daar hing mevrouw Langkamp dat verhaal ook aan vast. Ik heb al aangegeven dat wij niet de enigen zijn die de procedures kunnen vaststellen. De Bureaus Jeugdzorg moeten de klachtenbehandeling en -procedure kennen. Dat is verplicht. Mevrouw Langkamp geeft in de motie aan dat er geen eenduidigheid is in de interne klachtafhandeling. Zij vindt een goede, eerlijke en eenduidige klachtenafhandeling bij de Bureaus Jeugdzorg van groot belang. Ik denk dat het van belang is om daar met elkaar een dikke streep onder te zetten. Het gaat er natuurlijk primair om dat er een goede en eerlijke klachtenafhandeling is en dat mensen goed geholpen worden. Of dat dan in alle gevallen exact op dezelfde wijze in een procedure is ondergebracht, vind ik eerlijk gezegd nog iets van een tweede orde, maar over die goede en eerlijke klachtenafhandeling zijn wij het graag eens.

In de motie wordt de regering verzocht, ervoor te zorgen dat alle Bureaus Jeugdzorg een eenduidige interne klachtenafhandeling krijgen. Ik heb al gezegd dat Bureaus Jeugdzorg in feite private stichtingen zijn. Zo worden ze ook in de wet aangeduid. Het zijn geen bestuursorganen waar ik een klachtenprocedure voorschrijf. Zoals mevrouw Langkamp zich wellicht zal herinneren, heb ik in het algemeen overleg van 8 april beloofd om de Kamer nader te informeren over het functioneren van klachtencommissies binnen de jeugdzorg, de procedures, de positie van ouders en het klachtrecht. Ik heb toegezegd dat ik de Kamer daarover zal informeren voor de behandeling van de begroting van het onderdeel Jeugd en Gezin. Ik ben best bereid om in dat verband met de MOgroep nog eens precies op dat punt van mevrouw Langkamp in te zoomen en dat bij die rapportage aan de Kamer te betrekken. Ik zou kunnen zeggen dat de motie daarmee overbodig is, maar dat zou misschien een beetje flauw zijn. Ik vraag haar derhalve

om de motie tot dat moment aan te houden. Daar wordt dus langs die weg uitvoering aan gegeven.

De voorzitter: Ik constateer dat mevrouw Langkamp geen aanleiding ziet om haar motie aan te houden.

Het woord is aan de staatssecretaris van VWS.

□

Staatssecretaris Bussemaker: Voorzitter. Ik ben nog een reactie schuldig op de motie van mevrouw Leijten waarin de regering wordt verzocht, het CAK geen vorderingen op inkomen te laten doen totdat alle wachttijden zijn opgelost en de foute berekeningen verleden tijd zijn. Ik ontraad de Kamer de aanvaarding van deze motie. Dat staat even los van het feit dat de eerste constatering niet klopt, omdat niet het CAK maar de SVB en het UWV de broninhouding bij uitkeringen doen. Dat zou echter verholpen kunnen worden.

Ernstiger is dat ik het geen goede oplossing vind voor het probleem. Ik wil namelijk naar een structurele oplossing. Daarmee zijn wij ook al een heel eind gevorderd door de maatregelen die wij de afgelopen tijd hebben genomen. De afstemming in de keten gaat een stuk beter dan in het verleden. De problemen bij het CAK zijn inderdaad nog niet over, maar wij hebben op heel veel onderdelen verbeteringen aangebracht. Mocht ik nu gaan doen wat in de motie wordt gevraagd, dan zadel ik burgers met een enorme last op. Zij moeten die eigen bijdrage immers uiteindelijk toch betalen. Dat betekent dus dat zij opeens later horen dat zij een enorm bedrag moeten betalen. Dan krijg je echt een probleem. Dat lijkt mij ook in het belang van burgers niet wenselijk.

Los daarvan creëer ik daarmee een enorme chaos, omdat ik dan een hele keten daadwerkelijk in de war stuur omdat men dan voor dit soort specifieke gevallen allemaal andere maatregelen moeten nemen. En dat gaat weer ten koste van het werken aan die structurele oplossing waar ik op uit ben.

Over de wens bestaat tussen mevrouw Leijten en mij geen verschil van mening. Ik wil ook dat burgers zo min mogelijk de dupe worden. Ik vind ook dat er een beroep op alle overheidsdiensten gedaan moet worden om zorgvuldig te zijn, goed samen te werken en burgers zo goed mogelijk te bedienen. Ik denk echter niet dat dit de oplossing biedt voor problemen die wij nu nog zien, maar die gelukkig wel een stuk kleiner zijn dan in het verleden.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Over de moties wordt aanstaande dinsdag gestemd.

De vergadering wordt van 17.20 uur tot 18.50 uur geschorst.

Aan de orde is het debat naar aanleiding van een algemeen overleg op 3 september 2009 over de Razeb.

De voorzitter: Ik heet de minister van Buitenlandse Zaken welkom en geef meteen het woord aan de heer Voordewind van de fractie van de ChristenUnie.

De heer Voordewind (ChristenUnie): Voorzitter. We hebben vanmiddag uitgebreid gesproken over het vredesproces in het Midden-Oosten, over Iran en de verbintenis daartussen. Omdat ik vond dat naar aanleiding van dat overleg nog niet helemaal duidelijk was of de minister streeft naar een deadline voor het nemen van een besluit omtrent het aanvullend sanctiepakket voor Iran, kom ik tot de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat Iran ertoe gebracht zou moeten worden, zich te houden aan zijn IAEA-verplichtingen en het aanbod tot open overleg moet aannemen;

verzoekt de regering, te bevorderen dat de EU en de VS gezamenlijk Iran duidelijk maken dat wanneer Iran niet onvoorwaardelijk en constructief ingaat op het aanbod tot overleg, additionele, scherpe sanctiemaatregelen worden genomen, bij voorkeur in de VN-Veiligheidsraad;

verzoekt de regering voorts, te bevorderen dat EU en VS hiervoor Iran een duidelijke deadline stellen in overleg met de P5+1 (E3+3)-partners,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter: Deze motie is voorgesteld door de leden Voordewind en Nicolai. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 918 (21501-02).

De heer Haverkamp (CDA): Voorzitter. Ik heb twee vragen aan de heer Voordewind. We hebben in het overleg inderdaad uitgebreid stilgestaan bij de situatie in Iran. De minister heeft ook aangegeven hoe discussies in internationale fora verlopen. De inzet is wat ons betreft heel helder: heeft de heer Voordewind het gevoel dat de minister niet hard genoeg zijn best doet? Daarnaast een praktische vraag aan hem: we hebben eerder een motie aangenomen rondom een pakket sanctiemaatregelen. Dat pakket is er op dit moment nog niet eens. Wat is dan de zin van het opleggen van een deadline als je nog niet eens het pakket aan sancties hebt?

De heer Voordewind (ChristenUnie): Wij hebben hier al verschillende keren over gesproken met deze minister, dus u weet ook dat zo'n pakket ontwikkeld zou moeten worden. Ik heb de desbetreffende motie meeondertekend. Ik weet dat er concreet over wordt nagedacht, maar mijn fractie vindt dat wij, als wij niet daadwerkelijk streven naar een deadline voor Iran, ongeveer eenzelfde soort situatie krijgen als wij met Irak hebben meegeemaakt. Wij zijn toen elf jaar lang om de tuin geleid. Toen was het: steeds maar weer dreigen en steeds maar weer denken dat er wat gaat gebeuren en dat er een handreiking komt. Bij Irak kwam die er niet, en ik mag hopen dat Iran verstandiger is en dat het land mede door het

ontwikkelen van een deadline eieren voor zijn geld zal kiezen.

De heer Haverkamp (CDA): Uw suggestie is dus, dat deze minister tegen een deadline zou zijn?

De heer Voordewind (ChristenUnie): Neen, dat zijn absoluut mijn woorden niet. Ik ben ervan overtuigd dat de minister ontzettend zijn best doet om het bewuste extra pakket te krijgen. Dat heeft hij in verschillende debatten aangegeven. Ik vraag hem nu met deze motie – en ik hoop dat u dit zult ondersteunen – om in de gesprekken de druk op te voeren en zowel bij de EU als bij de Verenigde Naties erop aan te dringen om in de toekomst een deadline vast te stellen en een datum te bepalen waarop uiteindelijk een besluit zou moeten worden genomen.

De heer Haverkamp (CDA): Geeft u met het feit dat u dit vraagt aan dat u van mening bent dat de minister dit niet eigenstandig zou doen?

De heer Voordewind (ChristenUnie): Ik heb het gemeld in mijn eerste termijn. De minister heeft toen gezegd dat hij mijn motie afwacht. Ik wacht vervolgens zijn commentaar op mijn motie af. Ik kreeg niet de indruk dat hij een sterk tegenstander daarvan zou zijn, maar ik wil hem dit, hopelijk namens de Kamer, graag meegeven in het overleg met de EU-partners en binnen de VN.

De heer Blom (PvdA): Ik snap een aantal dingen niet. Wij hebben hierover uitgebreid gedebatteerd vanochtend. Het begrip deadline zou vanuit de Verenigde Staten zijn gelanceerd. Dat blijkt niet het geval te zijn; de Verenigde Staten stellen geen deadline. Waarom zou de Tweede Kamer dat dan wel doen? Ik vraag mij ook af welke indruk u denkt achter te laten als de Tweede Kamer een deadline wil stellen, terwijl de Verenigde Staten dat niet willen. Wij moeten ook een beetje kijken naar de effectiviteit van zo'n motie.

Als wij nu al deadlines willen stellen voor sancties tegen Irak, gaat u ervan uit dat het rapport van de heer ElBaradei een negatieve lading zou hebben. Wij kennen echter allemaal het rapport nog niet. Wat zijn dan nut en noodzaak van de motie? Bovendien snap ik de timing niet helemaal.

De heer Voordewind (ChristenUnie): Voorzitter. Ik vraag deze minister niet om een deadline te stellen, want dat zou absoluut geen indruk maken op Iran. Ik vraag hem of hij de mening van de Kamer deelt dat het verstandig kan zijn om een deadline te bespreken in EU- en VN-verband. Er komt weer een aantal internationale vergaderingen aan. Als steeds maar weer wordt afgewacht, geeft dat Iran alle kans om te zeggen: men dreigt wel constant het pakket te zullen aanvullen, maar uiteindelijk doet men het niet. Op een gegeven moment moet de daad bij het woord worden gevoegd.

Het is prima dat er weer een rapport besproken wordt van ElBaradei. De signalen die ik krijg, zijn niet positief. De eerdere rapporten van ElBaradei waren ook niet positief. Ik meen dat het stellen van een duidelijke deadline druk op de ketel zet.

□

Minister Verhagen: Mevrouw de voorzitter. Tijdens het AO van vanochtend hebben wij uitvoerig stilgestaan bij de gebeurtenissen in Iran. Het moge overduidelijk zijn dat de Kamer en de regering de afschuw en de verontwaardiging over de gebeurtenissen in Iran delen. Het is niet te accepteren dat hardline-elementen binnen het regime onder leiding van Ahmadinejad en met instemming van de opperste leider het democratische proces hebben gemanipuleerd en protesten daartegen bruut hebben onderdrukt. Daarover bestaat geen verschil van mening tussen de Kamer en de regering, integendeel.

Ik ben het eens met alle leden van de Kamer die hebben gesteld dat aan de voortdurende weigering van Iran om de internationale verplichtingen van het non-proliferatieverdrag na te komen nu een nieuwe dimensie is toegevoegd is en een urgentie gekregen heeft. Tegen die achtergrond is de voortdurende weigering van Iran om de door Amerika en Europa uitgestoken hand aan te nemen, nog verontrustender geworden.

Ik ben het eens met de heer Voordewind dat Iran op tijd speelt. Iran probeert de wereld aan het lijntje te houden en nieuwe, scherpere sanctiemaatregelen te voorkomen. Met het in de motie-Haverkamp c.s. genoemde pakket van extra sancties wordt die druk opgebouwd. Er wordt namelijk concreet aangegeven welke consequenties het heeft als Iran iets niet doet. Het is dus van tevoren duidelijk. Tegelijkertijd zie je dat de verrijkingsactiviteiten doorgaan. Daar laat de IAEA geen twijfel over bestaan. Ik heb er ook geen twijfel over dat bij het nieuwe rapport een ander geluid zal doorklinken. Het is evident dat wij al drie jaar geconfronteerd worden met een weigering van Iran om aan inspecties mee te werken. Om te voorkomen dat er nieuwe maatregelen worden genomen en om de aandacht van de wereld af te leiden van de brute onderdrukking rondom de verkiezingen, hebben ze nu overigens opeens wel gezegd dat ze willen meewerken. Dat is een punt dat je hebt bij een deadline, dat moeten wij ons realiseren: op het moment dat wij een deadline stellen, is de kans groot dat Iran vlak van tevoren zegt dit of dat te gaan doen of wel bereid te zijn om te praten. Dat moeten wij ons realiseren. Er is, wat ze ook zeggen, door Iran geen helder besluit genomen om de verplichtingen na te komen, de illegale verrijkingsactiviteiten op te schorten, de dialoog zonder voorwaarden aan te gaan en de uitgestoken hand van Europa aan te nemen.

Ik ben bijzonder blij dat er op dat punt geen verschil van mening is tussen Kamer en regering en tussen Europese Unie en Verenigde Staten. Wij trekken in dit dossier samen op. Daaraan doen tot nu toe China en Rusland ook mee en dat moeten we zo zien te houden. De heer Haverkamp heeft volkomen gelijk als hij zegt dat het onterecht zou zijn, de suggestie te wekken dat ik mij daar niet voor inzet. Ik zie de motie als ondersteuning van het regeringsbeleid.

Ik zet mij, ook op basis van de motie-Haverkamp/Voordewind, in voor een aanvulling op het sanctiepakket. Ik wil mij ook samen met de Europese en Amerikaanse collega's, die ik deze maand overigens meerdere malen zal spreken, juist hierover, inzetten voor een verhoging van de druk. Als daarbij de mogelijkheid bestaat dat de EU en de VS een deadline formuleren, dan zal ik mij daarvoor langs de lijnen van deze motie inzetten.

Nogmaals, het moet Iran duidelijk zijn dat niet meewerken met de IAEA en niet onvoorwaardelijk reageren op de uitgestoken hand van Europa en de Verenigde Staten zal leiden tot aanscherping van de sancties. In die zin zie ik de ingediende motie als ondersteuning van staand beleid. Ik kan mij iets voorstellen bij de appreciatie van de leden Blom en Haverkamp, maar wij trekken hierin gezamenlijk op en ik ga ervan uit dat wij dat ook in de toekomst zullen blijven doen.

De beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter: Ik stel voor, vanavond over de ingediende motie te stemmen.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: Verbeet

Aan de orde is het debat over natuurherstel Westerschelde.

De voorzitter: Ik heet de minister-president, de minister van LNV en de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat van harte welkom, en ook alle andere belangstellenden. U mag helaas nooit uiting geven aan uw opvattingen als u op de tribune zit, ook al wilt u dat nog zo graag. Dat kan niet. De enigen die hier mededelingen doen over hun opvattingen, zijn de leden. Daar gaan wij nu naar luisteren.

□

De heer Polderman (SP): Voorzitter. De Westerschelde is diep genoeg. Die gaan wij niet verdiepen en die polders hoeven niet onder water. Eigenlijk is dat einde verhaal. Wat de SP-fractie betreft, diepen wij die Westerschelde dus niet uit. Dat uitdiepen is namelijk totaal overbodig. Het allergrootste containerschip ter wereld is een paar maanden geleden zonder problemen de Antwerpse haven binnengelopen. De enige beperking voor deze oceaanreuzen is het feit dat zij na een tocht van een paar weken een aantal uren moeten wachten tot het hoogwater is. Bovendien is de vraag of je al die reuzen de haven van Antwerpen in wilt hebben. Antwerpen ligt 80 km landinwaarts vanaf de monding van de Schelde en met Zeebrugge heeft België al een haven waar die reuzen kunnen aanleggen. Verdiepen is dus waanzin of zot, zoals de Belgen zeggen.

Het hele verdrag uit 2005 is sowieso een brevet van onvermogen van de Nederlandse regering. De Belgische reders hebben mogelijkheden zat, bijvoorbeeld richting Zeebrugge. Nu al kunnen daar schepen tot 16,75 m zonder problemen aanleggen. Dat is nog eens wat anders dan de 13,10 m waar wij het over hebben bij de verdieping van de Westerschelde. Daar komt nog bij dat er inmiddels al wordt gesproken over een vierde verdieping. Het gaat dus maar door.

Terwijl de bewindslieden over elkaar heen tuimelen en de premier zich er nog eens mee bemoeit – waarom doet hij dat eigenlijk? – lachen de havenbaronnen uit Antwerpen het hardst. Zij tillen de Belgische bevolking

voor miljoenen en in hun zucht naar meer nemen zij de verhoudingen tussen de twee buurlanden ook nog even mee. Wiens belang dienen wij hier eigenlijk? Niet het belang van het ecologisch waardevolle slib, maar van het slijk der aarde: de winstbelangen van de Antwerpse reders en havenbaronnen. Naast de inwoners van de bedreigde Zeeuwse polders is vooral de Vlaamse bevolking de klos. Met haar belastinggeld wordt deze ongein betaald en met haar veiligheid wordt een loopje genomen.

Een ander argument om niet te verdiepen is de veiligheid. De strijd tegen het water zit ons zeer hoog en ook de compassie met slachtoffers van een recente ramp, bijvoorbeeld in New Orleans, zit dicht aan de oppervlakte. Ik vraag daarom de premier op de man af of hij medeverantwoordelijk wil zijn voor een New Orleansscenario voor Antwerpen. Deskundigen waarschuwen voor de gevaren van de uitdieping gecombineerd met de geplande ontpoldering bij de Hedwigepolder. De waarschuwingen van de tweede Deltacommissie lijken plots vergeten als het gaat om de belangen van de havenbaronnen en de baggeraars. De verdere uitdieping van de Westerschelde zorgt voor onacceptabele risico's voor België en Zeeuws-Vlaanderen. Het water loopt nu al vaker dan ooit over de Antwerpse kades. Nu al is het verschil door het getij in Antwerpen bijna zes meter. Het zoute water komt door het steeds dieper en breder maken van de geul inmiddels al tot Gent. Met deze natuurkrachten moeten wij niet willen spotten. Dat zou het eerste belang moeten zijn waar wij naar kijken.

Ik begrijp dat het misschien een moeilijk woord is voor het kabinet, maar samenwerken is hier de oplossing. Zorg ervoor dat de havens van Antwerpen, Rotterdam, Amsterdam en Zeebrugge samenwerken. Ik begrijp dat de ministers Van der Hoeven en Eurlings inmiddels dat licht hebben gezien, dus pak die kans. Ik neem het dit kabinet kwalijk dat het dit niet in een eerder stadium in de onderhandelingen met onze zuiderburen duidelijk heeft gemaakt. Niemand wil graag een getekend verdrag verscheuren, maar er is niets anders mogelijk. De bagger staat namelijk niet tot de knieën, maar tot de kin.

In deze discussie was wat meer verdieping van harte welkom geweest, verdieping wat betreft het nut, de veiligheid en de ecologische gevolgen. Het argument dat er slechts 0,7% natuurverlies is als het baggerwerk door zou gaan, is door de Raad van State terecht terzijde geschoven. Daar kunnen wij de milieubeweging wel de schuld van geven, maar dat is weglopen voor de eigen verantwoordelijkheid. Als je wat te herstellen hebt, moet je niet aankomen met verder beschadigen, ook al is het maar een klein stukje.

Ik wijs er ook op dat er in de uitspraak van de Raad van State met geen letter wordt gerept over de zogenaamde compensatie over het ontpolderen van de Hedwigepolder. Deze zaken aan elkaar verbinden is veel te kort door de bocht. Laten wij vooral niet vergeten dat de natuurcompensatie waar wij het over hebben, compensatie is voor de vorige verdieping. Wij willen doorgaan met het beschadigen terwijl wij de schade aan de natuur van de vorige keer nog niet hebben hersteld. Het moet toch niet gekker worden.

De SP-fractie heeft er geen behoefte aan om ook maar een hectare landbouwgrond onder water te zetten voor dit soort natuurherstel, waarmee niets wordt hersteld. Het is compensatie. Als ik grote en wellicht onherstelbare

schade toebreng aan de fundamenten van mijn buurmans huis, kan ik ter compensatie niet bij een andere buurman een schuurtje gaan bouwen. Het eerste wat wij moeten doen, is acuut stoppen met die vernielingen. Volg de oproep van de Raad van State, stop de verdieping. Laten wij ophouden met die zogenaamde compensatie. Je kunt niet de ene soort natuur wegstrepen tegen een beetje meer van een andere soort natuur. Schorren zijn niet hetzelfde als slikken en platen.

Als wij over natuurherstel willen spreken, moeten wij eerder zand toevoegen dan verder verdiepen. Sinds de vorige verdieping verliest de Westerschelde alleen maar zand. Ik zie graag voorstellen tegemoet over het opspuiten van slikken in de Westerschelde en verder in de Zeeuwse delta. Dat is overigens ook de gedachte van de Deltacommissie, alleen had die een blinde vlek voor de Westerschelde.

Tot slot wil ik de volgende stelling verdedigen. Door dit verdrag van 2005 is het niet voor elkaar te krijgen om de Westerschelde te verdiepen zonder te ontpolderen. Dan kunnen partijen hun achterban, familieleden en andere belanghebbenden nog zo een rad voor ogen draaien met hun rituele dans, maar de enige echte logische consequentie van zowel het in meerderheid aangenomen standpunt van niet ontpolderen als de streep die nu de Raad van State heeft getrokken, is: niet verdiepen.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Voorzitter. Als u diep in mijn hart kijkt, hoeft dat verdiepen ook niet. Wij kennen echter de realiteit van vandaag de dag en die betekent dat over het verdiepen een verdrag is gesloten. Dat gaat gewoon gebeuren, hoe wij het ook wenden of keren. De SP kan hier een beetje schone handen houden, maar dat vind ik niet helemaal prettig. Mijn vraag aan de SP is dan ook: als er gebaggerd gaat worden – en wij kunnen op onze vingers natellen dat dit gaat gebeuren – hoe gaat de SP dan de natuur compenseren? Uw collega mevrouw Van Velzen heeft nog niet zo heel lang geleden gezegd dat als er gebaggerd gaat worden, dit ook betekent dat er moet worden ontpolderd.

De heer Polderman (SP): Ik ben blij dat mevrouw Van Gent diep in haar hart ook tegen de verdieping is. Ik zal niet ontkennen dat het verdrag gesloten is. Dat wij hiertegen hebben gestemd, is een politiek feit. Het voorstel heeft toen een politieke meerderheid gehaald. Het is echter niet de Kamer die vervolgens dat verdrag heeft ondergraven. Het is juist de handelwijze van het kabinet, dat het ontpolderhoofdstuk uit het verdrag heeft gehaald en het verdrag de facto naar de papierversnipperaar heeft gestuurd. Dat is niet mijn schuld. Dat stel ik vast.

Laten wij inderdaad terugkijken naar uw hart en zeggen wat vele Zeeuwen, ik geloof 80%, met mij zeggen: die verdieping hoeft voor ons niet. Ik ga voorlopig niet mee met als-danvragen. Als de Raad van State gelijk krijgt – en ik zou niet weten waarom dat niet zou gebeuren – en als Europa er ook nog eens naar kijkt, is die verdieping volgens mij een gepasseerd station. Wij hebben de brief van de Europese commissaris immers gezien.

Wat ons betreft, is compensatie niet aan de orde. Ik heb al uitgelegd dat compensatie iets anders is dan herstel. Als je de Westerschelde echt wilt herstellen, moet je de gevolgen van de tweede verdieping, die

eigenlijk al te ver is gegaan, proberen te herstellen en niet compenseren. Ik heb het voorbeeld gegeven dat je niet het huis van je buurman kunt slopen en dan ergens anders een schuur maken. Het is appels met peren vergelijken.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): De heer Polderman heeft veel woorden nodig om mijn vraag niet te beantwoorden. Mijn vraag was glashelder. Je kunt op je vingers natellen dat er verdiept gaat worden, zelfs als ik hem steun dat het niet gaat gebeuren, maar daarover zal ik straks nog iets zeggen. De SP moet hem of kuit geven over wat er vervolgens gaat gebeuren met de natuurcompensatie. Anders maakt de SP zich er met een jantje-van-leiden vanaf. Ik had ook nog een vraag gesteld over uw collega mevrouw Van Velzen, die indertijd wel akkoord is gegaan met de Westerschelde-akkoorden. Ik vraag nogmaals antwoord op mijn indringende vraag.

De heer Polderman (SP): Bij het standpunt over dit verdrag hebben wij altijd een constante lijn gevolgd. Wij hebben dit verdrag niet gesteund. Wat daarvoor gaande was, is niet aan de Kamer voorgelegd. Wij hebben altijd gezegd dat wij dit verdrag niet willen en dat ontpolderen ons een stap te ver gaat. Nogmaals, ik kan het blijven herhalen. Voor ons is herstel van de schade die is aangericht niet hetzelfde als die compensatie. Het onder water zetten van landbouwpolders is voor ons niet aan de orde. Als u dat wilt horen, bij dezen.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Als er straks uitkomt dat er wel verdiept wordt – je hoeft geen waarzegger te zijn om dat te kunnen voorspellen – dan zegt de SP: wij waren tegen, tegen, tegen en wij hebben verder helemaal geen mening over de manier waarop de natuur gecompenseerd wordt, want dat is ons pakkie-an niet. Dat vind ik toch een raar standpunt. Ik vraag u hier nogmaals indringend naar. Ik geef u daar spreektijd voor om dat nog eens even helder uit te leggen. De voorzitter geeft u daar via mijn vraag spreektijd voor, neemt u mij niet kwalijk voorzitter, om daar helder antwoord op te geven. Ik ken de heer Polderman niet als iemand die daarvoor duikt.

De heer Polderman (SP): Nogmaals, u gaat er veel te gemakkelijk van uit dat er verdiept zal worden. De huidige situatie is dat die verdieping zeer onwaarschijnlijk is. Als het aan mij ligt, dan houden wij die verdieping gewoon tegen. Ik vraag u om daarin mee te gaan.

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Voorzitter. De verdere verdieping van de Westerschelde zit ook de Partij voor de Dieren niet lekker. Na uitvoering van dit verdrag is het voor ons in elk geval tot hier en niet verder. Ik zit toch een beetje met de schade die al is toegebracht door de tweede verdieping. Ik hoor de heer Polderman over herstel spreken. Wij hebben het echter over een getijdenrivier die gevangen zit tussen de dijken. Hoe groot is de kans dat wij de aangerichte schade kunnen herstellen als wij niet ontpolderen? Die schade moet wel gecompenseerd worden.

De heer Polderman (SP): Ik ben blij dat u die vraag stelt. In deze discussie heb ik al eerder het standpunt ingenomen dat ik op zich niet tegen ontpolderen ben, maar wel tegen het ontpolderen van mooie landbouw-

grond. Ik heb ook een alternatief aangedragen. Wij moeten eens kijken naar de inpolderingen van de laatste decennia in de industriehavens Sloe en bij Terneuzen. Daar ligt grond waarmee is omgesprongen alsof het niet op kon. Als er ontpolderd moet worden, als de estuariene natuur verbreed moet worden, liggen daar kansen. Dat heb ik voortdurend in dat debat naar voren gebracht.

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Mocht dat toch geen haalbare kaart blijken, is de SP dan wel bereid om de schade aan de natuur die is toegebracht bij de tweede verdieping te herstellen met het beste alternatief dat er uit komt rollen? Daar gaat het om. Die schade moet wat mij betreft worden hersteld.

De heer Polderman (SP): Dan zijn wij het daarover eens. Ik probeer hier duidelijk te maken dat wanneer je het hebt over echt herstel van het estuarium je eerst moet kijken wat de werkelijke gevolgen zijn van de tweede verdieping. Dan moet je niet iets anders compenseren. Het verhaal dat je herstelt door het aanleggen van schorren, terwijl je slikken hebt verdiept, klopt dus niet. Als wij werkelijk het estuarium willen herstellen, moeten wij verder kijken dan onze neus lang is en dus verder kijken dan de Westerschelde. Het estuarium is de laatste tijd door menselijke ingrepen veranderd. Dit is al begonnen met de aanleg van de Kreekrakdam en de Sloedam. Daarna zijn de Deltawerken er nog eens overheen gekomen. Het kleine stukje estuarium dat nog in deze delta over is, is dat geïsoleerde stukje Westerschelde. Daar moeten wij zeer zuinig op zijn. Daarvoor hebben wij inderdaad een herstelopgave. Met het toevoegen van landbouwpolders ben je er niet. Dan maak je schorren en wat je kapot maakt, zijn slikken en slib.

Mevrouw Ouwehand (PvdD): U sluit het uiteindelijk niet uit? Als het onder water zetten van een landbouwpolder voor herstel van de schade van de tweede verdieping er als beste alternatief uitkomt, dan zegt de SP; daar doen wij aan mee.

De heer Polderman (SP): U houdt mij net als GroenLinks een als-danvraag voor. Ik ga ervan uit dat deze verdieping gewoon niet doorgaat en ik niet alleen, maar met mij de Raad van State en Europese autoriteiten, evenals 80% van de Zeeuwen.

□

De heer Van der Staaij (SGP): Mevrouw de voorzitter. Als een soort monster van Loch Ness, zo steekt het monster van de ontpoldering steeds weer zijn kop uit het Scheldewater op. Juist als je denkt dat je ervan af bent, komt het weer terug. Steeds wordt de mythe van de onvermijdelijkheid van ontpoldering weer nieuw leven in geblazen.

Aanleiding voor dit debat is allereerst de brief van april 2009. Daarin geeft het kabinet aan, het natuurherstel buitendijks te realiseren, dus zonder ontpoldering. Mijn fractie was hiermee blij verrast. Wij moesten immers van ver komen omdat eerder was gesteld dat ontpoldering onontkoombaar zou zijn. De verschillende ministers, zo zeg ik tot hun verdediging tegen de Belgen, hebben aanvankelijk als een leeuw gevochten om ontpoldering mogelijk te maken, maar het verzet uit Zeeland en uit de

Kamer was taai. De houding was er niet een van een simpel "tegen", maar een vasthoudend zoeken naar alternatieven. Het kabinet heeft hiernaar willen luisteren. Wat dat betreft een uitstekend besluit. Overigens beklemtoon ik hierbij dat onzes inziens ook voor het Zwin geldt dat ontpoldering ongewenst is. Is dat ook de insteek van de minister?

Inmiddels ligt er een kritische ambtelijke brief uit Brussel, waarop de minister nog niet inhoudelijk heeft gereageerd. De minister van LNV heeft naderhand nog benadrukt dat het hier uitsluitend een verzoek om informatie betreft. Betekent dat een relativering van de stellingnames die in de kritische brief zijn vervat? Daarnaast is de juichstemming getemperd door een uitspraak van de Raad van State. Het gaat om een voorlopige voorziening waarin is uitgesproken dat de vergunning voor de beoogde verdieping wordt geschorst. De kern daarvan is dat thans niet met voldoende zekerheid kan worden uitgesloten dat de beoogde verdieping geen nadelige natuureffecten zal kennen. Wat is de impact hiervan? Jammer genoeg hebben wij geen heldere kabinetsreactie op de uitspraak van de Raad van State en de Brusselse brief. Waarom koos het kabinet voor uitstel?

Als wij commentaar leveren op de verschillende gebeurtenissen, is het in de eerste plaats goed om te constateren dat door de Raad van State en in de betreffende brief uit Brussel niet wordt gezegd dat er negatieve effecten zullen optreden als gevolg van de verdieping. Daarover bestaat nog onvoldoende zekerheid. Het is geen eindoordeel. In de tweede plaats rept de Raad van State niet over de wenselijkheid of noodzaak van ontpoldering. In de Brusselse brief worden grote vraagtekens gezet bij de stelling van het kabinet dat de beoogde verdieping geen nadelige natuureffecten zal hebben. Op die stelling was echter wel de Nederlandse medewerking aan de verdieping gebaseerd. Staatssecretaris Huizinga-Heringa zei in het slotdebat in de Eerste Kamer: "Op het moment dat de Nederlandse regering ervan overtuigd is dat de medewerking aan de uitbreiding van de Antwerpse haven nadelige gevolgen heeft voor het Schelde-estuarium, dan is het afgelopen met de Nederlandse medewerking. Deze harde eis staat voor Nederland voorop." Daar zit geen woord Vlaams bij.

Mocht nu blijken dat verdieping wel gepaard gaat met nadelige effecten, dan is de Nederlandse medewerking op een dwaling gegrond. De politieke steun voor die verdieping is er echter juist ook gekomen omdat krachtig door het kabinet is verzekerd dat de nieuwe verdieping geen nieuwe natuuropgaven zou scheppen. De regering heeft meerdere malen beklemtoond dat natuurherstel niet wordt vereist door de nieuwe verdieping, maar dat het voortvloeit uit de bestaande opgaven op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Verdieping zelf zou geen natuurschade veroorzaken. Hoe stevig staat het kabinet nu in zijn oordeel dat de verdieping zonder natuurschade kan worden gerealiseerd? Gaat het lukken om het oude verhaal dat de verdieping geen nadelige natuureffecten heeft, nader en scherper te onderbouwen en door aanvullende maatregelen "Raad van State- en Brussel-proof" te maken?

Het lijkt erop dat er in de stukken, overigens in soms steeds schrillere termen, de slechte staat van instandhouding van het Westerscheldegebied wordt getekend. In eerdere stukken kwamen wij dat helemaal niet zo tegen.

Hoe zit dat eigenlijk? Wanneer is de juridisch relevante kwalificatie gegeven?

Sprekend over mythes, bij lezing van de Brusselse brief vroeg ik mij opnieuw af of het geen mythe is dat je in dit gebied ecologie en economie zo intens kunt blijven verbinden. Enerzijds moet de Westerschelde toegang bieden voor de allergrootste schepen en wordt de volgende verdieping niet eens uitgesloten. Anderzijds worden de buitengewone natuurwaarden van de Westerschelde geroemd. Er moet meer ruimte zijn voor vogels, vissen en andere dieren. Wij hebben helemaal niets tegen vogels en varen, maar boeren of andere bewoners moeten niet uiteindelijk de rekening betalen en steeds met het ontpolderingsmonster worden bedreigd. Moet er niet een heldere keuze worden gemaakt, in de zin van: waar willen wij uiteindelijk naar toe met het Westerscheldegebied?

Goed nabuurschap met de Vlamingen is belangrijk, maar niet ten koste van de legitieme belangen van onze eigen inwoners. Voortvarendheid is geboden, beslist. Iedereen snakt naar duidelijkheid, maar tot het onmogelijke is niemand gehouden. Rechterlijke uitspraken moeten serieus worden genomen. Zo werkt dat in de rechtstaat. De Belgen zullen toch zeker wel billijken dat Nederland de onafhankelijke positie van de rechterlijke macht respecteert?

Hopelijk kan het komen tot een stevig onderbouwd verhaal waaruit onomwonden blijkt dat de beoogde verdieping geen nadelige natuureffecten kent, ofwel het oude verhaal in een strakker jasje. Voorkomen moet worden dat de nieuwe verdieping alsnog de route voor ontpoldering wordt. In de ontpolderingsdiscussie roepen wij het kabinet tot het volgende op: respecteer de gevoelens van de Zeeuwen, blijf recht doen aan herhaalde en consistente Kameruitspraken tegen gedwongen ontpoldering en blijf u volgens het besluit van april richten op de buitendijkse maatregelen. Dat is niet de gemakkelijkste weg, maar wel de beste.

De heer Polderman (SP): U zegt terecht: misschien is de verdieping niet mogelijk zonder schade toe te brengen. Stel dat de verdieping schade met zich meebrengt en het uitdiepen van de Westerschelde een moeilijk traject wordt. Welk standpunt neemt uw fractie dan in? Is het ontstaan van schade voor u dan een voldongen feit en zegt u dan: de verdieping moet kost wat kost doorgaan? Of zegt u met mij: wij moeten de vraag stellen die wij horen te stellen, de vraag die de verdieping betreft. Met die verdieping zouden wij wel eens een stapje terug kunnen doen.

De heer Van der Staaij (SGP): Mijnheer Polderman, ik meen net van u begrepen te hebben dat u niet van als-danvragen houdt. U confronteert mij er nu wel mee. Laat ik duidelijk zijn: wij hebben nooit op die verdieping zitten wachten. Net als u hebben wij daar altijd grote vraagtekens bij geplaatst. Wij hebben ons uiteindelijk door het kabinet over de streep laten trekken met de argumentatie: wees ervan verzekerd dat de verdieping geen nadelige natuureffecten heeft, dat wij er de natuuropgave niet verder mee belasten. Ik ga ervan uit dat het kabinet dat niet zomaar heeft gezegd, dat daaraan ook een MER ten grondslag ligt en dat het de kans moet krijgen om richting Raad van State en richting Brussel staande te houden dat de verdieping gerealiseerd kan worden zonder nieuwe natuurschade en

zonder nieuwe natuuropgave. Als blijkt dat dat niet het geval is, hebben wij een probleem. Dan moeten wij in het licht van bijvoorbeeld artikel 11 van het verdrag nagaan of wij alles wel door moeten laten gaan, of wij niet nog eens met de Belgen aan tafel moeten gaan zitten om de vraag te bespreken hoe het verder moet.

De voorzitter: Dan geef ik nu het woord aan de heer De Mos van de PVV. Hij levert zijn eerste bijdrage aan onze debatten. Dat betekent dat hij zijn maidenspeech houdt en dat de leden hem niet kunnen interrumpen. Straks zal ik hem namens u feliciteren. De leden krijgen pas de gelegenheid om hem te feliciteren na de eerste termijn van de kant van de Kamer. Het woord is aan de heer De Mos.

De heer De Mos (PVV): Voorzitter. Vrijdag kopte Elsevier: Westerschelde, ministers komen er niet uit. Dat is niet zo gek. Dit kabinet, dat de Nederlandse belangen zo verkwanselt, zal er ook niet uitkomen. Laat duidelijk zijn: ook voor de PVV is afspraak afspraak. De handtekening van de minister-president is ook voor de PVV veel waard. Daarom moet de derde uitbaggering van de Westerschelde in het belang van de Belgen doorgaan, maar wat de PVV betreft, moet men daarbij niet alleen letten op de lusten, maar ook op de lasten. De kosten voor dit project – ik bedoel hiermee de uitbaggering van de Westerschelde – moeten dus niet komen voor rekening van de Nederlandse belastingbetaler, maar voor rekening van de partij die bij dit project baat heeft, de Belg zelf.

Wat ging er volgens de PVV allemaal mis bij het behartigen van de Nederlandse belangen bij het ondertekenen van het Scheldeverdrag in 2005? De hoofdmoot van het Scheldeverdrag betreft toch vooral het uitbaggeren van de Westerschelde met een verdieping van de vaargeul tot 14,7 meter. Die moet voorkomen dat Antwerpen de concurrentiestrijd met andere havens, waaronder nota bene die van ons eigen Rotterdam, verliest. Het uitbaggeren is vooral in het belang van de Belgen. Om een concurrent van Rotterdam sterker te maken, tast Nederland diep in de buidel. Nederland betaalt miljoenen om zijn eigen haven, die van Rotterdam, in het voordeel van Antwerpen te verzwakken.

Niet alleen bij vervoer over het water, maar ook bij vervoer over het spoor doet Nederland er alles aan om de Belgische belangen goed te behartigen. Vanaf 2018 is er de IJzeren Rijn. Over een deel van Nederlands grondgebied denderen straks treinen van Antwerpen naar het Duitse Roergebied, een verdere uitholling van de concurrentiepositie van Rotterdam. Waar is toch die Nederlandse handelsgeest gebleven? Had bijvoorbeeld in 2005 niet bedongen kunnen worden dat het Nederlandse loodswezen alle binnenkomende schepen in de Westerschelde tot Antwerpen zelf mag beloodsen? Zomaar een idee.

Het Nederlandse kabinet heeft er in 2005 een voor Nederland zeer slechte deal uitgesleept. Ja, Nederland heeft in 1839 – dat is al weer een poosje geleden – met het Afscheidingsverdrag zich aan België verplicht om Antwerpen per schip bereikbaar te houden. Toen was echter nog niet bekend dat er containerschepen zouden komen met een enorme diepgang.

Het is bekend dat het uitbaggeren van de Westerschelde zal leiden tot slechts 0,7% tijdelijke aantasting van het Westerschelde-estuarium. Bovendien heeft minister Verburg van LNV, die wij toch allen kennen als een betrouwbare minister, toegezegd dat maatregelen worden genomen waardoor bij het baggeren schade aan de natuur zoveel mogelijk wordt voorkomen. Zelfs de milieublubs, vertegenwoordigd door de Zeeuwse milieufederatie en de vogelbescherming, geloofden in deze minister. Zij waren immers van begin af aan betrokken bij de opstelling van de Scheldeverdragen en hebben ingestemd met slim baggeren bij de derde verdieping.

Laten wij ook eens denken aan de belangen van de Zeeuwse boeren. Op het ingepolderde landschap verdienen zij hun boterham. Zonder enige ruggespraak met hen bereikten Nederland en Vlaanderen in 2005 na zes jaar onderhandelen een waardeloos akkoord dat mede inhield dat de Hertogin Hedwigepolder zou worden ontpolderd voor het bieden van natuurcompensatie. Natuurcompensatie, alleen het woord al: alsof er nu niets te genieten valt. Pal naast Het Verdronken Land van Saeftinghe ligt de prachtige Hertogin Hedwigepolder, een polder met zeer vruchtbare grond waar boeren onder andere snijmaïs, tarwe, uien, vlas en aardappelen verbouwen. Een smalle laan van imposant hoge bomen loopt dwars door het gebied. Onder andere de fazant, de patrijs en vele roofvogels hebben het er goed. Daar horen we de vogelbescherming dan weer niet over. De toename van natuurwaarde door ontpolderen is ongewis. De PVV is tegen iedere vorm van ontpolderen in de Zeeuwse delta, dus ook tegen ontpoldering van bijvoorbeeld het natuurgebied het Zwin. Ontpolderen is geen compensatie maar een extra schadepost. Het is immers een overstroming. De hele gedachte dat wij schatplichtig zijn aan de natuur, dat we natuur terug moeten geven aan de natuur, is decadent en absurd en alleen maar te vergelijken met de redenering dat je tijdens het tandenpoetsen de kraan open laat staan om zo de natuur het water weer terug te geven dat we er immers aan onttrokken hebben. Polders en drinkwater zijn zaken die veel geld gekost hebben. Die gooi je niet weg. Zo simpel is dat. Hoeveel mensen in Zeeuws-Vlaanderen worden gelukkiger als ze uit hun polder worden verjaagd, in het besef zo ruimte te maken voor een zeldzame snotdolf of zeester.

Voorzitter. Luctor et Emergo, ik worstel en kom boven. Een uitspraak die bij elke Zeeuw met de watersnoodramp uit 1953 nog vers in het geheugen bekend is. Er is de laatste decennia hard gewerkt om land van het water te winnen. Dan ga je geen dijken doorsteken. Ons bestaan hangt af van sterke dijken en duinen. Bij elke Nederlander zit dat toch in de genen? In april nog trokken de boeren in de Hertogin Hedwigepolder de champagne-flessen open. Het kabinet leek met een oplossing te komen. Met het kabinetsbesluit van 17 april werd een streep gezet door de plannen voor de ontpoldering langs de Westerschelde en werd aangegeven dat de gewenste 600 ha schorren en slikken buitendijks zou worden gecreëerd. Die maatregel schept de door alle partijen gewenste natuurgebieden voor vogels en biedt tegelijkertijd een verhoging van de veiligheid. Maar als een duveltje uit een doosje was daar de Raad van State, die na bezwaren van de in Nederland zo machtige milieulobby kwam met de uitspraak dat de vaargeul van de Westerschelde voorlopig niet mag worden verruimd en

De Mos

verdiept, omdat onduidelijk zou zijn welke gevolgen dat werk heeft voor de natuurlijke waarde. Deze uitspraak brengt de minister-president, een Zeeuw in hart en nieren, in een spagaat die zijn skateboardact van enige tijd geleden doet overtreffen. Hij moet nu kiezen voor de milieclubs of voor de Zeeuwse boeren, ook om als geloofsaanhanger van Europa te voorkomen dat de bemoeizuchtige Europese Unie Nederland op de vingers tikt wegens tekortschietend natuurbeheer in Zeeuwse wateren.

De PVV blijft zich ernstig zorgen maken over de veiligheid van de mensen die in de regio van de Westerschelde wonen. Heeft de Nederlandse overheid voldoende zicht op de scheepsladingen die de Antwerpse haven wil ontvangen? Te denken valt bijvoorbeeld aan gevaarlijke stoffen die vrij kunnen komen bij aanvaringen van schepen. Bovendien is in een recent onderzoek geconstateerd dat de slagkracht van de hulpverleningsdiensten in de regio van de Westerschelde onvoldoende is. Kan het kabinet garanderen dat het schepen die een gevaar vormen voor de regio zal weren van de Westerschelde? Wil het kabinet ook bevestigen dat de slagkracht van de aanwezige hulpdiensten op volle sterkte is? Voorzitter. Ik dank u wel.

De voorzitter: Mag ik u als eerste van harte gelukwensen met deze maidenspeech? U werkte al een tijdje voor de fractie. Die ervaring kunnen wij hier goed merken. Mijn complimenten.

De heer De Mos (PVV): Dank u wel.

(geroffel op de bankjes)

De voorzitter: Straks gaan wij u allemaal feliciteren.

□

De heer Koppejan (CDA): Voorzitter. Ik wil de heer De Mos, conform de traditie in dit huis, als eerste spreker na hem van harte feliciteren met zijn maidenspeech.

De CDA-fractie is blij met het kabinetsbesluit van 17 april waarin een duidelijke voorkeur wordt uitgesproken voor buitendijks natuurherstel langs de Westerschelde in plaats van ontpolderen van de Hertogin Hedwigepolder. Wat het CDA betreft dient het kabinet ook in de nu ontstane situatie onverkort vast te houden aan dit besluit. De regering heeft willen luisteren naar de gevoelens die leven onder de Zeeuwse bevolking en een grote meerderheid in de Tweede Kamer. Een houding die wij overigens vanzelfsprekend vinden bij elk kabinetsbesluit. Wat dat betreft maakt het voor het CDA niet uit of het nu gaat over Zeeuwen, Friezen, Hollanders, Limburgers of Brabanders; ze zijn ons allemaal even lief.

Het kabinetsbesluit is in Zeeland met veel gejuich ontvangen. 17 april werd door een aantal Zeeuwen spontaan uitgeroepen tot de dag van de democratie. Het is nu aan ons, aan dit parlement, om het daadwerkelijk waar te maken. Dat het kabinet met zijn besluit niet voor de makkelijkste route heeft gekozen, heeft de discussie van de afgelopen maanden wel laten zien. Natuur- en milieuorganisaties tekenden bezwaar aan bij de Raad van State tegen de derde verdieping van de Westerschelde omdat zij hun zin niet kregen met het onder water zetten van de Hedwigepolder. Het gevolg is dat de Raad van State de vergunningverlening heeft geschorst.

Het CDA is bijzonder teleurgesteld over deze gang van zaken. Vooral voor onze Vlaamse zuiderburen vinden wij deze kwestie zeer vervelend. Nederland dient zijn afspraken met Vlaanderen na te komen. Wij roepen het kabinet dan ook op om alles in het werk te stellen opdat alsnog zo snel mogelijk kan worden gestart met de werkzaamheden voor de verdieping van de Westerschelde. Graag horen wij van het kabinet welke acties de regering hiervoor in gang heeft gezet.

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Het moddergooien naar natuurorganisaties gaat in elk geval vanaf deze plek gewoon door, hoor ik, en ik ben daar erg ontstemd over. Als de heer Koppejan de uitspraak van de Raad van State, de milieubeoordelingen en het verdrag goed had gelezen, had hij kunnen weten dat de milieubeoordeling van het kabinet erop was gebaseerd dat de Hedwigepolder onder water zou staan. Daar heeft de Raad van State nog niet eens een uitspraak over gedaan. Dat zijn wel de afspraken die er lagen. Als de milieuorganisaties daar bezwaar tegen aantekenen, kun je onmogelijk zeggen dat zij "hun zin niet krijgen". Zij houden zich gewoon aan de afspraken die er waren.

De voorzitter: Had u een vraag?

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Ja, ik wil graag weten hoe de heer Koppejan de afspraken beoordeelt die indertijd zijn gemaakt en of hij bereid is om deze te verscheuren.

De heer Koppejan (CDA): Ik weet niet op welke afspraken mevrouw Ouwehand doelt. Zij spreekt over de uitspraak van de Raad van State, maar daarin kan zij ook lezen dat er met geen woord wordt gerept over ontpoldering. En terecht, want het zijn twee gescheiden zaken. De ontpoldering van de Hedwigepolder staat in het kader van het verdrag om de natuurwaarden in het Westerscheldegebied te herstellen. Dat is één traject. Het andere traject is de uitdieping van de Westerschelde. Dat betreft een ander verdrag. De milieubeweging heeft aanvankelijk gezegd dat zij kan leven met de kwalificatie dat dit op een milieuneutrale wijze kan worden gedaan. Die steun heeft zij nu ingetrokken omdat zij op een ander traject, het traject waarbij het gaat om de ontpoldering, haar zin niet heeft gekregen. Dat is het enige wat ik zeg. Ik ontzeg de milieubeweging zeker niet het recht om naar de rechter te gaan. Dat is haar goed recht, maar het is mijn goed recht om te zeggen dat zij daarmee de besluitvorming probeert te beïnvloeden. Dat mag, maar de uiteindelijke belangenafweging dient in dit huis plaats te vinden.

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Misschien heeft de heer Koppejan mij niet helemaal goed begrepen. De milieueffectbeoordeling was gebaseerd op het onder water staan van de Hedwigepolder.

De heer Koppejan (CDA): "Gebaseerd" is een groot woord. Er is wel naar verwezen.

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Hoe groot acht de heer Koppejan de kans, nu de Raad van State daar nog niks over heeft gezegd, dat het kabinet de derde verdieping zonder milieuschade kan realiseren als de ontpoldering niet doorgaat?

Koppejan

De heer Koppejan (CDA): Ik denk dat het kabinet met een goed verhaal naar de Raad van de State zal moeten gaan. Het zal moeten overwegen of misschien extra milieumaatregelen nodig zijn, zonder overigens de ontpolderen. Dat laat ik echter graag aan het kabinet over.

De heer Van der Ham (D66): De heer Koppejan wil het heel erg opnemen voor die polder, maar ik moet wel constateren dat de CDA-premier, CDA-ministers en lokale CDA-bewindspersonen er indertijd gewoon hun handtekening onder hebben gezet. Nu maakt de heer Koppejan veel misbaar en zegt hij dat hij dat eigenlijk niet had gewild en dat wij nog maar moeten afwachten of het uiteindelijk gebeurt. Hij kan zijn handen in ieder geval wassen in het wassende water van al dat misbaar. Op het verwijt dat dit eigenlijk zijn strategie is – dat klinkt steeds luider in Zeeland – hoor ik graag de reactie van de heer Koppejan.

De heer Koppejan (CDA): Ik kan alleen maar zeggen dat op dit moment een heel goede oplossing van het kabinet voorligt. Wij hebben een duidelijke keuze gemaakt die overeenkomt met de keuze van een ruime meerderheid in de Tweede Kamer. Dit kabinet doet gewoon wat het parlement wil en wat de meerderheid van de Zeeuwse bevolking wil, namelijk niet ontpolderen. Dat kan de heer Van der Ham de premier en de rest van het kabinet toch zeker niet verwijten?

De heer Van der Ham (D66): Ik wil dan graag de reactie van de heer Koppejan horen op het feit dat hij een handtekening heeft gezet onder dat verdrag. Hij heeft er ook voor gestemd. De ontpoldering stond in het verdrag. Vervolgens heeft de commissie-Nijpels nog uitgesproken dat dit ook voor de waterveiligheid, zeer belangrijk voor de Zeeuwen, het beste is. Het is dus niet alleen maar een politieke keuze. Het is ook door de Raad van State en allerlei andere instanties aangemerkt als een van de belangrijkste vormen om de natuur te compenseren op een manier die economisch gezien goed is en die voor de natuur en de belastingbetaler beter is.

De heer Koppejan (CDA): Wij hebben tijdens de behandeling van de verdragen duidelijk gesteld dat er meer ruimte is om te kijken naar oplossingen. Daarvoor is het verdrag ook aangepast tijdens de behandeling van de verdragen. Vervolgens is inderdaad door mij een motie ingediend, die ruim is gesteund door de Tweede Kamer, waarin wij de regering de opdracht hebben gegeven om te onderzoeken welke alternatieven er zijn. Uiteindelijk moeten wij concluderen dat de regering ook heeft geluisterd naar de Tweede Kamer, want dat alternatief is omarmd en is nu vastgelegd in het kabinetsbesluit van 17 april. Kortom, wij hebben alle redenen om hier tevreden over te zijn. Uiteindelijk is gekozen voor een alternatief voor ontpoldering van de Hedwigepolder. Wij vragen het kabinet om daar onverkort aan vast te houden.

De heer Van der Ham (D66): Laatste vraag, voorzitter. De minister-president en ook andere bewindspersonen hebben gezegd dat het mogelijk toch nog kan eindigen in het ontpolderen van de Hedwigepolder. Is dat voor de CDA-fractie een optie? Zij hebben de optie opengehouden, hoe zit dat met u?

De heer Koppejan (CDA): Zij hebben de optie opengehouden met verwijzing naar de Europese regelgeving. Zij hebben gezegd: als het niet zou mogen van de Europese Commissie conform de Europese regelgeving, dan worden wij gedwongen om alsnog te ontpolderen. Iedereen is gehouden aan de wet, ook aan de Europese wet, dus ik begrijp heel goed dat het kabinet dat heeft moeten vermelden, ook gezien de procedures die nu lopen bij de Raad van State, etc. Ik begrijp heel goed dat zij dat vermelden, maar wij hebben natuurlijk ook onze juridische deskundigen uit Europa geraadpleegd en zij hebben ons verzekerd dat Europa niet het probleem is. Europa schrijft niet voor hoe je natuurherstel moet plegen, maar zegt alleen: regel natuurherstel en vervolgens gaan wij kijken of u die natuurherstelmaatregelen ook daadwerkelijk hebt uitgevoerd. Kortom, er is geen probleem wat betreft Europa.

Mevrouw Neppéus (VVD): Ik hoorde met groot genoegen de heer Koppejan zeggen dat hij nog steeds tegen ontpoldering is, ook na wat er nu is gebeurd. Ik heb afgelopen weekend de kranten goed gelezen en ik wil toch wel zijn reactie weten op het bericht dat de minister-president zei dat het toch anders kan lopen. Hij kan wel zeggen: dat is Europa, maar wat vindt de CDA-fractie ervan dat die deur toch wordt opengezet?

De heer Koppejan (CDA): De minister-president heeft niets anders gesteld dan wat hij al eerder had verwoord in het kabinetsbesluit van 17 april. Ik denk dat u deze vraag moet stellen aan de minister-president, maar ik heb er alle vertrouwen in dat dit kabinet conform het besluit van 17 april werkt aan een alternatief voor ontpoldering van de Hedwigepolder. Dat was een goed besluit en daar houden wij het kabinet aan.

Mevrouw Neppéus (VVD): Het is mooi om de vraag naar een ander te willen doorverwijzen, maar ik vraag gewoon wat de heer Koppejan ervan vindt. Zou dat voor hem acceptabel zijn? Hij spreekt hier sterke woorden. Dan wil ik ook horen of hij accepteert dat er ineens toch wat gebeurt. Verwijst hij dan naar het kabinet of zegt hij dan dat de CDA-fractie dat niet accepteert?

De heer Koppejan (CDA): Wij hebben ons heel duidelijk uitgesproken tegen gedwongen ontpoldering en voor het kabinetsbesluit waarin wordt gekozen voor een alternatief. Dat is een heel heldere lijn en die gaan wij volgen.

Mevrouw Neppéus (VVD): Wij blijven u volgen.

De heer Polderman (SP): Ik heb een simpele vraag, want het zwartepieten over wie de schuld heeft, is begonnen. Wat dat betreft zou ik graag bij de feiten willen blijven. Het tracébesluit werd aangevochten en er zijn bezwaren tegen naar voren gebracht. Ik lees even een zinnetje voor: tegen de hiervoor genoemde besluiten, dat is dus het tracébesluit, hebben de verzoekers bij brieven bij de Raad van State, ingekomen 25 augustus 2008, bezwaar gemaakt. Daarna waren er op 11 mei 2009 aanvullende brieven. Daaruit volgt dat het bezwaar van die milieujongens, om zo te zeggen, al meteen na het tracébesluit in gang is gezet. U kunt niet zeggen dat zij pas zijn begonnen met bezwaar te maken toen het besluit over het schrappen van het ontpolderen in april 2009 was gevallen. Dat klopt gewoon feitelijk niet. In de uitspraak

Koppejan

van de Raad van State wordt niet gesproken over het ontpolderen van de Hedwigepolder, maar deze gaat puur en alleen over het tracébesluit. Mijn vraag is hoe u kunt verklaren dat de bezwaren al in 2008 naar voren werden gebracht. U kunt toch niet volhouden dat dit daarna was?

De heer Koppejan (CDA): Ik denk dat het goed is om inderdaad een nuancering toe te passen. Een deel van de milieubeweging wilde al van het begin af aan heel duidelijk hiertegen procederen. Een ander deel heeft gezegd: zodra die ontpoldering doorgaat, trekken wij onze procedures in. Dat zijn de feiten.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Ik vraag mij toch wel af wat die beroemde handtekening van 2005 waard is. Wij denken dat dit perspectief geeft dat wij nog wat kunnen bij het regeerakkoord, want een handtekening betekent niet zoveel. Ik zie de premier al glimlachen, dus dat geeft perspectief voor de algemene politieke beschouwingen. Alle gekheid op een stokje, een handtekening zet je niet zomaar. Mijn vraag is wat die handtekening waard is. Staat de heer Koppejan niet tegen beter weten in een verhaal te houden dat van uitstel misschien afstel komt, terwijl hij diep in zijn hart ook wel weet dat wij er niet aan ontkomen dat er ontpolderd gaat worden, of het nu leuk is of niet?

De heer Koppejan (CDA): Dat ben ik dus echt niet met u eens. Anders had het kabinet ook niet het besluit genomen op 17 april 2009 om te kiezen voor een alternatief. In goed overleg zou zo'n alternatief worden toegevoegd aan het verdrag. Daarmee zou de Hedwigepolder vervallen. Dat is allemaal bespreekbaar. In die zin zie ik uw probleem niet. Natuurlijk, wij hebben nu de procedure bij de Raad van State. Ik heb ook vragen gesteld aan het kabinet over hoe wij daar uitkomen, maar ook daar zijn oplossingen mogelijk. Waar een wil is, is een weg. Uiteindelijk gaan wij hier in dit huis over de besluitvorming. Wij gaan ons toch niet direct neerleggen of bij een adviescommissie of bij een procedure die bij de Raad van State speelt?

De voorzitter: Wij moeten oppassen dat wij niet in herhaling vallen.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): De conclusie is dat die handtekening niets waard is voor het CDA. Ik kan het echt niet anders interpreteren en ik betreur dat. U hebt natuurlijk de brief van de Europese Commissie gelezen. Deze was pittig, zelfs zeer pittig. Daarin wordt aangegeven dat de huidige voorstellen van het kabinet om de natuur te compenseren veel te weinig voorstellen. Hoe gaat het CDA dit dan oplossen en hoe gaat met name ook het CDA dat half miljard betalen om eventuele alternatieven te bekostigen?

De heer Koppejan (CDA): Het bedrag van een half miljard is nieuw voor mij. De brief is geschreven door ambtenaren van de Europese Commissie. Zij stellen een aantal kritische vragen, die ook door de milieubeweging zijn gesteld. Maar het is dus heel duidelijk een vraag en geen opdracht. In diezelfde brief wordt ook gesteld dat, ik citeer, de lidstaten over een ruime marge beschikken om te beoordelen welke instandhoudingsmaatregelen zij willen nemen om te voldoen aan hun verplichting op basis van de Habitatrictlijn. Dat is exact wat ik hier ook

steeds heb beweerd. De Europese Commissie geeft Nederland de ruimte om zelf aan te geven hoe het de herstelmaatregelen gaat invullen. Natuurlijk stelt zij kritische vragen zoals: gaat het allemaal goed? Ik heb er alle vertrouwen in dat het kabinet die kritische vragen uitstekend zal kunnen beantwoorden. Dan is er helemaal niets aan de hand. Vragen zijn er om beantwoord te worden!

De heer Cramer (ChristenUnie): Ik heb goed naar het betoog van collega Koppejan geluisterd.

De heer Koppejan (CDA): Dank u.

De heer Cramer (ChristenUnie): Hij komt uitgebreid terug op de brief van minister Verburg van 17 april 2009. Daarin staat dat het kabinet heeft besloten om naar een alternatief te gaan zoeken. Is de heer Koppejan het met mij eens dat die brief een dubbelbesluit is?

De heer Koppejan (CDA): Ja, dat ben ik met u eens. De mogelijkheid wordt opengelaten voor het geval dat de Europese Commissie en de Europese regelgeving het alternatief om alsnog te gaan ontpolderen niet zouden toestaan. Wij hebben ons daarover keurig laten informeren, ook door alle mogelijke Europese rechtsdeskundigen. Wij hebben er volkomen vertrouwen in dat het op dat punt niet fout kan gaan.

De heer Cramer (ChristenUnie): Ja ...

De heer Koppejan (CDA): Ja!

De heer Cramer (ChristenUnie): Dan bent u al een heel stuk verder dan andere juristen in het land.

De heer Koppejan (CDA): Ja!

De heer Cramer (ChristenUnie): Dat is maar goed ook, want dan heeft die beroepsgroep in deze barre tijden ook extra brood.

De heer Koppejan (CDA): Ik wil u graag de naam van die juristen doorgeven. Ik deel graag deze kennis met u.

De heer Cramer (ChristenUnie): Dat lijkt mij boeiend. Als je constateert dat er een moeilijk probleem ligt in het eerste deel van het besluit, hoe lang moet je dan doorgaan voordat je de eindconclusie kunt trekken dat je inderdaad aan het eind van de opties bent?

De heer Koppejan (CDA): Luister, mijnheer Cramer. Wij zitten hier als volksvertegenwoordigers om op te komen voor de mensen die wij vertegenwoordigen. Hier zitten zij in de zaal. Deze mensen willen van ons horen en zien dat wij ons tot het uiterste inspannen om die polder droog te houden. Dat u al bij voorbaat opgeeft en al bij een rapport van de commissie-Nijpels zegt: dit is de waarheid en ik geef op ...

De voorzitter: Mijnheer Koppejan, probeert u te blijven spreken via de voorzitter. Dat hebben wij zo afgesproken.

De heer Koppejan (CDA): Voorzitter, mijn excuses. Dan zeg ik: dat is een verschil tussen de ChristenUnie en het CDA.

Koppejan

De voorzitter: Mijnheer Cramer, uw slotvraag.

De heer Cramer (ChristenUnie): Voorzitter, ik word nu ineens rechtstreeks aangevallen op een heel ander punt. Daarmee ontwijkt de heer Koppejan de kern van mijn vraag. Het gaat er immers niet om of ik mijn hoofd al in de schoot heb gelegd bij de heer Nijpels. Het gaat erom dat wij bij de ratificatie van de Scheldeverdragen minister Verburg Kamerbreed de opdracht hebben gegeven om een uiterste poging te doen om naar een alternatief te zoeken. Dat alternatief was de commissie-Nijpels. Daar kunnen wij heel lang over "dimdammen", maar de heer Koppejan ontloopt mijn vraag hoe lang wij dan moeten doorgaan voordat wij ook de burgers in dit land – hij wijst hierbij naar de publieke tribune, wat overigens niet de gewoonte is in dit huis – helderheid gaan geven met welk besluit dan ook. Daarom nogmaals mijn vraag aan u: het is een dubbelbesluit; hoe lang duurt het voordat het CDA dat echt beseft?

De heer Koppejan (CDA): Ik verwacht van dit kabinet voor 2010 een heel duidelijk uitsluitsel over de aanpak, de alternatieve plannen en de uitvoering daarvan. Natuurlijk, wij kunnen zeker niet langer dralen. Er zal gehandeld moeten worden.

Voorzitter. Ik vervolg mijn betoog. Met de keuze voor alternatieven voor ontpoldering is het ook belangrijk om de komende tijd in Zeeland te werken aan herstel van maatschappelijke en bestuurlijke verhoudingen. Dit advies van de commissie-Nijpels zouden wij wél willen overnemen. Als de milieubeweging bereid is om met het kabinet een open gesprek aan te gaan zonder daarbij ontpoldering als voorwaarde vooraf te stellen, dan moet het kabinet wat ons betreft daar positief op reageren. Samen, met elkaar, op een integrale wijze werken aan het natuurherstel in de hele zuidwestelijke delta. Daar ligt de toekomst. Daar liggen ook de grote uitdagingen om de natuur te herstellen, zoals de problematiek van de blauwalg in het Krammer-Volkerak-Zoommeer. Of de zandhonger in de Oosterschelde en de achteruitgang in het Grevelingenmeer. Liever daar gezamenlijk onze energie in steken dan doorgaan met discussies over ontpolderen waar iedereen in Zeeland doodziek van wordt.

Daarom is de CDA-fractie ook van mening dat met het besluit over de invulling van 600 ha estuariene natuur langs de Westerschelde het ook duidelijk moet zijn dat dit het dan ook is. Met andere woorden, suggesties van de commissie-Nijpels en andere milieuclubs als zou er naast deze 600 ha in de toekomst nog eens 1500 tot 3000 ha estuariene natuur gerealiseerd moeten worden, moeten zo snel mogelijk van tafel. Ik hoor graag een bevestiging van de minister dat er in de toekomst geen sprake kan zijn van nog weer nieuwe natuuropgaven die om gedwongen ontpoldering vragen.

Naar aanleiding van het kabinetsbesluit hebben wij nog een paar vragen. Hoe is de communicatie met de Europese Commissie tot op heden verlopen?

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Ik geloof niet zo goed!

De heer Koppejan (CDA): Er is al gesproken over de brief die wij hebben ontvangen, maar er zullen ongetwijfeld nog meer contacten zijn geweest. Kan de minister ons daar nader over informeren?

Wanneer is de precieze invulling van het buitendijkse alternatief gereed en wanneer kan met de uitvoering daarvan worden begonnen? Hoe staat de minister tegenover de gedachte om de regie bij de uitvoering van de buitendijkse alternatieven voor ontpoldering te leggen bij de provincie Zeeland? In combinatie hiermee gaan wij er ook van uit dat Zeeland nog steeds kan beschikken over de eerder door het Rijk toegezegde compensatie van 100 mln. voor de infrastructuur en de landbouw.

Voorzitter. Ik kom tot een afronding. De Zeeuwen hebben een geschiedenis die gekenmerkt wordt door een eeuwenlange strijd tegen of met het water. De Zeeuwse samenleving, de politiek, het kabinet, allen hebben de afgelopen periode geworsteld met het ontpolderingsvraagstuk. Maar de Zeeuwse wapenspreuk luidt niet voor niets Luctor et Emergo: ik worstel en kom boven.

(applaus)

De voorzitter: Nee, nee, dat mag niet, echt niet. Dan moet u vroeg naar huis, en dat willen wij niet.

Het woord is aan de heer Van der Ham.

De heer Van der Ham (D66): Ik wil toch even weer neerdalen. Wij gaan het straks met de premier hebben over de beweegredenen voor al deze stappen. Ik wil het even hebben over uw plan, over uw alternatief. Dat gaat immers extra geld kosten. Dat gaat Vlaanderen dus niet betalen. Dat wordt geraamd op ongeveer 300 mln. Misschien is het minder, maar dan is het nog steeds heel veel geld. En er is nog geen ministerie gevonden die dat gaat betalen. Hebt u een suggestie? Wie gaat dat betalen?

De heer Koppejan (CDA): Ik verwijs daarvoor graag naar de brief van het kabinet. Daarin wordt gesproken over 200 mln. Als wij kijken naar de kosten die door de waterschappen geraamd zijn voor de alternatieve maatregelen, dan zitten wij alweer aan een veel lager bedrag. Waar het precies eindigt, de beantwoording van die vraag laat ik graag over aan het kabinet. Maar het moet duidelijk zijn dat het inderdaad iets extra's kost. En dat is ook mede te danken aan de commissie-Nijpels. De heer Nijpels ging als commissievoorzitter naar Vlaanderen en vroeg: als het iets anders wordt dan die ontpoldering, bent u dan wel bereid om mee te betalen? Nou, dat heeft ons heel wat geld gekost?

De voorzitter: Mijnheer Koppejan, u moet echt proberen om iets beknopter te antwoorden.

De heer Van der Ham (D66): Als wij bij een begrotingsbehandeling zouden zitten en u zou dit voorstel doen zonder daarvoor een dekking te leveren, dan zou u dat niet van uzelf accepteren.

De heer Koppejan (CDA): Het is geen begrotingsbehandeling.

De heer Van der Ham (D66): Maar het kost wel geld. U komt met een alternatief. De rekening zou betaald worden door België, maar nu zadelt u de Nederlandse belastingbetaler op met een extra bedrag dat kan oplopen tot 180 mln. Misschien wordt het zelfs wel 200 mln. Wie gaat dat betalen? Wijst u ze maar aan! Is dat het ministerie van Verkeer en Waterstaat? Is het de

Koppejan

minister van Algemene Zaken? Hij heeft zich er de afgelopen maanden namelijk het meest mee bemoeid. Hij heeft niet eens zoveel op zijn begroting staan. Of is het het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit?

De heer Koppejan (CDA): Ik concludeer dat het kabinet het bedrag zelf noemt in zijn kabinetsbrief. Ik wacht het voorstel van het kabinet op dit punt gewoon af.

Mevrouw Neppéus (VVD): Ik heb een simpele vraag. Luisterend naar de heer Koppejan vraag ik me af waarom de CDA-fractie voor die verdragen heeft gestemd? Ik begrijp dat niet.

De heer Koppejan (CDA): Dat is heel eenvoudig. Op dat moment was er een interpretatieve verklaring aangenomen die ruimte schiep om tot nadere afspraken te komen over de ontpolderingskwestie. Dat is ook in de onderhandelingen met Vlaanderen afgesproken. Later is dat ook nog in de Eerste Kamer bevestigd na een gesprek dat minister Verburg heeft gehad met de minister in Vlaanderen. Het is dus gewoon in een regulier proces afgesproken. We hebben ervoor gekozen om het op deze wijze te doen. Mag ik u dan ook een tegenvraag stellen? Ik vind het merkwaardig dat u, samen met uw Vlaamse collega's, bepleit om een noodwet aan te nemen, terwijl uw eigen fractie tegen die verdragen heeft gestemd. U heeft dus eerst de Belgen de mogelijkheid van ontdieping ontnomen en later pleit u alsnog voor een noodwet. Dat is ook met twee monden spreken.

Mevrouw Neppéus (VVD): Het is simpel: verdrag is verdrag. Daarom had de CDA-fractie kunnen tegenstemmen. Wat daarna gebeurt, is iets anders. Mijn vraag aan u was: waarom hebt u voor dat verdrag gestemd? Daardoor is het probleem ontstaan.

De heer Koppejan (CDA): Ik heb het u al uitgelegd. Wij lossen dat probleem op een andere manier op.

De heer Polderman (SP): Ik hoorde de heer Koppejan zeggen dat Zeeland die verdere ontpolderingen moeten worden bespaard, dat het nu wel genoeg is met die natuurcompensatie en dat we dat niet meer moeten doen. Mag ik daaruit afleiden dat de heer Koppejan mijn mening deelt dat het dan ook een keer afgelopen moet zijn met die verdiepingen? Er zijn al geluiden uit Antwerpen dat er na deze verdieping weer een verdieping komt en dat dat dan weer gecompenseerd zou moeten worden. Ik zou graag een klip-en-klaar antwoord van de CDA-fractie willen. Is deze verdieping, mits deze doorgaat, wat ik niet hoop, absoluut de allerlaatste?

De heer Koppejan (CDA): Ik heb nog geen voorstel ontvangen voor een vierde verdieping. De derde verdieping moeten wij nu eerst maar eens realiseren. Ik zie ook wel in dat er op een gegeven moment een einde komt aan het verdiepen. De Westerschelde kan op een gegeven moment niet alles aan. Ik zie ook een trend dat schepen steeds meer aanmeren in de haven die het dichtst bij de monding ligt, zie de Tweede Maasvlakte en zie de plannen voor een Westerscheldecontainerterminal in Vlissingen. Zie ook Zeebrugge. De trend is dat schepen veel meer aan het begin van de monding hun lading lossen dan stroomopwaarts.

De heer Polderman (SP): Die trend heb ik ook gesignaleerd. Ik concludeer dat er met de CDA-fractie te praten valt over een volgende aanpassing, verdieping en verbreding van de Westerschelde.

De heer Koppejan (CDA): Dat is nu niet aan de orde.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Ik moest even bijkomen van het wel heel opzichtige cliëntelisme dat ik zojuist hoorde van de heer Koppejan. Ik kreeg ook de indruk dat wij meer te maken hebben met de heer "Kopinhetzand". Wij kunnen inderdaad net doen alsof er niets aan de hand is. De heer Koppejan komt op voor de Zeeuwen en de boeren. De CDA-fractie heeft echter in 2005 net zo goed haar handtekening gezet. Waar waren toen de stoere woorden? Wij moeten gewoon eerlijk zijn en toegeven dat wij er niet aan ontkomen. De heer Koppejan stelt dan het kabinet de vraag: hoe is de communicatie met de Europese Commissie? Welnu, die is niet te best, zo kan ik hem verzekeren. De communicatie met de Belgen is dat ook niet. Daarom vraag ik de heer Koppejan: wees nu eens oprecht. Hij kan wel tegen beter weten in zeggen dat het allemaal crescendo gaat, maar hij weet net zo goed als ik dat dit niet gaat gebeuren. Ik doe daarom een dringend beroep op hem om hier niet alleen voor Zeeland te staan. Wij staan hier als Kamerleden voor heel Nederland. Geldt dat ook voor u, mijnheer Koppejan?

De heer Koppejan (CDA): Ik kom op voor al die mensen in Nederland die hun polders willen behouden. Dat speelt nu in Zeeland, maar het kan morgen in Friesland, overmorgen in Noord-Brabant en daarna in Holland aan de orde zijn. Ik heb echter ook een vraag aan u. Wie vertegenwoordigt u in dit debat?

De voorzitter: Neen, neen. Ik weet niet welke cursus u hebt gevolgd, maar zo werkt het niet. Als mevrouw Van Gent staat waar u nu staat, kunt u haar vragen stellen. Mevrouw Van Gent stelt haar vervolgvraag.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Ik zou graag willen weten of de heer Koppejan opkomt voor zowel het natuurbelang, als het verdiepen van de Westerschelde. Ziet hij dit als een dubbelbesluit, in de zin dat het tegelijkertijd wordt geregeld? Ook Zeeland is divers, want ook daar wonen genoeg mensen die wel vinden dat de natuur op een adequate manier moet worden gecompenseerd. Ik vraag de heer Koppejan daarom indringend: staat hij hier alleen voor een beperkt aantal Zeeuwen, met alle respect, of voor heel Nederland?

De heer Koppejan (CDA): Ik sta hier voor heel Nederland, voor alle mensen die hun polders willen behouden, in tegenstelling tot u. Want waar staat u nu voor? Fungeert u als verlengstuk van de milieubeweging? Welke Zeeuwen vertegenwoordigt u nog? Of bent er alleen maar voor de belangen van de onderwaterplanten in de Westerschelde?

De voorzitter: Nu doet u het met een omweg toch. Mevrouw Van Gent mag best antwoorden, natuurlijk!

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Dat scheelt mij heel wat tijd in mijn eerste termijn, voorzitter. Ik heb het ook al tegen de heer Polderman gezegd, mijnheer Koppejan,

voor de fractie van GroenLinks was het destijds een zeer lastige afweging toen de verdragen over de Westerschelde werden gesloten. Voor mijn fractie hoefde die verdieping niet. Zij heeft toen echter ook ingezien dat het uitermate belangrijk is om er met elkaar uit te komen en dat daarvoor geven en nemen nodig is. In 2005 zijn de Scheldeverdragen gesloten. Er zijn handtekeningen gezet. Daar staat mijn fractie voor en kruipt niet terug. Dat zou de heer Koppejan ook moeten doen!

□

Mevrouw Roefs (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Zowel de Tweede Kamer als de Eerste Kamer heeft de verdragen met België geratificeerd. De kern van die verdragen is: verdieping van de Westerschelde, 600 ha natuurherstel plus de voorwaarde dat dit op tijd en snel gebeurt. Dit zijn wat ons betreft nog steeds de randvoorwaarden. De invulling van het natuurherstel: 600 ha nieuwe estuariene natuur, was het enige discussiepunt dat restte. Daarover ontvingen wij op 17 april een brief van minister Verburg.

De Partij van de Arbeid ondersteunt het dubbelbesluit. Er wordt nog één alternatief verder uitgewerkt en op zijn merites onderzocht: namelijk buitendijks nieuwe estuariene natuur creëren. Als dat alternatief niet haalbaar is, vallen wij terug op de ontpoldering van de Hedwigepolder. Wij hebben bewust ingestemd met onderzoek van dit alternatief omdat wij tijdens en na de hoorzitting tot de conclusie kwamen dat bij de bevolking een groot verlangen bestond om deze laatste strohalm nog te grijpen.

U hebt gehoord dat ik spreek over het alternatief, namelijk het plan van de Zeeuwse waterschappen. Verlagen van Het Verdrongen Land van Saefinghe levert geen nieuwe estuariene natuur op, slechts verandering.

Inmiddels is het september. Wij gaan ervan uit dat minister Verburg méér dan voldoende tijd heeft gehad om het alternatief verder uit te werken en te toetsen aan de criteria zoals die in brief van de Europese Commissie die wij gisteravond ontvingen, helder en duidelijk omschreven zijn. Wat is het resultaat van de uitwerking van het alternatief? Wij gaan ervan uit dat dit morgen in het kabinet voorligt. Klopt die veronderstelling?

In de brief van 17 april wordt niet gesproken over fatale termijnen. Wij moeten ons echter wel houden aan het verdrag. Het kabinet heeft dat aan de Belgen beloofd. Vóór 1 januari moet duidelijk zijn hoe en wanneer begonnen kan worden met de verdieping en met de realisatie van 600 ha nieuwe estuariene natuur. Voor ons waren en zijn die twee dingen onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Voorzitter. Wij hebben onze steun uitgesproken aan het dubbelbesluit met de randvoorwaarden die ik zojuist heb aangegeven en daarbinnen ruimte gegeven aan het alternatief. Als de minister nu al weet dat zij geen zekerheid kan verschaffen over onze voorwaarden – herstel, verdieping en op tijd – vindt mijn fractie het beter om de knoop maar meteen door te hakken, iedereen niet langer in onzekerheid te laten en over te gaan tot ontpoldering van de Hedwigepolder.

Het voorstel van de fractie van de VVD voor het maken van een noodwet steunen wij niet. Dat zou leiden tot ont koppeling van verdieping en natuurherstel en dat is voor ons onbespreekbaar. Bovendien vinden wij dat het de Rijksoverheid niet past een uitspraak van de Raad van

State naast zich neer te leggen. Dat pikken wij van niemand dus ook niet van onszelf. Bovendien zou dit juridisch volstrekt een doodlopende weg zijn; zelfs een noodwet kan Europese richtlijnen niet aan de kant zetten. Overigens zijn wij erg benieuwd wat minister Verhagen nu echt met de Belgen heeft afgesproken. Wat houdt "zonder vertraging uitdiepen" precies in? Is de uitspraak van minister Verhagen – "nog dit jaar" – nu kabinetsbeleid?

Voorzitter. Ten slotte wensen wij het kabinet succes en wijsheid toe bij het nemen van zijn beslissing morgen. Wij zullen de uitkomst beoordelen langs de geschetste drie randvoorwaarden: én verdieping, én natuurherstel, én op tijd.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Voorzitter. Ik heb eigenlijk maar één vraag aan mevrouw Roefs en die wil ik haar op de vrouw af stellen. Als ik al die vragen van u hoor, mevrouw Roefs, dan hoor ik een grote zweem van twijfel of dat huiswerk wel in orde is, of daar wel een beetje pit in zit en of het überhaupt wel mogelijk is dat het kabinet met een alternatief komt voor de Hedwigepolder. Dan zou ik zeggen: mevrouw Roefs, laten wij elkaar niet voor de gek houden. Laten wij doorpakken en echt zo snel mogelijk de knoop doorhakken, want al die omzwermende bewegingen leiden tot niets. Bent u bereid met mij in tweede termijn de knoop door te hakken als er een slap antwoord komt van het kabinet, zodat wij vandaag zekerheid en helderheid hebben?

Mevrouw Roefs (PvdA): Ik denk dat ik heel duidelijke vragen aan het kabinet heb gesteld en ik wacht de antwoorden daarop af. Ik denk dat ik duidelijk heb gemaakt dat ik wel een probleem zie, maar ik wil weten hoe ver het kabinet is met het alternatief. Ik verwacht dat dit gewoon uitgewerkt is, dus daar kunnen wij een oordeel over vormen.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Ik heb nog een kleine vervolgvraag, echt kort. Geloof u zelf eigenlijk nog wel in het alternatief? Als ik u dat nu eens heel eerlijk vraag en u diep in de ogen kijkt: gelooft de PvdA-fractie nog in een alternatief voor de Hedwigepolder?

Mevrouw Roefs (PvdA): Ik heb er een heel hard hoofd in.

De heer Van der Ham (D66): Voorzitter. Dat is duidelijke taal. Hebt u nu gezegd, mevrouw Roefs, dat het voor u denkbaar is dat wij tijdens dit debat – want dan hebben wij waarschijnlijk een groeiende meerderheid – de knoop doorhakken en dat wij die ontpoldering gewoon duidelijk neerzetten, van: dit gaan we doen en zo gaan we het oplossen?

Mevrouw Roefs (PvdA): Kijk, ik ben op zich erg teleurgesteld dat wij nog steeds niet hebben gehoord wat het kabinet ervan vindt. Ik ben wel heel benieuwd wat het kabinet morgen beslist, maar ik ben ook heel benieuwd naar de stand van zaken ten aanzien van het alternatief.

De heer Van der Ham (D66): Met andere woorden: als de minister van Landbouw bijvoorbeeld verklaart dat men nog niet voldoende is opgeschoten met het uitwerken van het alternatief, dan is het mogelijk dat u

Roefs

aan het einde van de avond zegt: geef duidelijkheid en ga weer terug naar het oude plan.

Mevrouw Roefs (PvdA): Ik heb drie randvoorwaarden genoemd en die randvoorwaarden waren én verdieping, én herstel, én op tijd.

Mevrouw Neppéus (VVD): Voorzitter. Mevrouw Roefs noemde mijn naam, vandaar dat ik toch even wil reageren. Mevrouw Roefs ziet niets in een noodwet. Dat is haar recht. Ze zegt dat het ook allemaal juridisch niet kan. Ik heb mij ervan laten overtuigen door een staatsrechtsgeleerde dat het wel kan. Ik mag haar ook verwijzen naar Het Financieele Dagblad. Allen zou je dan beide elementen moeten opnemen in de wet, zoals ik ook gezegd heb: neem het verdiepen op, het uitbaggeren en de wijze van compensatie. Ik wil dat toch graag rechtgezet zien.

De voorzitter: Dat was geen vraag. Dan ga ik meteen door naar de heer Polderman.

De heer Polderman (SP): Voorzitter. Ik had ook een vraag. Ik wil weten wat nu de positie van de PvdA is. Mevrouw Roefs legt een aantal vragen voor aan het kabinet, maar wat vindt zij nu zelf van met name de brief die wij gisteren uit Brussel kregen? Mevrouw Van Gent zegt mijns inziens terecht dat mevrouw Roefs daar de nodige twijfels bij heeft. "Ik heb er een hard hoofd in", zei mevrouw Roefs. Ik constateerde ook net in het interruptiedebat dat ze eigenlijk zegt: het zal toch ontpolderen worden. Dus daar komt het misschien aan het einde van de avond op neer. Tot nu toe is het standpunt van het kabinet geweest – en daar heeft mevrouw Roefs mee ingestemd – dat ontpolderen niet zal gebeuren en niet aan de orde was. Mag ik daaruit concluderen dat er dan toch gewoon verschil van mening is tussen mevrouw Roefs en de geluiden die tot nu toe uit het kabinet kwamen?

Mevrouw Roefs (PvdA): Nee, dat mag u niet concluderen, want ik heb heel duidelijk gezegd dat wij spreken over een dubbelbesluit. Dat dubbelbesluit is de brief van 17 april en daar staat in: wij onderzoeken nog één alternatief en anders vallen wij terug op ontpoldering van de Hedwigepolder. Ik heb net gezegd dat ik vind dat het allemaal erg lang gaat duren. Wij hebben handtekeningen gezet en afspraken gemaakt. Als rijksoverheid moeten wij natuurlijk wel betrouwbaar zijn. Wij kunnen nu niet zomaar tegen de Belgen zeggen: vergeten jullie het maar. Wij hebben ook nog een keer onze handtekeningen onder het verdrag gezet. Het is duidelijk dat er drie dingen moeten gebeuren: het moet op tijd, er moet sprake zijn van natuurherstel en er moet verdieping plaatsvinden. Het gaat om die drie dingen. Als het alternatief daar niet aan kan voldoen, zitten wij bij de terugvaloptie.

De heer Polderman (SP): Dan vallen wij dus terug op ontpolderen. Dat is helder. Dat is dus een nieuwe koers. Ik ben benieuwd of het kabinet het daarmee eens is, maar dat horen wij zo. U zegt eigenlijk als coalitiepartij dat u grote twijfels hebt en dat het ontpolderen zal worden. Daar komt het op neer. Wij zien het straks. In de tweede termijn kunnen wij daar helderheid over krijgen,

want wij moeten afwachten wat het kabinet zegt. Dit is voorlopig mijn conclusie.

Mevrouw Roefs (PvdA): Laten wij even duidelijk zijn: de motie-Van der Staaij is door de PvdA-fractie niet ondersteund.

De heer Van der Staaij (SGP): Wij spreken over de brief van het kabinet van 17 april. Ik begrijp nu dat de Tweede Kamerfractie van de PvdA op 3 september zegt dat de datum, de snelheid, voor haar heel belangrijk is. Is het logisch om in deze fase ineens met een tijds-klem te komen?

Mevrouw Roefs (PvdA): Dat vind ik ook een beetje vreemd. Als wij op 17 april een brief krijgen van de minister van LNV waarin staat dat er nog een laatste alternatief wordt onderzocht, mag ik toch veronderstellen dat men gedurende al die maanden die daarna zijn verstreken wijzer is geworden over het een en ander. Ik wil graag weten hoe ver men op dit moment is gevorderd. Bovendien hebben wij een afspraak. Ik weet niet wat minister Verhagen of premier Balkenende hebben afgesproken met de Belgen, maar wij hebben toch ook gezegd dat wij hen gaan helpen. Wij kunnen wel net doen alsof dat niet het geval is, maar er zit wel een tijds-limiet aan.

De heer Van der Staaij (SGP): Er zit een tijds-limiet aan, zegt u nu. U weet echter ook uit het dossier dat er tot nu toe is dat er nog een verzoek om informatie ligt uit Brussel waar nog een antwoord op zal moeten komen. Wij hebben gezien dat de termijn daarvan nog loopt. Zegt u nu dat u eigenlijk op voorhand al weet dat wat u nu zegt eigenlijk betekent dat u het alternatief de nek omdraait? Of wilt u zich, met de informatie die u nu hebt, nog serieus inzetten voor het alternatief: niet ontpolderen?

Mevrouw Roefs (PvdA): Ik kan wel weer herhalen wat ik eerder heb gezegd, maar wij hebben drie randvoorwaarden gesteld en daar moet aan worden voldaan. Ik denk dat wij een eind op weg moeten zijn met een alternatief willen wij nog op tijd kunnen voldoen aan waar wij handtekeningen onder hebben gezet.

De voorzitter: Ik verzoek iedereen om te proberen herhalingen in de vraagstelling en de antwoorden te vermijden.

De heer Koppejan (CDA): Mevrouw Roefs, bent u nog steeds bondgenoot in het streven om een alternatief te vinden voor het ontpolderen van de Hedwigepolder? Wilt u er nog steeds alles aan doen om een succes te maken van het genomen kabinetsbesluit? Kunt u nader expliciteren wat u precies met uw opmerking over tijd bedoelt? Wat voor tijdgrenzen wilt u stellen?

Mevrouw Roefs (PvdA): Ik heb in mijn tekst 1 januari genoemd omdat wij hebben afgesproken dat wij op die datum beginnen met het aanleggen van 600 ha nieuwe estuariene natuur. Daar hebben wij onze handtekeningen onder gezet. Dat staat in het verdrag, in de ontwikkelingsschets.

De heer Koppejan (CDA): Ik mag dus de conclusie

Roefs

trekken dat als het kabinet met een goed alternatief voorstel komt, het nog steeds op uw steun kan rekenen.

Mevrouw Roefs (PvdA): Ja, dat is het dubbelbesluit. Ik hoor straks hoe ver men is met het alternatief, maar er zijn drie voorwaarden.

De heer De Mos (PVV): U wilt drie dingen. Het laatste zou eventueel toch het ontpolderen kunnen zijn, als natuurcompensatie. Vindt u niet dat de polder eigenlijk al prachtige natuur is? Die maakt u eigenlijk nu kapot. De vos, de roofvogels en de patrijs, waar gaan die allemaal naartoe? Als u aan een gemiddelde Nederlander vraagt wat hij vindt van de Hertogin Hedwigepolder, zegt hij dat het prachtige natuur is.

De voorzitter: Probeert u via de voorzitter te spreken, mijnheer De Mos.

Mevrouw Roefs (PvdA): De Hedwigepolder is geen natuur, maar cultuur. Ik vind hem heel erg mooi. Ik vind het ook heel erg, maar wij moeten wel voldoen aan de instandhouding van de Westerschelde. Wij hebben niet voor niets zo hard gevochten – dat doen wij nog steeds – voor een alternatief. Wij hebben echter ook een dubbelbesluit genomen en daar sta ik ook voor. Als het niet lukt met het alternatief, is het toch de Hedwigepolder.

De heer De Mos (PVV): Als mevrouw Roefs het zo erg vindt, dan kan zij wellicht alle Zeeuwen blij maken die hier vanavond op de publieke tribune zitten. Zij leven in de polder en vinden het een prachtig natuurgebied. Ze verdienen er bovendien hun boterham.

Mevrouw Roefs (PvdA): Ik kan mij goed voorstellen dat zij dat vinden. Er zijn echter ook erg veel mensen, ook veel Zeeuwen, die veel waarde hechten aan de kwaliteit van de Westerschelde. Zij willen die kwaliteit behouden. Bovendien hebben wij het op deze manier afgesproken met de Belgen. Ik hecht aan afspraken.

□

De heer Van der Ham (D66): Voorzitter. Vlaanderen is boos en Zeeland verkeert in onzekerheid. Toch was het Westerscheldedossier juist begonnen met het voornemen om voor beide iets goeds te doen. Het dichtslippen van de Schelde moest worden tegengegaan, evenals het verzilten van de bodem. Bovendien moest de waterveiligheid worden verbeterd. Er kwam een plan en er werd een handtekening gezet. De afspraak stond ... maar opeens stond de afspraak niet meer en kwam de premier met een geheel eigen voorstel. In mijn eerste termijn heb ik vooral heel veel vragen.

Kunnen de minister van LNV, de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de premier bevestigen dat zij nog steeds achter de aanbevelingen staan van de commissie-Nijpels? Die commissie stelde dat ontpoldering van de Hedwigepolder de beste remedie is, juist op het punt van de waterveiligheid die voor de Zeeuwen van zo ongelooflijk groot belang is. Hoe reageert de premier op de stevige kritiek die de heer Nijpels op dit moment op hem heeft?

Klopt het dat het ontpolderen van Hedwigepolder goedkoper uitvalt voor de Nederlandse belastingbetaler?

Hoeveel scheelt dit ten opzichte van het huidige plan? Klopt het dat de Vlamingen nu hun bijdrage niet zullen betalen? Op welke manier zal het kabinet deze tegenvaller opvangen? Welk ministerie zal daar mogelijk voor opdraaien?

De heer Koppejan (CDA): Voorzitter ...

De heer Van der Ham (D66): De uitdieping van de Westerschelde levert de Antwerpse haven jaarlijks miljoenen op. Nu die uitdieping zo is uitgesteld, kan er een wens voor compensatie komen. Is ook daarvoor een regeling getroffen?

Ik kom op de rol van de Europese Unie. Klopt het dat de plannen slechts ter kennisneming zijn voorgelegd aan de Europese Commissie? Klopt het dat de Europese Commissie pas achteraf zal beoordelen of voldoende natuurcompensatie heeft plaatsgevonden?

De voorzitter: Ik zie dat de heer Koppejan een vraag wil stellen.

De heer Koppejan (CDA): Voorzitter, ik had een poosje geleden al een vraag willen stellen.

De voorzitter: Dat weet ik, maar interrumpere na één minuut vind ik altijd een beetje snel.

De heer Koppejan (CDA): Hier vindt echter geschiedvervalsing plaats. De heer Van der Ham suggereert dat het alternatieve plan dat nu bij het kabinet ligt alleen door de minister-president naar voren is gebracht. Dat is gewoon niet de waarheid. Het is een voorstel dat is gekomen uit het ministerie van LNV. De minister-president heeft niets anders gedaan dan een coördinerende rol en een regierol op zich nemen. Zo'n rol mogen wij verwachten van de minister-president als bij een dossier verscheidene departementen betrokken zijn. Ik noem het ministerie van LNV, het ministerie van Verkeer en Waterstaat, het ministerie van VROM en het ministerie van Buitenlandse Zaken. Mogen wij in zo'n situatie van de minister-president enige regie verwachten? Ik dacht het wel! De heer Van der Ham moet niet beweren dat het voorstel dat nu op tafel ligt van de minister-president komt.

De heer Van der Ham (D66): Ik heb de stellige indruk dat de minister van LNV en de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat helemaal achter het oorspronkelijke plan stonden en dat er op een gegeven moment, op 16 april, een interventie is geweest van de minister-president. Er was sprake van een geheim onderhoud met de premier van België. Ik heb de stellige indruk dat er op 17 april een geheim agendapunt stond op de agenda van het kabinetsberaad. Opeens trad hier een deus ex machina op in de vorm van de minister-president, die het opeens op zijn manier wilde gaan doen. Dat vind ik opmerkelijk. Ik wil graag weten hoe dat is gekomen. Op dat punt heb ik nog een paar vragen.

De heer Koppejan (CDA): Met alle respect, de heer Van der Ham maakt er een spannend jongensboek van. Het gaat hierbij wel om waarheidsvinding.

De heer Van der Ham (D66): Daarmee ben ik het helemaal eens. Ik wil daarom heel precies van de

De heer Polderman (SP)

© M. Sablerolle – Gouda

minister-president weten wat zijn motieven zijn geweest om op dit dossier, dat helemaal niets te maken heeft met zijn dagelijkse agenda, opeens in te grijpen. Er lag bovendien al een akkoord en daaronder had hij zijn handtekening al gezet.

De heer Koppejan (CDA): Het is een goed gebruik dat een kabinet luistert naar wat de meerderheid van de Tweede Kamer wil. Ik vind het daarom goed dat de minister-president de signalen serieus heeft genomen. Er was een brede meerderheid voor een alternatief voor ontpoldering. Dat heeft het kabinet overgenomen. Ik snap niet dat de heer Van der Ham, een democraat, de minister-president en het kabinet durft te verwijten dat men luistert naar de opvatting van een meerderheid van de Tweede Kamer.

De heer Van der Ham (D66): De meerderheid van de Tweede Kamer heeft het verdrag goedgekeurd. Daarvoor heeft de heer Koppejan destijds zijn handjes omhoog gestoken. Nu probeert hij daarvoor weg te duiken om een wit voetje te halen bij de Zeeuwen. Dat zal hem echter niet lukken. Hij is op dit punt hypocriet.

De voorzitter: Wil de heer Koppejan hierop reageren? Ik zie dat dit niet het geval is. De heer Polderman wil ook een vraag stellen.

De heer Polderman (SP): Voorzitter. Wij moeten de geschiedenis zuiver houden. De heer Van der Ham begon zijn betoog met de uitspraak dat het allemaal zo goed ging. Hij sprak over een mooi plan dat alle aspecten van veiligheid, het niet dichtslibben van de Westerschelde en de natuur zou dienen. Dat is niet helemaal correct. Het begin is immers de ellende van de tweede verdieping. De aanleiding om dit grote plan te maken was dat de tweede verdieping bepaald niet goed verlopen was. Daarvoor hebben wij een aanwijzing gekregen van de Europese Commissie.

Juist op het punt van natuurherstel hebben wij daar iets goed te maken. De voorwaarde om uiteindelijk misschien ooit een derde verdieping te kunnen doen, was dat er een heleboel natuur hersteld of gecompenseerd zou worden. Nu moeten wij concluderen dat er van

die compensatie bitter weinig terecht komt, om wat voor reden dan ook. Het kabinet en een meerderheid van de Kamer willen het eigenlijk niet. Dan kun je niet anders dan concluderen dat de voorwaarde om over een derde verdieping te spreken, is weggefallen. Is de heer Van der Ham het met mij eens dat wij terug moeten naar de vraag waarom er met de tweede verdieping zo veel ellende was?

De voorzitter: Het wordt niet duidelijker.

De heer Polderman (SP): Ik moet het wel even uitleggen.

De voorzitter: Misschien snapt de heer Van der Ham het wel.

De heer Polderman (SP): Ik zie hem knikken.

De heer Van der Ham (D66): Ik begrijp het punt heel goed. De SP was tegen het verdrag en is daarin echt consequent, terwijl het CDA echt volstrekt inconsequent is. Dat mogen wij hier constateren. De enige partij die consequent is geweest, is de SP en niet het CDA. Ik hoor aan het misbaar uit de Kamerbankjes dat men het daarmee eens is.

De vraag om wel of niet de Westerschelde te verdiepen is een dilemma. Je kunt je afvragen of je tot in lengte van jaren de Westerschelde moet verdiepen voor de Antwerpse haven. Dat is een debat dat moet worden gevoerd. Dat debat is hier echter geëindigd in een verdrag. Wij hebben gezegd dat wij de derde verdieping gaan doen. Over de vraag of er ooit nog een vierde, vijfde of zesde moet komen, gaan wij zeker met de partijen en het kabinet in debat, want dat lijkt mij niet verstandig. Wij hebben op dit moment echter gezegd dat wij deze verdieping gaan doen en op de afgesproken wijze gaan compenseren waar dat nodig is.

De heer Polderman (SP): Precies. Wij gaan die derde verdieping doen als aan alle voorwaarden uit het verdrag wordt voldaan. Wij moeten echter constateren dat dit niet het geval is. Het is ook minder geworden. Eerst was er sprake van vele hectares. Het is nu 600 ha en zelfs daarvoor is geen meerderheid. De voorwaarde om de derde verdieping überhaupt toe te staan, is hiermee eigenlijk weggefallen. Dat is helder.

De heer Van der Ham (D66): Daarom zeg ik ook dat wij moeten vasthouden aan het oorspronkelijke plan. Mogelijk komt er dan goedkeuring van de Raad van State en van Brussel.

De heer Van der Staaij (SGP): Voorzitter. De heer Van der Ham begon met de opmerking dat hij heel veel vragen heeft. Dat kan ik mij voorstellen, want ik heb de D66-fractie zelden of nooit gezien bij de debatten over de Scheldeverdragen en over de ontwikkelingsschets 2010. Als je die parlementaire geschiedenis wel op je laat inwerken, is het dan niet heel begrijpelijk dat het kabinet is gekomen met de keuze voor primair buitendijks herstel?

De heer Van der Ham (D66): Nee, dat is niet het geval. Er zijn allerlei onderzoeken geweest. De commissie-Nijpels is al genoemd. Die commissie heeft gezegd dat

de buitendijkse alternatieven wat de waterveiligheid betreft niet gelijkwaardig zijn. Dat hebben wij goed op ons laten inwerken. Wij zijn een kleine fractie, net als de SGP. Wij hebben één zetel meer in de Kamer en dat geeft ons niet altijd de ruimte om elk debat bij te wonen. Wij hebben de zaak echter goed gevolgd. Ook lokaal hebben wij goede mensen die ons scherp houden. Daarom hebben wij met ons volle verstand voor dat verdrag gestemd. De D66-fractie staat nog steeds achter haar handtekening. Helaas is dat bij de CDA-fractie niet het geval.

De heer Van der Staaij (SGP): In de Eerste Kamer is onder anderen door de heer Schouw van de D66-fractie nota bene een motie ingediend om de Hertogin Hedwigepolder niet te ontpolderen. Heeft die man soms ook een CDA-familie of kun je inhoudelijke standpunten hebben door de partijen heen om niet zo maar voor ontpolderen te kiezen?

De heer Van der Ham (D66): U spreekt hier met de Tweede Kamerfractie. De Eerste Kamerfractie heeft een andere afweging gemaakt. Zolang de Eerste Kamer bestaat, mag zij dat doen. U spreekt met een fractie die volstrekt in lijn is met haar stemgedrag in de Kamer. Wij zijn voor het oorspronkelijk plan en dat was ontpolderen.

Dan gaan wij naar het tijdspad. Wanneer gaan wij dit precies allemaal volbrengen? Minister Verhagen heeft gezegd dat de Westerschelde zonder vertraging zal worden uitgediept. Dat klinkt heel kordaat, maar is behoorlijk cryptisch. Wat verstaat hij daar precies onder? Is de Westerschelde inderdaad eind 2009 uitgediept? Hoeveel tijd kost dat baggeren eigenlijk? Op welk moment kan daarmee worden begonnen? Wat is het reële tijdspad? De Hedwigepolder is expliciet genoemd in de Scheldeverdragen. Betekent het mogelijk niet ontpolderen daarvan dat de verdragen gewijzigd moeten worden? Wat zouden daarvan in tijd de consequenties zijn?

Dan de rol van de premier. Wij begrijpen dat de minister-president als Zeeuw belang hecht aan het draagvlak voor de uitvoering van de Scheldeverdragen. Dat heeft hij ook openlijk gezegd. Die notie was meer op haar plaats geweest toen het verdrag werd opgesteld. Hoe beoordeelt de premier zijn volstrekt ontijdige handelen op dit punt? Kan hij daar eens op reflecteren? Hij was een warm voorstander van het plan en nu opeens is hij ertegen. Vanwaar deze ommezwaai? Wat vindt de premier van het verwijt dat veel Zeeuwen hem aanwrijven dat zijn optreden vooral bedoeld is om zich nu een beetje te kunnen distantiëren van zijn eigen besluit om vervolgens zijn handen in onschuld te kunnen wassen?

Waarom heeft de premier dit dossier naar zich toegetrokken? Waarom hebben de twee andere bewindspersonen hem dat laten doen? Op welk moment is de regie precies overgenomen? Klopt het inderdaad dat dit op 16 april is geweest, toen er een geheime ontmoeting was met de Vlaamse premier? Heeft de Vlaamse premier toen al te horen gekregen dat het besluit om de Hedwigepolder niet onder water te zetten al voornemens was? Waarom heeft de minister-president ervoor gekozen om op 17 april het onderwerp als geheim punt op de agenda van de ministerraad te brengen? Waarom geheim?

Dan nog enkele vragen over de contacten van de premier. Met wie heeft hij allemaal contact gehad op dit dossier? Daar willen wij goede en gedetailleerde informatie over. Is er direct contact geweest met Karla Peijs, met de heer De Kloet, de eigenaar van het land, met de gemeente Rotterdam of met de vertegenwoordigers van de Rotterdamse haven? Is er direct of indirect contact geweest met dijkgraaf Wiebe de Graaf? Wat is er in deze gesprekken gewisseld? Wat was de rol van de politieke assistent van de premier? Is er vanwege zijn familiecontacten met de dijkgraaf in Zeeland met extra voorzichtigheid geopereerd? Wat is überhaupt de visie van de minister-president op het thema van belangenbehartiging en het voorkomen van de schijn van belangenverstrengeling?

Voorzitter. Ten slotte. D66 heeft sterk de indruk dat deze diplomatieke blunder met België voor het grootste gedeelte op naam van de premier kan worden geschreven en dat hij de oorzaak ervan is dat de Zeeuwen zijn opgezaald met nieuwe onzekerheid. Wij mogen toch van een premier verwachten dat hij staat voor zijn handtekening? Wij mogen toch van een premier verwachten dat hij goede relaties met andere landen bewaakt en ze niet aantast, dat hij problemen oplost en ze niet veroorzaakt? Er hangt een schaduw van twijfel boven het opereren en de beweegredenen van de premier en ik hoop dat de premier die vandaag kan wegnemen.

□

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Voorzitter. Zes vooraanstaande ecologen schreven kort na het kabinetsbesluit in april in een artikel dat dit plan alles alleen maar erger zou maken in de Westerschelde. Ik hecht eraan, een citaat daaruit voor te lezen. "Het kabinet heeft nu besloten dat er onvoldoende draagvlak is voor het herstel en het onder water zetten van de Hedwigepolder. Dat is het erg, omdat Nederland hiermee voor het eerst te kennen geeft de natuurwaarden van de Westerschelde niet als leidraad te nemen voor de ontwikkelingsplannen."

In zekere zin ben ik wel blij dat het eens een keer goed misloopt met een natuurdossier. Nu zijn alle schijnwerpers eens gericht op iets wat in de praktijk regulier kabinetsbeleid is: de natuur, daar hebben wij lak aan. Niemand die dat toegeeft hoor, binnen de coalitie, maar de feiten spreken voor zich. De natuur trekt aan het kortste eind. Keer op keer op keer moet de Raad van State de minister van LNV terugfluiten omdat zij vergunningen heeft verleend voor activiteiten die schade toebrengen aan natuurgebieden die er toch al niet zo best aan toe waren, ook nu weer. De ChristenUnie sprak erover dat minister Verburg de Zeeuwen voor de gek houdt door te doen alsof de ontpoldering niet nodig is. Ik ben blij – dat zal men begrijpen – dat dit inzicht inmiddels ook tot die fractie is doorgedrongen. Minister Verburg houdt voortdurend iedereen voor de gek, vooral boeren en vissers, door te doen alsof er geen wetten zijn die grenzen stellen aan schadelijke activiteiten in de natuur. Die wetten zijn er natuurlijk wel en ik noem de mooiste: de Natuurbeschermingswet. Nog mooier vind ik dat ook de minister van Landbouw, de premier en alle andere ministers en bewindspersonen die aan die wet moeten houden. Daarin staat namelijk de Europese afspraak dat wij natuurwaarden zullen herstellen en

beschermen. Doen wij dat niet, dan zal de rechter ingrijpen. Voorzitter. Ik kan u melden, dat dit zeer regelmatig gebeurt. Hoe dat kan, is een grote vraag. Maar ik zou het niet erg betrouwbaar bestuur willen noemen als je dat jaar op jaar laat gebeuren.

De ChristenUnie sprak erover dat minister Verburg de Zeeuwen voor de gek houdt vanwege de ontpoldering die niet nodig zou zijn, maar die natuurlijk wel nodig is. Want waar hebben wij het over? Prachtige, maar vooral zeldzame en zeer waardevolle estuariene natuur rond een getijdenrivier die de ruimte nodig heeft; uniek in Europa en een van de belangrijkste rust- en voedselpunten voor honderdduizenden trekvogels. Die rivier zit al te veel gevangen in het nauwe keurslijf van dijken. Het gebied is er ronduit belabberd aan toe. De schade die in 2000 is toegebracht met de baggerwerkzaamheden moet nog steeds worden hersteld. Nu denkt de premier echter de enige effectieve manier daarvoor doodleuk te kunnen afblazen en komt hij met een plan op de propfen dat al door iedereen is afgekeurd. Wanneer hij daarin zijn zin niet krijgt, geeft hij natuurorganisaties de schuld. Alsof wij ons al niet genoeg hoefden te schamen over de Westerschelde. Alsof het meekijken van de rechter niet heel hard nodig is in dit dossier, waarin steeds weer de natuurbelangen ondersneeuwen.

Al bij de tweede verdieping waren zowel de Raad van State als de Europese Commissie nodig om het kabinet tot natuurcompensatie te dwingen en is via een noodwet de verdieping alsnog uitgevoerd. Het lijkt erop dat wij een herhaling van zetten krijgen. Dat vind ik onbestaanbaar, want iedereen zag dit aankomen. Je kunt niet met de nieuwe verdieping beginnen als je de schade van je vorige baggerklus nog niet hebt hersteld. Die derde verdieping kan alleen plaatsvinden als het om een gezond estuarium en natuurgebied gaat. Dat betekent dat de Hedwigepolder onder water zal moeten staan. Als het kabinet niet aan die voorwaarde voldoet, kan het baggeren niet beginnen. Heeft het kabinet hierbij bewust een risico willen nemen door het onder water zetten van de Hedwigepolder te schrappen? Waarom is de schuld bij de natuurorganisaties gelegd? De Raad van State heeft de vergunning al geschorst, zelfs zonder de uitgebreide voorwaarden te bekijken. Hoe groot acht het kabinet de kans dat het deze schade kan herstellen en repareren, en wel een vergunning los kan krijgen? De Europese Commissie is kritisch. Dat was zij al twee maanden geleden. Zij heeft in de brief geschreven benieuwd te zijn naar de aanvullende informatie van het kabinet. Waarom is die nog niet geleverd?

Wij zijn met z'n allen dit juridisch moeras in gesleept. Er was geen probleem tot het kabinet een allang afgetikte maatregel tot natuurcompensatie terugdraaide met geen enkele goede reden. De laatste restjes natuur die wij overhebben, worden vertrapt. Er liggen plannen die miljoenen extra gaan kosten. En kennelijk heeft men er zelfs een rel met België voor over. Wat denkt de premier te winnen als de prijs zo hoog mag zijn?

□

Mevrouw Neppérus (VVD): Voorzitter. Ik wil eerst de heer De Mos complimenteren met zijn maidenspeech.

België werd in 1830 zelfstandig, maar nog steeds staat de Westerschelde op de agenda. De golven lijken steeds hoger te worden. Waar staan wij nu immers? In april kregen wij een brief van minister Verburg over ontpolde-

ring, vooral over het onderwerp de Hedwigepolder niet te ontpolderen. Ik dacht dat de brief van minister Verburg was. Zij had hem ook getekend, maar inmiddels lijkt het zo dat ook de premier daarin een rol had. Dat kunnen zijzelf wellicht straks uitleggen. Dat niet ontpolderen spreekt ons wel aan, want wij vinden het niet uit te leggen dat je stukken landbouwgrond of stukken natuur, die iedereen ook als natuur ervaart, onder water zet. Dat begrijpt niemand. Dat moet je dan ook niet doen.

Nu zitten wij dus met die brief, maar daar zit natuurlijk ook een verleden achter, want er was een verdrag getekend. De VVD heeft destijds tegen dat verdrag gestemd, tegen de delen van de hele set verdragen die gingen over het verdiepen van de Westerschelde en het ontpolderen. Daar hebben wij tegen gestemd. Hadden maar meer partijen tegengestemd. Die zitten hier immers allemaal en zwijgen nu. Maar goed, het is kennelijk achteraf altijd moeilijk.

De heer Koppejan (CDA): Waar komt dan het pleidooi vandaan waarin u samen met de VLD, de Vlaamse liberalen, zegt dat er een noodwet moet komen voor de verdieping, terwijl u eerder tegen die verdieping hebt gestemd middels het tegenstemmen van de verdragen?

Mevrouw Neppérus (VVD): Dat is heel simpel. Wij hadden graag gezien dat het verdrag niet was gekomen. Helaas kwam het er wel door de CDA-stem voor. Wij hadden het verdrag liever niet gezien. Als er echter een verdrag is, moet je het uitvoeren, hoe jammer ik het verdrag ook vind, aangezien daar niets instond over de HSL of de IJzeren Rijn.

De heer Koppejan (CDA): Dat is zo gemakkelijk voor een oppositiepartij: geen verantwoordelijkheid dragen en een beetje roepen voor de bühne. Sorry!

Mevrouw Neppérus (VVD): Wij namen onze verantwoordelijkheid door tegen een slecht verdrag te stemmen. Ik had gehoopt dat het CDA dat toen ook had durven doen.

Dat verdrag is er dus gekomen. De VVD betreurt dat nog steeds. Wij hebben de brief van het kabinet gezien. Ik bedoel de brief van minister Verburg van april. Wat daarin staat, spreekt ons aan: wij gaan zoeken naar alternatieven. Het past de Kamer dat zij aan dit idee behoorlijk steun heeft gegeven. Er wordt namelijk gezegd: ga verder met het zoeken naar alternatieven.

Ik vraag mij wel af of in de tussentijd overleg is gevoerd met Brussel ter uitwerking van de alternatieven. Wij waren ons er natuurlijk allemaal van bewust dat dat best lastig zou kunnen zijn. Je denkt aan een alternatief dat aantrekkelijk lijkt, ook voor de Zeeuwen, want de veiligheid speelt een rol. In Zeeland leeft nog de herinnering aan de ramp van 1953. Wat is dus in Brussel gedaan om verder te komen?

Over de wijze van het bieden van compensatie hoor ik allerlei gegons, zonder dat duidelijk is van wie dat afkomstig is. Van de minister-president zelf? Dat mag uiteraard. Dat kan. Kwam het van anderen? Van ambtenaren? Ik hoor van alles gonzen en zelfs namen van dijkgraven noemen. Ik meen dat het goed is om geen gegons te hebben, maar om vanavond klaar en helder van het kabinet te horen hoe het idee van het bieden van compensatie is ontstaan.

Voorzitter. Ik dacht dus dat wij een heel eind waren opgeschoten. Het debat dat de heer Polderman had

Neppérus

aangevraagd, werd steeds maar uitgesteld, ten slotte tot na het reces. Dat kan nauwelijks toeval zijn geweest. Vlak voor het einde van het reces kwamen namelijk weer de verhalen die erop duiden dat er wel eens een probleem zou kunnen zijn. Hoe zit dit precies? De contacten met Brussel spelen in dit verband een rol. Wat is er nou precies aan de hand? Als ik de minister-president goed begrijp, is de deur eigenlijk weer op kiertje gezet en denkt men er toch aan om de Hedwigepolder te gaan ontpolderen. Het CDA was vandaag op dit punt heel helder en gaf aan hoe men daar nu tegenaan kijkt. Bij mevrouw Roefs proefde ik toch wel enige aarzeling. Toen ik de woordvoerder van de ChristenUnie hoorde spreken, dacht ik: krijgen wij in het kabinet een draaimolen? Hoe zit dat? Hebben de coalitiepartijen een draaimolen? Ik hoop dat het kabinet daar straks iets over kan zeggen en dat mijn aarzelingen in verband met dat draaien worden weggenomen.

De heer Cramer (ChristenUnie): Voorzitter. Misschien heb ik niet opgelet, maar volgens mij moet ik mijn bijdrage nog leveren.

Mevrouw Neppérus (VVD): U maakte een opmerking via de interruptiemicrofoon en daaruit sprak duidelijk aarzeling. Ik vertrouw erop dat u zich straks helder tegen ontpolderen verklaart. Dan zal ik bij interruptie verklaren dat u helder was. U plaatste echter een interruptie bij het betoog van een van de voorgangers en daar reageer ik op.

De heer Cramer (ChristenUnie): Voorzitter. Ik ben blij dat tegenwoordig zelfs interrupties als spreektermijn kunnen gelden. Volgens mij kunnen wij dan in dit huis debatten aanmerkelijk verkorten.

Mevrouw Neppérus (VVD): Het was uw interruptie en daar reageerde ik op. Ik neem aan dat u straks uitlegt wat uw standpunt echt is, zodat ik mij over draaien geen zorgen hoef te maken. Dat zou mij deze avond een goed gevoel geven.

Voorzitter. Zeeland moet dus niet onder water. Wij waren tegen ontpoldering, zijn tegen ontpoldering en zullen tegen ontpoldering blijven.

□

De heer Cramer (ChristenUnie): Voorzitter. Met uw welnemen wil ik eerst collega De Mos feliciteren. Dat heeft natuurlijk de eerste spreker na hem al gedaan, maar ik kan niet nalaten om te zeggen dat ik even dacht dat ik collega Barry Madlener in deze zaal hoorde rondzingen. Dat moet hij maar als een compliment beschouwen.

Voorzitter. De aanleiding voor het houden van dit debat is gelegen in het besluit van het kabinet om het natuurherstel in de Westerschelde op een andere manier vorm te geven dan met de Westerscheldeverdragen is afgesproken. Dat is allemaal uitgelegd met de brief van minister Verburg van april jongstleden. Deze brief heeft mijn fractie met enige verbazing gelezen. Al meerdere jaren wordt in deze Kamer intensief over dit dossier gesproken. Ik ben daar nog maar twee jaar bij betrokken in tegenstelling tot bijvoorbeeld voor collega Van der Staaij, die dat al vele jaren is.

Alle mogelijke alternatieven voor natuurherstel zijn ook op verzoek van de ChristenUnie bestudeerd en nog eens bestudeerd. Minister Verburg stelt met haar brief dat het advies van de laatste commissie, de commissie-Nijpels, gedegen en helder is. De conclusie werd getrokken dat alle aangedragen alternatieven minder gewenst waren dan het ontpolderen van de Hedwigepolder. De minister volgde het advies van de commissie-Nijpels op dit punt. In dit licht is de eindconclusie dat er toch iets anders gaat gebeuren, bijzonder.

Ons ligt het echter nog zwaarder op de maag dat minister Verburg hoop heeft gegeven aan Zeeuwse harten omdat in de berichtgeving en de persberichten gesproken is over het niet doorgaan van de ontpoldering, terwijl het besluit een dubbelbesluit is. Immers, als de gekozen richting leidt tot onoverkomelijke juridische bezwaren wordt het oorspronkelijke voorstel van ontpolderen tot uitvoering gebracht. Het in de communicatie misschien onbedoeld weglaten van dit belangrijke deel van het dubbelbesluit van de regering heeft, zoals gezegd, de hoop fel doen opvlammen in Zeeland en mogelijk dus allemaal voor niets.

Een klap op de vuurpijl in deze discussie is nu de gang van Vogelbescherming Nederland en de Zeeuwse Milieufederatie naar de Raad van State, met als gevolg de voorlopige schorsing van de Natuurbeschermingswetvergunning, overigens met een motivatie die voor andere Natura 2000-dossiers nog veelbetekender kan zijn. Maar daar komen we vast nog wel op terug. De kritiek van de Raad van State is in mijn ogen niet mals en ik ben dan ook benieuwd naar de reactie van de minister hierop.

De ChristenUnie hecht zeer aan de waarde van gesloten verdragen. Jazeker, we moeten alles doen om aan de mogelijke bezwaren tegemoet te komen. Om die reden heeft de ChristenUnie moties gesteund over het niet verplicht onteigenen en het voorkomen van ontpolderen. Het zou mij een lief ding waard zijn als dat de uitkomst nog steeds kan zijn. Maar als er niets meer te polderen valt, als we alle onderzoeken hebben gehad, als alle opties de revue zijn gepasseerd, vraag ik de regering of het dan niet logisch is dat uiteindelijk de gesloten Scheldeverdragen geheel uitgevoerd moeten worden.

Naar aanleiding van dit alles heb ik de volgende vragen.

De voorzitter: Maakt u eerst de vragen af en dan kan geïnterrupteerd worden.

De heer Cramer (ChristenUnie): Ik vraag minister Verburg hoe het mogelijk is dat er twee jaar lang intensief over alternatieven in deze Kamer gesproken wordt en dat dit alternatief, dat voor zover ik kan nagaan in zowel het advies van Maljers als van Nijpels niet als kansrijk wordt genoemd, ineens een hoofdrol kan spelen. Is minister Verburg het met mij eens dat juist dit besluit de gang naar de rechter heeft uitgelokt en dat daarom de verwijtende toon in de richting van de milieuorganisaties misplaatst is? Welke mogelijkheden ziet de minister voor haar verweer in de richting van de Raad van State om tegemoet te komen aan de in mijn ogen massieve en fundamentele kritiek die in het besluit tot voorlopige schorsing wordt verwoord?

Aan de minister-president zou ik willen vragen welke zekerheid hij en minister Verhagen hadden dat de

Cramer

discussie over het natuurherstel opgelost gaat worden door de minister-president van Vlaanderen de keiharde toezegging te doen dat de Westerschelde verdiept gaat worden? Onderschrijft de minister-president mijn stelling dat verdragen als deze niet lichtvaardig opengebroken kunnen worden en dat eenmaal aangegane verplichtingen zwaar wegen? Tot slot: is de regering het met mij eens dat het misschien wel het beste en bestuurlijk meest juiste is om opnieuw met alle partijen, inclusief die nu bezwaar maken, snel tot een oplossing te komen, zodat verder procederen onnodig is en de uitvoering van de Scheldeverdragen daadwerkelijk ter hand genomen kan worden?

De heer Van der Ham (D66): Voorzitter. Het is een genuanceerd verhaal. We hebben in de krant mogen lezen dat de heer Cramer kritisch is over de rol van de premier op dit punt. Kan hij daarop ingaan?

De heer Cramer (ChristenUnie): Ik heb in de krant gereageerd op stellingen die mij zijn voorgelegd. Ik kan er niets aan doen als het in de krant anders is weergegeven, maar ik heb onder andere gereageerd op uw uitspraken. Ik heb mij daarover verbaasd. Ik heb besloten om de minister-president te vragen om zijn rol in de communicatie met Vlaanderen nader te duiden.

De heer Van der Ham (D66): U zegt dat u verbaasd bent over de opstelling van de premier in dezen. Kunt u nader uitbenen op welke punten u verbaasd bent?

De heer Cramer (ChristenUnie): Normaal gesproken brengen alle vakministers moeilijke problemen voor het voetlicht zonder dat de minister-president zich daarmee bemoeit. Terecht, want dat is de taak van de vakminister. Maar op dit dossier doet hij dat ineens wel. Daar verbaasde ik mij over.

De voorzitter: Tot slot, mijnheer Van der Ham.

De heer Van der Ham (D66): De heer Cramer heeft in de krant ook iets gezegd over de betrokkenheid van de premier bij het gebied. Iedereen mag zich natuurlijk betrokken voelen bij een gebied, daar gaat het niet om, maar hij heeft gezegd dat hij daar vragen bij had. Kan hij dat nader toelichten?

De heer Cramer (ChristenUnie): Ja, dat is heel helder. Daar gaat mijn vijfde vraag over. Onder leiding van het kabinet-Balkenende II zijn de verdragen opgesteld en gesloten. Dat is een verantwoordelijkheid die zwaar moet wegen voor een regeringsleider. Dan sta je niet alleen voor één bevolkingsgroep maar dan sta je voor heel Nederland.

Mevrouw Neppéus (VVD): Even om het goed te begrijpen. Zegt de heer Cramer nu eigenlijk dat de ChristenUnie in de Kamer ongelukkig is met de brief van minister Verburg, al of niet ingefluisterd door de premier, die er in april was? Was u daar ongelukkig mee?

De heer Cramer (ChristenUnie): Is de strekking van de vraag of ik daar ongelukkig mee ben?

Mevrouw Neppéus (VVD): Ja, dat is de strekking, want

het blijkt dat u zeer ongelukkig was. Het is dus zo dat u zeer ongelukkig bent met die brief.

De heer Cramer (ChristenUnie): Misschien begrijp ik het volkomen verkeerd. Ik ben ongelukkig met de brief van minister Verburg omdat daarin een plan wordt genoemd dat twee jaar lang, zolang ik in de Kamer zit, geen redelijke plaats in het debat heeft gekregen. Wij hebben over van alles gesproken, bij Nijpels en bij Maljers, maar dit was niet het redelijke alternatief. Nu krijgt het ineens een prominente plaats, zelfs in het besluit van de regering, zo van "dit gaan wij doen". Dat is in de Kamer niet besproken en daar was ik ongelukkig mee. In mijn ogen werd volstrekt onvoldoende aandacht gegeven aan het feit dat het een dubbelbesluit was. Daarmee werd inderdaad hoop gegeven aan de Zeeuwen, een hoop die volgens mij niet in het besluit besloten kan zijn.

Mevrouw Neppéus (VVD): Dat is een helder antwoord. Ik wacht de betogen van de andere coalitiepartijen af.

De heer Van der Staaij (SGP): Is de heer Cramer er niet over verheugd dat er door het besluit van het kabinet eindelijk een alternatief lijkt te zijn? In de moties, waar ook de ChristenUnie steun aan heeft gegeven en zelfs een handtekening onder heeft gezet, werd immers gevraagd om alles op alles te zetten zodat kon worden afgezien van de vreselijke ontpolderingen. Nou begint de fractie van de ChristenUnie zuur te doen. Hoe zit dat nu?

De heer Cramer (ChristenUnie): Het is niet terecht dat collega Van der Staaij zegt dat ik zuur aan het doen ben. Volgens mij ben ik duidelijk geweest in mijn bijdrage. Het voorstel waartoe de regering nu heeft besloten – de slikken en schorren – zat al in de plannen waar zowel de commissie-Maljers als de commissie-Nijpels naar heeft gekeken. Dat is daar niet als voldoende beoordeeld. Belangrijke delen die wel konden, zijn opgenomen in het Zeeuwse deel van de compensatie. Het is dus beoordeeld alsof dit niet het alternatief is voor het herstel van de 300 ha natuur. Dat is mijn wrevel daarbij. Dat is niet zuur doen, dat is gewoon de conclusie die ik na twee jaar debat over dit dossier moet trekken.

De heer Van der Staaij (SGP): Dan blijft het toch mijn vraag of de heer Cramer nog steeds staat achter de moties waarin wordt verzocht om blijvend en onverkort af te zien van de onvrijwillige landbouwverwerving ten behoeve van ontpoldering. Dus ook of juist het als moeilijk wordt, moeten wij wel verstaan: niet ontpolderen.

De heer Cramer (ChristenUnie): Wij hebben dat gesteund omdat wij op dat moment in de discussie met de regering telkens het beeld hebben gekregen dat alternatieven gevonden konden worden. Nu merken wij in de discussie dat je eigenlijk uit alle opties raakt. Ik zou niet weten waarom dit nu ineens wel kan, maar ik ben benieuwd naar het antwoord. Ik heb daar vragen over gesteld. Ik heb minister Verburg gevraagd waarom zij denkt dat dit wel een antwoord kan zijn. Als dat zo blijkt te zijn, zal de ChristenUnie daar blij mee zijn. Dat heb ik ook gezegd. Het is mij een lief ding waard als er een andere optie is. De heer Van der Staaij heeft het verdrag niet gesteund, maar het is wel een besluit van dit huis. Dan heb je de verantwoordelijkheid om die verdragen na

Cramer

te leven, ook als daar moeilijke onderdelen in zitten. Ik ken de SGP-fractie als een fractie die als geen ander ook haar bestuurlijke verantwoordelijkheid durft te nemen als het moeilijk is. Als puntje bij paaltje komt, zullen wij allemaal in dit huis de bestuurlijke verantwoordelijkheid moeten dragen, ook als dat moeilijk is, mijnheer Van der Staaij.

De heer Van der Staaij (SGP): De heer Cramer verwijst terecht naar het feit dat wij het verdrag uiteindelijk niet hebben gesteund. Ik dacht echter zowel van de CDA-fractie als van de fractie van de ChristenUnie begrepen te hebben dat zij grote bezwaren hadden tegen de ontpoldering, maar toch akkoord gingen met het verdrag omdat de side letter er was, omdat met de Belgen was afgesproken dat aan het alternatief werd gewerkt. Dan gaat de heer Cramer daar toch verder voor?

De heer Cramer (ChristenUnie): Nu blijkt dat op dit moment niet eens de side letter de belangrijkste oorzaak is. Daarom verbaast mij de stellingname van de heer Van der Staaij, en vooral de uitspraak van de Raad van State, die in deze discussie een prominente rol heeft, waarin wel degelijk het belang van natuurherstel prominent naar voren wordt gebracht. Dat kunnen wij niet zomaar naast ons neerleggen. Ik ben benieuwd op welke manier de regering het volle gewicht toekent aan zo'n advies van de Raad van State.

De heer Polderman (SP): Daarop voortbordurend, de heer Cramer zegt dat het verdrag tussen Nederland en Vlaanderen moet worden uitgevoerd. Desnoods, als het niet anders kan, moeten wij misschien zelfs ontpolderen. De uitspraak van de Raad van State om toch vragen te stellen bij die verdieping steunt op een verdrag, dat weet hij net zo goed als ik. Dat zijn internationale verdragen over de Natuurbeschermingswet waaraan Nederland zich ook heeft verplicht. Dat staat ook in verdragen, dus we zouden voor de keuze gesteld kunnen worden welk verdrag het hoogste is. Ik ben benieuwd wat de regering daarover gaat zeggen en hoe de positie van de heer Cramer daarin is. Als een internationaal verdrag niet uitgevoerd kan worden, omdat het strijdig is met eerdere verdragen, hebben wij wel een probleem. We moeten niet selectief gaan winkelen in de verdragen. Hoe ziet hij dat?

De heer Cramer (ChristenUnie): Ik ga niet selectief winkelen in de verdragen, maar ik constateer dat het Westerscheldeverdrag dat er lag, inclusief de ontpoldering van de Hedwigepolder, op dat moment de instemming van de partijen in Zeeland, inclusief de natuurbeweging, kon hebben, maar dat het besluit van minister Verburg ertoe heeft geleid dat zij zeggen: nu willen wij duidelijkheid hebben wat de consequenties zijn van die derde verdieping. Ik heb die vraag ook teruggelegd. Ik vind het misplaatst dat er nu verwijten worden gemaakt dat de natuurbeweging naar de Raad van State is gestapt, want ik denk dat dit een direct gevolg is van het besluit van de minister.

De heer Polderman (SP): Dat is geen antwoord op mijn vraag. Ik ben het absoluut met u eens, maar wij zien dat dit verdrag is gesloten en daarna door de regering is gewijzigd. Er is gekozen voor een andere oplossing. Dat is één punt. De Raad van State zegt hiermee niet akkoord

te kunnen gaan op grond van de Natuurbeschermingswet en op grond van de verdragen die daarachter liggen. Dat duidt erop dat er twee verdragen met elkaar in strijd zijn. Mijn vraag aan u is welke dan prevaleert.

De heer Cramer (ChristenUnie): Ik wil me niet verschuilen, maar ik ben geen jurist dat ik dat kan zeggen. Voor mij was leidend dat er een verdrag lag met afspraken over hoe wij dat gingen doen en dat alle partijen het daarmee eens waren. Als dan niet naar de rechter wordt gestapt, is dat op dat moment een valide besluit. Nu is er wel naar de rechter gestapt en daarom heb ik ook gezegd – volgens mij heb ik alles al in mijn tekst gezegd en ik mag dit niet herhalen van de voorzitter, maar dat doe ik één keertje – dat deze uitspraak wel eens verstreckende gevolgen kan hebben voor andere Natura 2000-discussies.

De heer Polderman (SP): Ik vind ook niet dat wij dit in juristerij moeten trekken, maar ik vraag uw politieke oordeel. Als u wordt geconfronteerd met het feit dat er twee verdragen zijn die met elkaar conflicteren, waar ligt dan uw politieke voorkeur in dit geval?

De heer Cramer (ChristenUnie): Mijn politieke voorkeur ligt bij het verdrag dat met de Belgen is gesloten.

□

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Voorzitter. Om te beginnen feliciteer ik de heer De Mos met zijn maiden-speech. Het is altijd fijn als er weer een pittige collega bijkomt in de Kamer. Ik heb gisteren al een algemeen overleg met hem gevoerd. De GroenLinksfractie viel ook iets anders op en dat is dat het aantal designbrillen inmiddels ten minste is verdubbeld bij de PVV-fractie. Dat zien wij graag. De heer Graus zet hem meteen af. Alle gekheid op een stokje, wij wensen de heer De Mos veel succes in de Tweede Kamer en wij hopen op goed debat.

De voorzitter: Uw tijd gaat nu in.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Voorzitter. Ik heb wel eens het genoegen om als lid van de commissie voor Verkeer en Waterstaat in het gezelschap te verkeren van minister Eurlings. Hij laat geen gelegenheid voorbijgaan om te benadrukken dat dit kabinet er een is van doorpakken. Geheel in lijn met het advies van Elverding onderricht hij ons dan over de noodzaak om bestuurlijke moed te tonen, niet om de haverklap op genomen beslissingen terug te komen en om je oren niet altijd te laten hangen naar lokale bestuurders, als zij eens wat anders zouden willen.

Hoe ironisch. Uitgerkend bij een project waar onze Zeeuwse premier van alle Nederlanders zich er een keer mee gaat bemoeien, ontardt de gang van zaken in een politiek conflict van jewelste, een pandemonium in de media, een juridisch moeras en gillende ruzie met de zuiderburen, waarvan nog maar te bezien is of deze al is gesust. Het was een project waar gewoon een heel goede deal lag en waarbij het was gelukt om economische en ecologische belangenbehartigers op één lijn te krijgen. Het was een deal waar GroenLinks mee kon leven. Van ons had het uitbaggeren niet gehoeven, maar het was mooi dat het natuurherstel met het ontpolderen

van de Hedwigepolder was geregeld. Het was geven en nemen om er gezamenlijk uit zien te komen.

Het geeft dan ook totaal geen pas dat onze premier, daartoe aangemoedigd door zijn trouwe heer Koppejan, in de media stelde dat er al helemaal geen probleem was geweest als de natuurorganisaties niet naar de rechter waren gestapt. Zo lust ik er nog wel een. Er was namelijk ook geen probleem geweest als de Scheldeverdragen, met de handtekening van de premier eronder, gewoon waren nagekomen. De heer Koppejan had het zelfs over obstructie. Hij pleegt echter zelf obstructie. Er lag een deal, er kon worden gebaggerd, en het enige wat de Zeeuwse Milieufederatie en anderen deden, was aan de Raad van State vragen of die deal ook niet moest worden uitgevoerd. Zij kregen gelijk. Natuurlijk waren de Belgen boos. Wat een krokodillentranen – ik heb ze vanavond ook weer gezien – zijn daar om vergoten door alle partijen die de Scheldeverdragen opeens niet meer steunden. Hoeveel adviezen van deskundigen en coryfeeën, al dan niet afkomstig van de eigen partijen – ik noem de heren Wijffels en Nijpels – kan een mens in de wind slaan? Welk antwoord heeft het kabinet op de verwijten dat de Westerschelde in de kabinetsplannen verwordt tot een banaal kanaal, dat hun goochelnatuur niet duurzaam zal blijken en dat er een gigantisch financieel probleem gaat ontstaan? Ik vraag indringend aan het kabinet welke minister daar eigenlijk voor gaat opdraaien. Toch niet staatssecretaris Huizinga-Heringa, wier partij nota bene zelf voor ontpoldering is? Wij missen 300 mln. van de Belgen, die niet meer willen betalen als de deal niet doorgaat, en 200 mln. voor het alternatief van het kabinet. Dat is samen 0,5 mld., mijnheer Koppejan. Dat is niet zo'n moeilijke rekensom.

Wat heeft minister Verhagen allemaal gezegd tegen minister Leterme om hem, voor de time being, weer terug in zijn hok te krijgen? Nam minister Leterme er nu echt genoeg mee dat het Nederlandse kabinet zich ervoor inzet om zonder vertraging te gaan baggeren? Of eiste de heer Leterme een datum? Ik wil van het kabinet hier duidelijkheid over.

Welke juridische risico's wil het kabinet eigenlijk nemen? Wachten op de Raad van State is immers een risico, omdat er dikke kans is dat deze bezwaren blijft houden tegen de kreupele kabinetsplannen.

Het construeren van een noodwet biedt ook geen soelaas. Los van het feit dat zulks sowieso een hele poos duurt, kun je weliswaar de natuurorganisaties er monddood mee maken, maar schakel je daarmee de Europese regels niet uit. Als klap op de vuurpijl kregen wij de zeer pittige brief – je zou het ook een brief op poten kunnen noemen – van de Europese Commissie, die al twee maanden op het ministerie van Landbouw circuleert. Minister Verburg mag dat afdoen als een simpel verzoek om informatie, maar de goede verstaander weet genoeg: het is een bom onder het kabinetsalternatief. De twijfels die de Europese Commissie liet vallen, kun je niet anders begrijpen dan dat slikken en schorren niet kunnen worden gezien als afdoende natuurcompensatie. Sterker nog, de Commissie stelt zelfs hardop de vraag of deze niet meer schade dan verbetering gaan opleveren. Daarmee is de speelruimte om af te wijken van de Scheldeakkoorden zo goed als nul.

Nu kunnen wij blijven doormodderen, zeg ik tegen het kabinet. Nu kunnen wij erop aan gaan dringen dat het kabinet zijn huiswerk met spoed moet afmaken, zoals mevrouw Roefs dat heeft aangegeven. Ik kan echter

verklappen dat dit huiswerk van het kabinet nooit zal afkomen, omdat het een onmogelijke opdracht heeft gekregen. Dat weet mevrouw Roefs, dat weet eigenlijk ook de heer Koppejan en dat weet ook het kabinet. Ik zou een zeer indringend beroep willen doen op premier Balkenende, toch de regisseur van dit kabinet. Ik moet helaas vaststellen dat er van dat regisseren tot nu toe niet al te veel is terechtgekomen. Je zou ook kunnen zeggen dat – een beetje zuur misschien, maar wel de waarheid – op het moment dat de premier er zich mee ging bemoeien, de problemen eigenlijk alleen maar groter werden. Er ligt nu ook een handreiking van de natuur- en milieuorganisaties. Als er wordt teruggegrepen op de oorspronkelijke Scheldeverdragen, zijn zij bereid om met het kabinet in overleg te gaan over de vraag hoe zij daar in gezamenlijkheid uit kunnen komen. Die deal lag er immers al.

Dus ik zou zeggen: premier Balkenende, u moet gewoon afspraken gaan maken. De beste afspraak zou zijn dat u gewoon het oorspronkelijke akkoord uitvoert en dat u voortvarend aan de slag gaat. U zult net zo goed als ik begrijpen dat er nu nog wat tegenwind wordt gegeven, dat er nog wat zaken voor ons uit worden geschoven, maar dat het uiteindelijk glashelder is: wij zullen onze afspraak met de Belgen moeten nakomen; wij zullen de natuur moeten compenseren.

Ik spreek ook even de mensen op de tribune toe. Ik wil u geen knollen voor citroenen verkopen en hier gewoon helder zeggen dat wij eigenlijk geen andere weg op kunnen dan de ingeslagen weg van 2005. Ik zou bij deze kwestie om terug te komen op het oude verdrag de natuur- en milieuorganisaties en ook anderen die daarbij waren betrokken tegemoet komen. Wellicht zijn de langdurige procedures die nu gaande zijn, dan niet meer nodig.

De voorzitter: Wij zijn gekomen aan het eind van de eerste termijn van de Kamer. Er zal worden geschorst om de heer De Mos te kunnen feliciteren. Daarna wordt het debat vervolgd met het antwoord van de regering.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

Minister Verburg: Voorzitter. Zojuist heb ik de heer De Mos de hand al geschud, maar ik feliciteer en complimenteer hem ook graag namens het kabinet met zijn maidenspeech.

Ik dank de Kamerleden voor hun inbreng in eerste termijn. Er is een aantal vragen gesteld, maar er is ook op een aantal manieren geduid hoe de ontwikkeling in dit dossier is. Ik hecht eraan om die ontwikkeling hier vanavond nog eens te schetsen.

Op 17 april van dit jaar heeft het kabinet in het Scheludedossier een evenwichtig besluit genomen. Dit besluit doet recht aan de drieluik natuurlijkheid, veiligheid en toegankelijkheid van de Schelde conform de afspraken in vier verdragen met Vlaanderen. Het besluit houdt ook rekening met de begrijpelijke gevoelens die in Zeeland bestaan over de voorziene ontpoldering van de Hedwigepolder, één van de voorziene maatregelen voor natuurherstel. Het kabinet heeft, gelet hierop, een andere invulling voor natuurherstel gekozen dan oorspronkelijk voorzien in het verdrag inzake de ontwikkelingschets 2010. Dat is een dubbelbesluit.

Anders, maar niet minder ambitieus. Het lijkt geen twijfel dat natuurherstel noodzakelijk is in de Westerschelde. Helaas verkeren de natuurwaarden door verdiepingen en inpolderingen uit het verleden in een ongunstige staat van instandhouding. Herstel is dus nodig, daarover bestaat geen enkele twijfel.

Met het door de Zeeuwse waterschappen aangereikte alternatief van aanleg van een buitendijkse schor zou een grote oppervlakte nieuwe laagdynamische, estuariene natuur kunnen ontstaan, waardoor een grote stap voorwaarts kan worden gezet zonder ontpoldering. Ik zeg dat ook tegen mevrouw Neppéus, die in haar bijdrage heeft gevraagd waar het voorstel vandaan komt. Welnu, dat voorstel is aangereikt door de Zeeuwse waterschappen. Voor dit alternatief is met het besluit van 17 april door het kabinet primair gekozen. Het is echter nadrukkelijk een dubbelbesluit, zeg ik tegen de heer De Mos, de heer Cramer en mevrouw Neppéus, want zou bij de verdere uitwerking en het voorziene overleg met de Europese Commissie blijken dat de effecten van deze vorm van natuurherstel onvoldoende zijn om te voldoen aan de eisen van de Habitatrictlijn, dan wordt teruggevallen op het oorspronkelijke natuurherstelplan. Het is dus een besluit inclusief ontpoldering van de Hedwigepolder. Het is nadrukkelijk een dubbelbesluit en dat is ook aan de Kamer meegedeeld, zo zeg ik tegen de heer Cramer.

Het alternatieve spoor voor natuurherstel kwam niet uit de lucht vallen. Dat weet de Kamer nog heel goed. Tijdens de behandeling van de verdragen in de Kamer is, rekening houdend met de daar breed levende gevoelens, de commissie-Nijpels ingesteld, met als opdracht om naar alternatieven voor ontpoldering te zoeken. Vlaanderen had begrip voor de gevoeligheden in Nederland en heeft ingestemd met een interpretatieve verklaring, een interpretatie van het verdrag, die erop neerkomt dat pas in 2010 moet worden aangevangen met natuurherstel. Dit is neergelegd in de interpretatieve verklaring van 6 december 2007. Vlaanderen toonde zich destijds in de contacten bereid om aan eventueel alternatief natuurherstel mee te werken. Die bereidheid werd uitgedrukt in termen als: Vlaanderen heeft toegezegd om welwillend en constructief alternatieven te wegen. De aanvullende afspraken met Vlaanderen boden de nodige ruimte om op dit punt een zorgvuldige afweging te maken, om de precieze effecten van het door het kabinet gekozen buitendijkse alternatief in beeld te brengen en daarover met de Europese Commissie en het Vlaamse gewest overeenstemming te bereiken.

De heer Van der Ham (D66): Voorzitter. Het kabinet heeft de aanleg van de buitendijkse schorren aangereikt gekregen, maar dat is natuurlijk ook al bekeken door de commissie-Nijpels. De commissie zegt daarover heel duidelijk dat dit mogelijk leidt tot een verdere bovenstroomse getijdoordringing, dat het haaks staat op de doelstellingen uit de langetermijnvisie voor dat gebied en dat er weinig kans is dat de natuurlijke processen en de daaruit resulterende gradiënten worden hersteld, et cetera. De commissie zegt dat het alternatief niet deugt, dat het geen echt natuurherstel betekent. Hoe kan de minister dan dit door de dijkgraven aangereikte alternatief serieus nemen?

Minister Verburg: De heer Van der Ham zegt terecht dat het alternatief aangereikt is door de waterschappen. De

heer Nijpels heeft over een soortgelijk alternatief ook het nodige gezegd. Hij had daarvoor niet zoveel waardering. Vanwege de omvang van het gebied en het beschikbaar komen van nieuwe technieken hebben wij gemeend dat het alternatief een serieuze kans moet en kan krijgen.

De heer Van der Ham (D66): Welke nieuwe technieken zijn er gekomen na het uitkomen van het rapport van de commissie-Nijpels dat het alternatief nu opeens wel een fantastisch meerwaarde voor de natuur zou betekenen?

Minister Verburg: Ik ben minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Ik moet eerlijk zeggen dat ik van die technieken niet heel veel weet. Ik heb mij inmiddels verdiept in plaatrandstortingstechnieken enz. Ik zie aan het gezicht van de heer Van der Ham dat hij daarvan ook alles weet. Je moet wat dit betreft je kracht kennen. Het voorstel van de Zeeuwse waterschappen was zodanig dat het kabinet het de moeite van het onderzoeken waard vond om te kijken of het een volwaardig alternatief kan zijn voor de Hedwigepolder. Dat is een stevige opgave.

De heer Van der Ham (D66): De commissie-Nijpels heeft nog niet zo lang geleden haar onderzoek verricht. Ik neem aan dat zij dit soort dingen ook allemaal heeft meegenomen en dat de waterschappen dit alternatief aan die commissie hebben aangereikt. Wat is er in de tussentijd veranderd? Ik kan inderdaad niet inschatten hoe het allemaal functioneert, maar de commissie-Nijpels was zeer breed samengesteld. Zij heeft dit allemaal kunnen bekijken en daarover zeer negatief geoordeeld. Ik vind het daarom verbazingwekkend dat de minister het klakkeloos overneemt als de waterschappen stellen dat het wel een goed alternatief is.

Minister Verburg: Natuurlijk nemen wij iets niet klakkeloos over. Wij weten dat de Kamer bezwaren heeft en houdt tegen ontpoldering en wij kennen de gevoelens in Zeeland. Natuurlijk wordt een alternatief dat door de waterschappen wordt aangereikt, zorgvuldig gewogen. Er wordt bekeken of het een goed alternatief kan zijn. Dit voorstel is breder dan hetgeen de commissie-Nijpels onderzocht heeft. Ik weet eerlijk gezegd niet hoe het in de onderlinge relaties tussen de waterschappen en de commissie-Nijpels is gelopen. Ik heb ook geen idee of het in deze vorm door de waterschappen is aangereikt. Vanwege een mogelijk ruimere toepassing – meer dan de 300 ha van de Hedwigepolder – hebben wij het de moeite waard gevonden te onderzoeken of het een gelijkwaardig alternatief kan zijn.

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Voorzitter. De minister zegt dat het niet precies hetzelfde alternatief is als wat de commissie-Nijpels heeft onderzocht. Ik ben benieuwd wie de minister heeft geconsulteerd om dit serieus in overweging te nemen en wie zij dat onderzoek laat uitvoeren.

Minister Verburg: Voorzitter. Ik zal de Kamer later informeren wie het onderzoek uitvoert. Ik hoop dat er in de loop van oktober zicht is op de haalbaarheid en op de mogelijke effectiviteit. Die moeten worden ingeschat. Dit is overigens ook een antwoord op een vraag van mevrouw Roefs. Op het moment dat het allemaal in het kabinet besloten is, zal ik u informeren wie het doet. Wij

Verburg

hebben een relatie met een consortium met veel ervaring.

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Voorzitter. Ik vraag toch even door want wij hebben niet alle tijd van de wereld. De afspraken bevatten deadlines. Het kabinet heeft dat plan gepresenteerd en een paar dagen later stond in de NRC een artikel van zes ecologen waaronder vijf professoren – niet de minsten zou ik zeggen – die de minister op het hart drukken dit niet te doen. Ik zou tegen de minister willen zeggen: bel die mensen. Dan kan zij dit alternatief drie dagen later van tafel vegen. Waarom die vertraging? De minister neemt daar risico's mee.

Minister Verburg: Weet u, wij denken helemaal niet in vertraging. Wij denken in voortvarendheid en wij willen een heldere besluitvorming, maar dat willen wij wel zorgvuldig gewogen hebben. Mevrouw Ouwehand weet net zo goed als ik dat het met ecologen zo is dat de ene ecooloog op grond van de voorliggende informatie de ene afweging maakt, terwijl een andere ecooloog zomaar een andere kan maken. Dat geldt overigens ook voor biologen en een heleboel anderen. Wij willen dat daar zorgvuldig naar gekeken wordt. Wij zien ook – daar hebt u allemaal aan gerefereerd – dat de Europese Commissie meekijkt en geïnteresseerd is. U hebt de buitengewoon geïnteresseerde brief gezien die ambtelijk is verzonden met daarin een aantal vragen aan mijn ministerie. Die vragen zullen wij allemaal beantwoorden, maar dat duurt nog heel even na nu.

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Voorzitter. Laatste vraag: waarom duurt dat? Dit is in april gebeurd. De Europese Commissie heeft toen een pittig briefje gestuurd en daarin gevraagd: mogen wij alstublieft binnen twee maanden antwoord? Dat antwoord is nog niet gegeven en de Kamer hoort pas in oktober wie dat onderzoek gaat doen?

Minister Verburg: Dat komt doodgewoon doordat ik niet kan toveren, net zomin als u dat kunt. Wat je zult moeten doen, is een zodanig gezaghebbend onderzoek ernaar uitvoeren dat je, op het moment dat je de informatie krijgt, zorgvuldig de belangrijke afweging kunt maken of iets wel of niet een volwaardig alternatief is. Wij willen immers ook voldoen aan de Europese verdragen, want daar hangt nogal wat van af. Of we gaan voor plan A uit het dubbelbesluit, of we zouden terugvallen op plan B. Dan mag daar van mij gedegen onderzoek naar gedaan worden en dat mag dan ook even duren, zij het dat ook ik de urgentie ken en herken. Het liefst wil ook ik het zo snel mogelijk hebben, zeker vanwege de bodem-procedure die zeer waarschijnlijk dient in december van dit jaar.

Mevrouw Roefs (PvdA): Voorzitter. Ik moet dus eigenlijk concluderen dat er nu vierenvolfe maand voorbij zijn, dat de minister nog aan het zoeken is naar degene die het onderzoek kan doen en als de minister die gevonden heeft, dan krijgt die persoon anderhalve maand de tijd. Dat betekent dus echt dat de minister nog geen onderzoeker heeft? Er is nog geen opdracht verstrekt?

Minister Verburg: Voorzitter. Ik heb nog geen resultaat van het onderzoek. Daar heeft mevrouw Roefs gelijk in.

Het is wel zo dat het consortium zeer snel een eerste taxatie kan opleveren.

Mevrouw Roefs (PvdA): Loopt het onderzoek dan al? Is de opdracht verstrekt?

Minister Verburg: Nee, het onderzoek loopt op dit moment niet.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Voorzitter. Met deze opmerking zetten de Belgen de wave in, maar ik denk het eigenlijk niet. Dit is natuurlijk een heel vreemde gang van zaken. Ik wil even heel precies weten wie er in dat consortium met veel ervaring zitten. Ik zou zeggen: geeft u namen en rugnummers. Of is er tot nu toe alleen binnen LNV het een en ander gebeurd? We zijn nu echt maanden verder. Er ligt al twee maanden een brief van de Europese Commissie op het bureau van de minister van LNV en er is gewoon niets gebeurd. Dan denk ik: wat is hier nu aan de hand?

Minister Verburg: Voorzitter. Dat werp ik verre van mij. Wij hebben een besluit genomen in april en er wordt hard gewerkt aan het vaststellen van het gebied, aan het voorbereiden van een en ander, aan het formuleren van de onderzoeksopdracht. Je wilt uiteindelijk een gezaghebbend oordeel daarover hebben, wetende dat dit ook buitengewoon belangrijk is hier in de Tweede Kamer.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Dan is het voorstel van een alternatief dus op basis van lucht gedaan en de uitwerking van dat alternatief ligt nu al vijf maanden stil. De minister heeft heel veel woorden nodig. Ze heeft het over een consortium met veel ervaring, maar als ik dan glashelder vraag wie de mensen met veel ervaring in dat consortium zijn, dan krijg ik geen antwoord. Dus ik stel die vraag nogmaals. Is zij überhaupt in staat om binnen nu en enkele weken met een uitgewerkt alternatief te komen? Anders zitten wij elkaar hier voor de gek te houden. Dan is dat hier een soort bezigheidstherapie en kunnen we maar beter vandaag de knoop doorhakken.

Minister Verburg: Voorzitter. Wij houden elkaar niet voor de gek. Het is uitermate serieus. Er is hard gewerkt in de afgelopen periode en over een aantal weken komen wij met een voorstel naar uw Kamer toe.

Mevrouw Van Gent (GroenLinks): Voorzitter. Echt, ik vind dit niet kunnen. De minister begint over een consortium met veel ervaring. Als de minister dat zegt, is het een heel redelijke normale en interessante vraag – ik wil daar een antwoord op – wie er in dat consortium zitten. Wie zijn daarvoor benaderd en hoe is het samengesteld? Ik wil namen en rugnummers, want het lijkt er nu toch een beetje op dat de minister die niet heeft en dat zij ze ineens binnen enkele weken wel heeft. Ik wil daar gewoon nu absolute helderheid over.

Minister Verburg: Die krijgt u nu niet. U krijgt van het kabinet de informatie voorzien van onderbouwde voorstellen op het moment dat die zaak rijp is.

Mevrouw Neppérus (VVD): Voor de VVD-fractie is dit een heel belangrijk onderwerp, vooral ook door de mogelijkheid die door het kabinet is genoemd om niet te ontpolderen en te zoeken naar een alternatief. Het is dan

Verburg

nu, omdat wij het zo belangrijk vinden, van groot belang om te horen wat er sinds het schrijven van de brief is gebeurd, welke formele en informele contacten daarover zijn geweest met de Europese Commissie en wat er nu precies gaat gebeuren. Ik ben het met mevrouw Van Gent eens dat wij moeten weten wie wat gaat doen. Dat is toch wezenlijk. Het onderwerp is zeer serieus en daarom willen wij meer weten.

Minister Verburg: Ik begrijp dat de Kamer meer wil weten, maar ik ga haar informeren op het moment dat het kabinet een besluit heeft genomen. Dat gaat het kabinet zeer binnenkort doen. Dat is de juiste volgorde. De Kamer heeft er zelf voor gekozen om vanavond dit debat te houden. Zij heeft kunnen horen dat staatssecretaris Huizinga-Heringa en ik vorige week om meer tijd hebben gevraagd omdat wij nog bezig zijn met een voorstel en omdat het een complexe zaak is. Dat betekent dat nadat het kabinet een besluit heeft genomen, ik de Kamer daarover zal informeren. Dat doe ik niet voor die tijd. De zaken moeten ook een juiste gang hebben.

Mevrouw Neppéus (VVD): Dit debat was eigenlijk al veel eerder aangevraagd. Ik begrijp dat de minister een aantal dingen pas later wil noemen. Mijn vraag is toch wat er dan in die periode tussen april en nu, 3 september, is gebeurd. Dat moet toch kunnen?

Minister Verburg: Ik zal u dat ook laten weten in de brief die na het kabinetsbesluit aan de Kamer zal worden gezonden.

Mevrouw Neppéus (VVD): Ik heb daar grote moeite mee. Het debat over dit onderwerp is door de heer Polderman, met grote steun van de Kamer, aangevraagd eind april of begin mei. Dan zouden wij ook al deze vragen hebben gesteld, dus wat is er gebeurd en wat gaat er gebeuren. Wij zijn nu maanden verder. Dan vind ik het een heel gewone vraag. De Kamer heeft er gewoon recht op om te horen wat er is gebeurd sinds april, sinds de brief van het kabinet.

Minister Verburg: Ik heb daarover gezegd wat ik daarover heb gezegd. Ik zal de Kamer zo spoedig mogelijk informeren. Zij zal het ook billijken dat de staatssecretaris en ik er eerst met het kabinet over spreken en dat wij vervolgens naar de Kamer komen.

Mevrouw Neppéus (VVD): Ik denk erover om in tweede termijn met een motie te komen op dit punt. Ik kan het niet volgen en de voorzitter hoop ik ook niet.

De voorzitter: Uiteindelijk bepaalt de Kamer zelf wat zij kan volgen en wat niet.

De heer Polderman (SP): Ik kan mij daar alleen maar bij aansluiten. Dit debat is 21 april aangevraagd, nadat het kabinet op 17 april dit besluit had genomen. Daar is een hele zomer overheen gegaan. Na de zomer is er naar aanleiding van de Raad van State ineens wat opwinding ontstaan. Vervolgens hoorde ik minister Verhagen namens het kabinet zeggen dat het zonder vertraging doorgaat. Hier komt de minister niet verder dan te zeggen dat zij bezig is met een onderzoek en dat de Kamer over enkele weken wat krijgt. De suggestie was

dat het kabinet afgelopen vrijdag met een duidelijk statement zou kunnen komen. Dat is niet gelukt. Dan denk je dat het dan deze week toch zou kunnen. Dit is toch onbegrijpelijk?

De voorzitter: Ik begrijp dat u het wilt zeggen, maar het lijkt erg op wat al eerder is gezegd.

Minister Verburg: Nu loopt de heer Polderman weer op de zaken vooruit. Hij weet dat er morgen kabinetsberaad plaatsvindt. Daarin zullen staatssecretaris Huizinga-Heringa en ik met een voorstel komen. Daarna zullen wij de Kamer informeren.

De heer Polderman (SP): Wij roepen op dit moment de regering naar de Kamer. Dan mogen wij toch wel antwoorden krijgen op de vragen die hier breed gesteld worden? Dan kunnen wij toch niet met een kluitje in het riet worden gestuurd met de opmerking dat wij maar moeten afwachten omdat er morgen kabinetsberaad is? Dat vind ik te gek voor woorden.

Minister Verburg: De Kamer krijgt die antwoorden. Zij zal het mij echter niet euvel duiden dat ik hier eerst samen met staatssecretaris Huizinga-Heringa mee naar het kabinet ga.

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Als de minister de Kamer niet serieus wenst te nemen, dan wenst zij misschien de Europese Commissie toch wél serieus te nemen. Is er al een brief met onderbouwing naar de Europese Commissie gegaan? Staat daarin de informatie die de Commissie heeft gevraagd? Zo ja, kan de Kamer die brief dan ook krijgen en, zo nee, waarom is die brief nog niet gestuurd? Als het laatste het geval is, wanneer zal de Europese Commissie de gevraagde informatie dan krijgen van het kabinet?

Minister Verburg: Wij hebben aan de Europese Commissie laten weten dat wij nog niet op alle vragen kunnen antwoorden. Wij hebben de Commissie ook laten weten dat wij zo spoedig mogelijk zullen antwoorden.

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Op welke vragen had u wel antwoord? Mogen wij die antwoorden wellicht ook weten?

Minister Verburg: Sorry, kunt u uw vraag herhalen?

Mevrouw Ouwehand (PvdD): Op welke vragen van de Europese Commissie heeft de minister wel geantwoord? Of heeft zij helemaal niets inhoudelijks gemeld?

Minister Verburg: Mevrouw Ouwehand heeft de brief van de Europese Commissie gelezen. Zij heeft kunnen constateren dat die brief een samenhangend geheel vormt. Als wij ingaan op de vragen, gaan wij op alle vragen van de Commissie in.

De heer Van der Ham (D66): Dit is toch wel een erg raar figuur. Er is een plan neergelegd. De commissie-Nijpels vond dit plan eigenlijk niets. Er is sprake van nieuwe techniek, maar de minister weet niet precies wie die nieuwe techniek heeft voorgesteld en wat die precies behelst. Dit is allemaal erg vaag. Er is sprake van een consortium waarvan wij de samenstelling niet mogen

Verburg

weten. De minister wil geen namen en rugnummers noemen. Mag ik vragen wie dit consortium heeft samengesteld? Op grond van welke expertise is het samengesteld? Is er overlap met de mensen die bijvoorbeeld de commissie-Nijpels hebben geadviseerd? Kan de minister iets meer inzicht geven in deze schimmige totstandkoming?

De voorzitter: Ik geeft de minister op dit punt nog één keer het woord. Daarna gaan wij over op een volgend punt.

Minister Verburg: Ik vraag de heer Van der Ham om de vraag die hij stelde nog één keer te herhalen, omdat ik daaruit niet precies de kwintessens heb ...

De voorzitter: Mijnheer Van der Ham, als u uw vraag kort formuleert, gaat het meestal het best.

De heer Van der Ham (D66): Volgens mij moet u de vergadering even schorsen, voorzitter.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

De voorzitter: Wij hebben allemaal gezien dat onze minister van LNV niet lekker werd. Het valt allemaal best mee, maar u allen hebt mij aangegeven dat u het eigenlijk beter vindt om op dit moment het debat te schorsen en het op een nader moment te vervolgen. Dat lijkt ons in deze situatie het allerbeste. Wij voelen ons immers allemaal niet meer zo vrij om de minister te bevragen. In goed overleg hebben wij besloten dat wij het debat schorsen en dat wij op een nader tijdstip, zodra het mogelijk is, met de minister van LNV, de staatssecretaris van VWS en de minister-president het debat voortzetten. Wij wensen allemaal onze minister het allerbeste toe.

(geroffel op de bankjes)

De beraadslaging wordt geschorst.

De voorzitter: Voor de mensen op de tribune: zo is het leven soms ook. Wat het belangrijkste is, moet het zwaarste wegen. Ik wens u een goede thuisreis.

Sluiting 21.54 uur

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

De volgende brieven

Verslag van de reis naar Israël en de Palestijnse Gebieden van 28-30 juni 2009 - 23432-302
minister voor Ontwikkelingssamenwerking, Koenders A.G. - 21 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Reactie op verzoek van de commissie voor Buitenlandse Zaken over o.a. de actuele situatie in het Midden-Oosten - 23432-303

minister van Buitenlandse Zaken, Verhagen M.J.M. - 27 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Kabinetsappreciatie CVM-rapporten Bulgarije/Roemenië - 23987-99
staatssecretaris van Buitenlandse Zaken, Timmermans F.C.G.M. - 31 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Rapport over flitskrediet - 24515-157
minister van Financiën, Bos W.J. - 26 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Richtlijnen voor de Koninkrijksdelegatie naar de 64e Algemene Vergadering van de Verenigde Naties - 26150-77
minister van Buitenlandse Zaken, Verhagen M.J.M. - 31 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Openbaarmaking CSZ-rapportage Meavita - 26631-319
staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Bussemaker M. - 26 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Verslag seminar "Het ggo-beoordelingskader: wegens verbouwing in overleg", d.d. 9 juni 2009 - 27428-145
minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg G. - 27 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Informatie met betrekking tot Belgisch onderzoek naar gezondheidseffecten van HAWK radar - 27580-13
staatssecretaris van Defensie, Vries de J.G. - 27 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aanvullende maatregelen naar aanleiding van de nieuwe vondst van de Oost-Aziatische boktor - 27858-76
minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg G. - 26 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Informatie t.b.v. het Algemeen Overleg 3 september 2009 over de WMO - 29538-106
staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Bussemaker M. - 21 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Stand van zaken islamitisch basisonderwijs - 31293-54
staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Dijkzma S.A.M. - 2 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Rapport Toezicht Tellen van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM) - 31305-149
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S. - 1 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Jaarverslag 2008 van het Memorandum of Understanding on Port State Control - 31409-20
staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Huizinga-Heringa J.C. - 26 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Lijst van ingekomen stukken

- Toelichting externe inhuur van het ministerie van Economische Zaken - 31701-26
minister van Economische Zaken, Hoeven van der M.J.A. - 26 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Ontwikkeling veiligheidssector in Burundi - 31787-5
minister van Buitenlandse Zaken, Verhagen M.J.M. - 10 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Regeringsreactie op AIV advies 64: Crisisbeheersingsoperaties in fragiele staten - 31787-6
minister van Buitenlandse Zaken, Verhagen M.J.M. - 25 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Brief over de toekomst voor ABN AMRO en Fortis Bank Nederland - 31789-12
minister van Financiën, Bos W.J. - 26 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Vertrouwelijke samenvatting van het rapport van UBS Investment Bank - 31789-13
minister van Financiën, Bos W.J. - 2 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Aflossing korte leningen Fortis Bank Nederland - 31789-14
minister van Financiën, Bos W.J. - 2 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Reactie op verzoek om informatie i.v.m. AO over brief toekomst ABN AMRO en Fortis Bank Nederland - 31789-15
minister van Financiën, Bos W.J. - 1 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Rapportage over de voortgang van motie-Wolbert/Sap (31795, nr. 26) - 31795-35
staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Bussemaker M. - 6 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Bouw station Maarheeze - 31801-6
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S. - 14 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Tweede nota van wijziging - 31814-8
minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg G. - 2 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Nota naar aanleiding van het verslag - 31824-5
staatssecretaris van Financiën, Jager de J.C. - 16 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Nota van wijziging - 31835-9
minister van Justitie, Hirsch Ballin E.M.H. - 16 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Beantwoording vragen commissie J&G inzake gezinnen die naar het buitenland verhuizen om de jeugdbescherming te ontvluchten - 31839-10
minister voor Jeugd en Gezin, Rouvoet A. - 13 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Wachlijsten in de jeugdzorg (stand 1 juli 2009) - 31839-11
minister voor Jeugd en Gezin, Rouvoet A. - 13 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Stand van zaken aanpak ervaren regeldruk in de jeugdsector - 31839-12
minister voor Jeugd en Gezin, Rouvoet A. - 14 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Mededeling omtrent het kabinetsstandpunt op het advies van commissie-Paas "Van Klein naar Groot" - 31839-13
minister voor Jeugd en Gezin, Rouvoet A. - 17 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Wetsvoorstel limitering ontbindingsvergoeding - 31862-7
minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Donner J.P.H. - 16 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Voorgestelde begrotingswijzigingen Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Financiën - 31865-6
minister van Financiën, Bos W.J. - 30 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Beantwoording vragen commissies RU en FIN over het Kader financieel beheer subsidies (31865/31031, nr. 5) - 31865-7
minister van Financiën, Bos W.J. - 20 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Beantwoording vragen commissie OCW inzake het ontwerp-Besluit tot wijziging van het Besluit kinderopvangtoeslag en tegemoetkomingen in kosten kinderopvang alsmede tot intrekking van het Tijdelijk besluit innovatieve kinderopvang in verband met een herziening van het stelsel van gastouderopvang - 31874-47
staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Dijkema S.A.M. - 1 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Maatregelen aanpak intracommunautaire btw-fraude - 31880-4
staatssecretaris van Financiën, Jager de J.C. - 28 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Uitstel antwoorden op vragen van de commissies inzake het rapport Milieueffecten Wegverkeer - 31895-5
minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Cramer J.M. - 30 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Nota naar aanleiding van het verslag - 31898-6
minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, Cramer J.M. - 1 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd
- Nota naar aanleiding van het verslag - 31903-8
minister voor Wonen, Wijken en Integratie, Laan van der

Lijst van ingekomen stukken

E.E. - 23 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota van wijziging - 31903-9
minister voor Wonen, Wijken en Integratie, Laan van der
E.E. - 23 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Situatie bij Winnersway - 31913-5
staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
Bussemaker M. - 21 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Beantwoording vragen commissie VWS inzake het
verlenen van een tijdelijke baten-lastenstatus aan twee
Rijksinstellingen voor gesloten jeugdzorg (31914, nr. 1) -
31914-2
minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Klink A.
- 29 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Beantwoording vragen commissies VW en Ru over het
rapport "Sturen op prestaties" van de Algemene
Rekenkamer - 31919-4
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S. -
13 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Brief van de voorzitter van de commissie voor de
Rijksuitgaven aan de Kamervoorzitter over de decharge-
verlening jaarverslagen 2008 - 31924-3
voorzitter van de commissie voor de Rijksuitgaven,
Aptroot Ch.B. - 1 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Reactie op een verzoek van het lid Van Bommel inzake
een evaluatie van de werkbezoeken van Kamerleden en
de rol van politieke partijen bij het NIMD - 31924-V-12
minister voor Ontwikkelingssamenwerking, Koenders
A.G. - 7 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

31924 X-1 Lijst van vragen en antwoorden over het
Jaarverslag Ministerie van Defensie 2008 - 31924-X-17
minister van Defensie, Middelkoop van E. - 9 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Reactie op de aangenomen moties die zijn ingediend
tijdens het wetgevingsoverleg van 16 juni jl. over het
Jaarverslag Defensie 2008, het Rapport van de Algemene
Rekenkamer bij het Jaarverslag en de Slotwet 2008 -
31924-X-18
minister van Defensie, Middelkoop van E. - 13 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nadere toelichting op antwoord vraag 114 (zie 31924-X,
nr. 17) over het extern invullen van militaire arbeidsplaat-
sen bij Defensie - 31924-X-19
staatssecretaris van Defensie, Vries de J.G. - 21 augustus
2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nadere motivering van de voorgenomen tariefs-
wijzigingen van het Kadaster - 31924-XI-10
minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en

Milieubeheer, Cramer J.M. - 29 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota naar aanleiding van het verslag - 31926-7
minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Horst ter G. - 2 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota van wijziging - 31926-8
minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Horst ter G. - 2 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota naar aanleiding van het verslag - 31927-6
staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Klijnsma J. - 23 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota van wijziging - 31927-7
staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
Klijnsma J. - 23 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Wijziging ANBI-regeling - 31930-8
staatssecretaris van Financiën, Jager de J.C. - 9 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota naar aanleiding van het verslag inzake Voorstel van
wet houdende wijziging van de Successiewet 1956 en
enige andere wetten - 31930-9
staatssecretaris van Financiën, Jager de J.C. - 20 augus-
tus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota van wijziging voorstel van wet houdende wijziging
van de Successiewet 1956 en enige andere wetten -
31930-10
staatssecretaris van Financiën, Jager de J.C. - 20 augus-
tus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Beantwoording vragen en opmerkingen van de vaste
commissie voor Financiën inzake de beleidsdoorlichting
van de exportkredietverzekeringfaciliteit van de Staat -
31935-2
minister van Financiën, Bos W.J. - 10 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Voorkeursbesluit Twente - 31936-3
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S. -
13 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Beantwoording vragen commissie voor Verkeer en
Waterstaat inzake de Luchtvaartnota - 31936-4
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S. -
28 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Stand van zaken van de regionale Alderstafels in de
regio's Eindhoven en Lelystad - 31936-5
minister van Verkeer en Waterstaat, Eurlings C.M.P.S. -
27 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Nota van wijziging - 31944-8
minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Plasterk
R.H.A. - 1 september 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

31963 Nota naar aanleiding van het verslag Wetsvoorstel
handel in emissierechten luchtvaart - 31963-7
minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
Milieubeheer, Cramer J.M. - 27 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

31963 Nota van wijziging emissiehandel luchtvaart -
31963-8
minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en
Milieubeheer, Cramer J.M. - 27 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Mededeling dat na overleg met de Kamer een nieuwe
algemene maatregel van bestuur over de canon tot stand
zal worden gebracht - 31972-8
minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Plasterk
R.H.A. - 2 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Beheer staatsparticipaties in financiële instellingen -
32000-1
minister van Financiën, Bos W.J. - 26 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Voorhang ontwerp wijzigingsbesluit van het Rijnvaart-
politiereglement 1995 - 32001-1
staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Huizinga-
Heringa J.C. - 29 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Aankondiging evaluatie van de Wet op de Kamers van
koophandel en fabrieken 1997 - 32004-1
staatssecretaris van Economische Zaken, Heemskerk F. -
30 juni 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Evaluatie Wet inburgering in het buitenland - 32005-1
minister voor Wonen, Wijken en Integratie, Laan van der
E.E. - 2 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Voorhang ontwerp besluit wijziging diverse scheepvaart-
reglementen - 32006-1
staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat, Huizinga-
Heringa J.C. - 2 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Evaluatie Onderzoeksraad voor veiligheid en de reactie
daarop van de raad - 32008-(R1883)-1
minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Horst ter G. - 3 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Voornemen tot instellen van een baten-lastendienst met
als titel "Agentschap Uitvoering" - 32009-1
minister van Economische Zaken, Hoeven van der M.J.A.
- 1 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Rechterlijke uitspraken en toezeggingen algemeen
overleg rookvrije horeca 10 maart 2009 - 32011-1

minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Klink A.
- 8 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Ruimte en rekenschap voor zorg en ondersteuning -
32012-1
minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Klink A.
- 9 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Stand van zakenbrief Ziekenhuizen - 32012-2
minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Klink A.
- 26 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Kabinetsvisie toekomst financiële sector - 32013-1
minister van Financiën, Bos W.J. - 10 juli 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Toezending van de jaarlijkse rapportage van het
Commissariaat v.d. Media over concentratie en plurifor-
miteit van de Nederlandse media 2008 - 32033-1
minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Plasterk
R.H.A. - 17 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

De financiële en juridische aspecten van Wikiwijs en
aanbieding van het door Stichting Kennisnet en de Open
Universiteit Nederland opgestelde programmaplan
"Wikiwijs in het onderwijs" - 32034-1
minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Plasterk
R.H.A. - 12 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Reactiebrief aan de Vereniging van Educatieve Auteurs
(VvEA) op hun standpunt inzake Wikiwijs "Als het maar
goed gebeurt" - 32034-2
minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Plasterk
R.H.A. - 19 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

Commissie toekomstbestendigheid en commissie
beleggingsbeleid en risicobeheer - 32043-1
minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Donner
J.P.H. - 25 augustus 2009
Rondgezonden en gepubliceerd

□

De Voorzitter, de Eerste ondervoorzitter en de
Tweede ondervoorzitter stellen voor te stellen in
handen van

a. de vaste commissie voor Justitie:
- Wijziging van het Burgerlijk Wetboek en enkele andere
wetten in verband met lastenverlichting voor burgers en
bedrijfsleven (32038);
- Wijziging van de Wet op de rechterlijke organisatie in
verband met de opheffing van de nevenvestigingsplaats
Schiedam (32039);

b. de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap:
- Wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs ter
vereenvoudiging van de wettelijke regels over de
sectorvakken bij het onderwijs in de leerwegen bij

Lijst van ingekomen stukken

scholen voor middelbaar algemeen voortgezet onderwijs of voorbereidend beroepsonderwijs (32032);

c. de vaste commissie voor Financiën:

- Wijziging van de Wet op de accijns in verband met Richtlijn nr. 2008/118/EG van de Raad van 16 december 2008 (PbEU L 9) (Implementatie horizontale richtlijn accijns) (32031);
- Wijziging van de Wet op het financieel toezicht en enige andere wetten (Wijzigingswet financiële markten 2010) (32036);

d. de vaste commissie voor Economische Zaken:

- Wijziging van de Elektriciteitswet 1998 in verband met de uitbetaling van een tegemoetkoming over 2009 en 2010 voor invoering van het capaciteitsafhankelijk transporttarief (32035);

e. de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid:

- Wijziging van de Wet werk en bijstand, de Algemene Ouderdomswet en de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen in verband met de overheveling van de uitvoering van de aanvullende bijstand voor personen van 65 jaar of ouder van de gemeenten naar de Sociale verzekeringsbank en het aanbrengen van enkele andere aanpassingen in de Algemene Ouderdomswet en tot wijziging van enkele socialeverzekeringswetten in verband met de gelijkstelling binnen de sociale zekerheid van voormalige pleeg- en stiefkinderen met eigen kinderen (32037).

Handelingen

Tweede Kamer

De Handelingen zijn het woordelijk verslag van de vergaderingen van Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

De afleveringen (vergaderedities) van de Handelingen bevatten het verslag van de vergadering(en).

Er zijn twee reeksen vergaderedities: een met Handelingen van de Eerste Kamer en een met Handelingen van de Tweede Kamer.

De prijs van een vergadereditie van de Tweede Kamer bedraagt € 0,24 per pagina, eenzelfde prijs geldt voor de vergadereditie van de Eerste Kamer.

U kunt zich ook abonneren op de Handelingen. In dit abonnement ontvangt u alle vergaderedities van de Eerste en Tweede Kamer.

De prijs in abonnement bedraagt € 0,11 per pagina.

Bestelling van losse nummers en opgave van abonnementen:
Sdu Servicecentrum Uitgeverijen
Postbus 20014
2500 EA Den Haag

Telefonische bestellingen:
abonnementen en
losse nummers: 070 - 378 98 80
per fax 070 - 378 97 83